

การศึกษาเปรียบเทียบบุญในพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก
A COMPARATIVE STUDY OF THE MERIT IN THERAVADA BUDDHISM
AND ROMAN CATHOLIC CHRISTIANITY

พระบุญเรือง โชติธำโณ (บุตรวงศ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๘

การศึกษาเปรียบเทียบบุญในพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

พระบุญเรือง โชติภาณ (บุตรวงศ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๘

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Comparative Study of the Merit in Theravada Buddhism
and Roman Catholic Christianity

PhraBoonruieng Chotiyano (Butwong)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Comparative Religion)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

B.E. 2558

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก” นี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนา
เปรียบเทียบ

.....
(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ..... ประธานกรรมการ
(พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน,ดร.)

..... กรรมการ
(พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม,ดร.)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี)

..... กรรมการ
(ศ.กীরติ บุญเจือ ราชบัณฑิต)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ..... ประธานกรรมการ
พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม,ดร.
ผศ.ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี ..... กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย .....
พระบุญเรือง โชติธยาโณ (บุตรวงศ์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาเปรียบเทียบบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

ผู้วิจัย : พระบุญเรือง โชติธนาโณ (บุตรวงศ์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ศาสนาเปรียบเทียบ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม,ดร. ป.ธ.๙, พธ.บ.(ปรัชญา), พธ.ม.
(ปรัชญา), ศน.ด. (พุทธศาสนาและปรัชญา)

: ผศ.ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี ป.ธ.๙, พธ.บ.(รัฐศาสตร์), ศศ.ม.(จริยศาสตร์ศึกษา),
Ph.D.(Philosophy & Religion)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาเรื่องบุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก และ ๓) เพื่อเปรียบเทียบเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิกโดยทำการศึกษาในเชิงเอกสารจากนั้นนำข้อมูลมา ที่ได้จากการค้นคว้ามาวิเคราะห์และตรวจตราโดยคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผลการวิจัยพบว่า

บุญเป็นหลักคำสอนที่สำคัญและทำให้เกิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักการไม่เบียดเบียนในชีวิตและทรัพย์สิน มุ่งเน้นให้เกิดความสงบและความพอดีในชีวิต บุญมีความสำคัญที่ทำให้ศาสนิกได้ลดละกิเลสและสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ ทำให้มีการพัฒนาจิตใจที่ดีขึ้น บุญเป็นชื่อของความดี วิธีทำความดี อันก่อให้เกิด การประพฤติดีและปฏิบัติชอบ ทำให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีสติและปัญญา อันนำมาซึ่งความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตในโลกปัจจุบัน วิธีการทำบุญ มี ๓ วิธี คือ การบริจาคทาน การรักษาศีล และการเจริญจิตภาวนา อาณิสสงส์ของบุญทำให้เป็นคนที่มีอารมณ์เยือกเย็น ประกอบด้วยเหตุผล เป็นคนที่น่าเคารพ น่ายกย่อง มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นที่ชื่นชมและยินดีต่อผู้ที่ได้พบเห็น หรือผู้ที่ได้สนทนาด้วย เป็นที่ยอมรับในสังคมและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายสูงสุดตามความเชื่อของศาสนา คือ นิพพาน

บุญในศาสนาคริสต์ คือ การปฏิบัติด้วยการถวายเกียรติแด่พระเจ้าอย่างสูงสุด บุญมีความสำคัญทำให้ศาสนิกได้เข้าถึงอาณาจักรพระเจ้าซึ่งก็คืออาณาจักรแห่งความดีในจิตใจ บุญช่วยส่งเสริมให้ศาสนิกมีความรักในพระเจ้าและพระเจ้าทรงมอบความรักนั้นให้แก่มนุษย์ ด้วยความรักอย่างจริงใจ ไม่โอ้อวด ทำให้มนุษย์เกิดสติ ปัญญาห่างไกลจากสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย สามารถดำรงชีวิตบนโลกปัจจุบันด้วยความสุข มีความพอเพียงในรายได้ วิธีการทำบุญมี ๓ วิธี คือ การให้ทาน ศีลศักดิ์สิทธิ์ การภาวนาอาณิสสงส์ของบุญทำให้เป็นคนมีสุขภาพแข็งแรง มีความมั่นคงในอารมณ์ มีความสุภาพ อ่อนน้อม และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายสูงสุดตามความเชื่อของศาสนาคือการอยู่กับพระเจ้าชั่ววันรันดร

จากการเปรียบเทียบ พบว่า บุญในพระพุทธศาสนาและบุญในศาสนาคริสต์มีจุดมุ่งหมายไปในแนวทางเดียวกัน คือ เพื่อให้ศาสนิกได้ลดละกิเลส และสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ ที่อยู่ในจิตใจ ให้มีการพัฒนาจิตใจที่สูงขึ้น ให้ศาสนิกได้ทำบุญอย่างสม่ำเสมอเพื่อสั่งสมบุญและให้เกิดสติปัญญา รู้เท่าทันเพื่อการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้ผลจากการทำบุญให้ผู้ที่ประพฤติดีและปฏิบัติชอบ มีวิธีการทำบุญที่เหมาะสมกับฐานะและสภาพความเป็นอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ หรือ มีทัศนคติเข้าใจบุญไปในทางที่ผิด

Thesis Title : A Comparative Study of the Merit in Theravada Buddhism and Roman Catholic Christianity

Researcher : PhraBoonruieng Chotiyano (Butwong)

Degree : Master of Arts (Comparative Religions)

Thesis Supervisory Committee

: Dr. Phramah Mongkhonkan Titadhammo (Klangpanom) Pal IX, B.A.(Philosophy), M.A.(Philosophy), Ph.D. (Buddhist Studies & Philosophy)

: Asst. Prof. Dr. Naddhira Sridee , Pali IX, B.A., M.A. (Ethical Studies), Ph.D. (Philosophy & Religion)

Date of Graduation : 17 November 2015

ABSTRACT

This research has three of objectives namely, 1) to study the merit in Theravada Buddhism 2) to study the merit in Christianity (Roman Catholic), and 3) to comparatively study the merit in Theravada Buddhism and in Christianity (Roman Catholic). It is a documentary research by analyzing and synthesizing. The result of study is found that :-

Puñña or merit is the important Buddhist teaching and it is to propagate Buddhism by the principle of non-violence in life and property. It has emphasized on peace and moderation in life. The merit is significant to make Buddhist people avoid the defilements and all sorrow for developing the mind. The merit is name of goodness; the way of doing good deed is the cause of good behavior and right practice, the way of living with mindfulness and wisdom bring happiness and progress to the present life. There are three ways of making merit, namely, charity, preserve of precepts, and mind development. The advantage of merit is to be a cool, reasonable, respectable, honorable, good personality, admired and pleased person to others or one who is talking, accepted person by the society and it is to be a highest goal of faith in religion, which is Nibbana.

The merit in Christianity is the practice with the highest respect to the God. The merit is important to make Christian enter the God's area that is the area of mental goodness. The merit has supported Christian love in God, and God also give that love for human beings. With love sincerely, it is to make mankind have mindfulness and wisdom, far away of evils, they can live in this world happily, having

content on their income. There are three ways of merit making, namely, donation, sacrament, and prayer. The benefit of merit making is to make people are good health, having endurance in emotion, well-mannered, and it is to go the highest goal of faith in religion that is called living with God forever.

The goal of merit in both Buddhism and Christianity is the same way, it is to make people avoid the defilements and all sorrow for developing the mind, religion followers have always made merit to collect merit and be always mindful and have wisdom to live in the right way. To aim is the result from merit making which is good behavior and right practice. The method of merit making is suitable for status and livelihoods of religion followers that is not live in luxury or misunderstand in merit making.

กิตติกรรมประกาศ

กราบขอบพระคุณพระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ สิริธำโณ, ผศ.ดร.) คณบดีคณะพุทธศาสตร์ พระราชสิทธิมนี วิ. (บุญชิต ญาณส่วโร,ดร.) ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรปริญญาโทสาขาวิชา ศาสนาเปรียบเทียบ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิโกโร,ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน,ดร. ประธานตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ ราชบัณฑิต กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำ และชี้ประเด็นต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ เพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณอาจารย์พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม,ดร. ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ เจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.ณัทธิร์ ศรีดี ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ด้วยความกรุณาอย่างยิ่ง เจริญพรขอบคุณ รศ. ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร ที่ช่วยตรวจสอบบทคัดย่อภาษาอังกฤษด้วยเมตตาธรรมอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณพระครูวิมุตยาภรณ์ (เกิด ปริมุตโต) เจ้าอาวาสวัดโพธิ์แทน ที่ให้การสนับสนุนทุนเพื่อใช้ในการศึกษา เจริญพรขอบคุณ ผศ.เฉลียว รอดเขียว ดร.แสวง นิลنامه หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา ดร.คำพอง งามภักดิ์ ผศ.กฤต ศรียะอาจ ดร.สฤกษ์ แพงทรัพย์ ตลอดจนคณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะพุทธศาสตร์ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่วิทยาลัยแสงธรรม ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดวิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล คุณพูลศักดิ์ ประสมสุข ที่ได้ช่วยประสานงานอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ คุณไพโรจน์ บุตรวงษ์ ที่เป็นธุระช่วยรับ-ส่งเพื่อการศึกษาปริญญาโท

ขออนุโมทนาบุญให้กับโยมแม่เฉลา บุตรวงษ์ และบรรดาญาติ รวมถึงผู้ที่ได้บริจาคปัจจัย เพื่อสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระบุญเรือง โชติธำโณ (บุตรวงษ์)

๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ วิธีการดำเนินการวิจัย	๓
๑.๖ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๗ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๘ กรอบทฤษฎีแนวคิด	๑๑
๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๑
บทที่ ๒ บุญในพุทธศาสนาเถรวาท	๑๒
๒.๑ ความสำคัญของบุญ	๑๓
๒.๒ ความหมายและลักษณะของบุญ	๒๐
๒.๓ วิธีการทำบุญ	๒๖
๒.๔ อานิสงส์ของบุญ	๓๖
๒.๕ ปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ	๓๗
๒.๖ สรุป	๔๓
บทที่ ๓ บุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก	๔๕
๓.๑ ความสำคัญของบุญ	๔๖
๓.๒ ความหมายและลักษณะของบุญ	๕๑
๓.๓ วิธีการทำบุญ	๕๔
๓.๔ แหล่งของบุญ	๗๘
๓.๕ ปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ	๗๙
๓.๖ สรุป	๘๐

บทที่ ๔ ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องบุญในพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก	๘๒
๔.๑ ความสำคัญของบุญ	๘๒
๔.๒ ความหมายและลักษณะของบุญ	๘๔
๔.๓ วิธีการทำบุญ	๘๕
๔.๔ อานิสงส์/แหล่งของบุญ	๘๗
๔.๕ ปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ	๘๘
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๙๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๐
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๙๗
บรรณานุกรม	๙๘
ภาคผนวก	๑๐๒
๑) พิธีทำบุญในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท	๑๐๒
๒) พิธีทำบุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก	๑๑๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คัมภีร์ที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาและนำมาอ้างอิงสำหรับการเขียนในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม/ชื่อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๑-๑๔๐/๘๓-๑๐๒ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค พระสุตตันตปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๑๑ ข้อ ๑๑๑-๑๔๐ หน้า ๘๓ - ๑๐๒ การอ้างอิงคัมภีร์ผู้วิจัยอาจกำหนด โดยกล่าวถึงชื่อคัมภีร์ ชื่อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ขุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๔๐๒ หมายถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนิบาต พระสุตตันตปิฎกภาษาไทย ข้อ ๒๕ หน้า ๔๐๒

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณณาสก์	(ภาษาไทย)
สั.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
สั.ข.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	ขันธวารวรรค	(ภาษาไทย)
สั.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตุตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาตปาลี	(ภาษาบาลี)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)

ช.สุ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ชุททกนิกาย	สุดตนิบาต	(ภาษาไทย)
ช.เถร.	(บาลี)	=	สุดตันตปิฎก	ชุททกนิกาย	เถรคาถาปาติ	(ภาษาบาลี)
ช.เถร.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ชุททกนิกาย	เถรคาถา	(ภาษาไทย)
ช.ม.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ชุททกนิกาย	มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)
ช.จ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ชุททกนิกาย	จูฬนิเทศ	(ภาษาไทย)
ช.ป.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ชุททกนิกาย	ปฏิสัมภิทามรรค	(ภาษาไทย)
ช.อป.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ชุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------------	---	-------------	---------	-----------

ปกรณ์วิเสส

วิสุทฺธิ. (ไทย)	=	วิสุทฺธิมรรคปกรณ์	(ภาษาไทย)
-----------------	---	-------------------	-----------

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

การใช้อักษรย่อคัมภีร์อรรถกถาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัย ตามที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด โดยระบุคำย่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงคฺลวิลาสินี สีลกฺขนฺธวคฺค อรรถกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ช.ชา.อ. (ไทย)	=	ชุททกนิกาย	ชาตกอรรถกถา	(ภาษาไทย)
---------------	---	------------	-------------	-----------

ค. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์ฎีกา

ส่วนการใช้อักษรย่อคัมภีร์ฎีกาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงคัมภีร์ฎีกาตามที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด โดยระบุชื่อคัมภีร์ตามด้วย เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.สี.ฎีกา (บาลี) ๑/๒๗๖/๓๗๓ หมายถึง ทีฆนิกาย ลินตฺถปฺปกาสินี สีลกฺขนฺธวคฺคฎีกา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๓๗๓ ฉบับมหาจุฬารฎีกา

ฎีกาพระวินัยปิฎก

วินย.ฎีกา. (บาลี)	=	วินยาลงการฎีกา	(ภาษาบาลี)
-------------------	---	----------------	------------

ฎีกาปกรณ์วิเสส

วิสุทฺธิ.ฎีกา. (ไทย)	=	ปรมัตถมัถฺยชฺสา	วิสุทฺธิมรรคมหาฎีกา	(ภาษาไทย)
----------------------	---	-----------------	---------------------	-----------

หนังสือพระคัมภีร์และอักษรย่อ

คัมภีร์ทางคริสต์ศาสนา คือ พระคริสตธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาเดิม ภาคพันธสัญญาใหม่ ของคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสต์ศาสนารวม แผนกพระคัมภีร์ โดยใช้อักษรย่อประกอบด้วย ชื่อคัมภีร์, บทที่ : หัวข้อธรรมที่ เช่น ปฐก. ๘ : ๑๐ หมายถึงปฐมกาล หัวข้อธรรมที่ ๑๐

ภาคพันธสัญญาเดิม

๑	ปฐมกาล	ปฐก	๗	เพลงซาโลมอน	พชม
๒	อพยพ	อพย	๘	ปรีชาญาณ	ปชญ
๓	เลวีนิติ	ลนต	๙	อิสยาห์	อสย
๔	เฉลยธรรมบัญญัติ	ฉธบ	๑๐	เยเรมีย์	ยรม
๕	ซามูเอลฉบับที่สอง	๒ซมอ	๑๑	เพลงคร่ำครวญ	พคค
๖	มัคคาบีฉบับที่สอง	๒มคบ	๑๒	เพลงสดุดี	สดด

ภาคพันธสัญญาใหม่

๑	มัทธิว	มธ	๑๒	กาลาเทีย	กท
๒	มาระโก	มก	๑๓	เอเฟซัส	อฟ
๓	ลูกา	ลก	๑๔	ฟิลิปปี	ฟป
๔	ยอห์น	ยน	๑๕	โคโลสี	คส
๕	กิจการอัครสาวก	กจ	๑๖	เธสะโลนิกาฉบับที่หนึ่ง	๑ต
๖	โรม	รม	๑๗	ทิโมธีฉบับที่หนึ่ง	๑ทธ
๗	โครินธ์ฉบับที่หนึ่ง	๑คร	๑๘	ทิโมธีฉบับที่สอง	๒ทธ
๘	โครินธ์ฉบับที่สอง	๒คร	๑๙	ยอห์นฉบับที่หนึ่ง	๑ยน
๙	ฮีบรู	ฮบ	๒๐	ยอห์นฉบับที่สอง	๒ยน
๑๐	ยากอบ	ยก	๒๑	วิวรณ์	ว
๑๑	เปโตรฉบับที่สอง	๒ปต	๒๒	โยบ	ยบ

พระสมณสาส์น การอ้างอิงในพระสมณสาส์น มีรูปแบบ ดังนี้คือ (ชื่อพระสมณสาส์น ข้อที่ : หน้าที่) เช่น EV 42 หมายถึง Evangelium Vitae ข้อที่ 42 อักษรย่อชื่อพระสมณสาส์นที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีดังนี้

EV	Evangelium Vitae
HV	Humanae Vitae
DS	Denzinger; Schonmetzer

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียเดิมนับถือศาสนาพราหมณ์โดยมีความเชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและดลบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างให้บังเกิดขึ้นรวมถึงการจัดสรรสังคมและแบ่งมนุษย์ออกเป็นวรรณะ ๔ พร้อมกับแบ่งภาระหน้าที่ตามระบบความเชื่อในวรรณะซึ่งใครจะดีและเลวอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับชาติ กำเนิดว่าเกิดมาอยู่ในวรรณะใด การจะประสบความสำเร็จ โชคดีหรือโชคร้ายขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของเทพ หากมนุษย์ปรารถนาทรัพย์และอำนาจ เงินทองตลอดจนความยิ่งใหญ่จะต้องมาบวงสรวงอ้อนวอนพึ่งพาอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อมีความเชื่อว่าเทพจะบันดาลสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่เลวร้ายเป็นคุณเป็นโทษแก่ตนจึงต้องมีวิธีการทำให้เทพพึงพอใจเอาอกเอาใจนั่นคือการบูชา^๑

เมื่อพระพุทธศาสนาถือกำเนิดขึ้นพระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธลัทธิการรอคอยผลจากการบันดาลและไม่ยอมรับการมีอยู่ของเทพเจ้าและทรงอธิบายว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัยในกฎธรรมชาติที่เรียกว่าธรรมและธรรมนี้แหละสูงสุด ดังนั้นการเกิดผลดีหรือผลร้ายจะเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยของมันไม่ใช่เกิดจากการดลบันดาลของเทพเจ้า การที่เราต้องการผลดีเราจะต้องทำเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดผลดีนั่นคือผลดีผลร้ายของมนุษย์ล้วนขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยของตัวมนุษย์เองทั้งสิ้นและการกระทำนั้นจะประสบผลสำเร็จแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับว่าเราทำถูกต้องตรงเหตุปัจจัยและทำเหตุปัจจัยครบถ้วนหรือไม่ซึ่งการกระทำเหตุปัจจัยนี้เรียกว่า “กรรม”^๒ และอธิบายถึงการกระทำเหตุปัจจัยที่ไม่ดีเรียกว่าการทำความบาปกรรมและเมื่อต้องการผลดีก็ต้องประกอบเหตุปัจจัยที่ดี เรียกว่าบุญกรรม ซึ่งนับว่าเป็นความกล้าหาญของพระพุทธเจ้าในการที่เปลี่ยนความคิดของชาวอินเดียในสมัยนั้นที่นับถือศาสนาพราหมณ์จากการบูชาเทพเจ้ามาเป็นนับถือธรรมและเปลี่ยนจากการบูชาผู้ศักดิ์สิทธิ์มาเป็นการทำบุญหรือบุญกรรมแทนโดยพระพุทธศาสนาสอนว่า การทำบุญของมนุษย์คือการพัฒนาตนเองด้วยการไม่ควรถ่มหลงกับความใฝ่ปรารถนาทรัพย์และอำนาจอย่างเห็นแก่ตัว แต่ควรช่วยกันสร้างสรรค์ชุมชนและทำชีวิตของตนให้ดีงาม ซึ่งความสำเร็จเกิดจากความเพียรพยายามและสติปัญญาของตัวมนุษย์เอง ส่วนมนุษย์ผู้ใฝ่ยึดติดอยู่กับการบูชาผู้ศักดิ์สิทธิ์ด้วยเทพเจ้าทรงแนะนำให้เปลี่ยนมาเป็นการแจกจ่ายเครื่องสังเคราะห์แก่ประชาชน^๓

มีตำนานในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเรื่องของการทำบุญ ซึ่งพอจะเป็นตัวอย่างที่จะช่วยให้เข้าใจในความหมายของบุญและการทำบุญ โดยสรุปใจความได้ว่า มขมานพ พาเพื่อน ๓๓ คน

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), บุญ-บารมีที่จะกู้แผ่นดินไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

ช่วยทำบุญขึ้นด้วยการสร้างศาลาพักแบบถาวรที่สี่แยก แม้จะถูกเบียดเบียนต่าง ๆ นานา ก็ไม่ท้อถอย ในงานบุญครั้งนี้พวกผู้หญิง แม่บ้านขอมีส่วนร่วมทำบุญด้วยการจ้างคนทำอุปกรณ์บางส่วนของศาลา ให้คนขุดสระน้ำ ปลูกไม้พุ่ม ไม้กอ ไม้ดอก ไม้ประดับต่าง ๆ จนทำให้การสร้างศาลาถาวรสำเร็จ เรียบร้อยซึ่งถือได้ว่ามฆมานพและเพื่อน ๆ ได้กระทำความอันเป็นบุญ (บุญกรรม) และงานอันเป็นบุญ (งานบุญ) อันเป็นความหมายของการทำบุญที่ถูกต้องเมื่อสิ้นชีวิตมฆมานพและกลุ่มผู้ทำบุญกรรมได้ไป เกิดบนสวรรค์โดยมฆมานพซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มได้เกิดเป็นท้าวสักกะอันปรากฏอยู่ในสวรรค์ชั้น ดาวดึงส์ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “การสั่งสมบุญนำสุขมาให้”^๔

ศาสนาคริสต์มีตำนานที่ใช้อธิบายความหมายบุญและวิธีการทำบุญที่ถูกต้องด้วยการรักใน พระเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจและรักในเพื่อนมนุษย์^๕ อนึ่ง ความหมายรวมการทำบุญในศาสนาคริสต์ คือ การปฏิบัติตามพระบัญญัติแห่งศาสนาด้วยชีวิตจิตใจและถือว่าพระบัญญัติแห่งความรักเป็น พระบัญญัติที่สำคัญที่สุด^๖ เหมือนพ่อค้าชาวยิว พอใจในความซื่อสัตย์ของเพื่อนชาวคริสต์ ที่กล่าวว่า “เราไม่ต้องการสูญเสียความซื่อสัตย์ซื่อที่เคยสัญญาไว้กับท่านต่อหน้าพระเจ้าว่าจะรักษาเพชรพลอยของ ท่านและเราก็รักษาไว้จนบัดนี้ทรัพย์สินสมบัติของท่านยังอยู่ครบถ้วนในหีบใต้ดิน” ภายในสัปดาห์นั้น พ่อค้าชาวยิวเปิดร้านใหม่ เขาแบ่งปันสมบัติของเขาให้เพื่อนผู้ซื่อสัตย์ พ่อค้าชาวยิวและพ่อค้าชาว คริสต์อาศัยอยู่ด้วยกันแบบพี่น้องจนวาระสุดท้ายของชีวิต”^๗

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องทุนนิยม บริโภคนิยม วัตถุนิยมเข้ามามี อิทธิพลต่อสังคมไทย ทำให้ สภาพของสังคมกำลังจะเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมต้องทำงานตามระบบ การเข้าทำงานการเลิกงานเป็นเวลา ต้องแข่งขันกันในการทำงานเพื่อความก้าวหน้าและฐานะทาง สังคมเมื่อถึงวันหยุดงาน คนที่ทำงานก็มีกิจกรรมที่เน้นการบันเทิงเป็นส่วนใหญ่และไม่นิยมที่จะทำบุญ เพราะมีทัศนคติว่าเป็นเรื่องยุ่งยากและไม่นิยมไปวัดและมีปัญหาขาดความเข้าใจในเรื่องของบุญและ วิธีการทำบุญ^๘ ด้วยลักษณะของสังคมและการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันดังกล่าวทำให้ผู้คนไม่ มีเวลาคิดและไตร่ตรองเรื่องของการทำบุญมากนัก จึงทำให้การทำบุญในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป เน้นการทำบุญที่สะดวกสบายเป็นสำคัญ ซึ่งไม่ใช่การทำบุญที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา

^๔ ที.อ.(ไทย) ๒/๓๒๖, ชุ.ธ.อ.(ไทย) ๒/๙๙, ชา.อ.(ไทย) ๑/๒๙๘, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **บุญ- บารมีกู้แผ่นดินไทย**, หน้า ๑๗.

^๕ ชุ.ธ.(ไทย) ๒๕/๑๑๘/๖๘.

^๖ มธ ๒๒ : ๓๗-๔๐.

^๗ พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญา คริสต์(โรมันคาทอลิก)”, **ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๙.

^๘ อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, **เพื่อนบ้านผู้ซื่อสัตย์**, (ออนไลน์), www.catholic.or.th/spiritual/sharing, (๑ กันยายน ๒๕๕๗).

^๙ สมศักดิ์ ดวงศรีเสน, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนไทยใน ท้องถิ่นที่กำลังเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่:ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้มีอาชีพเกษตรกรรมและลูกจ้างใน โรงงานอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, **ปริญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๔), บทคัดย่อหน้า ข.

ในขณะที่การทำบุญในคริสต์ศาสนาพบว่า ศาสนิกมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบุญ และพบว่า การทำบุญในคริสต์ศาสนา มีปัญหาไม่ครบองค์ประกอบของการทำบุญซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้า

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเบื้องต้นทั้งสองศาสนาพบว่า มีประเด็นที่จะทำงานวิจัยได้ มีความคาดหวังว่า การทำงานวิจัยในเรื่องบุญและการทำบุญจากการเปรียบเทียบทั้งสองศาสนาจะสามารถตอบโจทย์และอธิบายความหมายเรื่องบุญและการทำบุญที่ถูกต้องทั้งระบุ ประเภทชนิดของการทำบุญ และที่ควรจะศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติและผู้สนใจได้รับทราบเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อเป้าหมายสูงสุดของแต่ละศาสนาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเรื่องบุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก
- ๑.๒.๓ เพื่อเปรียบเทียบเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบเกี่ยวกับ ปัญหา ๓ ประเด็นหลัก ดังนี้
- ๑.๓.๑ แนวคิดเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท
  - ๑.๓.๒ แนวคิดเรื่องบุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก
  - ๑.๓.๓ ทำการเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิกว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และกำหนดขอบเขตของการวิจัย ในเรื่องของบุญในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทั้งระดับปฐมภูมิและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕ วิธีการดำเนินการวิจัย

- ทำการวิจัยด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และจัดขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้
- ๑.๕.๑ เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source)
    - สำหรับพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่ใช้สำหรับวิจัย คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถารวมถึงคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง ส่วนศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก คือ พระคริสตธรรมใหม่ (New Testament) และคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๒ เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source)

สำหรับพระพุทธรศาสนาเถรวาทที่ใช้สำหรับการวิจัย คือ เอกสารงานวิจัย หนังสือบทความ วารสารรวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก ที่ใช้สำหรับการวิจัยคือ เอกสารงานวิจัย หนังสือ บทความวารสาร รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๓ นำข้อมูลทั้งสองแหล่งมาทำการศึกษาและทำการเปรียบเทียบ

๑.๕.๔ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๖ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บุญในพระพุทธศาสนา หมายถึง ความดี วิธีทำความดี ความสุข ผลของความดีความสำเร็จ ตลอดจนเป็นเครื่องชำระสันดาน

บุญในศาสนาคริสต์ หมายถึง ผลจากการแสดงความรัก ความเมตตา ความรอบคอบ ความยุติธรรม การให้อภัยความผิดงาม วิธีทำความดี ซึ่งเป็นไปเพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า

การทำบุญในพระพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำความดี การทำความเจริญ ซึ่งประกอบด้วย ๓ อย่าง คือ ๑. ทาน ๒. ศีล ๓. ภาวนา

การทำบุญในศาสนาคริสต์ หมายถึง การนอบน้อมในพระเป็นเจ้าด้วยการปฏิบัติตามพระบัญญัติ ซึ่งเป็นไปเพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้าอันประกอบด้วย ๓ อย่าง คือ ๑. ทาน ๒. ศีลและสิ่งคล้ายศีล พระบัญญัติของพระเจ้าและของศาสนจักร ๓. การภาวนา

พระพรษทาน (Grace) หมายถึง ความพอพระทัยที่พระผู้เป็นเจ้าทรงมีต่อสนองความดีของมนุษย์แต่ละคน เรียกว่า พระพรษทานศักดิ์สิทธิ์ (Sanctifying Grace) หรือ หมายถึงความช่วยเหลือที่พระผู้เป็นเจ้าประทานแก่มนุษย์แต่ละครั้งตามที่พระองค์ทรงเห็นควรเรียกว่าพระพรษทานปัจจุบัน (Actual Grace)

บาปกำเนิด (Original Sin) หมายถึง บาปที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดและเป็นเหตุให้มนุษย์มีแนวโน้มจะกระทำบาปอยู่เสมอ บาปดังกล่าวสืบเนื่องมาจากบาปของอาดัมและเอวาซึ่งเป็นบาปแรกของมนุษย์และบาปนั้นตกทอดมายังมนุษย์คนอื่นๆในฐานะลูกหลานของอาดัมและเอวา

การไถ่บาป (Redemption) หมายถึงการที่พระคริสต์ทรงใช้โทษบาปแทนมนุษย์และการถวายพระองค์เองเป็นยัญบูชาเพื่อช่วยมนุษย์ให้บรรลุถึงการหลุดพ้นได้ง่ายขึ้นและสูงขึ้นนั่นเอง

๑.๗ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๑ เอกสาร หนังสือ ตำรา

๑.๗.๑.๑ ซี.เอส.ลูอิส กล่าวไว้ในหนังสือ “แก่นแท้แห่งคริสต์ศาสนา” สรุปใจความว่าการกุศล หรือ การให้ทานแก่คนยากจนเป็นส่วนสำคัญในจริยธรรมของคริสต์เตียน และไม่เชื่อว่าเราสามารถกำหนดได้ว่าเราควรถวายแก่พระเจ้ามากเท่าไร ถ้าจะให้ถูกต้องปลอดภัยที่สุดก็คือ เราควร

ถวายเป็นกว่าแค่เงินที่เหลือเมื่อหักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของเราออกแล้ว หากการบริจาคเงินไม่สร้างความเดือดร้อนลำบากเราเลย^{๑๐}

๑.๗.๑.๒ พระธรรมปิฎก ได้เขียนหนังสือ “ก้าวไปในบุญ” มีใจความว่า บุญนั้นเป็นชื่อของความสุข พอทำบุญแล้วจิตใจก็สุขอึดอึด เป็นความสุขที่ประณีต ลึกซึ้ง การทำบุญเป็นความสุขที่มีผลระยะยาว ไม่เหมือนอาหารที่รับประทาน หรือสิ่งภายนอกที่บำรุง บำเรอกาย พอผ่านไปแล้วก็หมด ก็หาย ความสุขก็สิ้นไป บางทีพอนึกใหม่ กลายเป็นทุกข์เพราะไม่มีเสียแล้ว มันขาดไป ต้องหาใหม่ แต่บุญเป็นสุขที่เข้าไปถึง เนื้อตัว จิตใจ เป็นความสุขที่เต็มอึด ทำให้เกิด ปิติในบุญ และเมื่อเราทำไปแล้วมันก็ไม่หมด นึกถึงเมื่อไหร่ ก็ใจอึดอึดผ่องใสเรื่อยไป เป็นความสุขที่ยั่งยืนยาวนาน เพราะฉะนั้น เราต้องศึกษาบุญ มีบุญอะไร มีคุณสมบัติความดีอะไร ที่เราควรทำเพิ่มเพื่อให้ชีวิตของเราดีขึ้น และทำให้เกิดประโยชน์กว้างขวางออกไป เราก็ก้าวต่อไป มีฉะนั้นเราจะติดอยู่ จมอยู่ หรือว่าชะงักงันอยู่กับที่เท่าเดิม คนที่ทำบุญไม่ควรจะติดอยู่เท่าเดิม แต่ควรจะก้าวหน้าไปในบุญ^{๑๑}

๑.๗.๑.๓ พระธรรมปิฎก ได้เขียนหนังสือ “บุญ-บารมีที่จะกู้แผ่นดินไทย” สรุปมีใจความว่าเดิมในประเทศอินเดียมีการนับถือศาสนาพราหมณ์และสอนให้คนเชื่อเรื่องเทพเจ้าเป็นผู้บันดาลสูงสุด มนุษย์ต้องทำการบูชาด้วยการบวงสรวงอันชวนให้เทพเจ้าพอใจเมื่อพอใจแล้วจะบันดาลความสำเร็จให้กับคนที่บวงสรวงเมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นพระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องธรรมว่าเป็นสิ่งที่สูงสุด มนุษย์จะประสบผลสำเร็จจะเลวหรือดีก็ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่มนุษย์ผู้นั้นกระทำซึ่งเรียกว่ากรรม มนุษย์ไม่ต้องการผลร้ายก็ต้องหลีกเลี่ยงการทำเหตุปัจจัยที่ไม่ดีเรียกว่าละเว้นบาปกรรม ในขณะเดียวกันเมื่อต้องการผลดีก็ต้องกระทำเหตุปัจจัยที่ดีเรียกว่าบุญกรรม พระองค์ได้สอนให้คนเปลี่ยนจากนับถือเทพเจ้ามานับถือธรรมและเปลี่ยนจากการทำบุญกรรมมาเป็นการทำบุญกรรมแทน โดยสอนว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ด้วยการทำบุญ (การทำความดี) ด้วยสติปัญญาและการเพียร พยายามและไม่ควรลุ่มหลงกับการปรารถนาทรัพย์และอำนาจอย่างเห็นแก่ตัว ควรช่วยกันสร้างสรรค์ชุมชนและทำชีวิตให้ดีขึ้นจึงนับว่าเป็นการทำบุญที่ถูกต้อง ปัจจุบันสภาพของสังคมเปลี่ยนไปมีการเข้าใจเรื่องบุญและการทำบุญที่คลาดเคลื่อนบรรดาศาสนิกเข้าใจว่าบุญเมื่อทำแล้วจะมีผลอันพิเศษที่จะบันดาล ลาภ ยศ สรรเสริญให้กับผู้ที่ทำจึงพากันรอคอยผลอันเกิดจากการทำบุญ ต้องมีพิธีกรรมการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ใช้เงินมากเพื่อดึงดูดคนให้เข้ามา มีการสร้างสถานที่ที่ใหญ่โตเพื่อจูงใจให้คนไปทำบุญด้วยการบริจาคทานให้มาก มีการบวงสรวงอันชวนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงไสยศาสตร์และเวทมนต์ จึงทำให้พุทธศาสนากลายเป็นพุทธแฝงคือมีลักษณะของการบูชาัญญาмаเกี่ยวข้องกับนี้เป็นการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและควรหันมาแก้ไขและพระภิกษุสงฆ์ต้องทำความเข้าใจให้บรรดาผู้ที่มาทำบุญได้เข้าใจและต้องสร้างความเข้มแข็งในการสร้างชีวิตและชุมชนของตนด้วยบุญกิริยา^{๑๒}

^{๑๐} ซี.เอส.ลูอิส เขียน แปลโดย วิจิตรา ศ.เอกวัฒน์, แกนแท้แห่งคริสต์ศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : กนกบรรณสาร), ๒๕๔๑.

^{๑๑} พระธรรมปิฎก, ก้าวไปในบุญ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม), ๒๕๔๒.

^{๑๒} พระธรรมปิฎก, บุญ-บารมีที่จะกู้แผ่นดินไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม), ๒๕๔๒.

๑.๗.๑.๔ พระธรรมปิฎก ได้เขียนหนังสือ “เมตตภาวนา-อหิงสา-บารมี” มีใจความว่า มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองด้วยการทำบุญหรือบุญกรรมในระดับต่าง ๆ กัน คือ ระดับที่ ๑ บุญกิริยาทั่วไป คือ ทาน ศีล ภาวนา (อุดมคติคือสวรรค์) คือมนุษย์ที่ยังมีความปรารถนาและแสวงหาใน ลภ ยศ กามสุข สวรรค์แต่การแสวงหาให้กระทำด้วยการไม่เบียดเบียน ในการทำบุญด้วยทานหมายถึงการเผื่อแผ่แบ่งปันการทำบุญด้วยการมีศีลคือการมีกายวาจาที่สุจริตไม่เบียดเบียนและมุ่งแก้กฏ การทำบุญด้วยการภาวนาคือการฝึกจิตใจให้ตั้งงามและให้เกิดปัญญา ระดับที่ ๒ เมตตภาวนา (อุดมคติคือความเป็นพรหม) คือ การเปิดใจให้กว้าง พ้นความเห็นแก่ตัว ไม่คิดหากามสุขและสนองความปรารถนาส่วนตัวแต่มุ่งทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและสันติสุขของโลก ระดับที่ ๓ บำเพ็ญบารมี (อุดมคติคือ นิพพาน) คือ การบำเพ็ญคุณงามความดีทั้งหลายในระดับปัญญาซึ่งเน้นปลดปล่อยจิตให้เป็นอิสระ พัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ เสียสละตนเองมุ่งทำประโยชน์แก่ผู้อื่นเพื่อความตั้งงามและความสุขของสรรพสัตว์จนกว่าปัญญาจะเจริญบริบูรณ์ ทำชีวิตให้หลุดพ้นเป็นอิสระสิ้นเชิง^{๑๓}

๑.๗.๑.๕ ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้เขียนหนังสือ “วิธีการทำบุญ” สรุปมีใจความว่า บุญชนิดที่หนึ่งเหมือนกับน้ำโคลน คือ ทำบุญด้วยการทำบาป การทำบุญเอาหน้า ทำบุญอวดคน เปรียบเหมือนการอาบน้ำโคลน บุญชนิดที่สองเหมือนกับแป้งหอม คือ เมฆบุญ เมฆสวรรค์วิมาน ทำบุญด้วยอุपाทาน เปรียบเหมือนอาบน้ำเจือด้วยแป้งปูนต่าง ๆ บุญชนิดที่สาม คือ อาบด้วยน้ำสะอาด หมายถึง การไม่ยึดมั่น ถือมั่นในตัวเราของเรา เปรียบเหมือนอาบน้ำสะอาด ย่อมได้รับความสดชื่น ความอุ่มเอิบใจ^{๑๔}

๑.๗.๑.๖ ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้เขียนหนังสือ “บุญ” สรุปมีใจความว่า บุญมีความหมายสำคัญอยู่ตรงที่ ตรงข้ามกับบาป บุญเป็นเครื่องชำระบาป เมื่อชำระบาปได้ก็สบายใจ เมื่อกล่าวโดยผลของบุญก็เป็นชื่อของ ความสุข ความสบายใจ ความพอใจ ความอุ่มเอิบใจ นั้นเอง บุญจริงต้องเป็นการทำลายสิ่งๆที่เรียกว่า ตัวกู-ของกู ทำลายความยึดมั่น ถือมั่นของตน ดังนั้นจึงต้องระวังให้ตีคำว่า บุญ-บุญนี้มีความหมายหลายอย่างไร จะต้องเลือกถือเอาให้ถูกต้องที่สุด จึงจะเป็นบุญจริง ไม่เป็นบุญปลอม แต่ในปัจจุบันนี้มีพิธีกรรมการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ใช้เงินมากเพื่อดึงดูดคนให้เข้ามา มีการสร้างสถานที่ที่ใหญ่โตเพื่อจูงใจให้คนไปทำบุญด้วยการบริจาคทานให้มาก มีการบวงสรวงอ่อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงไสยศาสตร์และเวทมนต์ จึงทำให้พุทธศาสนากลายเป็นพุทธแฝงคือมีลักษณะของการบูชาตัณหาเกี่ยวข้องนี้เป็นการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและควรหันมาแก้ไขและพระภิกษุสงฆ์ต้องทำความเข้าใจให้บรรดาผู้ที่มาทำบุญได้เข้าใจและต้องสร้างความเข้มแข็งในการสร้างชีวิตและชุมชนของตนด้วยบุญกิริยา^{๑๕}

๑.๗.๑.๗ นายแพทย์อรรคเดช นันทโชติ พูดถึงเรื่องบุญในหนังสือ “เรื่องรู้บุญชีวิตรุ่ง” มีใจความว่า ชาวพุทธทุกคนเชื่อเรื่องบุญว่ามีจริง และ ส่วนใหญ่ก็ คิด หรือ เข้าใจกันว่า บุญเป็นพลังที่มีความศักดิ์สิทธิ์ชนิดหนึ่ง จะไม่เห็นแก่กลางเป็นวัตถุ ไม่สามารถระบุตำแหน่งที่ตั้งที่แน่นอน จะมีแต่ความรู้สึกถึง ความเบิกบานใจ เนื่องจากว่าพอจิตใจเริ่มเข้าสู่ในกระแสบุญ บุญก็เริ่มส่งผลต่อผู้นั้น

^{๑๓} พระธรรมปิฎก, เมตตภาวนา-อหิงสา-บารมี, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา), ๒๕๔๒.

^{๑๔} พุทธทาสภิกขุ, ทำบุญสามแบบ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ), ๒๕๕๑.

^{๑๕} พุทธทาสภิกขุ, ทำบุญให้ถูกวิธี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ), ๒๕๕๑.

ทันที ให้อารมณ์สุขุมเยือกเย็น สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องรับรู้ได้เฉพาะตัว ทั้งรู้ได้ด้วยตนเองว่า ใจมีความบริสุทธิ์ผ่องใสมากขึ้นเมื่อบุญมาเยือน^{๑๖}

๑.๗.๑.๘ สมเด็จพระญาณสังวร สกลมหาสังฆปริณายก พระนิพนธ์เรื่อง “แสงส่องใจเพื่อความสุขสงบ” สรุปลมใจความว่าเสียบึงสำหรับชีวิตในภพหน้าชาติหน้าผู้ที่มีปัญญาพอประมาณ ต้องเตรียมเสียบึงสำหรับภพหน้าชาติหน้าด้วยการทำทานการกุศล เพื่อได้มีชีวิตใหม่ในภพชาติข้างหน้าอย่างไม่ขาดแคลน บางคนก็ทำบุญ ทำกุศลปรารถนาสวรรค์ บางคนก็ปรารถนาความมั่งมีในภพภูมิของมนุษย์ ซึ่งนับว่าเป็นการกระทำที่ถูก เป็นการเชื่อเรื่องกรรมว่ากรรมดีจักให้ผลดี จึงเมื่อหวังผลก็ทำกรรมดี^{๑๗}

๑.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒.๑ กริสฎา เทียรทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสตศาสนิกชน : กรณีศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสำเภากลุ่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” บทคัดย่อสรุปใจความว่าบุญและบาปเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของศาสนาทำให้ศาสนิกนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลแก่ตนเองและเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของศาสนา

บุญในพระพุทธศาสนา หมายถึง กรรมดี ความสุขและเครื่องชำระสันดาน ส่วนบาป หมายถึงกรรมชั่ว ความทุกข์ กิเลส ส่วนบุญในคริสต์ศาสนา หมายถึง การปฏิบัติตามพระบัญญัติอย่างสุดชีวิตสุดใจหรือการทำความดีในนามแห่งพระเจ้าซึ่งจะได้รับผลตอบแทน ส่วนบาปหมายถึงการละเมิดฝ่าฝืนพระบัญญัติแห่งพระเจ้าผู้ละเมิดจะได้รับโทษคือความทุกข์ในระดับที่แตกต่างกัน การกระทำที่เป็นบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาต้องประกอบด้วยเจตนาและขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย หากเหตุปัจจัยดีผลที่ตามมาก็ดีซึ่งคือบุญ หากมีเจตนาไม่ดีและเหตุปัจจัยทำไม่ดีก็เป็นบาป ในส่วนของคริสต์ศาสนาการกระทำที่เป็นบุญ-บาปต้องประกอบด้วยเจตนาในการกระทำเพื่อพระเจ้าหรือในนามพระเจ้า หากมีเจตนาไม่ดีและไม่ทำในนามพระเจ้าถือเป็นการทำบาป

บุญและบาปในแง่ของศีลธรรม ในพระพุทธศาสนา คือ การประพฤติตามหลักคำสอน เช่น เบญจศีล กุศลกรรมบถ อริยมรรค ในกรณีที่เป็นบาปคือการล่วงละเมิดหลักคำสอน ในส่วนของคริสต์ศาสนา บุญ คือการประพฤติตามพระบัญญัติในศาสนจักร ในกรณีบาปคือการล่วงละเมิดพระบัญญัติในศาสนจักร ในเรื่องวิธีการทำบุญในพระพุทธศาสนากระทำโดยการให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา ส่วนศาสนาคริสต์มีวิธีการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยประพฤติตามพระบัญญัติ การฆ่าสัตว์ทุกชนิดเป็นการทำบาปในพระพุทธศาสนา ส่วนคริสต์ศาสนาบัญญัติว่าการฆาตกรรมแทนที่บาป

บุญในลักษณะของการฝึกฝนและการอบรมจิต เมื่อประพฤติตามหลักคำสอนของศาสนาผลที่ได้รับทางพระพุทธศาสนาสอนว่าจิตสามารถหลุดพ้นจากกิเลสคือเครื่องเศร้าหมองได้ ส่วนศาสนา

^{๑๖} อรรถเดช นนทะโชติ, **รู้บุญ ชีวิตรุ่ง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ธรรมะ), ๒๕๕๒.

^{๑๗} สมเด็จพระญาณสังวร สกลมหาสังฆปริณายก, **พระนิพนธ์แสงส่องใจเพื่อความสุขสงบ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา), ๒๕๕๗.

คริสต์สอนว่าต้องอาศัยบุญบารมีของพระเจ้าช่วยให้หลุดพ้นจากบาปกำเนิด ส่วนบาปคือการกระทำที่ตรงข้ามและได้รับที่ตรงข้ามกับบุญ

บุญในความหมายของเป้าหมายหรืออุดมการณ์สูงสุดของศาสนา เช่น ในการบำเพ็ญกรณียกิจของพระพุทธเจ้าในด้าน การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนาเป็นกรณียกิจที่สมบูรณ์ด้วยอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาเพื่อการบรรลุนิพพาน เพื่อช่วยให้มนุษย์หลุดพ้น ในส่วนของคริสต์ศาสนาพระเยซูคริสต์ก็ได้บำเพ็ญกรณียกิจด้วย ทาน ศีล ภาวนาเพื่อนำคริสต์ศาสนิกชนไปสู่เป้าหมายสูงสุดคืออาณาจักรของพระเจ้า^{๑๘}

๑.๗.๒.๒ สมศักดิ์ ดวงสีเสน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนไทยในท้องถิ่นที่กำลังเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้มีอาชีพเกษตรกรรมและลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” บทคัดย่อสรุปใจความว่าจากการศึกษาเรื่องการทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ พบว่า

๑. ในเรื่องของการทำทานพบว่าการทำทานของเกษตรกรร้อยละ ๒๐ ไม่เคยใส่บาตร และพบว่าร้อยละ ๗๐ ใส่บาตรปีละ ๒ ครั้ง ในส่วนลูกจ้างในโรงงานร้อยละ ๗๒ ใส่บาตรปีละ ๒ ครั้ง ร้อยละ ๒๖ ไม่เคยใส่บาตร ซึ่งส่วนใหญ่อ้างว่าไม่มีเวลา และพบว่าเกษตรกรร้อยละ ๘๐ บริจาคเงินช่วยเหลืองานศพ งานบวชมากกว่าการสังคัมสังเคราะห์ และในส่วนของลูกจ้างร้อยละ ๕๔ บริจาคเงินช่วยเหลืองานศพ งานบวชมากกว่าการสังคัมสังเคราะห์

๒. ในเรื่องการรักษาศีล โดยศึกษาทัศนคติและการปฏิบัติตามศีล ๕ พบว่าร้อยละ ๓๘ ของเกษตรกรเห็นว่าศีลข้อ ๑ และ ๕ ทำตามยากที่สุด ส่วนลูกจ้างในโรงงาน ร้อยละ ๖๔ เห็นว่าศีลข้อที่ ๔ ทำยากที่สุด ร้อยละ ๘๒ ของเกษตรกร และร้อยละ ๙๐ ของลูกจ้างเห็นว่าศีลข้อที่ ๓ ทำตามง่ายที่สุด และพบว่าทั้งสองกลุ่มไม่พยายามที่จะรักษาศีลอย่างจริงจัง

๓. การเจริญภาวนา ซึ่งได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระและการทำสมาธิ พบว่าเกษตรกรร้อยละ ๗๐ ไม่เคยสวดมนต์ไหว้พระ และร้อยละ ๓๐ ที่สวดมนต์บ้าง ลูกจ้างในโรงงานร้อยละ ๘๖ ไม่เคยสวดมนต์ไหว้พระ ร้อยละ ๑๔ ที่เคยสวดมนต์บ้าง ในการเจริญสมาธิพบว่าเกษตรกรร้อยละ ๙๐ และ ลูกจ้างในโรงงานร้อยละ ๙๘ ไม่เคยทำสมาธิเลย^{๑๙}

๑.๗.๒.๓ พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร ได้กล่าวถึงเรื่องบุญไว้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์ (โรมันคาทอลิก)” สรุปใจความว่า หลักในการทำบุญของพระพุทธศาสนาเถรวาทกับคริสต์ศาสนา (โรมันคาทอลิก) มีความ

^{๑๘} กริสุดา เตียรทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน : กรณีศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๒๔.

^{๑๙} สมศักดิ์ ดวงสีเสน, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนไทยในท้องถิ่นที่กำลังเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้มีอาชีพเกษตรกรรมและลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๔.

คล้ายกัน กล่าวคือ พระพุทธศาสนามีการให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา ส่วนคริสต์ศาสนาก็มีการให้ทาน การรักษาพระบัญญัติ (เทียบกับการรักษาศีลในพระพุทธศาสนา) การภาวนา (การแสดง ความศรัทธาต่อพระเจ้า) และการสวดอธิษฐาน ทั้งพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา (โรมันคาทอลิก) เห็นตรงกันว่าวิธีการทำบุญที่ต้องการให้เกิดผลต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง การแสดง พฤติกรรมในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการทำบุญสามารถกระทำได้สองวิธี คือ ทำด้วยตนเอง และการรวมกลุ่ม กันทำ และมีความเห็นตรงกันอีกว่า รูปแบบการปฏิบัติในพิธีกรรมทางศาสนาจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ จะนำบุคคลหรือผู้ที่ปฏิบัติไปสู่การทำความดีที่สูงยิ่งขึ้นไป ส่วนผลบุญหรืออานิสงส์ของบุญเป็นไป ตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายสูงสุดของแต่ละศาสนา^{๒๐}

๑.๗.๒.๔ นางสาว พรรณจารีต์ ขวัญบุรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาทัศนคติและ รูปแบบการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน” สรุปใจความว่าสังคมไทยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม คนในสังคมต่างแข่งขัน เร่งรีบในการทำงานโดยมีเป้าหมาย สร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองและครอบครัวทำให้ตกอยู่ในเศรษฐกิจทุนนิยมและการบริโภควัตถุนิยม สภาพดังกล่าวจึงทำให้คนในสังคมมองว่าการทำบุญด้วยการทำทานเป็นวิธีที่สะดวกและเป็นที่ยอมรับ จึงพบเห็นการทำบุญด้วยการบริจาคเงินโดยโอนเข้าบัญชีชื่อผู้รับบริจาคตามที่ปรากฏในสื่อ สิ่งพิมพ์ ทั่วไป วิธีการทำบุญดังกล่าวอาจทำให้ศาสนิกเข้าใจคลาดเคลื่อนว่ามีเฉพาะการทำทานและคิดว่าการ ทำบุญในระดับสูงขึ้นไปคือระดับศีล ระดับภาวนา แยกจากการทำทานเพราะเมื่อดูจากความหมาย ของบุญแล้วเข้าใจว่าไม่เกี่ยวข้องกัน และเข้าใจความหมายของบุญผิดไปคิดว่าผลจากการทำบุญจะ บันดาลความสำเร็จ บันดาลให้เกิดลาภ ยศ สรรเสริญเป็นเชิงรูปธรรมดังคำพูดว่า คนนี้ทำบุญมาดีจึง ร่ำรวยมีทรัพย์สมบัติมากมาย หรือ คนนี้ทำบุญมาดีจึงมีรูปร่างหน้าตาสวย ความเชื่อที่คลาดเคลื่อน ดังกล่าว ทำให้ผู้ที่เชื่อพากันรอคอยผลของการทำบุญโดยไม่ชวนชวยพยายามทำอะไรให้ผลสำเร็จจึง เป็นวิธีการทำบุญที่เจือด้วยกิเลสคือความโลภจึงต้องทำความเข้าใจว่ามีวิธีการทำบุญในระดับที่สูงขึ้น ไปอีก คือ ระดับศีล ระดับภาวนาและต้องปรับทัศนคติรวมถึงความคิดในการทำบุญให้ถูกต้อง ปัญหา ดังกล่าวเกิดจากระบบของการทำงานในระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่ต้องเข้า-ออกงานที่ตรงเวลา จึง ทำให้มีเวลาในการทำบุญน้อยและเมื่อถึงวันหยุดหรือว่างงานก็จัดกิจกรรมบันเทิงชวกันไปที่ยาว มากกว่าที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เพราะมองว่าการเข้าวัดเป็นสิ่งที่ยุ่งยากจึงทำให้คนทำงานใน ระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมต้องเหินห่างจากการทำบุญและอาจเกิดผลกระทบต่อเยาวชนที่มาทำงาน เพราะขาดสิ่งที่คอยยึดเหนี่ยวทางจิตใจ จึงอาจเกิดปัญหาทางอาชญากรรมทางสังคม ปัญหา สิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศชาติในอนาคต^{๒๑}

๑.๗.๒.๕ ผศ.สุณี บุญพิทักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาความเชื่อในผลของความดี” สรุป ใจความว่า ความเชื่อในเรื่องการทำความดีตามหลักธรรมของชาวพุทธที่สำคัญมี ๓ ประการ คือ ทาน

^{๒๐} พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญา คริสต์ (โรมันคาทอลิก)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย), ๒๕๓๖.

^{๒๑} พรรณจารีต์ ขวัญบุรี, “การศึกษาทัศนคติและรูปแบบการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, (วิทยาลัยศาสนศึกษา : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๘.

ศีล ภาวนา และถ้าบุคคลใดประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในคุณงามความดีและเชื่อผลของการกระทำความดี ก็จะทำให้ความสุขความเจริญมาสู่ตนเองและสังคม แต่ถ้าบุคคลใดขาดความเชื่อในผลของการทำความดี บุคคลนั้นก็จะประพฤติปฏิบัติตนตามแต่อารมณ์ที่เกิดขึ้นจะพาไป ทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจ ไม่ละอายและเกรงกลัวต่อบาป อันจะนำพาซึ่งความวุ่นวายไม่สงบสุขเกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ พฤติกรรมที่ก้าวร้าว รุนแรงของคนในสังคม เพราะไม่เชื่อในเรื่องของการทำความดีหรือวิธีการทำบุญ นั้นเอง^{๒๒}

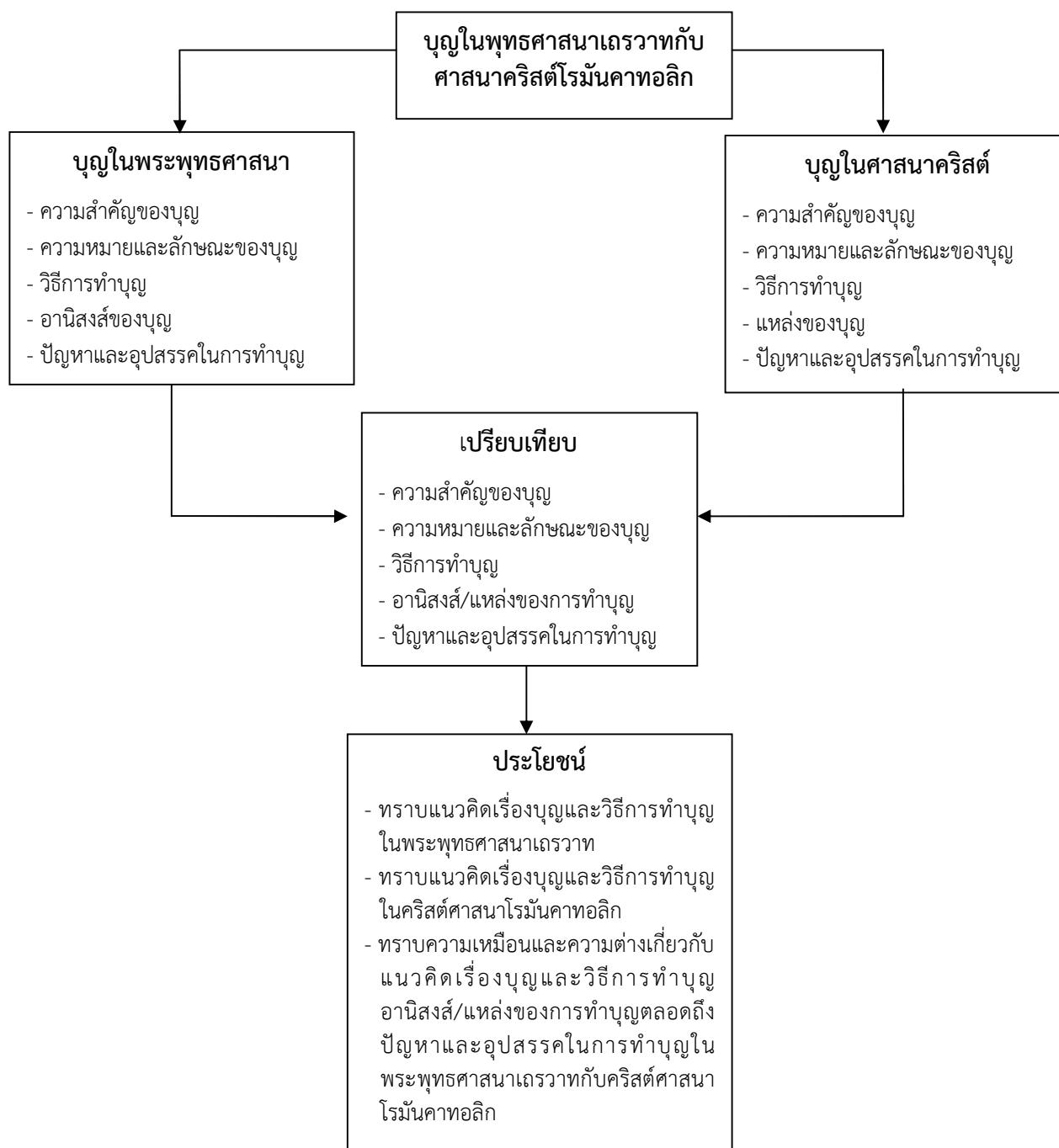
จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าบุญในพระพุทธศาสนาหมายถึงการ กระทำความดี ทำให้เกิดความสบายใจทั้งผู้ให้และผู้รับ ส่วนบุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก หมายถึงความนอบน้อม ความมีจิตใจที่เมตตา จิตใจที่ให้อภัยเพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า แต่ยังขาด ประเด็นในการเปรียบเทียบในเรื่องความสำคัญของบุญ ความหมายและลักษณะของบุญ วิธีการ ทำบุญ อานิสงส์/แหล่งของการทำบุญ ปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญเพื่อนำไปปรับประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันต่อไป

---

^{๒๒} สุณี บุญพิทักษ์, “การศึกษาความเชื่อในผลของความดี”, **งานวิจัย**, ตูรายละเอียดเพิ่มเติมใน www.moralcenter.or.th (๑ กันยายน ๒๕๕๗).

๑.๘ กรอบทฤษฎีแนวคิด

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องบุญและวิธีการทำบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๙.๒ ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องบุญและวิธีการทำบุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

๑.๙.๓ ทำให้ทราบความเหมือนและความต่างเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องบุญและวิธีการทำบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

บทที่ ๒

บุญในพุทธศาสนาเถรวาท

สังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจมาช้านาน พระพุทธศาสนาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในการใช้ชีวิตของคนไทย ด้วยหลักคำสอนให้เชื่อในการกระทำความดี สังคมไทยจึงเป็นสังคมที่สงบสุข ที่ผู้คนมีมิตรไมตรียิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากันจนได้ชื่อว่า “สยามเมืองยิ้ม” สังคมไทยมีความเชื่อในเรื่องการทำบุญว่า หากมีความไม่สบายใจ มีความทุกข์ใจให้ไปทำบุญเมื่อทำบุญแล้วก็จะคลายความกังวล คลายความทุกข์ใจ ทำให้มีจิตใจที่เข้มแข็งสามารถต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของชีวิต หรือ บางคนมีความสบายใจอยู่แล้วต้องการไปทำบุญเพื่อเสริมสร้างบุญของตนเองให้มากขึ้นไปอีก เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายของชีวิต

ในสมัยโบราณเมื่อถึงเทศกาลบุญ เช่น เทศกาลเข้าพรรษา บรรดาสาธุชน และผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาจะตั้งใจไปทำบุญด้วยการเตรียมอาหาร หวานคาว พร้อมทั้งจตุปัจจัย เครื่องไทยทานต่าง ๆ เพื่อพากันไปทำบุญที่วัด บรรดาหนุ่ม-สาวที่ชอบพอกันก็จะใช้โอกาสนี้พบปะกันและร่วมทำบุญด้วยกัน พระหนุ่มที่บวชตามประเพณีเมื่ออายุครบ ๒๐ ปีที่จำพรรษาในวัดก็จะมีโอกาสได้พบปะกับเครือญาติ มิตรสหาย หรือแม้กระทั่งพบกับสีกาที่คบหาดูใจกันก่อนที่จะมาบวช บรรดาลูกหลานที่แต่งงานและออกจากเรือนไปก็จะกลับมาพร้อมเพรียงกัน ศาสนิกจะได้ร่วมกันตักบาตรและถวายอาหารหวานคาว รวมถึงได้ฟังการแสดงพระธรรมเทศนาจากพระ และได้รับศีล รัับพรจากพระ บรรดาพ่อเฒ่าและแม่เฒ่าจะได้ใช้โอกาสในวันพระพากันมารักษาศีลอุโบสถที่วัด การทำบุญในสมัยโบราณนี้มีกระทำด้วยความตั้งใจอย่างมากและมีส่วนสำคัญในการช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้คนให้ยึดมั่นในพระธรรมคำสั่งสอนและพากันยึดถือไปปฏิบัติ ดังจะพบว่าไม่ค่อยมีปัญหาการกระทำผิดศีลธรรม และผู้คนมีความรักใคร่กลมเกลียวกันช่วยเหลือและแบ่งปันกัน

ในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง ผู้คนต่างพากันโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในเมือง มาเรียนหนังสือบ้าง มาทำงานประกอบอาชีพบ้าง ฯลฯ ทำให้นานที่จึงจะได้มีโอกาสกลับไปร่วมทำบุญที่บ้าน การพักอาศัยอยู่ในเมืองทำให้ต้องเร่งรีบ ต้องแข่งขันกันเพื่อความ เป็นอยู่และเพื่อปากท้องของตนเอง จึงทำให้เวลาในการทำบุญน้อยลง หรืออาจจะไม่มีเวลาและโอกาสไปทำบุญเลยก็ได้ เมื่อเห็นว่าสามารถทำบุญได้สะดวกอย่างไร้ชีวิตนั้น เช่น การถวายทานด้วยการใส่บาตรพระ การถวายสังฆทาน การบริจาคเงิน ซึ่งการทำบุญด้วยการบริจาคเงินสามารถกระทำได้ง่ายมากเพียงใช้วิธีโอนเงินเข้าหมายเลขบัญชีตามที่แจ้ง

การทำบุญในสมัยปัจจุบันส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเวลาและโอกาสที่จะอำนวย บางครั้งไม่ได้เกิดจากเจตนาที่จะทำบุญแต่ขาดเสียไม่ได้ การทำบุญก็เป็นไปในลักษณะเร่งรีบและเน้นความสะดวกรวดเร็วไม่ให้ความสำคัญกับการขัดเกลาจิตใจ มักมีเรื่องของบวงสรวงอ้อนวอนมาเกี่ยวข้องเห็นว่าการทำบุญช่วยบันดาลให้สำเร็จประโยชน์ตามที่ขอ นานไปเข้าก็ติดในลภัสการคือต้องบวงสรวงทำ

การเช่นสังเวทเพื่อทำให้เกิดประโยชน์มาก ๆ^๑ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้คนนิยมทำบุญเพื่อชื่อเสียงและเกียรติยศของตนเอง บางคนถูกหลอกให้ทำบุญด้วยการบริจาคเงินจำนวนมากต้องขายทรัพย์สิน มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับครอบครัว ทำให้หมดเงิน สิ้นเปลืองไปจำนวนมากโดยไม่ได้ประโยชน์ตอบแทนแต่อย่างใด แสดงว่าคนไม่เข้าใจหรือเข้าใจเพียงบางส่วนว่าการทำบุญนั้นมีเฉพาะการทำบุญด้วยการให้ทาน^๒ จึงทำให้ขาดสติและมกมายไปกับความเชื่อที่ผิดดั่งกล่าวและกลายเป็นปัญหาของการทำบุญที่ผิดๆที่กลายเป็นปัญหาของสังคมไทยทุกวันนี้

ดังนั้น ในการวิจัยในบทที่ ๒ นี้ จะศึกษาถึงการทำบุญที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ในประเด็น เรื่องความสำคัญของบุญความหมายและลักษณะของบุญวิธีการทำบุญ อานิสงส์ของบุญ และปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ

๒.๑ ความสำคัญของบุญ

พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นในประเทศอินเดียที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพราหมณ์ คติของศาสนาพราหมณ์มีความเชื่อเรื่องบุญและบาปว่า “การบวงสรวงเทพเจ้าต่างๆเป็นบุญและกุศล” การบูชาด้วยเครื่องเซ่นไหว้จำนวนมากทำให้เทพเจ้าพอใจและเกิดผลสำเร็จ และเชื่อว่าการได้อาบน้ำในแม่น้ำคงคาจะชำระบาปเก่าและเกิดผลบุญ และหากผู้ใดสิ้นชีวิตลงในรัศมีไม่เกิน ๑๕ ไมล์จากเมืองพาราณสีซึ่งถือว่าเป็นเมืองศักดิ์สิทธิ์จะพ้นบาปกรรมชาติก่อนได้ไปเกิดบนสวรรค์แล้วมาเกิดใหม่เป็นมนุษย์เพื่อเรียนรู้ “อาตมันและพรหมมัน”^๓

จะว่าไปแล้วการทำบุญในทางพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายอยู่ ๒ ประการด้วยกัน คือ เป็นเหตุให้สังคมอยู่ร่วมกัน และเป็นเหตุให้บรรลุนิพพาน

๒.๑.๑ บุญเป็นเหตุให้สังคมอยู่ร่วมกัน

พระพุทธศาสนามุ่งเผยแผ่คำสอนของตนเพื่อให้คนทั้งหลายเลื่อมใส มีหลักธรรมดี มีพระศาสดาที่ทำงานเพื่อหมู่คน มีพระจริยาวัตรที่น่าเลื่อมใส น่าศรัทธา กระทำการโดยไม่เห็นแก่ลาภสักการะส่วนตน^๔ ได้ปฏิเสธหลักคำสอนของศาสนาพราหมณ์และลัทธิต่าง ๆ พระพุทธเจ้าทรงปฏิรูปหลักคำสอนเรื่องบุญและบาปขึ้นใหม่ โดยสอนว่า “การทำบุญที่ถูกต้องและได้ผลนั้นจะต้องไม่มีการฆ่าสัตว์หรือฆ่ามนุษย์เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ กระทำการเบียดเบียนให้ผู้อื่นเดือดร้อน หากแต่เป็น

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *อิทธิปาฏิหาริย์เทวดา*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ตพริ้น, ๒๕๕๔), หน้า ๓๘.

^๒ พรหมจารีต ขวัญบุรี, “การศึกษาทัศนคติและรูปแบบการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน”, *สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต*, (วิทยาลัยศาสนาศึกษา : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๘), หน้า ๒๗.

^๓ ภิกขุ ตั้งคณะสิงห์, *เปรียบเทียบลัทธิของโลก*, (กรุงเทพมหานคร: แพร์พิทยา, ๒๕๐๘), หน้า ๑๕๔ – ๑๕๕.

^๔ เสฐียร พันธงชัย, *ศาสตราจารย์พิเศษ, ศาสนาเปรียบเทียบ*, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๒), หน้า ๙๙.

การทำงานสังคมสงเคราะห์แทนการเบียดเบียนและให้ชำระจิตใจของตนให้บริสุทธิ์”^๕ พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่กุกุณฑปพรหมณ์^๖ ผู้กำลังเตรียมพิธีบูชาด้วยวิธีบูชาญตามความหมายในแบบของพระพุทธศาสนาซึ่งไม่ต้องมีการฆ่าฟันเบียดเบียนสัตว์ มีแต่การเสียสละทำทานและการทำความดีอื่น ๆ เริ่มด้วยการตระเตรียมพิธีโดยการจัดการบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อยก่อนธรรมวิธี มีการส่งเสริมกสิกรรม พาณิชยกรรม สัมมาชีพ และบำรุงส่งเสริมข้าราชการที่ดี ซึ่งทำให้ประชาชนชวนชววยขะมักเขม้นในหน้าที่การงานของตน จนบ้านเมืองมีความเกษมปลอดภัย พลเมืองมีความสุข ราชทรัพย์บริบูรณ์ดีแล้ว จึงกระทำพิธีบูชาญด้วยการบริจาทาน ผลของพระธรรมเทศานี้ คือ กุกุณฑปพรหมณ์ล้มเลิกพิธีบูชาญของตน ปล่อยสัตว์ทั้งหมดและประกาศตนเป็นอุบาสก^๗ ผลจากการปฏิรูปหลักคำสอนดังกล่าวจึงกลายเป็นหลักคำสอนที่สำคัญของพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนากล่าวว่าใครจะทำดี ใครจะทำชั่ว ใครจะสุข ใครจะทุกข์ก็ขึ้นอยู่กับจิตของคนนั้นคนใจร้าย เวลาทำ เวลาพูด ก็ทำสิ่งร้าย พูดคำร้าย คนใจดี เวลาทำ เวลาพูด ก็เป็นงานดี เป็นคำดี การกระทำทุกอย่างจึงมีใจเป็นสำคัญ^๘ ในเรื่องของความสุขและความทุกข์ หากใจสบายก็มีความสุข แต่ถ้าใจไม่สบายก็เป็นความทุกข์ ซึ่งแท้จริงแล้วจิตของมนุษย์เป็นดวงจิตที่บริสุทธิ์แต่เมื่อจิตถูกครอบงำด้วยอำนาจของกิเลสจึงทำให้คุณภาพของจิตเสียไปซึ่งเป็นอาการที่แสดงออกมาทางกาย เช่น โหดร้าย ต่ำทราม ลามก เศร้าหมอง ฯลฯ อาการที่จิตมีคุณภาพดีเรียกว่า “บุญ” ซึ่งในความหมายในทางวัตถุธัญของ มีความหมายว่า ดี สะอาด งอกงาม สดชื่น แข็งแรง ทนทาน และบุญในความหมายของคุณภาพจิตมีความหมายว่า ดี สะอาด สูงส่ง สวยงาม ผ่องแผ้ว ฯลฯ การทำทุกอย่างที่เป็นกุศลกรรมหรือ สุจริต เช่น กายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต ซึ่งทำให้คุณภาพจิตดีขึ้นเรียกรวมว่าทำบุญในทางพระพุทธศาสนา กล่าวว่าการกระทำที่เป็นบุญและบาปนั้น เกิดขึ้นในขณะที่จิตเสวยอารมณ์ ซึ่งอธิบายว่าเมื่อจิตรับรู้อารมณ์ถึงขั้นเกิดความรู้สึกศรัทธา ไม่ศรัทธา โกรธ หรือ เมตตานั้นเรียกได้ว่าเป็นบุญและบาปแล้ว^๙

ถ้าใจเราเป็นบุญ ความจริงต้องให้ใจของเรารับเอาบุญ รับเอาความดีไปประพฤติปฏิบัติชำระบาปคือความชั่วทั้งหลายออกจากใจเรา อย่าให้มี รากะ โทสะ โมหะ ให้อุดให้กลั่น ให้หมั่นเพียรให้ถูกต้อง สามัคคีกลมเกลียวกันทั้งพ่อแม่ลูกหลานบ้านเมือง มันก็จะเห็นบุญได้ ทำไม่จะไม่เห็น คือความดีมันตั้งขึ้น มีขึ้นที่ไหน บ้านนั้นก็อยู่เย็นเป็นสุข นี่ชื่อว่าเราได้เอาบุญไปด้วย เอาไปประพฤติ

^๕ สุชีพ ปุญญานุภาพ, **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๓๑.

^๖ ที.สี.(ไทย) ๙/๓๒๓-๓๓๒/๑๒๔-๑๒๙.

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๒๗ – ๒๘.

^๘ สภาการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย, **พระธัมมปัทฏฐกาแปลภาค ๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๓๐, อ้างใน พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร (วงษ์จันทร์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๐-๑๑.

^๙ พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร (วงษ์จันทร์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก”, หน้า ๑๒.

ปฏิบัติถ้าไม่ได้ประพัตด้วยกายวาจาของเราแล้ว บุญก็ไม่เกิด บุญก็ไม่มี ขึ้นชื่อว่าบุญคือความดีความถูกต้อง ความดีที่ปราศจากโทษมีอยู่ในใจของใครคนนั้นก็บุญ ถ้าใจเป็นบุญจะไปที่ไหนก็มีความดีเกิดขึ้นมาให้พากันเข้าใจคำว่าบุญ ถ้าคนไม่รู้จักบุญก็ไม่ได้ปฏิบัติ ไม่รู้ว่าบุญอยู่ที่ไหน เพราะว่าบุญไม่เป็นวัตถุ คือ จิตใจเรามันเป็นบุญ มีความเมตตา ความรักใคร่ หวังให้ผู้อื่นเป็นสุขมีความกรุณา ความสงสาร มนุษย์ทั้งหลายเกิดขึ้นมาร่วมโลกอันเดียวกัน เป็นญาติกัน ญาติ คือความแก่ ความเจ็บ ความตาย^{๑๐} ด้วยเหตุนี้ บุญจึงไม่ได้อยู่ที่วัดวาอาราม ไม่ได้อยู่ที่ป่า เขา หรือ อยู่ที่ มือ ที่เท้า แต่บุญอยู่ในจิตใจ เวลาชื่นชมคน เช่น ชมว่าคนนี้เป็นคนดีเป็นคนใจบุญในขณะที่เวลาติเตียนคนก็จะพูดว่า “คนนี้เป็นคนเลวเป็นคนใจบาปหยาบซำ” คำพูดดังกล่าวแสดงว่าบุญและบาปล้วนเกิดจากจิตใจของมนุษย์เองทั้งสิ้น การที่จะทำให้บุญอย่างถูกต้อง ก็คือ การขัดเกลากิเลส ตัณหา ราคะ ที่เกิดขึ้นอยู่ในใจให้เบาบางหรือให้หมดสิ้นไปเพื่อทำจิตใจของตนเองให้บริสุทธิ์

๒.๑.๒ บุญเป็นเหตุให้บรรลุนิพพาน

คำว่า นิพพาน ไว้ว่า มาจาก นิ+วาน นิ เป็นอุปสรรค แปลว่า ไม่มี วาน หมายถึง ป่าคือกิเลส กล่าวคือ ราคะ โทสะ โมหะ นิพพาน จึงมีความหมายว่า ไม่มีป่าดงกิเลส^{๑๑}

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงแสดงความหมายของนิพพานไว้ว่า นิพพาน มีความหมายตามรูปศัพท์ ๒ ประการ คือ ๑) นิพพาน แปลว่า ธรรมชาติที่หาของเสียเปรียบไม่ได้ ๒) นิพพาน แปลว่า ดับ^{๑๒} พระองค์ทรงอธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า สิ่งเสียเปรียบคือลูกศร ลูกศรที่เป็นเครื่องเสียเปรียบในที่นี้ หมายถึง ราคะ โทสะ และโมหะ สัตว์ทั้งหลายถูกศรหรือราคะ โทสะ และโมหะเสียเปรียบ ทำให้เกิดความเร่าร้อน เจ็บปวด และเป็นทุกข์อยู่เป็นนิตย์ นิพพานเป็นสภาวะที่หาเครื่องเสียเปรียบโดยลูกศรหรือราคะ โทสะ และโมหะไม่ได้ ส่วนคำว่า ดับ หมายถึง การดับความร้อน เพราะไฟที่เกิดจากราคะ โทสะ โมหะ กล่าวคือ ไฟคือราคะ ได้แก่ ความกำหนัดย้อมใจ ย่อมเผาผลาญผู้กำหนดหมกมุ่นอยู่ในกาม ไฟคือโทสะ ได้แก่ ความคิดประทุษร้ายผู้อื่น ย่อมเผาผลาญสัตว์ที่มีความอาฆาตพยาบาท ไฟคือโมหะ ได้แก่ ความหลง ไม่รู้จริง ย่อมเผาผลาญสัตว์ผู้มัวหลง ไม่ฉลาดในอริยธรรม

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของนิพพานไว้ ๓ ประการ คือ ๑) อาการที่ความทุกข์และกิเลสดับลงไป ๒) ภาวะที่จิตนั้นไม่ถูกกระทำให้เร่าร้อนเจ็บปวดอีกต่อไป ๓) ธรรมชาติอันหนึ่งที่มีอยู่ตลอดอนันตกาล เป็นที่ดับสิ้นของกิเลสและทุกข์ เป็นแดนที่ดับสิ้นของกิเลสและความทุกข์^{๑๓}

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) แสดงความหมายของคำว่า นิพพาน ไว้ว่า มาจาก นิอุปสรรค (แปลว่า ออกไป หมดไป ไม่มี เลิก)+วาน (แปลว่า พัดไปหรือเป็นไปบ้าง เครื่องร้อยรัดบ้าง)

^{๑๐} พรพนจารีต ขวัญบุรี, “การศึกษาทัศนคติและรูปแบบการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, (วิทยาลัยศาสนศึกษา : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๘), หน้า ๕๓.

^{๑๑} มงคล. ๒/๕๔๖.

^{๑๒} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **ธรรมวิจารณ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๔๗ – ๔๘.

^{๑๓} พุทธทาสภิกขุ, **หลักพระพุทธศาสนา อบรมผู้จะรับแต่งตั้งเป็นตุลาการ ชุดที่ ๒ ประจำปี ๒๕๐๐**, (พระนคร : ธรรมทานมูลนิธิไชยา, ๒๕๑๑), หน้า ๒๘๗.

ใช้เป็นกิริยาของไฟ หรือการดับไฟ หรือของที่ร้อนเพราะไฟ แปลว่า ดับไฟหรือดับร้อน หมายถึง หายร้อน เย็นลง หรือ เย็นสนิท (แต่ไม่ใช่ดับสูญ) แสดงภาวะของจิตใจ หมายถึง ความสดชื่น ชุ่มชื่นใจ ดับความร้อนใจ หายร้อนรน ไม่มีความกระวนกระวายใจ หรือแปลว่า เป็นเครื่องดับกิเลส คือทำให้ราคะ โทสะ โมหะ หมดสิ้นไป^{๑๔}

ดังนั้น นิพพาน คือ สภาวะที่เป็นอมตะ ได้แก่ เป็นสภาวะไม่ตาย กล่าวคือ เหนือกาลเวลา เพราะสรรพสิ่งทุกอย่างในโลกมีอยู่ชั่วระยะเวลา เป็นสิ่งที่มีการเกิดและการดับ แม้กระทั่งความทุกข์และความสุขที่เกิดขึ้นแก่ตัวเราเอง ก็เป็นสิ่งที่ไม่มีมั่นคงถาวร เป็นสภาวะที่มีการเกิดและดับตลอดเวลา ดังนั้นจึงไม่ใช่สภาวะที่เป็นอมตะ แต่นิพพานเป็นภาวะอมตะ เป็นสภาวะที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างความทุกข์และความสุข แต่เป็นภาวะที่สงบ พ้นจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งได้แก่ พ้นกาลเวลา หรือไม่เนื่องด้วยเวลา จึงจัดได้ว่า เป็นอมตะ นิพพาน คือ ความสิ้นราคะ โทสะ และโมหะ^{๑๕} หมายความว่า นิพพานเป็นสภาวะที่อยู่เหนืออำนาจของกิเลส กรรมและวิบากซึ่งมีราคะ โทสะ โมหะ โดยสิ้นเชิง

นิพพานนั้น เมื่อว่าโดยปรมาตม์แล้ว มีธรรมชาติอย่างเดียวคือ ความสิ้นทุกข์ หมายถึง นิพพานมีความสงบจากกิเลสและขันธห้าเป็นลักษณะ แต่เมื่อว่าโดยปริยายแล้ว นิพพานแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า ภิกษุทั้งหลาย นิพพานธาตุมี ๒ อย่างเหล่านี้ คือ สอุปาทิเสสนิพพาน และอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ^{๑๖} ซึ่งมีอธิบาย ดังนี้

๑) สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ แปลว่า ภาวะของนิพพานที่เป็นไปกับด้วยอุปาทิเหลืออยู่หรือนิพพานที่ยังเกี่ยวข้องกับขันธ ๕ ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ ในเวลาที่เสวยอารมณ์ต่าง ๆ รับรู้สุขทุกข์ทางอินทรีย์ทั้ง ๕ หรือนิพพานของพระอรหันต์ผู้ยังเกี่ยวข้องกับขันธ ๕ ในกระบวนการรับรู้เสวยอารมณ์ พูดอีกอย่างหนึ่งว่า นิพพานท่ามกลางกระบวนการรับรู้ทางประสาททั้ง ๕ ซึ่งเกี่ยวข้องกับขันธ ๕ โดยฐานเป็นอารมณ์หรือสิ่งที่ถูกรับรู้ นิพพานในข้อนี้ เป็นด้านที่เพ่งถึงผลซึ่งปรากฏออกมาในการรับรู้หรือการเกี่ยวข้องกับโลก คือ สิ่งแวดล้อม ในการดำเนินชีวิตตามปกติของพระอรหันต์ ดังนั้น จึงเล็งไปที่ความหมายของความสิ้นราคะ โทสะ และโมหะซึ่งทำให้การรับรู้หรือเสวยอารมณ์ต่าง ๆ เป็นไปด้วยจิตใจที่เป็นอิสระ ขยายความออกไปว่า สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ ได้แก่ ภาวะจิตของพระอรหันต์ซึ่งปลอดโปร่งเป็นอิสระ ไม่ถูกปรุงแต่งบังคับด้วย ราคะ โทสะ และโมหะ ทำให้พระอรหันต์นั้น ผู้ยังมีอินทรีย์สำหรับรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ บริบูรณ์ที่อยู่ตามปกติเสวยอารมณ์ทั้งหลาย ด้วยจิตใจที่เป็นอิสระ ด้วยปัญญาที่รู้เท่าทันธรรมชาติของมัน การเสวยอารมณ์หรือ เวทนานั้น ไม่ถูกกิเลสครอบงำหรือชักจูง จึงไม่ทำให้เกิดตัณหาทั้งในทางบวกและทางลบ (ยินดี-ยินร้าย ชอบ-ชัง ติดใจ-ขัดใจ) พูดอีกอย่างหนึ่งว่าไม่มีตัณหาที่จะปรุงแต่งภพหรือชักนำไปสู่ภพ (ภวเนตติ) ภาวะนี้มีลักษณะที่มองเห็นได้ ๒ ด้าน ด้านหนึ่งคือ การเสวยอารมณ์นั้นเป็นเวทนาอย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์ในตัว เพราะไม่มีสิ่งกักรัดขัดข้องคาใจหรือเงื่อนไขใด ๆ ภายในที่จะมารบกวนและอีกด้านหนึ่ง เป็นการเสวยอารมณ์

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖๑.

^{๑๕} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๔๙๗/๓๖.

^{๑๖} ชู.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๒๒๒/๒๓๑.

อย่าง ไม่สงบ ไม่อภินันท์ ไม่ถูกครอบงำหรือผูกมัดตัว ไม่ทำให้เกิดการยึดติดหรือมัวเมาเป็นเงื่อนไขต่อไปอีก ภาวะเช่นนี้ ย่อมเป็นไปอยู่ตลอดเวลาในการดำเนินชีวิตตามปกติของพระอรหันต์ เป็นเรื่องปัจจุบันเฉพาะหน้า แต่เวลาแต่ละขณะที่รับรู้อารมณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเรียกว่า ทิฏฐธรรม (แปลว่า อย่างที่เห็น ๆ กัน หรือทันตาเห็นในเวลานั้น ๆ) ตามความหมายดังที่กล่าวมานี้ นิพพานธาตุอย่างหนึ่ง จึงต้องเป็นภาวะของพระอรหันต์ที่ยังทรงชีพและดำเนินชีวิตเกี่ยวข้องกับโลกภายนอกอยู่ตามปกติอย่างที่เห็น ๆ กัน และทันตาเห็นเป็นปัจจุบัน^{๑๗} สอุปาทิเสสนิพพาน จึงหมายถึง สภาวะของพระอรียบุคคลผู้ได้บรรลุความสิ้นกิเลสสาละโดยสิ้นเชิงแล้ว แต่ยังทรงชั้นห้าอยู่ ยังครองชีวิตอยู่ตามธรรม ชั้นห้าก็ยังคงดำเนินไปตามหน้าที่ของมันอยู่ ความเจ็บปวดป่วยไข้ ความแก่ ซึ่งเป็นธรรมดาของร่างกายก็ยังคงปรากฏแก่ร่างกายอยู่ แต่ความทุกข์ทางจิตนั้นไม่สามารถจะกระทบจิตของท่านได้ เพราะจิตของท่านเป็นสภาวะที่อยู่เหนือผลกระทบจากทุกข์ทั้งปวงโดยสิ้นเชิงแล้ว และจิตของท่านก็สามารถเข้าสู่สภาวะนิพพานเมื่อใดก็ย่อมได้

๒) ออุปาทิเสสนิพพาน คือ ภาวะของนิพพานที่ไม่มีอุปาทิเหลืออยู่ หรือนิพพานไม่เกี่ยวข้องกับชั้น ๕ ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์พ้นจากเวลาที่เสวยอารมณ์ด้วยอินทรีย์ทั้ง ๕ หรือนิพพานของพระอรหันต์ที่นอกเหนือจากความสัมพันธ์กับชั้น ๕ ในกระบวนการรับรู้เสวยอารมณ์ พูดอีกอย่างหนึ่งว่า ภาวะของนิพพานเองล้วน ๆ แท้ ๆ ซึ่งประจักษ์แก่พระอรหันต์เมื่อประสบการณ์ในกระบวนการรับรู้ทางประสาททั้ง ๕ สิ้นสุดลง หรือในเมื่อไม่มีการรับรู้ หรือในเมื่อไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้ทางประสาททั้ง ๕ เหล่านั้น (รวมทั้งอารมณ์ผ่านทางประสาททั้ง ๕ นั้น ที่ยังคงอยู่ในใจ) ขยายความออกไปว่า ออุปาทิเสสนิพพานธาตุ ได้แก่ ภาวะนิพพานที่พระอรหันต์ประสบอันเป็นส่วนที่ลึกซึ้งลงไปหรือล้ำเลยออกไปกว่าที่มองเห็นได้ พ้นจากเวลาที่เสวยอารมณ์หรือรับรู้ประสบการณ์ทางอินทรีย์ทั้ง ๕ แล้ว กล่าวคือ หลังจากรับรู้ประสบการณ์หรือเสวยอารมณ์ โดยไม่อภินันท์ด้วยตัณหา ไม่เสริมแต่ง คลอเคลียหรือกริมกรุ่นด้วยกิเลส คือ ราคะ โทสะ และโมหะ (อภินันท์หิตะ) แล้ว อารมณ์หรือประสบการณ์เหล่านั้น ก็ไม่ค้างคาที่จะมีอำนาจครอบงำชักจูงหรือรบกวนอีกต่อไป จึงกลายเป็นของเย็น (สตีทวิสุตติ) คือ สงบราบคาบหมดพิษสงไป ไม่อาจก่อชาติก่อภพขึ้นได้อีก พูดเป็นสำนวนว่า พระอรหันต์มีความสามารถพิเศษที่จะทำให้อารมณ์หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา มีสภาพเป็นกลางปราศจากอำนาจครอบงำหน่วงเหนี่ยว กลายเป็นของสงบเย็นอยู่ใต้อำนาจของท่าน พระอรหันต์จึงได้ชื่อที่เป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งว่า สตีภูตะ หรือ สตีตะ แปลว่า เป็นผู้เย็นแล้ว ภาวะที่ประจักษ์โดยปราศจากประสบการณ์เสริมแต่งค้างคาอยู่ หรือภาวะที่ประสบในเมื่อไม่มีอารมณ์ภายนอกค้ำคองใจหรือคอยรบกวนอยู่เช่นนี้ นับว่าเป็นภาวะชั้นใน ซึ่งอยู่นอกเหนือจากการติดต่อกับโลกภายนอก ล้ำเลยไปกว่าระดับการรับรู้ทางอินทรีย์ ๕ พ้นจากกระบวนการรับรู้เสวยอารมณ์ที่พัวพันอยู่กับชั้น ๕ เรียกได้ว่า เป็นการเข้าถึงภาวะที่ปราศจากภพหรือไม่มีภพใหม่ ในภาวะเช่นนี้ คือเมื่อไม่มีชั้น ๕ เป็นอารมณ์ ท่านผู้บรรลุนิพพานแล้ว ก็จึงจะมีนิพพานเป็นอารมณ์ คือ ประจักษ์หรือประสบนิพพานในฐานะที่เป็นธัมมาตนะ นิพพานในข้อที่สองนี้เป็นด้านที่เพ่งถึงภาวะของนิพพานเองแท้ ๆ ที่ประจักษ์แก่พระอรหันต์พ้นจากกระบวนการรับรู้เสวย

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๒๖๔ - ๒๖๖.

อารมณ์ภายนอก นอกเหนือจากการดำเนินชีวิตตามปกติ เป็นภาวะที่พูดถึงหรือบรรยายได้เพียงแต่ลักษณะของการเกี่ยวข้องกับนิพพานนั้น ถึงจุดที่ประสบการณ์อย่างที่เราที่เข้าใจกัน ซึ่งไม่ใช่นิพพานสิ้นสุดลง ส่วนภาวะของนิพพานเองแท้ ๆ ซึ่งลึกละเอียดไปกว่านั้น เป็นเรื่องของผู้ประสบและประจักษ์เองจะรู้และเข้าใจ คือเป็นสันติภูมิ^{๑๘}

ดังนั้น นิพพานมีอย่างเดียว แต่มองเป็น ๒ ด้าน ด้านที่หนึ่ง คือ นิพพานในแง่ของความสิ้นกิเลส ซึ่งมีผลต่อการติดต่อเกี่ยวข้องกับโลกภายนอก หรือต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านที่สอง คือ นิพพานในแง่เป็นภาวะจำเพาะล้วน ๆ แท้ ๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะของผู้บรรลุ ไม่อาจหยั่งรู้ถึงด้วยประสบการณ์ทางอินทรีย์ ๕ เป็นเรื่องนอกเหนือจากประสบการณ์ที่เนื่องด้วยขันธ ๕ ทั้งหมด ออนุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานตามความหมายของนิพพานเองแท้ ๆ ล้วน ๆ สอุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานตามความหมายในทางปฏิบัติเมื่อสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวัน เมื่ออธิบายในอีกนัยหนึ่ง ออนุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานในความหมายที่พระอรหันต์มีนิพพานเป็นอารมณ์ สอุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานในความหมายที่พระอรหันต์มีขันธ ๕ เป็นอารมณ์

ดังนั้น ผลของการทำบุญคือความสุข ดังพุทธพจน์ที่ว่า “หากบุคคลทำบุญ ก็ควรทำบุญนั้นบ่อย ๆ ควรทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญนำสุขมา”^{๑๙} บรรดาความสุขในโลกทั้ง ๓ คือ มนุษย์โลก เทวโลก และพรหมโลก พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นความสุขที่ตั้งอยู่บนเงื่อนไข เป็นโลกียสุข ไม่ใช่ความสุขแท้ ที่เรียกว่า สุขที่เจือทุกข์ (ทุกขมิสสกุสุข) เพราะความสุขเหล่านั้นต่างตกอยู่ในอำนาจของไตรลักษณ์ กล่าวคือ อนิจจลักษณะ ความไม่เที่ยง ทุกขลักษณะ ความเป็นทุกข์ และอนัตตลักษณะ ความเป็นสภาวะ ไม่ใช่ตัวตน ไม่อยู่ในอำนาจ เป็นความสุขที่ประกอบไปด้วยความเปลี่ยนแปลง แต่ด้วยอำนาจของอวิชชา คือความไม่รู้ จึงทำให้ปุถุชน ผู้ไม่เห็นแจ้งอันปัญญาอันแท้จริงเข้าใจว่า เป็นความสุข พระนิพพานเป็นอสังขตธรรม เป็นสภาวะที่ไม่ถูกปัจจัยปรุงแต่ง จึงเป็นสภาวะที่ไม่ตกอยู่ในอำนาจของเงื่อนไข เป็นสภาวะที่อยู่เหนือไตรลักษณ์ ปราศจากกิเลสเครื่องทำให้เร่าร้อนทั้งปวง อันได้แก่ ราคะคือ ความเร่าร้อนเพราะราคะ โสภะคือ ความเร่าร้อนเพราะโทสะ โมหะคือ ความเร่าร้อนเพราะโมหะ จึงเป็นสภาวะที่สงบเย็น ไม่มีความเร่าร้อน ความกระวนกระวายความหิวกระหายด้วยอำนาจของกิเลส เป็นสภาวะแห่งความสุขที่แท้จริง ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “กามสุขในโลกและสุขอันเป็นทิพย์ (สุขในเทวโลก) ย่อมไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ แห่ง สุขคือความสิ้นตัณหา”^{๒๐} พระสารีบุตรเรียกความสุขที่เกิดจากการดับกิเลสว่า อเวทยิตสุข กล่าวคือ นิโรธสมบัติสุข สุขที่เกิดจากการดับกิเลส เป็นสุขที่ไม่เป็นเวทนาหรือสุขที่ไม่มีการเสวยอารมณ์ เป็นความสุขในระดับสมาธิ เป็นสุขที่สูงที่สัญญาและเวทนาดับไป เป็นความสุขแท้จริงที่เกิดขึ้นพร้อมกับการขจัดกิเลสได้โดยสิ้นเชิง โดยท่านกล่าวจำแนกสุขออกเป็น ๓ ชนิด คือ เวทยิตสุข สุขที่เป็นเวทนา เป็นสุขที่มีการเสวยอารมณ์ เป็นสุขที่เกิดจากการสัมผัสของ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ (อารมณ์) หรือเรียกว่า กามสุข ประการหนึ่ง ญาณสุข สุขที่เกิดจากญาณหรือสุขที่เป็นผลของญาณ ประการหนึ่ง และอเวทยิตสุข สุขที่ไม่เป็นเวทนา ไม่มีการ

^{๑๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๒๖๕ - ๒๖๖.

^{๑๙} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๑๘/๖๘.

^{๒๐} ชุ.อ. (ไทย) ๒๕/๕๒/๗๕ - ๗๖.

เสวยอารมณ์ เป็นสุขที่เกิดจากการดับอาสวะทั้งปวง “ผู้มีอายุ ก็ข้ออื่นยังมีอยู่อีก ภิกษุบรรลุนิพพาน เวทิตนโรธ เพราะก้าวเลยแนวสัญญาณสัญญาณตนฉนวนไปโดยประการทั้งปวง อาสวะทั้งหลายของเธอสิ้นรอบแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญาผู้มีอายุ นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายเมื่อนั้น”^{๒๑} อวิชชา ความไม่รู้แจ้ง ตัณหา ความอยากความใครในสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งกามทั้งหลายและอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่น จึงเป็นสิ่งที่ปกปิดพระนิพพาน เพราะอวิชชา ตัณหา และอุปาทานทั้ง ๓ ประการนั้น เป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลไม่สามารถเข้าถึงพระนิพพานได้ เป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้มนุษย์กระทำการต่าง ๆ ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี ทั้งในสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากยังมีการกระทำไม่ว่าจะในด้านใด ก็ถือได้ว่ายังต้องมีการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏต่อไป เพราะยังไม่หมดทุกข์ต่อเมื่อทุกข์สิ้นไป การกระทำที่มีตัณหาเป็นแรงผลักดันก็สิ้นไปด้วย นั่นคือ สภาวะที่เรียกว่า นิพพาน

สรุปได้ว่า การทำบุญมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และการเข้าถึงพระนิพพาน เพราะการทำบุญตามความเชื่อนั้นมีหลายอย่างที่พบเห็นบ่อย ๆ คือ การให้ทาน เพราะทำได้สะดวก ส่วนการรักษาศีลนั้นส่วนใหญ่พบเห็นเฉพาะผู้สูงอายุ ในการทำบุญนั้นมีใจเป็นใหญ่ หากใจดี มีเมตตา มีความกรุณา มีความสงสารที่เกิดขึ้นแก่เพื่อนมนุษย์และสัตว์ บุญนั้นก็เกิดขึ้นแล้ว ในทางตรงข้ามหากใจเป็นทุกข์ มีความโกรธ มีความเคียดแค้น มีความริษยา มีมิฉฉาภิกษุเข้าครอบงำ บาบก็จะเกิดขึ้น ดังนั้น การทำบุญหรือทำบาปจะให้ความสำคัญที่ใจของผู้กระทำเป็นสำคัญ บุญและบาปมิได้อยู่ที่วัดวาอาราม มิได้อยู่ที่สำนัก หรือ ที่แขน ขา แต่อยู่ที่ใจ การทำบุญที่ถูกต้องคือการกระทำที่มีเจตนามุ่งเน้นให้ชำระซึ่งกิเลสและบรรดาสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ ที่อยู่ในใจให้หมดไปเพื่อความบริสุทธิ์ของจิตใจทำจิตใจให้มีคุณภาพดีเพื่อให้มีความเข้มแข็งในการต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต ดังนั้น แนวคิดที่สำคัญของการทำบุญต้องมีความสัมพันธ์กับการกระทำและเจตนาที่กระทำ คือการกระทำมุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพของจิตใจที่ดีงามอันนำมาซึ่ง ความประพฤติดีทาง กาย วาจา ที่ดี อันก่อให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ตนเองและตามจุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนา คือพระนิพพาน

^{๒๑} อัง.นวก. (ไทย) ๒๓/๒๓๘/๓๘๓ - ๓๘๖.

๒.๒ ความหมายและลักษณะของบุญ

ในการศึกษาความหมายและลักษณะของบุญ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความหมายของบุญและลักษณะของบุญที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะพระสูตรต้นตปิฎกเป็นหลัก พร้อมมรรคถรรวมถึงแนวคิดและข้อเขียนของบรรดานักปราชญ์และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

ความหมายของบุญตามหน้าที่ทางไวยากรณ์ “บุญ” เป็นทั้งคำนาม คำกริยาและคำคุณศัพท์ “บุญ” ที่เป็นคำนามหมายถึง ความดี วิธีทำความดี ความสุข ผลของความดี ความสุข ตลอดจนเป็นเครื่องชำระสันดาน “บุญ” เป็นคำกริยา หมายถึง การกระทำความดี “บุญ” เป็นคำศัพท์หมายถึง ผู้มีความดี ผู้มีความสุข^{๒๒}

๒.๒.๑ ความหมายของบุญจากพระไตรปิฎก

การกำหนดนิยาม คำว่า “บุญ” ภาษาบาลีใช้คำว่า “บุญญ” และ “บาป” ภาษาบาลีใช้คำว่า “ปาป” มีหลายความหมายด้วยกันซึ่งพอประมวลได้ ดังนี้

๑. บุญคือความสุข บาปคือความทุกข์

บุญในความหมายนี้ คือ ความสุข เพราะความสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนา คือความสุขกายและสุขใจ ความสุขทางกาย เช่น ความสุขทางวัตถุ สุขจากการมีทรัพย์สิน ส่วนความสุขทางใจ คือความสุขที่สงบ เป็นความสุขที่ปลอดโปร่ง รู้แจ้งในความเป็นจริง มีพระพุทธพจน์ได้กล่าวไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าได้กลัวต่อบุญเลย คำว่าบุญนี้เป็นชื่อของความสุขอันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่ารัก น่าพอใจ”^{๒๓}

มนุษย์แต่ละคนให้ความหมายและประเมินคุณค่าของความสุขไม่เหมือนกัน ความสุขของคนหนึ่งอาจเป็นความทุกข์ของคนหนึ่ง จึงต้องมีเกณฑ์ตัดสินของบุญและบาป ซึ่งบุญคือความสุขจะต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในขณะที่ผลของบุญก็ให้ผลในระยะสั้นและยาวด้วย ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ทำบุญไว้อย่อมเพิลิตเพลินในโลกนี้ ย่อมเพิลิตเพลินในโลกหน้า ย่อมเพิลิตเพลินในโลกทั้งสอง”^{๒๔} “บุญนำความสุขมาให้เวลาสิ้นชีวิต การละทุกข์ได้ทั้งหมดนำมาซึ่งความสุข การไม่ทำบาปทั้งหลายนำมาซึ่งความสุข”^{๒๕} ผู้ใดทำบาปไม่ว่าจะซ่อนเร้นหรือเปิดเผยแต่ตัวของผู้นั้นทำบาปรู้อยู่กับใจตนเอง ทำให้จิตใจของผู้นั้นไม่สบายเกิดความทุกข์ซึ่งผลที่เกิดขึ้นตามมาไม่ช้าก็เร็ว ดังพุทธพจน์ว่า “คนพาลย่อมสำคัญว่าบาปประดุจน้ำหวานตลอดกาลที่บาปยังไม่ให้ผล แต่บาปให้ผลเมื่อใดคนพาลย่อมเข้าถึงทุกข์เมื่อนั้น”^{๒๖}

^{๒๒} สมศักดิ์ ดวงสีเสน, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนของไทยในท้องถิ่นที่กำลังเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้มีอาชีพเกษตรกรกรรมและลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๕), หน้า ๓๕.

^{๒๓} จุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๐๐/๒๔๐.

^{๒๔} จุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๑/๑๔.

^{๒๕} จุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๖/๔๙.

^{๒๖} จุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๕/๒๐.

๒. บุญคือกุศลกรรม บาปคืออกุศลกรรม

กรรมดี คือ การกระทำทาง กาย วาจา ใจที่ประกอบด้วยเจตนาที่ดีเรียกว่าบุญหรืออกุศลกรรม ส่วนอกุศลกรรม คือ กรรมชั่วเรียกว่าบาป สาเหตุของการเกิดบุญ คือ ความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ส่วนสาเหตุของการเกิดบาป คือ ราคะ โทสะ โมหะ การแก้ไขราคะด้วยความเพียร โทสะด้วยความเมตตา และปัญญาแก้โมหะ^{๒๗}

การกระทำกรรมดี (บุญ) ที่ครบทั้งกาย วาจา ใจ เรียกว่า “หลักกุศลกรรมบถ ๑๐”^{๒๘} ส่วนการกระทำกรรมชั่ว (บาป) ทาง กาย วาจา ใจ เรียกว่า “อกุศลกรรมบถ ๑๐”^{๒๙} ประกอบด้วย ๑. การทำชีวิตให้ล่วง ๒. การถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ให้ ๓. การประพฤตินิดในกาม ๔. การพูดเท็จ ๕. การพูดส่อเสียด ๖. การพูดคำหยาบ ๗. การพูดเพ้อเจ้อ ๘. การเพ่งเล็งอยากได้ของของเขา ๙. การคิดร้ายต่อผู้อื่น ๑๐. การเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม ในเรื่องบุญและบาป คือ กรรมดีและกรรมชั่วนี้มีวิบาก ดังพระพุทธพจน์ ว่า “ผู้ที่เกิดมาแล้วจำจะต้องตายในโลกนี้ ย่อมทำกรรมอันใดไว้ คือ บุญและบาปทั้งสองประการ หนึ่งบุญและบาปนั้นย่อมเป็นของเขาติดตามเขาไปประดุจเงาติดตามตนไป”^{๓๐}

ในนิธิกัณฑ์ได้แสดงการเปรียบเทียบว่าบุญเหมือนขุมทรัพย์ ซึ่งบุคคลได้ฝังไว้ด้วยการทำกรรมดี หรือ ทำบุญด้วยการทำทาน การรักษาศีลการสำรวม ซึ่งบุญหรือขุมทรัพย์นี้จะส่งผลให้ตามที่ปรารถนาตั้งแต่ระดับโลกีย์สุข คือ โลกปัจจุบัน จนถึงโลกุตระ คือ โลกหน้า ดังพุทธพจน์ว่า

ขุมทรัพย์คือบุญอันว่าชายหรือหญิงที่ได้ทำกรรมดีแล้วด้วยการทำทาน ศีล สำรวม ทำให้ขุมทรัพย์นั้น เป็นของที่ติดตามตนไป ความเป็นผู้มีมีวิงวาม มีเสียงไพเราะ มีทรวดทรงที่ดี มนุษย์สมบัติ มีความยินดีในเทวโลก และพร้อมนิพพานสมบัติ อิฐผลทั้งหมด อันซึ่งเทวดาและมนุษย์ทั้งปวงย่อมได้ด้วยบุญนิธิ^{๓๑}

๓. บุญ คือ เครื่องชำระสันดาน บาปคือกิเลส

ในพระโอวาทปาติโมกข์^{๓๒} ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของศาสนา มีหลักการ ๓ ข้อใหญ่ ประกอบด้วย ๑. การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ๒. การทำกุศลให้ถึงพร้อม ๓. การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ จากหลักการ ๓ ข้อนี้การที่จะทำให้จิตใจบริสุทธิ์ต้องใช้บุญเป็นเครื่องชำระล้างสันดาน ส่วนบาปคือกิเลสที่พอกพูนอยู่ในจิตใจ ซึ่งวิธีชำระล้างหรือวิธีทำบุญ สามารถสรุปได้เป็น หลักบุญกิริยาวัตถุ ๓^{๓๓} ประกอบด้วย ๑. ทานมัย คือ การทำบุญด้วยการให้ทานและการแบ่งปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ การทำบุญด้วยการรักษาศีล ๓. ภาวนามัย คือ การทำบุญด้วยการภาวนาดังนั้น บุญในความหมายนี้ คือ

^{๒๗} อัง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๓๑๐/๓๔๙-๓๕๐.

^{๒๘} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๖๐/๒๘๔.

^{๒๙} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๕๙/๒๘๓.

^{๓๐} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๓๓๖/๑๐๓.

^{๓๑} ชุ.ช. (ไทย) ๒๕/๙/๙ - ๑๑.

^{๓๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๔/๕๗, ชุ.ช. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๙.

^{๓๓} อัง.อญจก. (ไทย) ๒๓/๑๒๖/๒๑๕-๒๑๘, ชุ.อิตี. (ไทย) ๒๕/๒๓๘/๒๔๖.

เครื่องชำระล้างสันดาน ส่วนบาป คือ กิเลสที่พอกพูนในใจ ส่วนวิธีการชำระล้างสันดาน หรือ วิธีทำบุญ คือ บุญกิริยาวัตถุ ๓

๒.๒.๒ ไวพจน์ของบุญและไวพจน์ของบาป

ไวพจน์ของบุญได้มีการแสดงไว้ ๖ อย่าง ดังนี้^{๓๔} ๑. กุศล คือ สิ่งที่ดี สิ่งที่ชอบ การขจัดความชั่วออกจากใจ ๒. สกฺข คือ การทำดี ทางกาย วาจา ใจ ๓. สุกฺก คือ บริสุทธิ์ ดี สะอาด ผ่องใส ๔. ปุณฺณ คือ ชำระใจให้สะอาด ๕. สุจฺริต คือ ประพฤติชอบ ทาง กาย วาจา ใจ ๖. ทิฏฐธมฺมิก คือ ทำคุณประโยชน์ให้เกิดทันตาเห็น

ไวพจน์ของบาป ได้แสดงไว้ ๑๒ อย่าง ดังนี้^{๓๕} ๑. บาป คือ การให้ถึงความพินาศ การให้ถึงคดีอันชั่ว ๒. กิพฺพิส คือ การให้ถูกลงโทษ ถูกจองจำ ถึงยาก ๓. เวร คือ การก่อศัตรู การทำให้เกลียดชัง ๔. อฆ คือ ทำให้เศร้าไม่สดชื่นแจ่มใส ทำให้เจ็บปวดร้าวใจ ๕. ทุกฺกฺก คือ ทำชั่ว ทาง กาย วาจา ใจ ๖. ทฺวจฺริต คือ ประพฤติชั่ว ทางกาย วาจา ใจ ๗. อปุณฺณ คือ หมดบุญ ไม่บริสุทธิ์ ๘. อกุสฺล คือ เสียหาย หมดดี ๙. กณฺห คือ ทำลายความสุข ถูกรังเกียจ ๑๐. กลฺลฺส คือ ใจสกปรก ระทมทุกข์ ๑๑. ทฺวจฺริต คือ ถูกกล่าวร้ายให้โทษ ๑๒. อาคฺ คือ ทำให้ขุ่นเคือง ทำให้เป็นคนร้ายกาจ

๒.๒.๓ ลักษณะของบุญในความหมายนักปราชญ์และนักวิชาการพุทธศาสนา

พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์ ให้ความหมายว่า บุญ คือ เครื่องชำระล้างสันดาน ความดี กรรมดี ความประพฤติชอบทาง กาย วาจา ใจ กุศลกรรม ความสุข กุศลธรรม^{๓๖}

พ.อ. ปิ่น มุทุกันต์^{๓๗} ได้ให้ความหมายว่า บุญตามความหมายของพระพุทธศาสนา หมายถึง อากาโรที่จิตเจริญขึ้น พัฒนาไปในทางที่ดีแต่ความดีที่ขึ้นของจิตนั้น ส่วนใหญ่ก็คือความบริสุทธิ์ สะอาด อีกอย่างหนึ่ง คำว่า “บุญ” แปลว่า ชาว สะอาด ผุดผ่อง การกระทำที่เรียกว่าว่าเป็นบุญก็ต้องเป็นการกระทำที่จิตเปลี่ยนแปลงสภาพไปในทางที่ดีขึ้นนั่นเอง

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตภาโณ)^{๓๘} ได้กล่าวว่า บุญมีอยู่ ๒ ความหมาย คือ

๑. ความหมายส่วนที่เป็นเหตุ คือ คือสิ่งที่ชำระล้างสิ่งที่ขัดเกลาสิ่งที่ชำระจิตสันดานของสัตว์ทั้งหลายให้มีความบริสุทธิ์ขึ้นไปโดยลำดับแล้วก็สรุปรวมว่าเจตนาอะไรก็ตามที่บุคคลทำลงไป พุดออกไปหรือแม้แต่คิดออกไปจะมีการลดละจางคลายของกิเลสไปจากจิตของบุคคลการกระทำนั้น เขาเรียกว่าบุญส่วนเหตุซึ่งเป็นคุณลักษณะของธรรมะที่เรียกว่าสัลเลขธรรม คือเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของบุคคลให้กิเลสลดน้อยเบาบางเจือจางไปโดยลำดับ

^{๓๔} แปลก สนธิรักษ์ และวิทย์ วิศเวทย์, **ศีลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๒), หน้า ๖๓ - ๖๔.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓ - ๖๔.

^{๓๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๘๒ - ๑๘๓.

^{๓๗} ปิ่น มุทุกันต์, พันเอก., **ประมวลศัพท์ ๖ ศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชน, ๒๕๓๔), หน้า ๑๕๐.

^{๓๘} ดูใน <http://www.vichaiyut.co.th>. เข้าถึงเมื่อ ๒๐ มีนาคม ๕๘.

๒. เมื่อก้าวโดยส่วนผลก็คือความสุขที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า “สุขุสเสต อธิวจนั” คำว่าบุญนั้นกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะที่เป็นชื่อของความสุขความสงบความเยือกเย็นเป็นผลของบุญตัว เหตุก็คือการลดกิเลสตัวผลก็คือความสุขความสงบความเยือกเย็นบาปก็คือการเพิ่มพูนของโลภะ โทสะ โมหะ บุญก็คือการลดลงของโลภะ โทสะ โมหะ บาปก็มีผลเป็นทุกข์บุญก็มีผลเป็นสุข ส่วนจะอธิบายอย่างไรนั้นตามหลักคือบุญก็ดีบาปก็ต้อยที่เจตนาคือเป็นเจตนาทำกรรมดีเรียกว่าบุญ ส่วนเจตนาทำกรรมเลวเรียกว่าบาป ดังนั้น กรรมดีจึงเป็นกุศลกรรม ส่วนกรรมเลวเป็นอกุศลกรรม เพราะฉะนั้นกรรมมันก็อยู่ที่เจตนา

๒.๒.๔ ความแตกต่างระหว่างบุญกับกุศล

คำว่า “บุญ” กับ “กุศล” มักเป็นคำที่ใช้พูดคู่กันอยู่เสมอและบางทีใช้แทนกันได้ บางทีก็ใช้แทนกันไม่ได้ ทำให้เกิดความสับสนว่ามีความหมายเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร บุญ ใช้ในความหมายที่แคบและจำเพาะแ่งมากกว่ากุศลเป็นความหมายของ “โอปธิกบุญ” คือ บุญที่อำนวยผลแก่เบญจขันธ์ ซึ่งได้แก่ บุญที่เป็นโลกียะ และใช้ในความหมายอยู่เพียงชั้นโลกียะเท่ากับโลกียกุศลหรือกุศลโลกียจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกุศลไม่ครอบคลุมเท่ากับกุศลซึ่งมีโลกุตระกุศลด้วย^{๓๙} ในคัมภีร์อภิธรรมมัตถกาวินีฎีกา ได้แบ่งจิตออกเป็น ๔ ประเภท คือ ๑. กามาวจรบุญ ๒. รูปาวจรบุญ ๓. อรูปาวจรบุญ ๔. โลกุตระกุศลจิต

ในจิต ๓ ข้อแรกนั้นพบว่าใช้คำว่า “บุญ” แทนคำว่า “กุศล” แต่ในข้อ ๔ มีคำว่า “กุศล” อย่างเดียว ดังนั้น แม้บุญนี้จะเป็โลกียะระดับเดียวกับกุศล แต่บุญนั้นยังไปเพื่อ กามาวจร รูปาวจร และอรูปาวจร^{๔๐} ในคัมภีร์ปรมัตถทีปนี อรรถกถาอติวุตตะกะ^{๔๑} ได้แสดงความหมายของคำว่า “บุญ” ไว้ ๕ อย่าง คือ

๑. ผลบุญคือผลของกุศลหรือผลของความดี เช่น “เพราะการสมათานกุศลธรรมทั้งหลายเป็นเหตุบุญย่อมเจริญเพิ่มพูน”

๒. ความประพฤติสุจริตในระดับกามาวจรและรูปาวจร เช่น “คนตกอยู่ในอวิชชาหากปรุ่่งแต่งสังขารที่เป็นบุญ (บุญญาภิสังขาร)”

๓. ภาพที่เกิดซึ่งเป็นสุคติพิเศษ เช่น “วิญญานที่เข้าถึงบุญ”

๔. กุศลเจตนา เช่น “บุญกิริยาวัตถุคือเท่ากับกุศลกรรม”

๕. กุศลธรรมในภูมิสาม เช่น “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่ากลัวต่อบุญเลย”

ข้อนี้ตรงกับคำว่า “โลกียกุศล” นั่นเอง ข้อ ๕ นี้เป็นความหมายหลักตรงกับคำอธิบายใน “มหานิทเทส”^{๔๒} ที่ว่า “กุสลาภิสังขารในไตรธาตุ คือ กามธาตุ รูปธาตุ และอรูปธาตุ อย่างหนึ่งอย่าง

^{๓๙} พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร (วงษ์จันทร์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก”, หน้า ๒๑ – ๒๒.

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

^{๔๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๑๖๙ – ๑๗๐.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๐.

ใดก็ตาม เรียกว่า บุญได้ในคำว่าไม่ติดในบุญและในบาปหรือละบุญละบาป ลอยบุญลอยบาปได้แล้ว ซึ่งเป็นลักษณะจิตของพระอรหันต์”

กุศล แปลตามศัพท์ว่า ฉลาด ชำนาญ สบาย เอื้อหรือเกื้อกูล เหมาะ ติงาม เป็นบุญ คล่องแคล่ว ตัดโรค หรือ ตัดสิ่งที่ชั่วร้ายน่ารังเกียจ ส่วนความหมายเชิงอธิบายในทางธรรมของคำว่า “กุศล” มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. อโรคยะ คือ สภาพที่จิตไม่มีโรค หมายถึง สภาวะหรือองค์ประกอบที่เกื้อกูลแก่ สุขภาพจิต ทำให้จิตไม่ป่วยไข้ ไม่ถูกบีบคั้น ไม่กระสับกระส่าย เป็นจิตแข็งแรง คล่องแคล่ว สบาย ใช้ งานได้ดี เป็นต้น

๒. อนวัชชะ คือ สภาพจิตที่สมบูรณ์ ไม่บกพร่อง ไม่เสียหาย หรือ ไม่มีของเสีย ไม่มัวหมอง ไม่ขุ่นมัว สะอาด เกลี้ยงเกลา เอี่ยมอ่อง ผ่องแผ้ว เป็นต้น

๓. โภคผลสัมมุต เกิดจากปัญญา หรือ เกิดจากความฉลาด หมายถึงที่จิตประกอบด้วย ปัญญา หรือ มีคุณสมบัติต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากความรู้ความเข้าใจ สว่าง มองเห็น หรือ รู้เท่าทันความเป็นจริง สอดคล้องกับหลักที่ว่า “กุศลธรรมมีโยนิโสมนสิการคือความรู้จักคิดแยกคายหรือรู้จักทำใจอย่าง ฉลาดเป็นปทัฏฐาน” ซึ่งความหมายในข้อนี้เป็นความหมายหลักของกุศล

๔. สุขวิบากมีสุขเป็นวิบาก คือ สภาพที่ทำให้มีความสุข เมื่อกุศลธรรมเกิดขึ้นในใจย่อม เกิดความสุขสบายคล่องใจในทันทีนั่นเอง ไม่ต้องรอว่าจะมีผลตอบแทนภายนอกหรือไม่ เหมือนกับว่า เมื่อร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคเปื่อยเบียน (อโรค) ไม่มีสิ่งสกปรกเสียหาย มลทินหรือของที่เป็นพิษภัยมา พ้องพาน (อนวัชชะ) และรู้ตัวว่าอยู่ในที่มั่นคงปลอดภัย ถูกต้องเหมาะสม (โภคผลสัมมุต) ถึงจะไม่ได้ เสพเสวยสิ่งใดพิเศษออกไป ก็ย่อมมีความสุขสบาย ได้เสวยความสุขอยู่แล้วในตัว^{๔๓}

เมื่อพิจารณาพบว่า “บุญกับกุศล” เป็นไวยาจน์กัน กุศลมีความหมายครอบคลุมและกว้าง กว่าบุญ คำสองคำนี้จึงใช้แทนกันได้บ้าง ไม่ได้บ้าง แต่กระนั้นก็มักใช้ในกรณีที่ทำให้ความรู้สึกที่ตรงข้าม กับความหมายแง่ต่าง ๆ ของบุญ โดยนัย ดังนี้^{๔๔}

๑. กุศล ใช้ในแง่การกระทำหรือกรรมก็ได้ มองลึกลงไปถึงสภาวะธรรมก็ได้ ส่วนบุญใช้ในแง่การกระทำหรือกรรม คำว่า กุศลกรรมก็ดี กุศลธรรมก็ดีจึงเป็นคำสามัญ สำหรับ บุญ หากเราพูดว่า “บุญกรรม” หมายถึง กรรมที่เป็นบุญไม่ใช่บุญและกรรม ถ้าพูดว่า “บุญธรรม” จะฟังดูแปลกหูไม่ เป็นศัพท์ทางธรรม

๒. ในแง่ที่พิเศษ บุญหมายถึงผลของบุญหรือวิบากของกุศลกรรม แม้ในกรณีที่มีได้ หมายถึงผลหรือวิบากโดยตรง บุญใช้ในลักษณะที่สัมพันธ์กับผลหรือให้เกิดความรู้สึกพึงเล็งถึง ผลตอบสนองภายนอกหรือผลที่เป็นอามิส เฉพาะอย่างยิ่งความสุขและการไปเกิดในที่ดี ๆ

๓. บุญถูกจำกัดอยู่ในระดับโลกียะเป็น “โอปธิกบุญ” คือ เป็นโลกียกุศลเท่านั้นกรณี ที่กินความถึงโลกุตตรกุศล หาได้ยากอย่างยิ่ง

๔. บุญและบาป เป็นคำที่มีใช้แพร่หลายอยู่ก่อนแล้วในพุทธกาล และมีความหมาย ในทางโชคและความศักดิ์สิทธิ์ปนอยู่ด้วย พระพุทธศาสนารับเข้ามาใช้ในความหมายเท่าที่ปรับเข้ากับ

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๔.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๑.

หลักการของตนได้ ส่วนกุศลและอกุศลเดิมใช้ในความหมายอย่างอื่น เช่น ฉลาด ชำนาญ คล่องแคล่ว สบายดี มีสุขภาพ เป็นต้น พระพุทธศาสนานำเอามาบัญญัติใช้สำหรับความหมายที่ต้องการของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ

สรุปความว่า ๑) บุญคือ ความสุขกายและความสุขใจ ความน่ารัก น่าพอใจ ๒) บุญ คือ กรรมดี คือ การกระทำทาง กาย วาจา ใจที่ประกอบด้วยเจตนาที่ดีเรียกว่ากุศลกรรม ๓) บุญ คือ เครื่องชำระล้าง เครื่องขัดเกลาสันดานที่จะทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ๔) บุญ คือ อากาโรที่จิตเจริญขึ้น พัฒนาไปในทางที่ดี มีความบริสุทธิ์ สะอาด ๕) บุญ คือ ขาว สะอาด ผุดผ่อง การกระทำที่เรียกว่าเป็นบุญก็ต้องเป็นการกระทำที่จิตใจเปลี่ยนแปลงสภาพไปในทางที่ดีขึ้นนั่นเอง

ไวพจน์ของบุญมีอยู่ ๖ อย่าง คือ ๑) กุศล คือ สิ่งที่ดี สิ่งที่ชอบ การขจัดความชั่วออกจากใจ ๒) สกุณ คือ การทำดี ทางกาย วาจา ใจ ๓) สุกก คือ บริสุทธิ์ ดี สะอาด ผ่อง ๔) บุญ คือ ชำระใจให้สะอาด ๕) สุจริต คือ ประพฤติชอบ ทาง กาย วาจา ใจ ๖) ทิฏฐธมมิก คือ ทำคุณประโยชน์ให้เกิดทันตาเห็น

ความแตกต่างระหว่างบุญกับกุศล กุศล แปลตามศัพท์ว่า ฉลาด ชำนาญ สบาย เอื้อหรือเกื้อกูล เหมาะ ดีงาม เป็นบุญ คล่องแคล่ว ตัดโรค หรือ ตัดสิ่งที่ชั่วร้ายน่ารังเกียจ บุญกับกุศลเป็นไวพจน์กัน กุศลมีความหมายครอบคลุมและกว้างกว่าบุญ คำสองคำนี้จึงใช้แทนกันได้บ้าง ไม่ได้บ้าง แต่กระนั้นก็มักใช้ในกรณีที่ทำให้ความรู้สึกที่ตรงข้ามกับความหมายแ่งต่าง ๆ ของบุญ อันที่จริงแล้วเนื้อหาของบุญและกุศลไม่ต่างกันเพราะเป็นการกระทำความดีและเรื่องของประโยชน์สุข บุญเน้นที่ตัวกิจกรรมที่ว่าทำอะไรแล้วดี เช่น บุญกิริยาวัตถุ ส่วนกุศลเน้นที่จิตใจอันเป็นเหตุให้เกิดการทำความดีงามหรือการละเว้นความชั่ว เช่น กุศลกรรมบถ ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงบุญกิริยาวัตถุจะเห็นว่าการทำบุญส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียทรัพย์มีเพียงแต่การทำวัตถุทาน ส่วนของกุศลไม่เกี่ยวกับเสียทรัพย์เลย ตัวอย่างของกุศลที่เกิดขึ้นในใจ เช่น มีเมตตาเกิดขึ้นในใจ ใจก็เย็นฉ่ำ จิตใจไม่มีโรค จิตใจมีความแข็งแรงในตัวเอง รู้สึกอิมเอิบ สบายใจ ปลอดภัย สดชื่น ดังนั้น บุญจึงเป็นสิ่งที่กระทำแล้วเกิดความสบายใจ ส่วนกุศลทำได้ยากกว่าเพราะเกี่ยวกับใจ ต้องใช้ปัญญา ความเฉลียวฉลาด ทำแล้วเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมมาก แต่ทั้งบุญและกุศลล้วนเป็นหลักการทำบุญที่สำคัญในพระพุทธศาสนา

บุญเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมีมาก่อนสมัยพุทธกาล มีความหมายไปในทางโชคและความศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธศาสนาได้นำบัญญัติใช้สำหรับความหมายที่ต้องการของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ โดยนัยของความหมายนี้ กุศลกับอกุศลเป็นศัพท์ทางวิชาการทางธรรม ส่วนบุญและบาปเป็นศัพท์ที่ใช้สำหรับในการสอนชาวบ้านหรือชีวิตของชาวโลกความสำคัญของบุญ บุญเกิดจากความเชื่อที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน เป็นความรู้สึกของชาวพุทธที่เห็นว่าบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดีงาม ดังนั้นชาวพุทธจึงต้องหาเวลาที่จะทำบุญเพื่อเสริมสร้างสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เป็นมงคลให้แก่ชีวิต บุญจึงมีความสำคัญที่ทำให้ศาสนิกได้ประพฤติดีและปฏิบัติชอบ ทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัวรวมถึงสังคมและประเทศชาติ ในส่วนของประโยชน์ในโลกหน้า มีความเชื่อว่า บุญ ทำให้เกิดความสุข ได้พบแต่สิ่งที่ดีในโลกหน้า

๒.๓ วิธีการทำบุญ

วิธีการทำบุญในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ซึ่งปรากฏในโอวาทปาติโมกข์ ซึ่งประกอบด้วยหลัก ๓ ประการ คือ ๑) การไม่ทำกรรมชั่วทั้งปวง ๒) การทำกุศลให้ถึงพร้อม ๓) การทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว^{๔๕} จากหลักการ ๓ ข้อ ดังกล่าวเป็นคำสอนที่ให้พยายามกระทำความดี ซึ่งเรียกว่า “การทำบุญ”^{๔๖} และการทำบุญนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงวัตถุ คือ ที่ตั้งอันเป็นทางไว้ ประกอบด้วย ๓ ประการ เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ”^{๔๗}

บุญ หมายถึง ความดี

กิริยา หมายถึง การความทำ (action, deed, work, performance)

วัตถุ หมายถึง สิ่งของ พัสตุ ที่อยู่ สวน หรือพื้นที่ แต่ในความหมายเป็นไปในอรรถ หมายถึง เหตุ ทรัพย์ เรื่องราว

ดังนั้น เมื่อสนธิคำทั้งสามในรูปสรรสนธิปรกติแล้วจะได้ว่าบุญ + กิริยา + วัตถุ = บุญกิริยาวัตถุ ซึ่งมีความหมายว่า “เหตุหรือเรื่องราวของการทำความดี”^{๔๘} และหมายถึง หลักแห่งการทำความดี ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เป็นเรื่องที่เกิดเป็นการทำความดี หรือ หรือ ทางแห่งการทำความดี หรือ ทางทำความดี อันได้แก่ ทายมัยบุญกิริยาวัตถุ (ทำบุญด้วยการแบ่งปันสิ่งของ) สีสมัย บุญกิริยาวัตถุ (ทำบุญด้วยการรักษาศีล) และภวานามัย บุญกิริยาวัตถุ (ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา)

คำว่า “บุญ” ในภาษาบาลี เขียนว่า “บุญกิริยาวัตถุ” ในทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค^{๔๙} ได้กล่าวถึง “บุญกิริยาวัตถุ ๓” หมายถึง การเกิดเป็นบุญได้โดยอาศัยวิธีการกระทำ ได้แก่ทานมัย คือ บุญสำเร็จด้วยการทำทาน ศีลมัย คือ บุญที่สำเร็จด้วยการรักษาศีล ภวานามัย คือ บุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายว่า บุญกิริยาวัตถุ คือ สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ, เรื่องที่เกิดเป็นการทำบุญ, ทางทำความดี อันประกอบด้วย ๑) ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ ๒) ศีลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีลและประพฤติดี ๓) ภวานามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา^{๕๐}

ความหมายของการทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ จึงมีหลายความหมาย แต่เมื่อมองถึงเป้าหมายแล้ว คือ การกระทำเพื่อให้เกิดบุญ คุณความดี ที่ย่อมยังประโยชน์แก่ตนเองและหมู่ชนทั้งหลายทั้งในภพนี้และภพหน้า ซึ่งการทำบุญที่ถูกต้องและเป็นบุญนั้นจะต้องประกอบด้วยหลักการ คือ ๑) การกระทำที่ถูกต้องและเป็นกุศล ไม่ก่อให้เกิดความเครียด ความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ๒) การ

^{๔๕} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๓/๔๙.

^{๔๖} พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร (วงษ์จันทร์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาท และปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก”, หน้า ๓๔.

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

^{๔๘} สมศักดิ์ ดวงสีเสน, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนของไทยในท้องถิ่นที่กำลังเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้มีอาชีพเกษตรกรและลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, หน้า ๓๘.

^{๔๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๐.

^{๕๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๘๓.

กระทำที่บัณฑิตสรรเสริญ ๓) การกระทำที่เป็นประโยชน์สุขอย่างเดียว ๔) การกระทำที่ทำให้จิตใจเปลี่ยนแปลงสภาพไปในทางที่ดีขึ้น ส่วนการกระทำที่เป็นบาปนั้น คือ การกระทำที่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน^{๕๑} ดังนั้น ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะได้ศึกษาถึงความหมายและการปฏิบัติในหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ซึ่งประกอบด้วยทานมัย ศีลมัย และภาวนามัย ในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

๑) ทานมัย

๑.๑) ความหมายของทาน

ในมงคล ๓๘ ประการ ในมงคลข้อที่ ๑๕ กล่าวว่า การทำทานเป็นมงคลของชีวิตประการหนึ่ง (ทานัญจะ)^{๕๒} เพราะการให้ การแบ่งปัน การสงเคราะห์ นำมาซึ่งการมิตรและไมตรีจิตที่ดีต่อกัน อันเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และมีคุณค่าทางศีลธรรมอีกด้วย

ในหมวดสังคหวัตถุ ๔^{๕๓} ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา ซึ่งทานในความหมายนี้ คือ การสงเคราะห์ การช่วยเหลือโดยปราศจากการหวังผลตอบแทนในรูปของวัตถุใด ๆ ทั้งสิ้น

ในหมวดธรรมอนุப்புพิภกา^{๕๔} ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการปฏิบัติธรรม ๕ ระดับ คือ ๑. ทาน ๒. ศีล ๓. สวรรค์ ๔. โทษของกาม ๕. การออกบวช ซึ่งความหมายของทานนี้ คือ การสงเคราะห์ด้วยจิตอันดีเพื่อนำไปสู่ธรรมขั้นสูงต่อไป

ในกนิทสูตร^{๕๕} กล่าวว่า

ผู้ใดให้อาหารชื่อว่าให้กำลัง
 ผู้ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ
 ผู้ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข
 ผู้ให้ประทีปโคมไฟชื่อว่าให้จักขุ
 ผู้ให้ที่พักอาศัยชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง
 ผู้ให้ธรรมทานชื่อว่าให้อมฤตธรรม

ทานในความหมายนี้ คือ การให้อันก่อให้เกิดบุญแก่ผู้กระทำเป็นเบื้องต้นเพื่อให้บังเกิดคุณธรรมในขั้นสูงต่อไป เพราะให้ทานนี้เป็นการสละสิ่งของภายนอก

ในพุทธภาษิตกล่าวว่า “ผู้ให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้”^{๕๖} และ “ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก”^{๕๗}

^{๕๑} Suthorn Na-Rangsri, *The Buddhist Concept of Karma and Rebirth*, (Bangkok :MahamakutRajavidyalaya Press, 1976), p. 216.

^{๕๒} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๕/๒.

^{๕๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗, ๒๖๗/๒๔๔.

^{๕๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๗/๓๒, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๓๗/๑๘๙.

^{๕๕} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๔๔.

^{๕๖} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๓๑๖.

^{๕๗} อจ.ปญจก. (บาลี) ๒๒/๔๔.

เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐ มีโอกาสได้ทำบุญทำทาน ไม่เหมือนกับสัตว์ประเภทอื่นที่ไม่รู้จักการแบ่งปัน หรือ รู้จักการให้ด้วยจิตที่ยินดี เมื่อทำบุญด้วยการให้ย่อมเป็นการผูกมิตรและย่อมเป็นที่รักอันก่อให้เกิดคุณธรรมขั้นสูงต่อไป

๑.๒) วัตถุประสงค์ของการทำทาน

ในวัตถุประสงค์ที่ได้แสดงถึงเหตุที่บุคคลจะทำบุญด้วยการให้ทานไว้ ๘ ประการ^{๕๘} คือ ๑. ให้ทานเพราะชอบพอกัน ๒. ให้ทานเพราะโกรธ ๓. ให้ทานเพราะหลง ๔. ให้ทานเพราะกลัว ๕. ให้ทานเพราะทำตามบรรพบุรุษ ๖. ให้ทานเพราะอยากขึ้นสวรรค์ ๗. ให้ทานเพราะคิดว่าเมื่อให้แล้วจิตใจเบิกบาน ๘. ให้ทานเพราะมุ่งปรุงแต่งจิตของตน

จากสาเหตุดังกล่าว สามารถจำแนกวัตถุประสงค์ในการทำทานไว้ ๒ ประเภท คือ

๑. ระดับต้น เพื่อหวังผลการตอบแทนในรูปของวัตถุหรือสิ่งของแลกเปลี่ยน อันเป็นการเอื้ออำนวยให้ชีวิตมีความสุขในปัจจุบัน
๒. ระดับสูง เพื่อหวังผลตอบแทนทางด้านนามธรรม เช่น ลดความตระหนี่ถี่เหนียว กำจัดความโลภในใจของตน

๑.๓) ประเภทของทาน

เมื่อพิจารณาในแง่ของสิ่งที่จะให้ทาน ทานแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท^{๕๙} คือ

๑.๓.๑) **อามิสทาน** ได้แก่ การมีเจตนาที่จะสละ สิ่งของไม่ว่าจะเป็นของเล็กหรือของใหญ่จะมีค่ามากหรือน้อย เป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ผู้รับ แบ่งได้เป็น ๓ ประการ คือ

- (๑) ให้โดยหวังจะอนุเคราะห์ สงเคราะห์ ด้วยมีความเมตตา เช่น ให้สิ่งของแก่คนอนาถา คนชรา ให้อาหารแก่สัตว์
- (๒) ให้โดยหวังให้เป็นการสมัคสมานสามัคคี และเป็นการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เช่น การให้แก่ญาติสนิท มิตรสหาย เพื่อนบ้านเรือนเคียง
- (๓) ให้โดยหวังจะผู้มรพระคุณ เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณ ผู้ทรงศีลต่าง ๆ

ผลของอามิสทาน จะมีมากน้อย ขึ้นอยู่กับสัมปทาหรือความพร้อม ๓ ประการ คือ วัตถุสัมปทา บุคคลสัมปทา และ เจตนาสัมปทา ซึ่งหมายถึง ความพร้อมสมบูรณ์ในวัตถุ บุคคล และเจตนาของการทำทาน

(๑) **วัตถุสัมปทา** คือ สิ่งของต่าง ๆ ที่จะให้ทาน จะต้องไม่เป็นของเน่าเสีย ไม่เบียดเบียนต่อผู้รับและผู้อื่น เป็นของที่ได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

วัตถุแห่งทาน^{๖๐} ได้จำแนกไว้เป็น ๑๐ อย่าง คือ ๑. ข้าว หมายถึงของกินของขบเคี้ยวทุกอย่าง ๒. น้ำ รวมถึงเครื่องดื่ม ๓. ผ้าและเครื่องปกปิดร่างกาย ๔. ยานพาหนะ เช่น รถ รวมถึง

^{๕๘} อัง.อฎฐก. (ไทย) ๒๓/๑๒๙/๒๑๙-๒๒๒.

^{๕๙} อัง.ทูก. (ไทย) ๒๐/๓๘๖/๑๑๔.

^{๖๐} อัง.ทสก. (ไทย) ๒๓/๑๔๒/๒๔๓.

รวงเท้า ๕. ดอกไม้ ๖. ของหอม ๗. ของลูบไล้และสิ่งที่ทำให้ผิวสวยงาม ๘. ที่นอน เช่น เตี้ยง ตั้ง ๙. ที่พัก ที่อาศัยสำหรับป้องกันอันตราย ๑๐. เครื่องประทีปโคมไฟ

หากเป็นทานที่บกพร่องในลักษณะการให้ เรียกว่า อสัปปุริสทาน^{๖๑} พระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่ภิกษุว่า “ภิกษุทั้งหลาย อสัปปุริสทาน ๕ ประการ คือให้ทานโดยไม่เคารพให้ทานโดยไม่อ่อนน้อมไม่ให้ด้วยมือตนเองให้ของที่เบียดเบียนไม่เห็นผลที่จะพึงมาถึง”

พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่นาภิณฑิกคฤหบดีปรากฏในเวลามสูตรว่า

คฤหบดี คนให้ทานอันเศร้าหมอง หรือประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยไม่เคารพ ไม่ทำ ความอ่อนน้อมให้ ไม่ให้ด้วยมือของตนเอง ให้ของที่เหลือ ไม่เชื่อกรรมและผลของกรรมให้ทาน ทานนั้น ๆ บังเกิดในตระกูลใด ๆ ในตระกูลนั้น จิตของผู้ให้ทาน ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภค อาหารอย่างดี ๆ แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้น คือ บุตร ภริยา คนใช้ คนทำงาน ก็ไม่เชื่อฟัง ไม่ เจียหุฟังสงจิตไปที่อื่นเสีย^{๖๒}

ทั้งนี้ในการที่พระพุทธองค์ทรงตรัสเช่นนั้น เป็นเพราะอนาถปิณฑิกเศรษฐีกำลังประสบ กับภาวะตกยาก สามารถทำทานได้เพียงปลายข้าวต้มกับน้ำผักดอง แต่ด้วยจิตใจที่มีความเลื่อมใส ศรัทธาและวัตถุที่ทำทานบริสุทธิ์ มีความชอบธรรม ย่อมทำให้ผลบุญเป็นอันมาก

(๒) บุคคลสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมของบุคคลในการทำทาน ซึ่งได้แก่ ผู้รับ เรียกว่า “ปฏิคาหก” และผู้ให้ทาน เรียกว่า “ทายก” ซึ่งแยกพิจารณาเป็น ๒ ส่วน คือ

(๒.๑) ในส่วนของผู้ให้ทาน เพื่อให้ได้บุญมาก ผู้ทำบุญจะต้องเป็นผู้ใจดี ขณะที่ทำ ทานอยู่ก็มีจิตใจเบิกบาน เมื่อให้ทานแล้วก็มีมีความสุขใจในการกระทำ^{๖๓}

(๒.๒) ในส่วนของผู้รับทาน คือ ปฏิคาหก คือ สมณพราหมณ์ นักบวช หรือ พระสงฆ์ ในการบริจาคทานให้แก่ผู้รับประเภทต่าง ๆ ย่อมให้ผลไม่เท่ากัน การให้ทานแก่ผู้ทุศีล ย่อม ได้รับผลน้อยกว่าทำกับผู้มีศีล “ทานที่บุคคลแม้จะมีปริมาณมาก แต่ผู้รับไม่มีศีลหรือไม่ใช่คนดี ผลทาน ที่ทำย่อมมีน้อย”^{๖๔} พระพุทธเจ้าทรงตรัสเปรียบเทียบผู้รับทานเสมือนนาข้าว โดยนาข้าวที่ดีจะต้องมี ลักษณะไม่เป็นที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่มีหินปนกรวด ดินเค็ม ไกลงลึกมาไม่ได้ ไม่มีทางน้ำเข้า ไม่มีทางน้ำ ออก ไม่มีเหมือง ไม่มีคันทนา นาลักษณะเช่นนี้ปลูกข้าวก็ไม่ได้ผลดี^{๖๕}

ในขณะที่เดียวกันการทำบุญกับสมณพราหมณ์ หรือ นักบวชที่ไม่เกิดบุญกุศลมาก เพราะเป็นผู้ดำเนินผิดไปจากอริยมรรคมีองค์ ๘ คือ ที่ไม่มีความเห็นชอบถูกต้องตามความจริง ไม่มี ความดำรงชอบ มีวาจาที่เชื่อถือไม่ได้ มีการกระทำที่ทุจริตทางกาย เป็นมิถิฉาชีพหรือประกอบสิ่งเลียงชีพด้วยวิธีที่ผิด ไม่เป็นผู้มีความเพียรพยายามในการฝึกตนเองในทางที่ดี ไม่มีความระลึก หรือ นึกคิด ในสิ่งที่ดีงามและไม่มีความตั้งใจที่ตั้งมั่น ด้วยเหตุนี้ การทำทานจึงควรพิจารณาเลือก วัตถุ สิ่งของ และผู้ที่จะ

^{๖๑} อัง.ปณจก. (บาลี) ๓๓/๒๔๗.

^{๖๒} อัง.อุฏจก. (ไทย) ๒๓/๒๒๔/๕๐๓.

^{๖๓} อัง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๓๐๘/๓๔๖ - ๓๔๘.

^{๖๔} อัง.อุฏจก. (ไทย) ๒๓/๔๙/๘๓.

^{๖๕} อัง.อุฏจก. (ไทย) ๒๓/๑๒๔/๒๑๒.

สิ่งของที่มาทำบุญต้องไม่เป็นของเสียหายและชอบด้วยกฎหมาย เป็นการให้ทานด้วยความเคารพให้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับ อีกทั้งตนเองประพฤติดีอยู่ในศีลธรรมย่อมได้รับผลบุญมาก ๑.๒) บุคคลสัมปทา คือ ความพร้อมของผู้ให้ทานและผู้รับทาน มีหลักในการทำทานว่า ในขณะที่ให้ทาน ผู้ให้ทานมีจิตใจที่ดี มีความเบิกบานและมีความปีติปลาบปลื้มใจหลังจากให้ทานแล้วย่อมได้รับผลบุญมาก ในการให้ทานนั้นหากให้โดยเฉพาะเจาะจงเรียกว่า ปาฏิบุคลิกทานมีอานิสงส์ทั้งหมด ๑๔ อย่าง หากให้ทานในข้อที่ ๑ คือให้ทานแก่ดิรัจฉานมีผลบุญน้อย ส่วนการให้ทานแก่พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้ามีผลบุญมากที่สุด ในส่วนของการให้แบบไม่เฉพาะเจาะจงเรียกว่า สังฆทานซึ่งมีทั้งหมด ๗ อย่าง ปัจจุบันเหลือเพียงสองอย่าง คือ ให้ทานภิกษุสงฆ์และให้ทานในบุคคลที่ขอมาจากภิกษุสงฆ์เท่านั้น ในส่วนของผู้รับทานคือ ผู้ที่ดำเนินตามอริยมรรคมีองค์ ๘ คือ เห็นชอบ ดำริชอบ มีวาจาเชื่อถือได้ เลี้ยงชีพชอบ มีความเพียรพยายามในการฝึกฝนตนเอง มีความระลึกในสิ่งที่ตั้งงามเป็นที่ตั้ง ในส่วนการถวายทานแก่พระภิกษุ คือ พระภิกษุที่มีศีลาจริยวัตรที่งดงาม เช่นนี้จึงจะได้ผลบุญมาก ๑.๓) เจตนาสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยเจตนาที่ดีของทั้งผู้ให้และผู้รับด้วยการมีสัมมาทิฐิ เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม มีความเคารพอ่อนน้อม ตั้งใจจริง มีจิตใจที่เบิกบาน ไม่ให้ของที่เสียหาย ของที่เหลือเดน เป็นผู้ที่มีใจปราศจากความตระหนี่ที่จะให้ทาน ๒.ธรรมทาน คือ เจตนาที่จะสั่งสอนผู้อื่นให้รู้จักความดี ความจริง ความถูกต้อง ความควรแก่บาปบุญคุณโทษ แนะนำทางสวรรค์ ทางนิพพาน เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในชาตินี้และชาติต่อ ๆ ไป โดยไม่หวังใน อามิส ลาภ สักการะ มีอภัยค้ำที่ประกอบด้วยเมตตา กรุณา ซึ่งการให้ธรรมทานนี้เป็นทานที่ประเสริฐกว่าอามิสทานทั้งปวง อนึ่งผู้ที่ไม่ยินดีที่จะให้ทานนั้นมีเหตุผลอยู่ ๒ ข้อ คือ ความตระหนี่ และความประมาท ซึ่งเป็นสาเหตุให้บุคคลนั้นประสบกับสิ่งที่ไม่ใช่บุญทั้งชาตินี้และชาติต่อ ๆ ไป

๒. หลักศีลมัย

คำว่า ศีล ในภาษาบาลีตรงกับ ศีลในภาษาไทย แปลว่า ปกติ หมายถึง คนที่จิตปกติ ไม่ถูกความโลภ ความโกรธ ความหลง เข้าครอบงำอันชักนำไปในทางที่ผิดศีล คือ เจตนาอันคิดจะรักษาความประพฤติ ภาย วาจา ให้เรียบร้อย สวยงาม ปราศจากโทษ ศีล คือ ความปกติ ธรรมชาติอันสัตบุรุษพึงทรงไว้ สภาวะ ความสำรวม ความหมายเชิงอรรถคือ สภาวะ (สภาพปกติ)^{๖๙}

ในขุททกนิกาย มหานิเทศ ว่าด้วยศีลและวัตรให้ความหมายว่าศีลและวัตรอันภิกษุผู้มีศีล สำรวมด้วยความสังวรในพระปาฏิโมกข์ถึงพร้อมด้วยการมีมารยาททั้งการแสดงออก เคลื่อนไหวไปมา ล้วนถูกต้อง ไม่ละเมิดศีล เป็นผู้เห็นภัยในโทษทั้งหลาย ความสำรวม ความระวัง ความไม่ก้าวล่วงในสิกขาบททั้งหลายนั้น นี้เป็นศีล^{๗๐}

ในพุทธพจน์กล่าวไว้ว่า “ผู้ใดสำรวมด้วย ภาย วาจา ใจ ไม่กระทำความชั่วใด ๆ ไม่พูดเหลวไหล เพราะเห็นแก่ตน คนเช่นนั้นเรียกว่า “ผู้มีศีล”^{๗๑}

^{๖๙} สมศักดิ์ ดวงสีเสณ, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนของไทย, หน้า ๕๓.

^{๗๐} ขุ.ม. (ไทย) ๓๑/๘๑/๖๗.

^{๗๑} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๔๖/๕๔๐.

บทความ ๑๐๐ คำสอนของสมเด็จพระสังฆราชได้ตรัสอธิบายเรื่อง “ศีล”ว่า

ศีล เป็นตัวปกติภาพของคนโดยแท้แต่คนโดยมาก มักควบคุมตัวเองไว้ไม่ได้ จึงรักษา ปกติภาพของตนไว้ไม่ได้ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศีลเป็นขอบเขตของความประพฤติไว้ เพื่อช่วยให้คนรักษาปกติภาพของตนไว้นั้น เอง ส่วนที่ต้องรับจากพระนั้นก็ เป็นเพียงวิธีชักนำอย่างหนึ่ง เพราะโดยตรง ศีลนั้นต้องรับจากใจของตนเอง คือใจของตนเองต้องเกิดวิริทธิ์ทั้ง ๓ ข้อ เมื่อใจมีวิริทธิ์ขึ้น แม้เพียงข้อใด ข้อหนึ่ง ก็เกิดเป็นศีลขึ้นทันที วิริทธิ์ ๓ นั้นคือ ความเว้นได้ในทันทีที่เผชิญหน้ากับวัตถุ ๑ ความเว้นได้ด้วย ตั้งใจถือศีลไว้ ๑ และความเว้นได้เด็ดขาดทีเดียว ๑ เมื่อจักถือศีลก็ไม่ต้องไปที่ไหนอื่น ถือที่กายวาจา จิตนี้แหละ วัตถุประสงค์ ปากก็ดี เป็นอุปกณ์ที่ให้ความสะดวกแก่การถือเท่านั้น เพราะฉะนั้น เมื่อหวังจะถือให้สะดวก จึงสมควรไปวัด เข้าป่า หรือสถานที่อัน สมควรอื่น ๆ พระพุทธเจ้าทรงแสดงศีลเป็นคำสอน ศีลคือปกติ กาย วาจา และจิต ถ้าปล่อยกาย วาจา จิตให้ผิดปกติแม้จะรับสิกขาบท ๕ ข้อก็ตาม ถ้าไม่ปฏิบัติตามสิกขาบทก็ถือศีลไม่ได้ เพราะสิกขาบท หยาบกว่าศีล เมื่อทำตัวอย่างหยาบ ๆ ยังไม่ได้ แล้วจะทำตัวอย่างละเอียดได้อย่างไรการรับศีลนั้นแม้จะ เป็นการรับจากพระภิกษุ แต่ถ้าเป็นการรับเพียงด้วยปากใจไม่ได้คิดงดเว้นอะไร ก็ไม่เกิดเป็นศีลได้ ตรงกันข้าม ถึงแม้ได้รับศีลจากพระภิกษุแต่มีใจงดเว้น ก็เกิดเป็นศีลได้ศีลธรรมสามารถระงับภัยต่าง ๆ ได้แน่โดยเฉพาะภัยที่คนก่อให้เกิดแก่กันเอง ภัยที่คนก่อ ขึ้นนี้อาจทำให้ดินฟ้าอากาศแปรปรวนไปได้ด้วย เช่นเมื่อตัดไม้ทำลายป่าเสียหายกันโดยมาก ไม่ปลูกขึ้นทดแทนให้พอกัน ก็ทำให้ เกิดความแห้งแล้ง เป็นต้น ฉะนั้น คนเรานี่เองเมื่อไม่มีศีลธรรมก็เป็นผู้ก่อภัยให้ เกิดแก่กัน ตลอดถึงเป็นผู้ก่อความวิปริตแปรปรวนแห่งธรรมชาติได้ด้วยต่อเมื่อพากันตั้งใจ อยู่ในศีลธรรม ความปกติสุขย่อมเกิดขึ้นตลอดถึงธรรมชาติดินฟ้าอากาศ ย่อมเป็นไปโดยปกติทั้งคนอาจปรับปรุงธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ขึ้นได้ด้วยพระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้ทุกคนมีศีลและมีจิตใจงาม เพราะจะมีความสุขและอยู่ด้วยกันเป็นสุขจริง ๆ ทุก ๆ คนต้องการสุขด้วยกันทั้งนั้นไม่มีใครปฏิเสธ แต่ทำไมไม่เดินในทางของความสุข ไปเดินในทางของความทุกข์ แล้วก็ร่ำร้องว่าไม่มีความสุขขั้ววิตกว่าถือศีลไม่ร่ำรายนั่นไม่ร่ำรวยในทางสุจริตจริง ถ้าคิดดูโดยรอบคอบจักเห็นว่าศีลเป็นข้อยกเว้นจากการถือเอาในทางทุจริต จึงไม่ได้ทางนั้นตรงตัวอยู่แล้ว แต่ก็ไม่ทำให้เสียหายยากจนเพราะทุจริต ของตนทั้งส่วนตัวทั้งส่วนรวม และเมื่อตั้งใจประกอบอาชีพโดยชอบด้วยความไม่ประมาทก็จักตั้งตนได้โดยลำดับ ผู้ที่มาถือเอาในทางทุจริต ถึงจะร่ำรวยขึ้นก็เหมือนปลวกอ้วนเพราะกัดเสากับฝาเรือน ปลวก กัดเรือนยิ่งมากยิ่งอ้วนขึ้นเท่าไร เรือนก็ใกล้พังเข้าไปเท่านั้น จนอาจพังครืนลงไป ฉะนั้น โภคทรัพย์ จะสมบูรณ์พูนเพิ่ม ก็เพราะพากันประกอบกระทำในทางที่ชอบ ที่สุจริต และ ไม่ทำตัวเป็นปลวกอ้วน^{๗๒}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายความหมายของศีลว่า ได้แก่ การเว้นจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกันที่ว่าสำรวม ก็คือระงับกาย วาจา ของเราไม่ให้ไปเบียดเบียนคนอื่นไม่ให้ไปพูดร้ายทำร้าย ถ้าเบียดเบียนทางกาย ทำร้ายชีวิต ก็เรียกว่า ปาณาติบาตเบียดเบียนทางทรัพย์สินก็

^{๗๒} บทความ ๑๐๐ คำสอนของสมเด็จพระสังฆราช, ออนไลน์, www.thainews.prd.go.th และ <http://www.dhammadownload.com> (๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘)

เรียกว่า อทินนาทาน เปียดเบียนในเรื่องคูครองก็เรียกว่ากาเมสุมิจฉาจาร เปียดเบียนด้วยวาจา หรือ คำพูดก็เรียกว่า มุสาวาท เปียดเบียนตนเองเปียดเบียนสติสัมปชัญญะของตนก็คือ ข้อสุราเมรัย ทั้งหมดนี้ท่านให้สำรวมระวัง คือสำรวมระวังที่จะไม่เปียดเบียน ไม่ล่วงละเมิดความหมายของศีลว่า โดยสาระสำคัญนั้นก็แหละคือการเว้นความชั่วงดเว้นจากการเปียดเบียนกัน ต่อจากนั้นก็ฝึกให้ ประณีตยิ่ง ๆ ขึ้นไป แต่ศีลที่เป็นเบื้องต้นที่เดียวนั้น สำหรับมนุษย์ทั่วไปท่านเรียกว่าเป็นมนุษยธรรม ถ้าประพฤติปฏิบัติตามศีล ๕ ก็เรียกว่า มีมนุษยธรรมซึ่งถือเป็นคุณสมบัติขั้นต้นของความเป็นมนุษย์ ต่อจากนั้นก็พร้อมที่จะทำความดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อเสริมความเป็นมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ดั่งงามตลอดจน เป็นมนุษย์ที่มีจิตใจเป็นเทพ เป็นพรหม อย่างที่ท่านเรียกว่า มนุสสเทโว ก็ได้ หรือแม้กระทั่งเป็นมนุษย์ ที่บริสุทธิ์เป็นพระอรหันต์ได้ในที่สุด^{๗๓}

๓. หลักภาวนามัย

๓.๑ การเจริญสมถภาวนา

การเจริญสมถภาวนา หรือ การเจริญสมาธิ เป็นไปเพื่อกำจัดนิวรณ์ ๕ และจริต ๖ และ ย่อมบังเกิดผลในประโยชน์อยู่เป็นลำดับ ดังพระพุทธองค์ทรงจำแนกแสดงถึงวัตถุประสงค์ในการ ปฏิบัติไว้ คือ “ภิกษุทั้งหลาย สมาธิภาวนา มี ๔ อย่าง”^{๗๔} คือ

๑. สมาธิภาวนาที่เจริญแล้ว ทำให้มากขึ้นแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อการได้ทิฏฐธรรมสุข วิหาร (การอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน)

๒. สมาธิภาวนาที่เจริญแล้ว ทำให้มากขึ้นแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อการได้ญาณทัสสนะ

๓. สมาธิภาวนาที่เจริญแล้ว ทำให้มากขึ้นแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อสติและสัมปชัญญะ

๔. สมาธิภาวนาที่เจริญแล้ว ทำให้มากขึ้นแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความสิ้นแห่งอาสวะ ทั้งหมด

สรุปความว่า การปฏิบัติสมถภาวนาเป็นไปเพื่อการปราบ “นิวรณ์ ๕” ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาจิตใจ ซึ่งนิวรณ์ ๕ ประกอบด้วย ๑. อสุภภาวนา เป็นเครื่องปราบนิวรณ์ คือ กามฉันทะ ด้วยการอบรมจิตให้เห็นความไม่สะอาดของกาย ซึ่งประกอบด้วยสิ่งปฏิภูลต่าง ๆ มีผิวหนัง เนื้อ และ เลือด เป็นต้น ๒. เมตตาภาวนา เป็นเครื่องปราบนิวรณ์ ๕ คือ พยาบาท ด้วยการฝึกจิตให้มีความเมตตา คือความปรารถนาดี มุ่งความสุขแก่ผู้อื่น เช่นเดียวกับที่มุ่งความสุขแก่ตน ๓. อนุสสติภาวนา เป็นเครื่องปราบนิวรณ์ คือ ถีนมิทธะ (ความคร้านกาย คร้านง่วงงุน) ๔. กสิณภาวนา เป็นเครื่องปราบ นิวรณ์ คือ อุทธัจจะกุกกุจจะ (ความฟุ้งซ่าน และความรำคาญ) ๕. ธาตุวัญญูฐาน เป็นเครื่องปราบ นิวรณ์ คือ วิจิกิจฉา ด้วยการกำหนดสิ่งทั้งหลายโดยความเป็นธาตุ สักแต่ว่าธาตุ ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ให้เห็นเพียงธาตุ ๔ ประชุมกันคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งในการปราบนิวรณ์ ๕ นี้ ย่อมต้อง อาศัย หลักของศีลสิกขา เป็นเบื้องต้น เพื่อควบคุมความประพฤติ คือ การแสดงออกทาง กาย วาจา ให้ดีงาม เหมาะสม ซึ่งในการเจริญสมาธิเพื่อความบริสุทธิ์ยิ่ง ๆ ขึ้นไปของจิต ย่อมเป็นไปเพื่อความ

^{๗๓} <http://www.dhammadjak.net> (๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘)

^{๗๔} อัง.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๔๑/๕๗, ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๓๓/๒๓๓.

ตั้งมั่น เจริญด้วยคุณธรรม กำจัดกองทุกข์ในใจตั้งแต่ระดับหยาบ ๆ ไปจนถึงระดับ ละเอียดย เช่น กิเลส อุกิเลสที่อยู่ในใจของผู้ที่ปฏิบัติ

๓.๒ การเจริญวิปัสสนาภาวนา

จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติสมถภาวนาหรือการเจริญสมาธิเป็นเพียงวิธีการเพื่อเข้าสู่จุดหมาย คือ ปัญญาสิกขาซึ่งในขั้นของปัญญาสิกขานี้ เกิดจากการทำสมาธิในขั้นวิปัสสนา ซึ่ง เรียกว่า การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาหรือ วิปัสสนาญาณ ๑๖^{๗๕} ดังนั้น เพื่อพัฒนาจิตไปสู่ขั้นของวิปัสสนาเพื่อการรู้แจ้ง จึงจะได้อธิบายถึงระดับของญาณ ๑๖ ดังนี้

๑. นามรูปปริเฉทญาณ หมายถึง ญาณกำหนด จำแนกรูปนามและรูป คือ รู้ว่าสิ่งทั้งหลาย มีแต่รูปและนามธรรม และกำหนดแยกได้ว่า อะไร เป็น รูปธรรม อะไรเป็นนามธรรม

๒. ปัจจัยปริศนญาณ หมายถึง ญาณกำหนดรู้ ปัจจัยของนามและรูป คือ รู้ว่า รูปธรรมและนามธรรมทั้งหลายเกิดจากเหตุปัจจัยและเป็นปัจจัยแก่กัน อาศัยกัน โดยรู้ตามตามปฏิจจสมุปบาทหรือ แนวกฎแห่งกรรม ตามแนววิภูษะ เป็นต้น

๓. สัมมสนญาณ หมายถึง ญาณกำหนดรู้ด้วยพิจารณาเห็นนามและรูปโดยไตรลักษณ์ คือ ยกรูปธรรมและนามธรรมทั้งหลายขึ้นพิจารณา โดยเห็นตามลักษณะที่เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน

๔. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ หมายถึง ญาณที่เห็นความเกิดดับ คือ พิจารณาความเกิดขึ้นและความดับไปแห่งเบญจขันธ์ จนเห็นชัดเจนว่า สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นล้วนเกิดขึ้นแล้วดับไปทั้งสิ้น

๕. ภังคานุปัสสนาญาณ หมายถึง ญาณอันตามเห็นความสลาย คือ เมื่อเห็นความเกิดดับเช่นนั้นแล้ว คำนึงเด่นชัดในส่วนของความดับอันเป็นจุดจบสิ้น ก็เห็นว่าสังขารทั้งปวง ล้วนจะต้องสลายไปทั้งหมด

๖. ภัยตูปัญฐานญาณ หมายถึง ญาณอันมองเห็นสังขารปรากฏเป็นของน่ากลัว คือ เมื่อพิจารณาเห็นความแตกสลายอันมีทั่วไปแก่ทุกสิ่งทุกอย่างเช่นนั้นแล้ว สังขารทั้งปวง ไม่ว่าจะ เป็นไปในภพใด คติใด ก็ปรากฏเป็นของน่ากลัว เพราะล้วนแต่จะต้องสลายไป ไม่ปลอดภัยทั้งสิ้น

๗. อาทิวานุปัสสนาญาณ หมายถึง ญาณอันคำนึงเห็นโทษ คือ เมื่อพิจารณาเห็นสังขารทั้งปวงซึ่งล้วนต้องแตกสลายไปเป็นของน่ากลัวไม่ปลอดภัยทั้งสิ้นแล้ว ย่อมคำนึงเห็นสังขารทั้งปวงนั้นว่าเป็นโทษ เป็นสิ่งที่มีความบกพร่อง จะต้องระคนอยู่ด้วยทุกข์

๘. นิพพิทานุปัสสนาญาณ หมายถึง ญาณอันคำนึงเห็นความหน่าย ไม่เพลิดเพลิด ติดใจ เมื่อพิจารณาเห็นสังขารทั้งปวงนั้นว่าเป็นโทษ

๙. มุญจิจักกมยุตานุญาณ หมายถึง ญาณอันคำนึงด้วยใคร่จะพ้นไปเสียหน่ายสังขารทั้งหลายแล้ว ย่อมปรารถนาที่จะพ้นไปเสียจากสังขารเหล่านั้น

๑๐. ปฏิสังขานุญาณ หมายถึง ญาณอันคำนึงพิจารณาหาทาง คือ เมื่อต้องการจะพ้นไปเสียจึงกลับหันไปยกเอาสังขารทั้งหลายขึ้นมาพิจารณากำหนดด้วยไตรลักษณ์ เพื่อมองหาอุบายที่จะปลดปล่อยออกไป

^{๗๕} ขุ.ปฎิ. (ไทย) ๓๑/๑/๑, วิสุทธิ. (ไทย) ๓/๒๐๖ - ๓๒๘.

๑๑. สังขารเพกขาญาณ หมายถึง ญาณอันไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือเมื่อพิจารณาสังขารต่อไป ย่อมเกิดความรู้เห็นสภาวะของสังขารตามความเป็นจริงว่า มีความเป็นอยู่เป็นไปของมันอย่างนั้นเป็นธรรมดา จึงวางใจเป็นกลางได้ ไม่นินดี ยินร้ายในสังขารทั้งหลาย แต่เห็นนิพพานเป็นสันติบทญาณจึงแล่นมุ่งไปยังนิพพาน เลิกละความเกี่ยวเกาะกับสังขารเสียได้

๑๒. สัจจानุโลมิกญาณ หรือ อนุโลมญาณ หมายถึง ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้หรือริยสัง คือ เมื่อวางใจแก่สังขารทั้งหลาย ไม่พะวงและญาณแล่นมุ่งตรงไปสู่นิพพานแล้ว ญาณอันคล้อยต่อการตรัสรู้หรือริยสัง ย่อมเกิดขึ้นไปในลำดับถัดไป เป็นขั้นสุดท้ายของวิปัสสนาญาณ

๑๓. โคตรภูญาณ หมายถึง ญาณครอบโคตร คือ ความหยั่งรู้ที่เป็นหัวข้อแห่งการข้ามพ้นจากภาวะปุถุชนเข้าสู่ภาวะอริยบุคคล

๑๔. มัคคญาณ หมายถึง ญาณในอริยมรรค คือ ความหยั่งรู้ที่ทำให้สำเร็จภาวะอริยบุคคลในแต่ละขั้น เช่น โสตา สกทาคา อนาคา และอรหัตต์

๑๕. ผลญาณ หมายถึง ญาณในอริยบุคคล คือ ความหยั่งรู้ที่เป็นผลสำเร็จของพระอริยบุคคลขั้นนั้น ๆ

๑๖. ปัจจเวกขณญาณ หมายถึง ญาณหยั่งรู้ด้วยการพิจารณาทบทวน คือ ส้ารวจข้อมูลมรรคผลกิเลสที่ละแล้ว กิเลสที่เหลืออยู่ ละนิพพาน เว้นแต่ว่าพระอรหัตต์ไม่มีการพิจารณากิเลสที่ยังเหลืออยู่^{๗๖}

สรุปความว่า วิปัสสนาภาวนาเกิดจากการสติในสมถภาวนาเกาะกุมอารมณ์ไว้กับจิตเพื่อจิตแน่วแน่ในอารมณ์นั้น เมื่อจิตแน่วแน่ในอารมณ์นั้นสม่าเสมอ เรียกว่า “สมาธิ” เมื่อจิตเกิดสมาธิดังกล่าว ก็สามารถมุ่งใช้จิตพิจารณาตรวจสอบ สภาวะธรรมชาติต่าง ๆ ให้เกิดความกระจ่างแจ้ง ซึ่งทำให้เกิด “ปัญญา” นั่นเอง ซึ่งในขั้นวิปัสสนานี้ต้องอาศัยองค์ธรรม คือ โยนิโสมนสิการด้วย

ในการทำสมาธิภาวนานี้ พระอรรถกถาจารย์ท่านได้แสดงผลของอานิสงส์ คือ ผลต่าง ๆ ของสมาธิภาวนา ดังปรากฏในวิสุทธิมรรค^{๗๗} ดังนี้

๑. เป็นวิธีการพักผ่อนอย่างสุขสบายในชีวิตปัจจุบัน
๒. เป็นบาทหรือเป็นปัทมฐานแห่งวิปัสสนา ซึ่งทำให้ชีวิตรุ่งเรือง
๓. เป็นบาทหรือเป็นปัทมฐานแห่งอภิปัญญา ซึ่งถ้าหากทำสมาธิถึงระดับขั้นอัปนาของผู้ได้สมาบัติ เมื่อต้องการอภิปัญญาก็สามารถทำให้เกิดขึ้นได้
๔. ทำให้ได้ภวิเศษ คือ เกิดในภพที่ดีที่สูง
๕. ทำให้ได้เข้านิโรธสมาบัติได้

^{๗๖} สมศักดิ์ ดวงสีเสน, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนของไทย”, หน้า๙๒ - ๙๔.

^{๗๗} วิสุทธิ. (ไทย) ๒/๑๙๕ - ๑๙๖.

๒.๔ อานิสงส์ของบุญ

อานิสงส์ของบุญมี ๔ ลักษณะ ดังนี้^{๗๘}

๑. อานุภาพ บุญฤทธิ์ที่ส่งเสริมผู้บำเพ็ญบุญให้เป็นที่นิยมนับถือของมวลชน โดยจงใจให้มวลชนเมื่อได้พบเห็นผู้มีบุญให้เกิดความชื่นชมนิยมนับถือ พึงเห็นในพุทธพจน์ที่ตรัสกับนายันทิยะว่า “บุญย่อมยินดีรับรองผู้ทำบุญ เช่นเดียวกับญาติ มิตรสหายยินดีรับรองญาติที่อยู่แรมนานานานมาแต่ไกลโดยความสวัสดี”

๒. อภินิหาร อำนาจของบุญที่เชิดชูผู้บำเพ็ญขึ้นเป็นอัจฉริยะบุคคลบันดาลให้มีผู้คนปรบมือให้หรือยกนิ้วให้ว่าเป็นคนมีน้ำหนักร ำเคาพยาบาล สมควรแก่การบูชายกย่อง อำนาจบุญนี้นับเป็นอิทธิพลจงใจคนให้ชื่นชมยินดี ดังในพุทธพจน์ที่ตรัสแก่จิตตคฤหบดีว่า “บุคคลผู้มีศรัทธาสมบูรณ์ด้วยศีล เอบอ้อมด้วย ยศและโภคสมบัติ จะไปในถิ่นใด ๆ ย่อมมีผู้เคารพบูชาในถิ่นนั้น ๆ”

๓. ศิริสมบัติ สมบัติ คือ มิ่งขวัญ สง่า ราศี ดี เด่น เป็นพิเศษที่เกิดแต่บุญ เป็นเสน่ห์ดึงดูดจิตใจคนให้เข้าหาผู้มีบุญ

๔. วาสนา กิริยาที่จิตใจอยู่แรมนานกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนคุ้นเคยเกิดสันดานสืบต่อกันมาเรียกว่า “วาสนา” ส่วน “กิริยา” ที่จิตใจอยู่แรมนานกับความดีจนคุ้นเคยติดสันดานสืบต่อมาเรียกว่า “บุญวาสนา” คนมีบุญวาสนาแม้เกิดในถิ่นไม่เจริญ บุญวาสนาก็จะช่วยส่งไปให้อยู่ในถิ่นที่เจริญ มีการศึกษาดี มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงส่ง คนจะแข่งอะไรแข่งได้ แข่งไม่ได้ก็แต่บุญวาสนา

บุญ เป็นมงคลสูงสุด ดังนี้^{๗๙} คือ

๑. บุญอำนวยการประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไพศาลแก่บุคคล ผู้ได้ทำไว้ทั้งในโลกนี้ โลกหน้า จนกระทั่งถึงพระนิพพาน

๒. เป็นมหากุศลมีผลอันล้ำเลิศทำให้เกิดแต่ความสวัสดี ในที่ทุกสถานและในกาลทุกเมื่อ

๓. เป็นเสถียรทั้งภพนี้และภพหน้า ในเมื่อยังไม่ถึงพระนิพพาน

๔. เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้บุคคลได้ประสบแต่ความสุข ความเจริญองกาม ไพบูลย์ นานาประการ

๕. จัดสรรแบ่งปันให้บุคคลได้สมบัติ ๓ ประการ คือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ

ลักษณะของคนมีบุญ มี ดังนี้^{๘๐}

๑. จิตตั้งมั่น แน่วแน่ อยู่ตัว ทรงตัวเรียบสม่ำเสมอ ไม่หวั่นไหว ไม่ออกแวก ไม่พล่าน ไม่ส่าย

๒. จิตบริสุทธิ์ ผ่องใส เช่น ปราศจากสิ่งมัวหมอง ไม่ขุ่นมัว ไม่เศร้าหมองไร้ใฝ่ฝ้า เกลี้ยงเกล้า ผุดผ่อง แจ่มจ้า สว่างไสว

^{๗๘} พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร (วงษ์พันธ์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาท และปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก”, หน้า ๑๔๘ – ๑๔๙.

^{๗๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๔.

^{๘๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๔.

๓. โปรงโล่งเป็นอิสระ ไม่ติดขัด ไม่คับแคบ ไม่ถูกจำกัดขัดขวาง ไม่ถูกกดทับ หรือ บีบคั้น ไม่อึดอัด กว้างขวาง ไร้พรมแดน

๔. เหมาะแก่การใช้งาน เช่น นุ่มนวล อ่อนละมุน เบาสบาย ไม่หนัก คล่องแคล่ว ทนทาน ไม่เปราะ ไม่กระด้าง ซื่อตรง ไม่เอนเอียง ไม่คดงอ ไม่บิดเบือน ไม่เฉไฉ

๕. สงบสุข เช่น ผ่อนคลาย เรียบสงบ ไม่เครียด ไม่คับแค้น ไม่เดือดร้อน ไม่กระสับกระส่าย หรือ ทุรุษุรุษ ไม่ขาดแคลน ไม่หิวโหย เอิบอิ่ม

สรุปความว่า อานิสงส์ของบุญทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับการยอมรับนับถือ มี สง่า ราศี มีเสน่ห์ ดึงดูดใจให้คนเข้ามาพบ มีความสมบูรณ์ใน ลาก ยศ สรรเสริญ ไปอยู่ในถิ่นฐานที่เจริญ เป็นผู้ที่มีปรกติของจิตที่แจ่มใส มีความมั่นคงในจิตใจ จิตใจมีแต่ความสงบ มีความถึงพร้อมในมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ผลจากการทำบุญทำให้เป็นผู้มีลักษณะจิตที่สมบูรณ์ มีสุขภาพดี มีความเมตตา กรุณา มี สติ ปัญญา ไม่มีความโลภ ความโกรธ มีความเยือกเย็น เย็นใจ มีความเบิกบานใจ อันเป็นลักษณะของจิตใจที่เกิดจาก “การทำบุญ” นั่นเอง

๒.๕ ปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ

เนื่องจากบุญนั้นเป็นความเชื่อของศาสนิกและเป็นหนทางนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน พระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้ศาสนิกได้ทำบุญด้วยการปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณงามความดีแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งวิธีการทำบุญนั้นบรรดาศาสนิกเป็นผู้ที่เลือกปฏิบัติตามกำลัง ตามความสามารถของตน ความเชื่อเรื่องของบุญและผลที่เกิดจากการทำบุญนั้นปัจจุบันมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเพราะเกิดจากทัศนคติและความเชื่อของศาสนิกที่ต่างกันอันส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในการทำบุญของศาสนิกแต่ละคนที่แตกต่างกัน โดยสรุปแล้วปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญทางพระพุทธศาสนา มีสาเหตุจากการที่คนเราถูกครอบงำด้วยมัจฉริยะ (ความตระหนี่) และอกุศลมูลนั่นเอง ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

๒.๕.๑ มัจฉริยะ

มัจฉริยะ คือ ความตระหนี่ มี ๕ ได้แก่ ๑) อวาสมัจฉริยะ (ความตระหนี่อวาสา) ๒) กุลมัจฉริยะ (ความตระหนี่ตระกูล) ๓) ลาภมัจฉริยะ (ความตระหนี่ลาภ) ๔) วัณณมัจฉริยะ (ความตระหนี่วรรณะ) ๕) อัมมมัจฉริยะ (ความตระหนี่ธรรม)^{๘๑} พระบรมศาสดาตรัสเรื่องความตระหนี่เป็นมลทินอย่างหนึ่ง ในมลทินทั้งหลาย แก่กุลบุตรคนหนึ่งซึ่งมีภรรยาหมั่นนอกใจ ว่า

สตรีมีความประพฤติชั่วเป็นมลทิน
 ผู้ให้มีความตระหนี่เป็นมลทิน
 บาปธรรมเป็นมลทินทั้งในโลกนี้และโลกหน้า
 มลทินที่ยิ่งกว่ามลทินนั้นคืออวิชา
 ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงละมลทินนั้นให้ได้

^{๘๑} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๑.

แล้วเป็นอยู่อย่างผู้ปราศจากมลทินเกิด^{๘๒}

จากคาถาที่พระศาสดาตรัสแก่กุลบุตรแสดงให้เห็นว่าผู้ให้มีความตระหนี่เป็นมลทิน การจะสละวัตถุสิ่งของในการทำบุญ สละเวลา สละความสุขส่วนตนนั้น ย่อมมีความตระหนี่เป็นอุปสรรคขัดความเจริญในการเสียสละนั้น ถ้าบุคคลใดที่ขจัดความตระหนี่อันเป็นมลทินของจิตใจได้นั้น นับว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลที่ประเสริฐมีจิตใจเปี่ยมด้วยคุณธรรมสามารถทำบุญได้

ในอรรถกถาหาโควินทสูตร กล่าวอีกว่า “ความตระหนี่มีความกระด้างและความเหนียวแน่นเป็นลักษณะ”^{๘๓} ความตระหนี่ กิริยาที่ตระหนี่ ภาวะที่ตระหนี่ ความเห็นแก่ได้ ความถี่เหนียว ความที่จิตเจ้ารื้อน (ในการให้) ความมีจิตหวงแหนเห็นปานนี้ นี้ตรัสเรียกว่า ความตระหนี่ อีกนัยหนึ่ง ความตระหนี่ชั้นรื้อนก็ดี ความตระหนี่ธาตุดีก็ดี ความตระหนี่อายตนะก็ดี ความมุ่งแต่จะได้ก็ดี เรียกว่า ความตระหนี่ ชั้นทั้งหลายผู้ประกอบด้วยความตระหนี่นี้ คือ ความเป็นผู้ไม่รู้จักถ้อยคำของยาจก เป็นผู้ประมาท ผู้ตระหนี่อย่างนี้ ตรัสเรียกว่า ผู้ตกต่ำ^{๘๔} “ความตระหนี่ เป็นกิเลสอย่างหนึ่งมีพฤติกรรมคือไม่ยอมจ่ายทรัพย์ในกรณีอันจำเป็นไม่ยอมเสียสละในที่ที่ควรเสียสละ”^{๘๕} “ลักษณะทางจิตใจที่เป็นมัจฉริยะคือความตระหนี่นั้น ได้แก่ความตีบตันใจในเมื่อจะต้องเสียสละประโยชน์ของตนให้แก่ผู้อื่นหรือแก่ส่วนรวม”^{๘๖} และได้จำแนกมัจฉริยะ คือ ความตระหนี่ออกเป็น ๕ ประเภท ตามนัยแห่งคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาแต่ได้อธิบายความเพิ่มเติมไว้ ดังนี้^{๘๗}

๑) ความตระหนี่ที่อยู่ ไม่อยากเฉลี่ยที่อยู่ให้คนอื่นได้รับประโยชน์ด้วยตลอดทั้งการหวังที่ เช่น หวังที่พัก หวังที่จอดรถ หวังที่จอดเรือ หวังที่วางของ เป็นต้น จัดเป็นอวาสมัจฉริยะ

๒) การที่พระภิกษุหวงตระกุลอุปัฏฐาก หรือการที่วัดบางวัดไม่อยากให้ตระกุลที่ทำบุญวัดนี้ไปทำบุญวัดอื่น การที่ตระกุลสูงศักดิ์ไม่ยอมให้คนในตระกุลที่ต่ำกว่าเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยการหวงแหนเจ้านายผู้ใหญ่หรือผู้มีอำนาจของบริวารผู้ใกล้ชิดคอยกีดกันพวกเดียวกันบ้าง คอยกีดกันคนอื่นที่จะพบปะติดต่อกับผู้ใหญ่บ้าง และคอยกีดกันผู้ใหญ่ไม่ให้เห็นใจกับผู้อื่นคิดจะผูกขาดผู้ใหญ่เพียงคนเดียวเท่านั้นไม่ยอมให้คนอื่นมายุ่งเกี่ยวกับ จัดเป็นกุลมัจฉริยะ

๓) การหวงรายได้ หวังผลประโยชน์ เช่น พระภิกษุที่ตระหนี่ลาภก็จะไม่เฉลี่ยแบ่งปันหรือสงเคราะห์ภิกษุสามเณรรูปอื่น ๆ เมื่อมีลาภเกิดขึ้นในวัดก็จะไม่รู้จักเสียสละให้แก่ภิกษุสามเณรรูปอื่นแต่จะผูกขาดตนเองไว้ในลาภนั้นแต่เพียงผู้เดียว และยังมีหมายถึงความตระหนี่ของฆราวาสหรือชาวบ้านทั่วไปที่หวงแหนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยชอบธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่สมควรจะเฉลี่ยแบ่งปันผู้อื่น แต่กลับขี้เกียจเอาเสียคนเดียวหรืองานใดที่ไม่มีผลประโยชน์ก็ยกให้คนอื่นทำเสีย แต่ถ้างานใดมีผลประโยชน์ก็ทำเสียเอง จัดเป็นลาภมัจฉริยะ

^{๘๒} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๔๒-๒๔๓/๑๐๘.

^{๘๓} ที.ม.อ. (ไทย) ๒/๒/๖๓.

^{๘๔} พ.ม. (ไทย) ๒๙/๙/๔๖.

^{๘๕} ปิ่น มุทุกันต์, พันเอก, **ประมวลศัพท์ศาสนา จากศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ซิกข์ และลัทธิประเพณี**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๔), หน้า ๑๔๕ - ๑๔๖.

^{๘๖} ปิ่น มุทุกันต์, พันเอก, **สนิมในใจ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสารมวลชน, ๒๕๓๓), หน้า ๑๑๗.

^{๘๗} **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๑๒๑-๑๒๕.

๔) การไม่ปรารถนาให้ศักดิ์ศรี หรือความดีของพวกตนไปเป็นประโยชน์แก่พวกอื่น ตลอดทั้งการที่ไม่อยากให้คนอื่นได้ตีหน้ามีตาด้วย จัดเป็นวิณณมัจฉริยะซึ่งมีลักษณะคล้ายกับลาภมัจฉริยะ แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ลาภมัจฉริยะนั้นตระหนี่ประโยชน์ที่เป็นวัตถุสิ่งของ ส่วนวิณณมัจฉริยะนั้นตระหนี่ผลประโยชน์ที่เป็นเกียรติยศชื่อเสียงไม่อยากให้คนอื่นมามีส่วนร่วมกับความดี ความชอบของตนเรียกอีกอย่างว่าคนหวงดี

๕) การหวงวิชาความรู้ ศิลปวิทยาต่าง ๆ เมื่อตัวเองรู้แล้วไม่อยากบอกคนอื่นกลัวเขาจะรู้ทัน ถึงบอกก็บอกให้ไม่หมด บอกเบี่ยงปาย เช่นนี้ จัดเป็นธัมมมัจฉริยะ

การใช้จ่ายทรัพย์ของบุคคลมาแสดงให้เห็นว่าการใช้จ่ายทรัพย์ของบุคคลจะมากหรือน้อย ไม่ได้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีมัจฉริยะ คือ ความตระหนี่หรือไม่ แต่ขึ้นอยู่กับความถูกต้อง และเหมาะสมในการจ่ายทรัพย์เป็นสำคัญ คือคนที่รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ไปในทางที่จำเป็นและมีประโยชน์ ทั้งต่อตนเองและสังคมโดยรวมตามความเหมาะสม เช่นนี้ไม่จัดว่าเป็นผู้มีความตระหนี่ ส่วนคนที่ใช้จ่ายทรัพย์อย่างฟุ่มเฟือยไปในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ในทางที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตนเอง ทั้งไม่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แต่ในสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์กลับไม่ยอมใช้ไม่ยอมจ่าย ลักษณะพฤติกรรมเช่นนี้จัดว่าเป็นผู้ความตระหนี่โดยแท้ ในอภิธรรมปิฎก ธัมมสังคณี อัญญาสาลินีอรรถกถา ได้อธิบาย มัจฉริยะ ไว้ว่า

ชื่อว่า มจฺเจร (ความตระหนี่) ด้วยสามารถการเห็นแก่ตัว อากาเรแห่งความตระหนี่ ชื่อว่า มจฺจรายนา (กิริยาที่ตระหนี่) ภาวะแห่งจิตที่ถูกความตระหนี่ให้เป็นไปแล้ว พรั่งพร้อมด้วยความตระหนี่ ชื่อว่า มจฺจรายิตตต (ความตระหนี่) บุคคลที่ชื่อว่า วิวิจฺเณ (ผู้หวงแหน) เพราะอรรถว่าปรารถนาสมบัติทั้งหมดของตนไม่ให้เสื่อมสูญไป ด้วยคิดว่า ขอสมบัติทั้งปวงจงมีแก่เราเท่านั้น จงอย่ามีแก่คนอื่น ดังนี้ ภาวะแห่งบุคคลผู้หวงแหน ชื่อว่า เววิจฺเณ (ความหวงแหน) คำว่า ความหวงแหนนี้ เป็นชื่อของความตระหนี่อย่างอ่อน^{๘๘}

ความตระหนี่อันเป็นมลทินอย่างใดอย่างหนึ่ง ของบรรดาธรรมฝ่ายดำ อันเป็นอุปกิเลส ทำลายความผ่องใสของจิต มีลักษณะไม่ยอมให้สมบัติของตนทั่วไปแก่คนอื่น อีกอย่างหนึ่ง ความตระหนี่และมลทินมีอิสสา โลกะ และโทสะเป็นต้น อันทำอันตรายแก่ทานแม้อื่นจะไม่พึงครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น โดยอาการที่ไม่มีเจตนาจะให้หรือมีเจตนาไม่บริสุทธิ์ ก็ใครเล่าเมื่อรู้ผลของทานโดยชอบจะพึงให้โอกาสแก่ความตระหนี่อันเป็นมลทินในจิตของตนได้^{๘๙}

จากเนื้อความที่ยกมานี้ เป็นที่ชัดเจนอยู่แล้วว่า ผู้ที่มีความตระหนี่นั้นย่อมไม่ต้องการเสียสละ เป็นเหตุให้สังคมมีช่องว่างระหว่างคนร่ำรวยกับคนยากจน สังคมเกิดชนชั้นขึ้น และนอกจากนี้ ความตระหนี่นอกจากจะไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นแล้วยังเป็นโทษต่อตนเองด้วย ดังที่เทวดาทูลถามพระผู้มีพระภาค ว่า “คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น บริภาษผู้อื่น ทำอันตรายแก่คนเหล่าอื่นผู้ให้อยู่ วิบากของคนเหล่านั้นจะเป็นเช่นไร และภพหน้าจะเป็นเช่นไร” พระผู้มีพระภาคตรัสตอบ ว่า

^{๘๘} อภ.สง.อ. (ไทย) ๑/๒/๔๓๑.

^{๘๙} ขุ.อิตติ.อ. (ไทย) ๑/๔/๑๗๐.

คนเหล่านี้ในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น บริภาษผู้อื่น ทำอันตรายแก่คนเหล่านี้ ผู้ให้อยู่คนเหล่านี้ย่อมบังเกิดในนรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน หรือยมโลกถ้าพวกเขาเกิดเป็นมนุษย์ ก็เกิดในตระกูลคนยากจนซึ่งจะหาที่นอนผ้า อาหาร ความยินดี และความสนุกสนานได้ยาก^{๙๐}

เมื่อเป็นเช่นนี้ ต้องพยายามลดละมัจฉริยะ หรือผ่อนคลายมัจฉริยะไม่ใช่ไปย่ำให้มัจฉริยะ เข้มข้นขึ้นหรือแรงขึ้น แต่เราจะเห็นว่าวัฒนธรรมต่าง ๆ ในหลายสังคมเป็นแบบที่ส่งเสริมมัจฉริยะ คือไม่ยอมที่จะประสานความกลมกลืนกับพวกอื่น ยึดถือรุนแรงที่จะต้องเอาแต่พวกของตัวเอง บางทีรุนแรงถึงขนาดสนับสนุนให้ทำลายวัฒนธรรมอื่น พวกอื่น หรือศาสนาอื่น โดยถือเป็นการชอบธรรมและเป็นความดีไป เพราะคนต่างยึดมั่นถือมั่น ว่าของเรา พวกเรา หากไม่ยึดถือเสียแล้วความตระหนี่ย่อมไม่เกิดขึ้น ดังเนื้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ ว่า “อานนท์ ข้อที่เรากล่าวไว้เช่นนี้ว่า เพราะอาศัยมัจฉริยะ อารักขะจึงมี เธอพึงทราบเหตุผลที่อาศัยมัจฉริยะ อารักขะจึงมี ดังต่อไปนี้ ก็ถ้ามัจฉริยะไม่ได้มีแก่ใคร ๆ ในภพไหน ๆ ทั่วทุกแห่ง เมื่อมัจฉริยะไม่มีโดยประการทั้งปวง เพราะมัจฉริยะดับไป อารักขะจะปรากฏได้หรือ”^{๙๑}

๒.๕.๒ อกุศลมูล

อกุศลมูล คือ รากเหง้าของอกุศล เป็นทางแห่งความไม่ดี ดังความในอังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต^{๙๒} ว่า

ภิกษุทั้งหลาย อกุศลมูล (รากเหง้าของอกุศล) ๓ ประการนี้ อกุศลมูล ๓ ประการอะไรบ้าง คือ ๑. อกุศลมูล คือ โลภะ (ความอยากได้) ๒. อกุศลมูล คือ โทสะ (ความคิดประทุษร้าย) ๓. อกุศลมูล คือ โมหะ (ความหลง)

โลภะจัดเป็นอกุศลมูล กรรมที่บุคคลผู้มีโลภะทำทางกาย วาจา และใจจัดเป็น อกุศลกรรม แม้กรรมของบุคคลผู้มีโลภะ ถูกโลภะครอบงำ มีจิตถูกโลภะกลุ้มรุม ก่อทุกขให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ด้วยเรื่องที่ไม่จริง ด้วยการเบียดเบียน จองจำ ให้เสียทรัพย์ ติเตียน หรือขบไล่ โดยอวดอ้างว่า “เรามีกำลัง ทรงพลัง” ก็จัดเป็นอกุศลกรรม บาปอกุศลกรรมจำนวนมากเหล่านี้ที่เกิดจากโลภะ มีโลภะเป็นเหตุ มีโลภะเป็นแดนเกิด มีโลภะเป็นปัจจัยย่อมเกิดมีแก่บุคคลผู้มีโลภะนั้น ด้วยประการฉะนี้

โทสะจัดเป็นอกุศลมูล กรรมที่บุคคลผู้มีโทสะทำทางกาย วาจา และใจจัดเป็นอกุศลกรรม แม้กรรมของบุคคลผู้มีโทสะ ถูกโทสะครอบงำ มีจิตถูกโทสะกลุ้มรุม ก่อทุกขให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ด้วยเรื่องที่ไม่จริง ด้วยการเบียดเบียน จองจำ ให้เสียทรัพย์ ติเตียน หรือขบไล่ โดยอวดอ้างว่า “เรามีกำลัง ทรงพลัง” ก็จัดเป็นอกุศลกรรม บาปอกุศลกรรมจำนวนมากเหล่านี้ที่เกิดจากโทสะ มีโทสะเป็นเหตุ มีโทสะเป็นแดนเกิด มีโทสะเป็นปัจจัยย่อมเกิดมีแก่บุคคลผู้มีโทสะนั้นด้วยประการฉะนี้

^{๙๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๙/๖๒-๖๓.

^{๙๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๐๕/๖๒.

^{๙๒} อง.ทุก.(ไทย) ๒๐/๓๐/๒๓๕

โมหะจัดเป็นอกุศลมูล กรรมที่บุคคลผู้มีโมหะทำทางกาย วาจา และใจจัดเป็นอกุศลกรรม แม้กรรมของบุคคลผู้มีโมหะ ถูกโมหะครอบงำ มีจิตถูกโมหะกลุ้มรุม ก่อทุกข์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ด้วยเรื่องที่ไม่จริง ด้วยการเบียดเบียน จองจำ ให้เสียทรัพย์ ตีเตียน หรือขับไล่ โดยอวดอ้างว่า “เรามีกำลัง ทรงพลัง” ก็จัดเป็นอกุศลกรรม บาปอกุศลธรรมจำนวนมากเหล่านี้เกิดจากโมหะ มีโมหะเป็นเหตุ มีโมหะเป็นแดนเกิด มีโมหะเป็นปัจจัยยอมเกิดมีแก่ผู้บุคคลผู้มีโมหะนั้น ด้วยประการฉะนี้

จากพระพุทธดังกล่าว มีข้อความพึงอธิบายดังนี้

๑) โลภะ แปลว่า ความอยากได้โดยวิธีทุจริต คือเป็นความอยากที่เข้มข้น รุนแรงถึงขั้นคิดฉ้อโกง หรือแสวงหาในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การปล้น ขโมย หลอกหลวง และวิธีอื่น ๆ ที่จัดเข้าอยู่ในหมวดทุจริต พันเอกปิ่น มุทุกันต์ ได้กล่าวไว้ว่า “ความจริงโลภะยังมีสองชั้น คือโลภเฉยๆ ชั้นหนึ่ง แล้ววิสมโลภะอีกชั้นหนึ่ง ชั้นวิสมโลภะนี้บาลีบางแห่งใช้คำว่า อติโลภะ”^{๙๓} ความโลภเฉย ๆ เป็นความอยากในทางทุจริต แต่มีข้อแตกต่างจากวิสมโลภะคือ เลือกคน วัตถุ และวิธีการในการแสวงหา ส่วนข้อวิสมโลภะเป็นความอยากได้ในทางทุจริตเช่นกัน แต่ไม่เลือกบุคคล วัตถุและวิธีการ แม้แต่ผู้มีบุญคุณก็ไม่ยกเว้น เรื่องความโลภไม่ใช่สิ่งที่กำหนดด้วยวัตถุสิ่งของ แต่กำหนดที่เจตนาว่าทุจริตหรือไม่ ดังนั้น แม้ว่าจะอยากได้มากเท่าใดก็ไม่จัดอยู่ในหัวข้อโลภะ ถ้าหากไม่คิดจะทำการทุจริต คนที่มีโลภะนี้ เหมือนคนที่ถูกแผดเผาอยู่ด้วยอารมณ์ ๓ ประการ คือ ถูกเผาด้วยอารมณ์อันเกิดจากความโลภ ถูกเผาด้วยกรรมอันเกิดแต่ความโลภ และถูกเผาด้วยผลกรรมอันเกิดแต่ความโลภ ดังนั้น คนที่มีความโลภเกิดขึ้นในจิตใจเมื่อใด เมื่อนั้นจิตยอมเป็นทุกข์ กระสับกระส่ายเพราะความอยากได้ โดยการแสวงหาในทางที่ไม่ถูกต้อง หากบุคคลรู้จักสละความโลภ ความต้องการออกจากจิตใจได้มากเท่าใด เมื่อนั้นคน ๆ นั้นยอมอยู่เป็นปกติสุข

๒) โทสะ แปลว่า “ความประทุษร้าย”^{๙๔} คือ คิดทำลาย คิดล้างผลาญ คิดให้คนอื่นเสียหาย ให้ฉิบหายวอดวายไป ในพระอภิธรรมปิฎกได้อธิบายกิริยาของโทสะไว้ว่า “การคิดประทุษร้าย กิริยาที่คิดประทุษร้าย ความคิดประทุษร้าย การคิดปองร้าย กิริยาที่คิดปองร้าย ความคิดปองร้าย ความโกรธ ความแค้นความดุร้าย ความปากร้าย ความไม่แช่มชื่นแห่งจิต ในสมัยนั้น อันใด นี้ชื่อว่าโทสะ”^{๙๕} เป็นสภาพธรรมที่หยาบกระด้าง โทสะมีหลายระดับ โทสะอ่อน ๆ ได้แก่ ความรู้สึกหงุดหงิด ขุ่นเคืองใจ หมั่นไส้ โทสะมากก็จะต้องให้แสดงอาการจะประทุษร้าย โทสะรุนแรงก็จะทำร้ายตนเองหรือผู้อื่นได้ ขณะที่เกิดโทสะ กาย วาจา จะหยาบกระด้าง จะแสดงกิริยาที่ไม่น่าดูออกมา เช่น กระแทกกระทั้น มีสีหน้าบึ้งตึง หากมีมากอาจทุบตีผู้อื่นหรือฆ่าได้ ปัจจัยที่ทำให้โทสะเกิด คือโมหะ ความไม่รู้จักความไม่เข้าใจในธรรม ถ้าไม่รู้เรื่องของกรรม วิบาก เหตุและผลแล้วโทสะอาจเกิดได้ง่าย ๆ เมื่อกระทบกับอารมณ์ที่ไม่ดี ไม่น่าพอใจ เช่น เห็นคนที่เราไม่ชอบการกระทำบางอย่างของเขา หรือรับประทานอาหารที่มีรสไม่อร่อย เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นเสมอในชีวิตประจำวัน ทำให้

^{๙๓} ปิ่น มุทุกันต์, พันเอก, **สนิมในใจ**, หน้า ๔๗.

^{๙๔} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๙/๘๓.

^{๙๕} อภิ.สง.อ. (ไทย) ๑/๒/๓๑.

เกิดความรู้สึกหงุดหงิดรำคาญใจ บางคนอาจจะจับโทษอะไรไม่ได้ แสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งทางกาย หรือวาทะ อันจะเป็นเหตุให้เกิดเรื่องราวใหญ่โตมากภายหลังได้

๓) โมหะ คือ ความไม่รู้ ความหลงเข้าใจผิด ไม่รู้สภาพธรรมทั้งหลายตามความเป็นจริง โมหะเป็นสภาพธรรมที่เกิดร่วมกับอกุศลจิต เพราะไม่รู้ความจริงจึงติดข้องอยู่ เพราะไม่รู้ความจริงจึงเกิดโทษ เพราะไม่รู้ความจริงจึงทำอกุศลกรรมซึ่งได้แก่การทุจริตต่าง ๆ เพราะไม่รู้ความจริงจึงทำให้ยึดสภาพธรรมต่าง ๆ ว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เมื่อมีความเป็นตัวตน เกิดความรักตน มีความเห็นแก่ตัว ก็ย่อมเกิดความปรารถนาต่าง ๆ นานา เพื่อบำรุงบำเรอตนให้ได้รับความสุข ย่อมทำการทุจริตต่าง ๆ เพื่อหาความสุขใส่ตน ในคัมภีร์อิทธิธรรมได้อธิบายโมหะไว้ว่า

โมหะ มีความมืดมนแห่งจิตเป็นลักษณะ หรือมีความไม่รู้เป็นลักษณะ (จิตตสส อณฺธราลฺกฺขณ อณฺธราณฺลฺกฺขณ วา) มีความไม่แทงตลอดเป็นรส (อสมฺปฏฺิเวรฺโรส) หรือมีความปกปิดสภาวะแห่งอารมณ์เป็นรส (อารมฺมณฺสกาจฺฉาทรฺโรส วา) มีการไม่ปฏิบัติโดยชอบเป็นปัจจุปฺภูฏาน (อสมฺมาปฏฺิพตฺติปฺจุปฺภูฏาน) หรือมีความมืดมนเป็นปัจจุปฺภูฏาน (อนฺธการปฺจุปฺภูฏาน วา) มีการทำไว้ในใจโดยอุบายไม่แยบคายเป็นปทัฏฺฐาน (อโยนิสฺสมนฺสิการปทัฏฺฐาน) พึงทราบว่าเป็นมูลของอกุศลธรรมทั้งปวง^{๙๖}

เป็นที่ชัดเจนอยู่แล้วว่า トラบใดที่ยังไม่รู้สภาพตามความเป็นจริง เมื่อยังมีความเป็นตัวเป็นตนฝังแน่นอยู่ ย่อมทำการทุจริตต่าง ๆ เพื่อไถ่ผลประโยชน์มาสู่ตนเองและหมู่คณะ อันเป็นกรรมที่เกิดขึ้นตามอรรถภาพนั้น ๆ การพัฒนาใด ๆ ก็ไม่สำคัญเท่าการพัฒนาคน และการพัฒนาคนต้องพัฒนาที่จิตใจ อุปกรณ์ในการพัฒนาจิตใจที่ดีที่สุด ก็คือคำสอนของศาสนา คือสอนให้ทำความดี หลีกหนีความชั่ว เหตุที่ทำให้คนไม่เอื้อเฟื้อหรือทำผิดคิดร้ายต่าง ๆ ต่อกันนั้น มีอยู่มากมายแต่ที่เป็นรากเหง้าจริง ๆ แล้วนั้นมีอยู่ ๓ ตระกูล ดังที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่าเป็นเหตุเพราะหากสาวให้ลึก ๆ ลงไปแล้ว จะเห็นว่าเกิดจากกิเลสตระกูลใดตระกูลหนึ่งใน ๓ ตระกูลนั้นทั้งสิ้น เมื่อกิเลสเหล่านั้นเขาไปบดบังหรือครอบงำจิต จะทำให้จิตอ่อนแอ หิวโหย เร่าร้อน มีดมัว อยากทำความผิดต่าง ๆ กิเลสเหล่านี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “อกุศลมูล” กิเลสจำพวกนี้ หากไม่รู้เท่าทันและไม่รู้จักควบคุม หรือสละให้ออกจากจิตใจแล้ว ย่อมเจริญงอกงามขึ้นเรื่อย ๆ เช่น คนอาจจะไม่ได้เป็นคนโลภอะไร แต่หากไม่ระวังตัวเพลินหน่อยเดียว มีลาภยศมาล่อมาก ๆ เข้า อาจกลายเป็นคนโลภไปทำความชั่วเพราะความอยากได้ก็ได้ เดิมอาจเป็นคนใจเย็นแต่ถูกยุถูกแหย่มาก ๆ เข้า เจ้าตัวกิเลสอาจงอกงาม กลายเป็นคนเจ้าโทษไปได้เหมือนกัน หรือเดิมอาจเป็นคนธรรมดาทั่วไป เข้าใจธรรมะบ้าง ไม่เข้าใจบ้าง บุญบาปก็แค่สงสัยว่ามีหรือไม่ แต่ไปคบคนพาลเข้า และเขาชักนำในทางที่ผิด ก็กลายเป็นมิจฉาทิฐิ ไม่เชื่อบุญไม่เชื่อบาป ปฏิเสธนรกสวรรค์ คิดว่าพ่อแม่ไม่มีพระคุณต่อตัวเอง ก็เป็นไปได้เหมือนกันทั้งนั้น ดังพุทธพจน์ที่ว่า “โลภะ โทสะ และโมหะที่เกิดภายในตน ย่อมทำร้ายบุรุษผู้มีจิตเลวทราม เหมือนขุยไฟกำจัดต้นไม้ฉะนั้น”^{๙๗}

^{๙๖} อภ.สง.อ. (ไทย) ๑/๒/๗.

^{๙๗} ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๕๐/๔๐๓.

สรุปความว่า หลักธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับการทำบุญ ได้แก่ มัจฉริยะ ความตระหนี่เหนียวแน่น และอกุศลมูล คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นหลักธรรมที่เป็นศัตรูกับการทำบุญ เพราะว่าหลักธรรมเหล่านี้เป็นหลักธรรมที่อยู่ในฝ่ายของอกุศล เมื่อบุคคลใดมีธรรมเหล่านี้และประพฤติอยู่เป็นนิตย์จะทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัวไม่สนใจกับความทุกข์ และความสุขของผู้อื่น สนใจแต่ผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าประโยชน์ของส่วนรวม เพราะฉะนั้นเราต้องขจัดความตระหนี่ ความโลภ โกรธ หลง ที่ทำให้จิตใจของเราคับแคบ และเป็นที่ยำแย่ของกิเลสต่าง ๆ เราจึงต้องสละกิเลส คือ มัจฉริยะ โลภะ โทสะ และโมหะ ออกจากจิตใจเพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผูกมิตรี ประสานความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้น ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

๒.๖ สรุป

การทำบุญตามความเชื่อนั้นมีหลายอย่างที่พบเห็นบ่อย ๆ คือ การให้ทาน เพราะทำได้สะดวก ส่วนการรักษาศีลนั้นส่วนใหญ่พบเห็นเฉพาะผู้สูงอายุ ในการทำบุญนั้นมีใจเป็นใหญ่ หากใจดี มีเมตตา มีความกรุณา มีความสงสารที่เกิดขึ้นแก่เพื่อนมนุษย์และสัตว์ บุญนั้นก็เกิดขึ้นแล้ว ในทางตรงข้าม หากใจเป็นทุกข์ มีความโกรธ มีความเคียดแค้น มีความริษยา มีมิจฉาทิฐิเข้าครอบงำ บาปก็จะเกิดขึ้น ดังนั้น การทำบุญหรือทำบาปจะให้ความสำคัญที่ใจของผู้กระทำเป็นสำคัญ บุญและบาปมิได้อยู่ที่วัดวาอาราม มิได้อยู่ที่สำนัก หรือ ที่แขน ขา แต่อยู่ที่ใจ การทำบุญที่ถูกต้องคือการกระทำที่มีเจตนามุ่งมั่นให้ชำระซึ่งกิเลสและบรรดาสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ ที่อยู่ในใจให้หมดไปเพื่อความบริสุทธิ์ของจิตใจทำจิตใจให้มีคุณภาพดีเพื่อให้ความเข้มแข็งในการต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตดังนั้นแนวคิดที่สำคัญของการทำบุญต้องมีความสัมพันธ์กับการกระทำและเจตนาที่กระทำ คือ การกระทำมุ่งมั่นให้เกิดคุณภาพของจิตใจที่ดีงามอันนำมาซึ่ง ความประพฤติดังกล่าว วาจา ที่ดีอันก่อให้เกิดความเจริญองกามแก่ตนเองและตามจุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนาคือการเข้าถึงพระนิพพาน

ทานแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. อามิสทาน ๒. ธรรมทาน ๑) อามิสทาน คือ การให้วัตถุหรือสิ่งของ ซึ่งการทำบุญด้วยการให้ทานจะมีผลมากน้อยขึ้นอยู่กับ ๑.๑) วัตถุสัมปทา คือ สิ่งของที่ทำบุญต้องไม่เป็นของเสียหายและชอบด้วยกฎหมาย เป็นการให้ทานด้วยความเคารพให้สิ่งที่เป็ประโยชน์แก่ผู้รับ อีกทั้งตนเองประพฤติดีอยู่ในศีลธรรมย่อมได้รับผลบุญมาก ๑.๒) บุคคลสัมปทา คือ ความพร้อมของผู้ให้ทานและผู้รับทาน มีหลักในการทำทานว่า ในขณะที่ให้ทาน ผู้ให้ทานมีจิตใจที่ดี มีความเบิกบานและมีความปีติปลาบปลื้มใจหลังจากให้ทานแล้วย่อมได้รับผลบุญมาก ในการให้ทานนั้น หากให้โดยเฉพาะเจาะจงเรียกว่า “ปาฏิบุคคลิกทาน” ในส่วนของการให้แบบไม่เฉพาะเจาะจงเรียกว่า “สังฆทาน” ซึ่งมีทั้งหมด ๗ อย่าง ปัจจุบันเหลือเพียงสองอย่าง คือ ให้ทานภิกษุสงฆ์และให้ทานในบุคคลที่ขอมาจากภิกษุสงฆ์เท่านั้น ในส่วนของผู้รับทานคือ ผู้ที่ดำเนินตามอริยมรรคมีองค์ ๘ คือ เห็นชอบ ดำริชอบ มีวาจาเชื่อถือได้ เลี้ยงชีพชอบ มีความเพียรพยายามในการฝึกฝนตนเอง มีความระลึกในสิ่งที่ดีงามเป็นที่ตั้ง ในส่วนการถวายทานแก่พระภิกษุ คือ พระภิกษุที่มีศีลาจริยวัตรที่งดงามเช่นนี้จึงจะได้ผลบุญมาก ๑.๓) เจตนาสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยเจตนาที่ดีของทั้งผู้ให้และผู้รับ ด้วยการมีสัมมาทิฐิ เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม มีความเคารพอ่อนน้อม ตั้งใจจริง มีจิตใจที่เบิกบานไม่ให้ของที่เสียหาย ของที่เสื่อมเป็น ผู้ที่มีใจปราศจากความตระหนี่ที่จะให้ทาน ๒.ธรรมทาน คือ

เจตนาที่จะสั่งสอนผู้อื่นให้รู้จักความดี ความจริง ความถูกต้อง ความควรแก่บาปบุญคุณโทษ แนะนำทางสวรรค์ ทางนิพพาน เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในชาตินี้และชาติต่อ ๆ ไป โดยไม่หวังในอามิสลาภ สักการะ มีอภัยที่ยึดประกอบด้วยเมตตา กรุณา ซึ่งการให้ธรรมทานนี้เป็นทานที่ประเสริฐกว่าอามิสทานทั้งปวง อนึ่ง ผู้ที่ไม่ยินดีที่จะให้ทานนั้นมีเหตุผลอยู่ ๒ ข้อ คือ ความตระหนี่ และความประมาท ซึ่งเป็นสาเหตุให้บุคคลนั้นประสบกับสิ่งที่ไม่ใช่บุญทั้งชาตินี้และชาติต่อ ๆ ไป

ปัญหาและอุปสรรคของการทำบุญ มีอยู่ ๒ ประการ คือ มัจฉริยะ ความตระหนี่เหนียวแน่น และอกุศลมูล คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นหลักธรรมที่เป็นศัตรูกับการทำบุญ เพราะฉะนั้นเราต้องขจัดความตระหนี่ ความโลภ โกรธ หลง ที่ทำให้จิตใจของเราคับแคบ และเป็นที่อาศัยของกิเลสตัณหาต่าง ๆ เราจึงต้องสละกิเลส คือ มัจฉริยะ โลภะ โทสะ และโมหะ ออกจากจิตใจ เพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

บทที่ ๓

การทำบุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาเทวนิยม ที่เชื่อในการมีอยู่ของพระเจ้า มีความเชื่อว่าพระเยซูคือบุตรของพระเจ้าที่ได้เสด็จลงมาในโลกบังเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นพระเจ้าผู้ไถ่กู้มนุษย์ให้รอดพ้นจากบาปและเป็นการแสดงออกถึงความรักอันหาที่สุดมิได้ที่พระองค์ทรงมีต่อมนุษย์ เพราะแทนที่จะทรงมอบให้ประกาศหรือผู้ใดผู้หนึ่งมากระทำภารกิจนี้ กลับเป็นพระองค์ที่ทรงกระทำด้วยพระองค์เอง จึงทำให้อธิบายเป็นอื่นไม่ได้นอกจากเพราะทรงรักมนุษย์อย่างหาที่สุดมิได้ คือ รักอย่างไม่สิ้นสุดและเกินคำบรรยายจริง ๆ ^๑ พระเยซูคริสต์ทรงเป็นพระเจ้าแท้และมนุษย์แท้ ในความหมายของพระเจ้าแท้ คือ พระเจ้าที่ทรงบังเกิดมาในโลกนี้เพื่อออบกู้มนุษย์ให้รอดพ้นจากบาปจากความตายฝ่ายวิญญาณ เมื่อเสด็จลงมาบังเกิดเป็นมนุษย์จึงรับเอาสภาพมนุษย์ พระองค์ก็ทรงเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง มีความรู้สึกนึกคิด มีความสุข มีความทุกข์ เหน็ดเหนื่อยตรากตรำทุก ๆ ไป ยกเว้นประการเดียว พระองค์ทรงไม่มีบาปปราศจากมลทินทุกประการ ^๒ พระเยซูทรงรับธรรมชาติของมนุษย์ทำให้เป็นเหมือนมนุษย์และให้มนุษย์สนิทสนมกับพระเจ้า พระองค์ทำหน้าที่คนกลางทั้งหลาย, เป็นกษัตริย์ในอาณาจักรของพระเจ้า, เป็นประกาศกที่ประกาศวิถีชีวิตพระเจ้าอยู่เหนือกฎเกณฑ์ทั้งปวง, พระจิตทำให้มนุษย์เป็นบุตรพระเจ้า, พระวาจาและชีวิตเป็นศาสนของพระเจ้า, เป็นพระสงฆ์เพื่อไถ่บาปมนุษย์ให้แก่พระเจ้าพระเจ้านี้สามบุคคลเป็นหนึ่งเดียวกัน เรียกว่า พระตรีเอกานุภาพประกอบด้วย พระบิดา พระบุตร พระจิต โดยถือเอาภารกิจที่พระเจ้าทรงมีต่อมนุษย์มาเป็นหลักในการถวายนาม ดังนี้^๓

พระบิดา หมายถึง พระเจ้าผู้ทรงสร้าง ทรงให้กำเนิดมนุษย์มา จึงถือเป็นบทบาทของพ่อ จึงถวายนามว่า พระบิดา

พระบุตร หมายถึง พระเจ้าที่ทรงลงมาบังเกิดในโลกนี้ เพื่อออบกู้มนุษย์ให้รอดพ้นจากบาป ความตายจากฝ่ายวิญญาณ จึงถวายนามว่า พระบุตร

พระจิต หมายถึง พระเจ้าที่ทรงประทานพระพรช่วยเหลือมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ด้วยการประทานพระพรพิเศษให้มนุษย์เข้มแข็งต่อสู้กับการประจญ ต่อความไม่ดีต่าง ๆ จึงถวายนามว่า พระจิต

พระเจ้าเป็นผู้ทรงสรรพเดชะ สรรพพญู และทรงมีน้ำพระทัยที่ดีต่อมนุษย์ คริสต์ชนมีความศรัทธาและความรักในพระเจ้าองค์เดียวซึ่งความรักและความศรัทธาที่มนุษย์มีต่อพระเจ้า และพระเจ้านี้ต่อมนุษย์นี้ก่อให้เกิดการประพฤติและปฏิบัติสิ่งทั้งามแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันโดยมีพระเจ้า

^๑ บาทหลวงยอแซฟ วุฒิเลิศ แห่งล้อม, **หลักธรรมคำสอนคาทอลิก**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, ๒๕๔๗), หน้า ๓๒.

^๒ **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๓๓.

^๓ **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๒๑ - ๒๒.

เป็นศูนย์กลาง จึงกล่าวได้ว่าในการอธิบายเรื่องการทำบุญในศาสนาคริสต์ต้องประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ คือ ความเชื่อในพระเป็นเจ้าด้วยการปฏิบัติตามพระบัญญัติโดยเฉพาะพระบัญญัติเรื่องความรัก และจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ อาณาจักรพระเจ้า

ศาสนาคริสต์ไม่ได้อธิบายถึงการทำบุญที่ชัดเจนแต่พอเทียบเคียงได้จากความหมาย และถ้อยคำที่ปรากฏในพระคัมภีร์ และพระบัญญัติของศาสนจักร ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ ความสำคัญของบุญ ความหมายและลักษณะของบุญ วิธีการทำบุญ แหล่งของบุญ และปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ

๓.๑ ความสำคัญของบุญ

การทำบุญในศาสนาคริสต์เป็นการกระทำความดีด้วย “การปฏิบัติด้วยความเชื่อ และความศรัทธาตามพระบัญญัติของพระเจ้าและพระบัญญัติของพระศาสนจักร”^๔ คริสต์ชนมีความเชื่อว่า พระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้อยู่เหนือสิ่งอื่นใดพระองค์เป็นผู้บันดาลทุกสิ่งให้เกิดขึ้นกับมนุษย์ พระองค์ทรงมอบความรักให้แก่มนุษย์และประสงค์ให้มนุษย์ได้มอบความรักด้วยการกระทำความดีแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เมื่อมนุษย์มีความรักและความเมตตาให้แก่กันจะทำให้มนุษย์มีความสุข อันความสุขนี้เกิดขึ้นอยู่ในใจเป็นความปิติ ความเบิกบานใจ ความยินดี ความพอเพียง ความไม่โกรธเคือง ความมีน้ำใจ การให้อภัย การแบ่งปันกัน สิ่งที่ดีงามที่เกิดขึ้นในใจนี้เรียกว่า “อาณาจักรพระเจ้า” ซึ่งหมายถึงอาณาจักรแห่งความดีที่เกิดขึ้นในจิตใจซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของการทำบุญอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนาคริสต์ดังนั้น แนวคิดเรื่องการทำบุญจึงประกอบด้วย ความเชื่อในพระเจ้า ความรักในพระเจ้าอันก่อให้เกิดความรักในเพื่อนมนุษย์ ความเชื่อในพระบัญญัติของศาสนจักร ความเชื่อในอาณาจักรพระเจ้า

๓.๑.๑ ความเชื่อของคริสต์ชน คริสต์ชนมีความเชื่อ ดังนี้

๑. เชื่อวางใจในพระเจ้าองค์เดียว พระบิดาผู้ทรงฤทธิ์ ทรงสร้างฟ้าสวรรค์และโลก และทุกสิ่งทั้งประจักษ์และไม่ประจักษ์แก่ตา

๒. เชื่อวางใจพระบิดาก่อนสร้างกัลปจักรวาลทั้งมวล ทรงเป็นพระเจ้า กำเนิดจากพระเจ้า แสงสว่างจากแสงสว่าง พระเจ้าแท้จากพระเจ้าแท้ ทรงกำเนิดไม่ใช่ถูกสร้าง ทรงเป็นสาระเดียวกันกับพระบิดา ทรงอวตารโดยพระวิญญาณบริสุทธิ์ทางมารีย์สาวพรหมจารีย์ ทรงสภาพมนุษย์เพื่อช่วยมนุษย์ให้รอด

๓. เชื่อในการที่พระเยซูคริสต์ทรงถูกตรึงที่ไม้กางเขนในสมัยที่ปอนทิอัสปิลาตปกครองเพื่อไถ่บาปมนุษย์ทั้งหลาย พระองค์ทรงทนทุกข์ทรมานจนสิ้นพระชนม์ ทรงถูกบรรจุไว้ในอุโมงค์และในวันที่สามทรงฟื้นคืนพระชนม์ตามที่พระคัมภีร์ทำนายไว้ พระองค์เสด็จขึ้นสวรรค์ประทับ ณ เบื้องขวาของพระบิดา

๔. เชื่อในวันตัดสินสุดท้ายว่าพระเยซูจะเสด็จมาอีกด้วยพระสิริ เพื่อพิพากษาทั้งคนเป็นและคนตาย

^๔ ยน. ๑๔ : ๑๕.

๕. เชื่อวางใจในพระวิญญาณบริสุทธิ์องค์พระผู้เป็นเจ้าผู้ประทานชีวิต ผู้ทรงเป็นมาจากพระบิดาและพระบุตร ผู้ทรงรับนมัสการและการสรรเสริญพร้อมกับพระบิดาและพระบุตร พระองค์ได้ตรัสทางพวกผู้เผยพระวจนะ

๖. เชื่อมั่นในคริสตจักรสากลบริสุทธิ์ ที่สืบจากอัครธรรมทูตคริสตจักรเดียว

๗. เชื่อในพิธีศีลล้างบาปว่ายกโทษให้ผู้มีบาป

๘. เชื่อมั่นในการคืนชีพของผู้ตาย

๙. เชื่อมั่นในชีวิตโลกหน้าว่ามีจริง^๕

๓.๑.๒ พระบัญญัติเรื่องความรัก

ความรักเป็นคำตอบของทุกสิ่งซึ่งแสดงออกด้วยการดำเนินชีวิต ความรักจึงเป็นคำตอบในทุกบททุกขั้นตอนของวิสัยทัศน์ที่ว่า “ร่วมเป็นหนึ่งในเดียวกันในความรัก ร่วมมือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน” ความร่วมมือกันเป็นหนึ่งในเดียวกัน การมีความรักและแบ่งปันกันท่ามกลางวัฒนธรรมที่หลากหลาย นับเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างสังคมใหม่อันเป็นแนวปฏิบัติในการประพฤติที่ดีงาม ศาสนาคริสต์มีคำกล่าวที่ว่า “ศาสนาคริสต์เป็นเป็นศาสนาแห่งความรัก” และความรักนั้นคือความรักที่อันมาจากน้ำใสใจจริงซึ่งสามารถพิสูจน์ด้วยกิจการและความรักต่อพระเจ้ากับความรักต่อมนุษย์ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้^๖ หลักของความรักในรูปแบบของคริสต์ชน สามารถแบ่งได้ ๒ ระดับ ดังนี้^๗

๑. ระดับแรก หมายถึง การเรียกร้องให้เกิดการปฏิบัติด้วยการรักเพื่อนมนุษย์ด้วยการ “รักผู้อื่นเหมือนรักตนเอง”^๘ การเรียกร้องนี้ต้องการให้คริสต์ชนได้ใช้ตนเองเป็นมาตรฐานแห่งความรัก กล่าวคือ เราต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อเราอย่างไร ก็ให้เราปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างนั้น นั่นคือ “เรารักตนเองอย่างไร ก็ให้รักผู้อื่นอย่างนั้น” เป็นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา คริสต์ชนจึงเรียกร้องให้เกิดการปฏิบัติด้วยความรักในระดับแรก

๒. ระดับสูงสุด หมายถึง การเรียกร้องให้เกิดการปฏิบัติด้วยการให้ความรักทุกคนแบบไม่มีเงื่อนไข รักแม้ศัตรูและบุคคลที่ไม่น่ารัก ความรักแบบนี้เป็นความรักที่เราต้องพยายามไปให้ถึง “พระบิดาทรงรักเราอย่างไร เราก็รักท่านทั้งหลายอย่างนั้น จงยึดมั่นอยู่ในความรักของเรา”^๙ พระองค์ทรงยอมพลีกายทรงสละพระชนม์ชีพเพื่อมนุษย์ชาติ พระองค์ทรงมอบความรักแก่เราทั้ง ๆ ที่เราเป็นคนบาป ซึ่งเป็นความรักที่ไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้น เราจึงนำแบบอย่างของความรักของ พระเจ้ามาเป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิต

^๕ พุ่มิโออะ มะสุตานี, ศาสนาเปรียบเทียบระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาคริสต์, จำนงค์ ทองประเสริฐ (แปล), (กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๔๕.

^๖ สำนักงานสภาสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย, *จงเล่นเรือออกไปที่ลึก*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สภาสังฆราชคาทอลิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖๗.

^๗ พูลศักดิ์ ประสมสุข, “การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมธุรกิจในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์(โรมันคาทอลิก), *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๗๖.

^๘ ลก ๑๐ : ๒๕ - ๓๗.

^๙ ยน ๑๕ : ๙.

๓.๑.๓ พระบัญญัติของศาสนจักร

ความเชื่อในพระบัญญัติของพระศาสนจักรมี ๔ ประการ ได้แก่^{๑๐}

๑. จงร่วมมิสซาในวันอาทิตย์และวันฉลองบังคับ พระบัญญัติข้อนี้เรียกร้องให้คริสตชนถือวันอาทิตย์และวันฉลองต่าง ๆ ตามที่พระศาสนจักรกำหนดเป็นวันศักดิ์สิทธิ์เพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า พระเยซูเจ้า พระแม่มารี ฯลฯ ด้วยการไปร่วมพิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณ และละเว้นจากการงานหรือสิ่งใดก็ตามที่ขัดขวางไม่ให้ปฏิบัติกิจกรรม หรือเข้าร่วมพิธีกรรมดังกล่าว

๒. จงอดอาหารและอดเนื้อในวันบังคับ พระบัญญัติข้อนี้เรียกร้องให้คริสตชนได้ทำการบำเพ็ญพรตหรือความพอเพียง รู้จักอดทนและอดกลั้นความต้องการของตนเพื่อสร้างบุญสร้างกุศลและใช้โทษบาปแห่งตนเป็นการเตรียมความพร้อมของคริสตชนเพื่อเข้าสู่วันฉลองหรือเทศกาลสำคัญ (วันศักดิ์สิทธิ์) ที่พระศาสนากำหนด

๓. จงรับศีลออกบาปอย่างน้อยปีละครั้งและจงรับศีลมหาสนิทอย่างน้อยปีละครั้งในกำหนดปีสภา พระบัญญัติข้อนี้เรียกร้องให้คริสตชนได้ชำระจิตใจของตนเองด้วยการรับศีลออกบาปซึ่งเป็นการต่อเนื่องงานการกลับใจและการให้อภัยบาปของศีลล้างบาปและให้รับศีลมหาสนิทซึ่งเป็นต้นกำเนิดและศูนย์กลางของพิธีกรรมอย่างสม่ำเสมอ

๔. จงบำรุงพระศาสนาตามความสามารถ พระบัญญัติข้อนี้เรียกร้องให้คริสตชนช่วยเหลือพระศาสนจักรในด้านต่าง ๆ ตามที่คริสตชนแต่ละคนจะสามารถให้ความช่วยเหลือได้ พระศาสนจักรกำหนดข้อปฏิบัติเหล่านี้เพื่อความดีของคริสตชน เพื่อให้มีชีวิตที่เข้มแข็งในความเชื่อในศาสนา การอดอาหารก็ช่วยให้คริสตชนรู้จักอดทนต่อความยากลำบาก และสอนให้คริสตชนรู้จักการช่วยกันดูแลพระศาสนา

๓.๑.๔ อาณาจักรพระเจ้า

อาณาจักรของพระเป็นเจ้า เป็นอาณาจักรแห่งจิตใจที่พระเป็นเจ้าทรงมอบพระจิตให้กับมนุษย์ ให้มนุษย์ได้กระทำความดีเพื่อพระเจ้า ให้มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ในโลกนี้ แต่เนื่องจากมนุษย์นั้นมีบาปกำเนิดติดตัวมา เมื่ออยู่บนโลกมนุษย์กระทำความบาปเพิ่มจึงทำให้มนุษย์ไม่บริสุทธิ์ ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการทำบุญ จึงสามารถแบ่งได้เป็นพระอาณาจักรพระเจ้าในโลกนี้ และจุดมุ่งหมายสูงสุดคือพระอาณาจักรพระเจ้าของโลกหน้า คือการได้ไปอยู่ที่เดียวกับพระเจ้า ที่มนุษย์ปราศจากบาป อาณาจักรพระเจ้าที่สมบูรณ์พระเยซูไม่เคยตรัสให้ความหมายของอาณาจักรพระเจ้าแม้จะเป็นที่เข้าใจกันว่าศูนย์กลางของการเทศน์สอนของพระเยซูเจ้านั้น คือ “พระอาณาจักรของพระเป็นเจ้า” พระเยซูเจ้าตรัสว่า “จงแสวงหาพระอาณาจักรของพระเจ้าและความชอบธรรมของพระองค์ก่อน แล้วพระองค์จะทรงเพิ่มเติมทุกสิ่งเหล่านี้ให้”^{๑๑} พระเยซูคริสต์เจ้ามีความร้อนรนในการประกาศและสถาปนาอาณาจักรพระเจ้า มนุษย์ทุกคนได้รับการเลือกให้มาเป็นสมาชิกของอาณาจักรพระเจ้าโดยไม่มีการแบ่งแยกเป็นหมู่เหล่า พระเยซูคริสต์เจ้าประกาศข่าวดีกับทุกคน โดยเฉพาะคนยากจน คนบาป หญิงโสเภณี คนเก็บภาษี คนที่ถูกสังคมทอดทิ้งดู ถูกเหยียดหยาม พระองค์ประทับอยู่ร่วมรับประทาน

^{๑๐} การศาสนา, กรม, **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔), หน้า ๔๘.

^{๑๑} มธ ๖ : ๓๓.

อาหารกับพวกเขา ถือพวกเขาเป็นมิตรสหาย ทำให้พวกเขาตระหนักถึงความรักอันยิ่งใหญ่ของพระเจ้า ต่อผู้ยากไร้และคนบาป พระองค์ทรงตระหนักว่าอาณาจักรพระเจ้าจะนำการปลดปล่อยมนุษย์ทั้งครบ และนำการกลับใจและเปลี่ยนแปลงชีวิตทั้งครบ ทั้งความสัมพันธ์กับพระเจ้ากับเพื่อนมนุษย์และสิ่งสร้างอื่น ๆ เพื่อให้มีชีวิตใหม่ มีคุณค่าใหม่ที่สรุปในบทบัญญัติแห่งความรัก กฎเกณฑ์ในการตัดสินเพื่อเข้าสู่อาณาจักรพระเจ้าอยู่ที่ความรักและการปฏิบัติต่อเพื่อนพี่น้อง ปัญหาและความยากจนจะค่อย ๆ ได้รับการแก้ไขด้วยแรงจูงใจจากความเชื่อและจิตสำนึกทางศาสนา อาณาจักรพระเจ้ากำลังเปลี่ยนแปลงชีวิตและสังคม เมื่ออาณาจักรพระเจ้ามาถึงอาณาจักรแห่งความชั่วร้าย และบาปก็ต้องสลายไป จะอยู่ด้วยกันไม่ได้ พลังความดีจะชนะความชั่วร้าย และอาณาจักรพระเจ้าจะดำเนินต่อไป จนกว่าจะเสร็จสมบูรณ์ มีคำอธิบายถึงความหมายของ “อาณาจักรพระเจ้า” ที่ชัดเจนอยู่ที่ “บทจดหมายของนักบุญเปาโลถึงชาวโรม” ว่า “พระอาณาจักรของพระเจ้านี้ไม่ใช่เป็นเรื่องการกินและดื่ม แต่เป็นความยุติธรรม สันติสุข และความชื่นชมยินดีในพระจิตเจ้า”^{๑๒}

พระอาณาจักร คือ ความยุติธรรม สันติสุข และความชื่นชมยินดีในพระจิตเจ้า ในหลักทั้งสามประการนี้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่สามารถเห็นได้จริงในโลกปัจจุบันนี้และในขณะนี้ ซึ่งมีคำอธิบายเพิ่มเติมปรากฏ ดังนี้^{๑๓}

๑. ความยุติธรรม (ความชอบธรรม) หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ถูกต้องทั้งสี่ด้านของชีวิต ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ที่ถูกต้องต่อพระเป็นเจ้า ความสัมพันธ์ที่ถูกต้องต่อตนเอง ความสัมพันธ์ที่ถูกต้องต่อเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ที่ถูกต้องต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นการแสดงความเคารพต่อพระเจ้า ตนเอง เพื่อนบ้าน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับของส่วนตัว สังคมส่วนรวม ประเทศชาติ จนถึงระดับโลก

๒. สันติสุข (Eirene) หมายถึง ความเป็นอยู่ดีมีความสมบูรณ์ครบถ้วน ทั้งกาย สังคม จิตวิญญาณและความรอดพ้นสุดท้าย ประกอบด้วย ๕ แนวทาง คือ

- สภาวะที่ปราศจากสงคราม หรือ ความวุ่นวาย
- การมีความสัมพันธ์ที่ถูกต้องต่อพระเป็นเจ้า หรือ ต่อพระคริสต์เจ้า
- การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนมนุษย์
- สภาวะของบุคคล คือ การมีความสงบเย็นในจิตใจ
- เป็นส่วนหนึ่งของคำกล่าวทั่วทุกฝ่าย

สันติสุขที่พระเยซูขอบให้นั้นเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับ “ความกังวลและความกลัว” ดังคำกล่าว ว่า “เราขอบสันติสุขไว้ให้แก่ท่านทั้งหลาย สันติสุขของเราที่ให้แก่ท่านนั้นเราให้ท่านไม่เหมือนโลกให้ อย่าให้ใจของท่านวิตก และอย่ากลัวเลย”^{๑๔}

๓. ความชื่นชมยินดี (Chara&Charo) หมายถึง ความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ทั้งหมดที่แต่ละบุคคลมีโอกาสแสดงออกและริเริ่มอย่างสร้างสรรค์ตามความสามารถและพรสวรรค์

^{๑๒} รม ๑๔ : ๑๗.

^{๑๓} สำนักงานสภาสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย, **จงเล่นเรือออกไปที่ลึก**, หน้า ๔๕-๔๖, ๒๑๙-๒๒๗.

^{๑๔} ยน ๑๔ : ๒๗.

ของเขาซึ่งได้รับจากพระจิตเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักสัทธรรมนิพนธ์ ซึ่งเกี่ยวกับความสมบูรณ์ ชีวิต และความรัก เช่น อาจเปรียบเทียบกับกรณีความชื่นชมยินดีเมื่อได้พบกับสิ่งที่หายไป หรือ พบกับขุมทรัพย์ในท้องทุ่งและไข่มุกที่ล้ำค่า ซึ่งความชื่นชมยินดีนี้มีใช่เฉพาะความรู้สึกส่วนตัวเท่านั้น แต่เกิดจากพระพรที่ทำให้สภาพของความเป็นอยู่เกิดความสุขุติธรรมและสันติสุข

ดังนั้น คุณลักษณะทั้งสามประการนี้เป็นลักษณะของพระอาณาจักรพระเจ้า ซึ่งจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมนุษย์กระทำในพระจิตเจ้า เพราะพระจิตเจ้าเป็นผู้ทรงก่อเกิด ฟ้าใหม่ แผ่นดินใหม่ ทุกครั้งที่เรามีความยุติธรรม สันติ ความรู้สึกชื่นชมยินดี เราจะสัมผัสกับพระอาณาจักรพระเจ้าซึ่งมาถึงแล้วในโลกนี้

สรุปความว่า ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีความเชื่อในการมีอยู่ของพระเจ้า ทุกสิ่งล้วนเกิดจากพระเจ้าทรงเป็นผู้บันดาล พระเจ้ามีความรักและความเมตตาแก่มนุษย์ พระองค์ทรงมอบความรักให้แก่มนุษย์โดยมุ่งหวังให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี มีความรัก มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน แนวคิดของการทำบุญก็คือ การมีความเชื่อในพระเจ้าด้วยการปฏิบัติตามพระบัญญัติโดยเฉพาะพระบัญญัติข้อใหญ่เรื่องความรักซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การประพฤติตนเป็นคนดี ด้วยการลดละกิเลส เครื่องเส้าหมองต่างๆ ทำจิตใจให้ห่างไกลจากอบายมุข เพื่อนำไปสู่ความดีงามซึ่งเรียกว่า “อาณาจักรพระเจ้า”

ในเรื่องการอธิบายถึงความสำคัญของบุญ มีแนวคิดที่สำคัญ คือ บุญ ประกอบด้วย ความเชื่อในพระเจ้าที่เป็นความเชื่อสูงสุด เชื่อว่าพระองค์ทรงมีอยู่จริง เป็นผู้บันดาลทุกสิ่งให้เกิดขึ้นบนโลกนี้ พระองค์เป็นต้นแบบในการทำความดี ทรงเป็นผู้รู้ และไถ่บาปที่เกิดแก่มนุษย์ ทำให้มนุษย์รอดพ้นจากความบาป ความชั่วร้ายต่าง ๆ พระเจ้าประสงค์ให้มนุษย์ได้กระทำตามพระบัญญัติเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีงามแก่ชีวิต พระเจ้าได้มอบพระบัญญัติเรื่องความรักให้แก่มนุษย์โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์มีการปฏิบัติด้วยความรัก ๒ ระดับ คือ ๑. ความรักระดับต้น ที่ให้มนุษย์แสดงความรักแก่ผู้อื่นเหมือนกับความรักในตนเอง อันแสดงถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราโกรธเกลียดสิ่งใดเราก็จะไม่กระทำสิ่งนั้นกับเพื่อนมนุษย์ ๒. ความรักระดับสูงสุด คือ ความรักที่แสดงถึงการมีเมตตาสูงสุด อันแสดงถึง การไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่อาฆาตมาดร้ายแม้ว่าผู้นั้นจะเป็นศัตรู เป็นการให้อภัยแม้ว่าเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นจะเป็นผู้ที่ทำร้ายจิตใจมากเพียงใดแต่ก็สามารถให้อภัยได้ ซึ่งการปฏิบัติตามพระบัญญัติความรักนี้ถือเป็นหัวใจของการทำบุญในศาสนาคริสต์

ในความเชื่อของคาทอลิก พระบัญญัติของพระศาสนจักรเป็นสิ่งที่คาทอลิกพึงปฏิบัติตาม โดยปฏิบัติตามกำลัง ตามความสามารถ ประกอบด้วย ๑. การร่วมพิธีมิสซาทุกวันอาทิตย์เพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า ๒. การอดอาหารและเนื้อในวันบังคับเพื่อบำเพ็ญบุญและกุศลให้แก่ตนเอง ๓. การชำระจิตใจของตนเองด้วยการรับศีลอภัยบาปซึ่งเป็นการต่อเนื่องงานการกลับใจและการให้อภัยบาปของศีลล้างบาปและให้รับศีลมหาสนิทซึ่งเป็นต้นกำเนิดและศูนย์กลางของพิธีกรรมอย่างสม่ำเสมอ ๔. การบำรุงพระศาสนจักรตามความสามารถ เช่น การบริจาคเงินเพื่อบำรุงพระศาสนจักร

ในการทำบุญจุดมุ่งหมายสูงสุด คือการเข้าถึงอาณาจักรพระเจ้า ปัจจุบัน หมายถึง การทำให้มนุษย์มีความประพฤติที่ดี มีจิตใจที่ดีงาม ไม่ลุ่มหลง ใฝ่ต่ำ ในอกุศล และความชั่วร้ายต่าง ๆ ส่งเสริมให้มนุษย์ประพฤติดีต่อกัน อันนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคมและส่วนรวม ซึ่งความมุ่งหมาย

ดังกล่าวมุ่งให้เกิดผลสำเร็จในชีวิตปัจจุบัน ในส่วนของโลกหน้า คือ โลกของมนุษย์ที่ปราศจากบาป คือ การได้ไปอยู่กับพระเจ้าอย่างนิรันดร์

๓.๒ ความหมายและลักษณะของบุญ

บุญในคริสต์ศาสนามีกล่าวไว้พระคัมภีร์ใหม่ว่า^{๑๕} “ทุกคนจะได้รับรางวัลของตนตามการที่ตนกระทำไป” “จงรักพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าของเจ้าด้วยสุดกำลังและสิ้นสุดความคิดของเจ้าและจงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง”^{๑๖} ของขวัญที่ได้รับจากพระเจ้านี้มีระดับแตกต่างกัน ตั้งแต่ระดับความสุขในชีวิตนี้จนถึงระดับความสุขในชีวิตหน้า คือ ชีวิตนิรันดร์ในอาณาจักรแห่งพระเจ้าอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของศาสนาคริสต์ ดังปรากฏในปฐมเทศนาของพระเยซูคริสต์โดยเฉพาะผู้ที่มีความเชื่อความรักและความศรัทธาในพระวาจาของพระองค์ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาและตลอดไปจนสิ้นโลกพิภพเรื่อง “ความสุขแท้จริง” หรือเรื่อง “บุญลามก ๘ ประการ” ต่อไปนี้คือคำเทศน์สอนเรื่องแรกหรือปฐมเทศนาของพระเยซูเจ้า ดังนี้^{๑๗}

๑. ความสุขแก่...ผู้มีใจยากจน คือ ผู้ที่มีใจสุภาพอ่อนตนมีความเป็นเด็กทางจิตใจเป็นจิตใจที่พึ่งพาพระเจ้าเสมอตรงข้ามกับผู้มีใจหยิ่งผยองพึ่งพาอาศัยความร่ำรวยแสวงหาอำนาจไม่ต้องการพึ่งพระพร หรือ พระพรพรทานของพระรางวัลคือได้แผ่นดินสวรรค์ (ใจที่มีพระเจ้าครอบครองใจที่มีความสุขสันติและชื่นชมยินดี)

๒. ความสุขแก่...ผู้เป็นทุกข์โศกเศร้า คือ ผู้ที่เป็นทุกข์เศร้าโศกเพราะความบาปการถูกกดขี่จากกฎของศาสนาสังคมและการเมืองตรงข้ามกับผู้ทำอะไรตามใจตัวเองไหลไปตามกระแสของโลกจึงไม่รู้สึกรู้ว่าถูกกดขี่รางวัลคือได้รับการบรรเทาใจจากพระเจ้า (ใจที่เป็นอิสระจากสภาพบาปไม่ยึดติดกับสิ่งของของโลก)

๓. ความสุขแก่...ผู้มีใจอ่อนโยน คือ ผู้ที่มีใจสุภาพอ่อนโยนไม่ใช้ความรุนแรงปฏิรูปความไม่ถูกต้องของสังคมแต่อุทิศตนเพื่องานของพระเจ้าตรงข้ามกับผู้ที่ชอบใช้ความรุนแรงและการบีบบังคับในการดำเนินชีวิตและปฏิรูปสังคมรางวัลคือได้แผ่นดินโลกเป็นมรดก (การเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่นใคร ๆ ก็อยากมาพึ่งพิง)

๔. ความสุขแก่...ผู้มีใจระหายนะความชอบธรรม คือ เปรียบเหมือนคนจนที่ปรารถนาจะเห็นความยุติธรรมในสังคมต้องการให้เกิดความดีในสังคมตรงข้ามกับผู้ที่ยากมีอยากได้ยากครอบครองสิ่งต่างๆมากมายโดยเบียดเบียนผู้อื่นไม่คิดถึงความรู้สึกของคนอื่นคิดถึงแต่ความสุขของตนเองมีจิตใจที่เห็นแก่ตัวรางวัลคือความอímเอมใจที่แท้จริง (โลกนี้ไม่อาจให้ความอímเอมใจที่แท้จริงแต่ความอímเอมใจที่แท้จริงเกิดจากพระเจ้าเท่านั้น)

^{๑๕} 1 Co 3:8” Each will duty be paid according to his share of work, อ้างใน กริสตูดา เทียร์ทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน : กรณีศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสำเภาล่ม อำเภอบางบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **ปรัชญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔), หน้า ๕๐.

^{๑๖} ลก. ๑๐: ๒๗.

^{๑๗} การศาสนา, **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**, หน้า ๙๐-๙๒.

๕. ความสุขแก่...ผู้มีใจเมตตากรุณา คือ ผู้ที่ปรารถนาดีต่อผู้อื่นรู้จักให้อภัยยอมยกให้ผู้อื่นได้มีความสุขเช่นคิดหาทางช่วยยกให้คนจนคนเจ็บป่วยคนชราคนพิการมีความสุขพ้นทุกข์ตรงข้ามกับผู้มีใจอิจฉาริษยาใจที่โกรธเกลียดแค้นเคืองเจตนาร้ายใจที่ไร้ความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นรางวัลคือพระกรุณาของพระเจ้าตอบแทน (อยากให้พระเจ้าเมตตาต่อรู้จักเมตตาต่อผู้อื่น)

๖. ความสุขแก่...ผู้มีใจบริสุทธิ์ คือ ผู้ที่มีใจสะอาดบริสุทธิ์ปราศจากสิ่งไม่ดีทั้งทางกาย วาจาใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกรู้สึกคิดและจิตใจตรงข้ามกับผู้ที่มีความคิดลามกมีความคิดไม่ดีในจิตใจใจที่มักตัดสินคิดร้ายเจตนาร้ายต่อผู้อื่นเสมอรางวัลคือพบพระเจ้า (ความสุขจากการประทับอยู่ของพระเจ้าในใจเพราะพระเจ้าอยู่ในใจที่บริสุทธิ์)

๗. ความสุขแก่...ผู้ที่สร้างสันติ คือ ผู้ที่สร้างสันติความปรองดองผู้นำการประสานกลมกลืนการคืนดีและการให้อภัยตรงข้ามกับผู้ที่มีใจพยาบาทไม่ให้อภัยผู้ที่สร้างความแตกแยกขัดแย้งสร้างสงครามแก่สังคมรางวัลคือการเป็นบุตรของพระเจ้า (พระเจ้าเรียกเราเป็นบุตร เพราะพระเจ้าเป็นความรักและสันติ)

๘. ความสุขแก่...ผู้ที่ถูกข่มเหงเพราะความชอบธรรม คือ ผู้ที่มีใจยึดมั่นในความดี เห็นคุณค่าแห่งความดียึดมั่นในจิตตารมณ์แห่งความรักตามแบบพระวรสารให้อภัยแก่ผู้เบียดเบียนข่มเหงตรงข้ามกับผู้ที่มีใจอิจฉาริษยาผู้ที่ชอบกดขี่ข่มเหงผู้อื่นโดยเฉพาะแก่ผู้ที่ยากจนผู้ด้อยโอกาสในสังคมรางวัลคือแผ่นดินสวรรค์ (พระเจ้าจะประทานความยุติธรรมที่สมบูรณ์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า)

ดังนั้นความหมายของ “บุญลาภ ๘ ประการ” ที่ปรากฏในคำเทศนาบนภูเขา คือ

๑. บุญ คือ ผู้ที่มีใจสุภาพอ่อนตนมีความเป็นเด็กทางจิตใจเป็นจิตใจที่พึ่งพาพระเจ้าเสมอ

๒. บุญ คือ ใจที่เป็นอิสระจากสภาพบาปไม่ยึดติดกับสิ่งของของโลก

๓. บุญ คือ การเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่นใคร ๆ ก็อยากมาพึ่งพิง

๔. บุญ คือ การมีใจที่ปรารถนาจะเห็นความยุติธรรมในสังคมต้องการให้เกิดความดีในสังคมโดยไม่เบียดเบียนในชีวิตและทรัพย์สิน มีความอึดใจ ซึ่งแท้จริงเกิดจากพระเจ้าเท่านั้น

๕. บุญ คือ การปรารถนาดีต่อผู้อื่นรู้จักให้อภัยยอมยกให้ผู้อื่นได้มีความสุข

๖. บุญ คือ การที่มีใจสะอาดบริสุทธิ์ปราศจากสิ่งไม่ดีทั้งทางกายวาจาใจ

๗. บุญ คือ การสร้างสันติความปรองดองผู้นำการประสานกลมกลืนการคืนดีและการให้อภัย

๘. บุญ คือ ผู้ที่มีใจยึดมั่นในความดีเห็นคุณค่าแห่งความดียึดมั่นในจิตตารมณ์แห่งความรัก

พระศาสนจักรคาทอลิกได้ให้ความหมายว่า บุญกุศล หมายถึง การทดแทนที่ต้องชดใช้โดยชุมชน หรือ โดยสังคม สำหรับการกระทำของสมาชิกคนหนึ่งที่เป็นยอมรับว่าดีหรือเลว สมควรได้รับการทดแทนหรือการลงโทษ บุญกุศลนั้นสัมพันธ์กับคุณธรรมแห่งความยุติธรรม โดยสอดคล้องกับกับหลักแห่งการเท่าเทียมกัน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์^{๑๘} บุญกุศลแห่งกิจการดีทั้งหลายต้องยกให้ พระหรรษทาน

^{๑๘} อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก ภาค ๓ ชีวิตในพระคริสตเจ้า, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ : อัสสัมชัญ บางรัก, ๒๕๔๖), ข้อ ๒๐๐๖ - ๒๐๑๑, หน้า ๕๐๓ - ๕๐๔.

ของพระเจ้า^{๑๙} ก่อนอื่นใดทั้งหมดแล้วจึงให้สัตบุรุษ บุญกุศลของมนุษย์นั้นกลับไปหาพระเจ้า เพราะกิจการดีของเขามีที่มาในพระคริสต์เจ้า จากการตั้งใจและความช่วยเหลือของพระจิตเจ้า พระพรของพระเจ้าเป็นบุญกุศลของเรา เพื่อบรรลุถึงชีวิตนิรันดร์เพื่อเราและคนอื่น เราสามารถได้มาโดยปฏิบัติตามพระดำริของพระเจ้า ดังนั้น ความรักของพระคริสต์เจ้าเป็นท่อนำแห่งบุญกุศลในตัวเรา

นักบุญโทมัส อควีนาส ได้ให้ความหมายของบุญว่า “บุญ” คือ คำพูด การกระทำ หรือ การกระทำตามความปรารถนาเดินตามพระบัญญัติของพระเจ้า ทำให้พระเจ้าประทานพระพรพรทาน ซึ่งสมควรได้รับผลดีตอบแทน^{๒๐}

ศาสนาคริสต์ได้กล่าวถึงบุญว่า สิ่งที่เป็นบุญ ที่เรียกว่าบุญในศาสนาคริสต์นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของบุญ ๓ ประการ คือ

๑. เกิดจากการตั้งใจของพระจิตที่ตั้งใจให้มนุษย์กระทำความดีโดยผ่านทางคุณธรรม
๒. เกิดจากเจตจำนงเสรี (Free will) ของมนุษย์ที่จะเลือกทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน
๓. เป็นการกระทำเพื่อพระเจ้าหรือ กระทำในนามพระเจ้า ไม่ใช่เพราะมนุษย์ต้องการกระทำความดีเอง^{๒๑}

สรุปความว่า “บุญ” หมายถึง ความดีงามที่เกิดขึ้นในใจโดยไม่หวังผลตอบแทนในโลกนี้ อันเป็นผลมาจากการมีความเชื่อในพระเจ้าสูงสุด โดยปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระเจ้าอย่างเคร่งครัด และมีความหมายตามคำเทศนาบนภูเขา หรือ มหาบุญลาก ๘ ประการ คือ ๑. การเป็นผู้ที่มีใจสุภาพอ่อนน้อม ๒. การเป็นผู้มีใจที่เป็นอิสระจากสภาพบาปไม่ยึดติดกับสิ่งของของโลก ๓. การเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่นใคร ๆ ก็อยากมาพึ่งพิง ๔. การมีใจที่ปรารถนาจะเห็นความยุติธรรมในสังคม ต้องการให้เกิดความดีในสังคมโดยไม่เบียดเบียนในชีวิตและทรัพย์สิน มีความอึดใจ ซึ่งแท้จริงเกิดจากพระเจ้าเท่านั้น ๕. การปรารถนาดีต่อผู้อื่นรู้จักให้อภัยยอมให้ผู้อื่นได้ตีมีความสุข ๖. การที่มีใจสะอาดบริสุทธิ์ปราศจากสิ่งไม่ดีทั้งทางกายวาจาใจ ๗. การสร้างสันติความปรองดองผู้นำการประสานกลมกลืนการคืนดีและการให้อภัย ๘. การมีใจยึดมั่นในความดีเห็นคุณค่าแห่งความดี ยึดมั่น ในจิตตารมณ์แห่งความรัก

ศาสนาคริสต์กล่าวว่าบุญ ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑. เกิดจากการตั้งใจของพระจิต ที่ตั้งใจให้มนุษย์กระทำความดีตามแนวทางคุณธรรม ๒. เกิดจากเจตจำนงเสรีของมนุษย์ที่จะเลือกทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน และ ๓. เป็นการกระทำเพื่อพระเจ้า หรือกระทำในนามพระเจ้า ไม่ใช่เพราะมนุษย์ต้องการกระทำความดีเอง

^{๑๙} พระพรพรทาน หมายถึง สิ่งที่พระเจ้าโปรดประทานแก่ชาวคริสต์ด้วยพระทัยดีของพระองค์ และ อาศัยพระบารมีของพระเยซูคริสต์เพื่อช่วยให้ชาวคริสต์ดำรงชีวิตอยู่ได้ ใน อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, คำสอนคริสตจักร **เล่มครบ**, (กรุงเทพมหานคร : ภิญญการพิมพ์, ๒๕๑๙), หน้า ๑๔๙.

^{๒๐} ๓ (๑ ๔๙ a ๖)

^{๒๑} กรีกสุตา เตียรทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน , หน้า ๕๒ – ๕๓.

๓.๓ วิธีการทำบุญ

วิธีการทำบุญ หมายถึง การมีความเชื่อในพระเจ้าสูงสุดในการที่ปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระเจ้าโดยมีพระบัญญัติข้อใหญ่เรื่องความรักเป็นหัวใจสำคัญ และนำพระบัญญัติมาประพฤติและปฏิบัติโดยเชื่อว่าการทำความดีทุกอย่างเป็นการถวายเกียรติแด่พระเจ้า^{๒๒} ซึ่งเป็นการประพฤติและปฏิบัติโดยมีความรักในพระเจ้าเป็นศูนย์กลาง อันก่อให้เกิดความรักในเพื่อนมนุษย์ ให้เกิดจิตใจที่ติงาม กอปรด้วยความเมตตา การแบ่งปัน การให้อภัย โดย ไม่มุ่งหวังผลตอบแทน ในเรื่องวิธีการทำบุญนั้นไม่ได้จำแนกวิธีทำบุญไว้โดยตรง แต่พอเทียบเคียงจากวิธีการทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ ทาน ศีล ภาวนา ของพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ ทาน

ศาสนาคริสต์กล่าวว่า การให้ทานเป็นการแสดงออกซึ่งคุณธรรมที่เกี่ยวกับพระเจ้า มนุษย์แสดงคุณธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันโดยความรัก ซึ่งมีทั้งกิจฝ่ายวิญญาณ และกิจฝ่ายร่างกาย การให้ทานเปรียบเสมือนการสะสมทรัพย์สมบัติไว้ในชีวิตหน้า ดังคำกล่าวว่า “อย่าสะสมทรัพย์สมบัติไว้สำหรับตัวในโลกนี้ ที่เป็นตัวหนอนและสนิมอาจทำลายเสียได้และที่ขโมยอาจขุดลักเอาไปได้แต่จงสะสมทรัพย์สมบัติไว้ในสวรรค์ที่หนอนหรือสนิมไม่อาจทำลายได้ และที่ขโมยไม่อาจขุดลักเอาไปได้”^{๒๓} ผู้ที่มีทรัพย์สมบัติแล้ว ไม่ช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ยากจนตามสมควรแล้ว เขาจะไม่ได้ได้รับความรักจากพระเจ้าดังคำกล่าวว่า “คนใดมีทรัพย์สมบัติในโลกนี้และเห็นพี่น้องขัดสนแล้วทำใจแข็งกระด้าง ไม่สงเคราะห์ ความรักของพระเจ้าอยู่ในคนนั้นได้อย่างไร”^{๒๔} นอกจากนี้ยังแสดงถึงหลักการให้ทานและผลของทานว่า “การให้ทานตามกำลังทรัพย์ด้วยความเมตตา กรุณาและเต็มใจอย่างยิ่ง จะทำให้ผู้นั้นได้รับผลตอบแทนในยามยาก”^{๒๕} พระเยซูได้แสดงหลักและผลของการให้ทานไว้ว่า “เมื่อทำทานอย่าให้มือซ้ายของท่านรู้การซึ่งมือขวาทำนั้น เพื่อทานของท่านจะเป็นทานลับและพระบิดาของท่านทรงเห็นการกระทำของท่านในที่ลับจะประทานรางวัลแก่ท่าน”^{๒๖}

สรุปความว่า ทาน คือ การสงเคราะห์ทรัพย์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยความเต็มใจ ซึ่งเปี่ยมไปด้วยความเมตตา กรุณา การสงเคราะห์ทานเป็นไปตามสมควรและเป็นไปอย่างไม้อ้อवाद ไม่แสดงตน จะทำให้ผู้สงเคราะห์ทานได้รับการประทานรางวัลเป็นความรักจากพระเจ้า คำสอนเรื่องทานเปรียบเหมือนการสะสมทรัพย์สมบัติไว้ในชีวิตหน้า มุ่งสอนให้มนุษย์ละความละโมภ ความเห็นแก่ตัว ให้สงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ขัดสนอันเป็นการแสดงคุณธรรมความรักในพระเจ้าและความรักในเพื่อนมนุษย์

^{๒๒} ๑คริ.๑๐ : ๓๑.

^{๒๓} มธ.๖ : ๑๐ - ๒๑.

^{๒๔} ๑ ยน ๓ : ๑๗.

^{๒๕} กรีกุดา เตียร์ทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน, หน้า ๖๔.

^{๒๖} มธ. ๖ : ๓ - ๔.

๓.๓.๒ ศีล

ก. ศีล

ศีล ในความหมายของศาสนาคริสต์คาทอลิก คือ พิธีกรรมที่ก่อให้เกิดพระพรระชาทาน และพระแก่ผู้รับ ดังนั้น ศีลศักดิ์สิทธิ์ คือ พิธีกรรมที่เป็นเครื่องหมายภายนอกอันศักดิ์สิทธิ์ที่ก่อให้เกิดพระพรระชาทานและพระแก่มนุษย์ตามขั้นตอนของชีวิต ในวัยและสถานการณ์ต่าง ๆ คำว่า เครื่องหมายภายนอกหมายถึง อากัปกริยาของผู้ประกอบพิธีและผู้รับ ซึ่งมีบทสวด (ภาวนา) และในขณะที่ประกอบพิธีมีการเทน้ำลงบนศีรษะของผู้รับศีลล้างบาป หรือ การปกมืออัญเชิญพระจิตเหนือผู้รับศีลกำลัง สาเหตุที่ถือว่า ศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นพิธีกรรมที่พระเยซูคริสต์เจ้าทรงตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือมนุษย์ โดยทรงประทานพระพร (พระพรระชาทาน) ตามความจำเป็นของชีวิตที่จะต้องพัฒนาไป

ความสำคัญของศีลศักดิ์สิทธิ์ คือ เป็นที่มาของอาหารฝ่ายวิญญาณที่จะหล่อเลี้ยงชีวิตให้เข้มแข็งในการก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง ในความเชื่อ ความไว้วางใจ และความรักที่มีต่อพระเจ้าเป็นเจ้าสำหรับคริสต์ชนคาทอลิก การดำรงชีวิตด้วยพระวาจาคือคำสอนที่ชี้แนะแนวทางในการดำรงชีวิตและศีลศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งที่สำคัญของการทำบุญที่พึงนำไปปฏิบัติ

ศีลศักดิ์สิทธิ์มีทั้งหมด ๗ (Seven Sacraments) คือ ๑. ศีลล้างบาป ๒. ศีลกำลัง ๓. ศีลมหาสนิท ๔. ศีลอภัยบาป ๕. ศีลเจิมคนไข้ ๖. ศีลบวช ๗. ศีลแต่งงาน (ศีลกล่าว) ตามกฎหมายของพระศาสนจักรถือว่าศีลล้างบาปเป็นศีลที่สำคัญที่สุด เพราะทำให้เป็นคริสต์ชนโดยสมบูรณ์ และสามารถที่จะรับศีลศักดิ์สิทธิ์ประการอื่น ๆ ต่อไป หากไม่รับศีลล้างบาปก่อนแต่ไปรับศีลอื่นแทน จะทำให้การรับศีลนั้นเป็นโมฆะทั้งหมด ในศีลศักดิ์สิทธิ์ ๗ ประการ นี้ มีศีลที่สามารถรับได้เพียงครั้งเดียว คือ ศีลล้างบาป ศีลกำลัง และศีลบวช เพราะศีลทั้ง ๓ นี้ มีตราที่ประทับอยู่ในวิญญาณอย่างถาวร ส่วนศีลที่เหลือ คือ ศีลมหาสนิท ศีลอภัยบาป ศีลเจิมคนไข้ และศีลแต่งงาน สามารถรับได้หลายครั้ง ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของชีวิต ดังนั้น ศีลศักดิ์สิทธิ์ ๗ ประการ จึงจัดเป็นวิธีการทำบุญในระดับศีลที่ชาวคาทอลิกได้ยึดถือและนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตที่ดี สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ อยู่ร่วมกันในสังคมโดยมีพระเยซูคริสต์เจ้าเป็นศูนย์กลางแห่งชีวิต ซึ่งพระองค์จะทรงประทานพรเพื่อความอยู่รอดให้แก่ผู้ที่เชื่อในพระองค์ ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับศีลต่าง ๆ ต่อไป

๑. ศีลล้างบาป (Baptism) ความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีบาปกำเนิดติดตัวมา เมื่อโตขึ้นก็ได้กระทำความบาปเพิ่มอีกมากมาย พระเยซูคริสต์เจ้าทรงตั้งศีลล้างบาปขึ้นเพื่อชำระล้างให้มนุษย์พ้นจากบาปกำเนิดและบาปที่ทำเพิ่มเอง อันแสดงถึงความเชื่อในพระคริสต์ผู้ทรงกลับคืนพระชนม์ชีพเป็นเครื่องหมายของการกลับใจและเป็นเครื่องหมายของการเป็นสมาชิกของพระศาสนจักร ความหมายที่สำคัญของศีลล้างบาป คือในศีลล้างบาป ท่านทั้งหลายได้ถูกฝังพร้อมพระคริสต์เจ้าและกลับคืนชีพพร้อมพระองค์ นี่คือการเกิดใหม่ เพราะได้ตายต่อบาปแล้ว จึงต้องดำเนินตามวิถีชีวิต

ใหม่”^{๒๗} พระเยซูทรงสอนว่า “ท่านทั้งหลายจงไปสั่งสอนนานาชาติให้มาเป็นศิษย์ของเรา ทำพิธีล้างบาปให้เขา เดชะพระนาม พระบิดา พระบุตร และพระจิต”^{๒๘}

รูปแบบของพิธีกรรมศีลล้างบาปได้รับมาจากประเพณีของยิว โดยเข้าใจว่า เป็นการลงไปในน้ำ หรือ ใช้น้ำรดที่ศีรษะ พร้อมกับออกนามพระเจ้า พระบิดา พระบุตรและพระจิต ซึ่งก่อนจะรับศีลล้างบาป ผู้เตรียมตัวรับศีล (Catechumen) จะต้องมีการเตรียมตัวเป็นเวลานานโดยการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ของพระศาสนจักร เช่นต์จัสติน ปิตาจารย์ ได้กล่าวว่า

กล่าวถึงการล้างบาป ให้ล้างบาป ดังนี้ หลังจากได้บรรยายทั้งหมดแล้ว ให้ล้างบาปในนามพระบิดา พระบุตรและพระจิต ในน้ำที่ (มีกระแส่น้ำ) ไหล หากไม่มีน้ำที่ไหล ก็จ้ล้างในน้ำแบบอื่น หากไม่สามารถล้างในน้ำเย็นก็จ้ล้างในน้ำอุ่น และหากไม่มีน้ำทั้งสองแบบก็จ้ใช้น้ำรดศีรษะสามหน ในนามของพระบิดา พระบุตรและพระจิต และก่อนที่จะล้าง ให้ผู้ทำพิธีล้างและรับศีลล้างตลอดจนคนอื่น ๆ ด้วย ถ้าเป็นไปได้ จ้ศีลอดอาหาร และท่านต้องสั่งผู้รับพิธีล้างให้จ้ศีลอดอาหารเป็นเวลาหนึ่งหรือสองวันก่อนพิธี^{๒๙}

เหตุที่ต้องใช้น้ำในการประกอบพิธีเพราะว่าน้ำเป็นเครื่องแสดงถึงการปฏิบัติงานของพระจิตและกลายเป็นเครื่องหมายแห่งความศักดิ์สิทธิ์ส่งผลให้มีการเกิดใหม่เปรียบเหมือนสายน้ำที่พวยพุ่งออกมาจากพระคริสต์ผู้ทรงถูกตรึงกางเขน ประดุจจากต้นธารและซึ่งกระจายออกมาเป็นชีวิตนิรันดรออยู่ในตัวเรา^{๓๐}

ในการประกอบพิธีกรรม มีผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้^{๓๑}

๑.๑) ผู้โปรดศีลล้างบาป โดยปรกติเป็นพระสงฆ์แต่ถ้าไม่มีให้ถือตามความเหมาะสม เช่น นักบวช บราเดอร์ ซิสเตอร์ หรือ สัตบุรุษที่เป็นที่ศรัทธาและได้รับการยอมรับในสังคมที่เป็นคาทอลิกและมีความตั้งใจจริงในการโปรดศีลล้างบาป

๑.๒) ผู้รับศีลล้างบาป ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๒.๑) ผู้ที่เป็นทารก คือ เด็กที่เกิดมาในครอบครัวคาทอลิก ไม่จำกัดอายุ บิดาและมารดาจะพาไปรับ “ศีลล้างบาป” กับพระสงฆ์ เรียกว่า “คริสตังนอน” สาเหตุที่เรียกเช่นนี้ เพราะมีคนมาอุ้ม หรือ ให้นอนรับศีลล้างบาป

๑.๒.๒) ผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ (เด็กที่รู้ความแล้ว) เด็กที่โตแล้วจะต้องสวดภาวนา ปฏิบัติศาสนกิจ ร่วมพิธีกรรมด้วยตนเอง มีความเชื่อตามที่พระศาสนจักรสอน สามารถที่จะตัดสินใจล้างบาปด้วยตนเอง เรียกคริสต์ชนคาทอลิกประเภทนี้เรียกว่า “คริสตังยืน” เพราะสามารถยืนรับศีลล้างบาปด้วยตนเอง

^{๒๗} เสรี พงศ์พิศ, ศาสนาคริสต์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อัสสัมชัญ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

^{๒๘} มธ ๒๘ : ๑๙.

^{๒๙} เสรี พงศ์พิศ, ศาสนาคริสต์, หน้า ๑๑.

^{๓๐} อัครสังฆมณฑลกรุงเทพ, คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก ภาค ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : อัครสังฆมณฑลกรุงเทพ, ๒๕๔๙), ข้อที่ ๖๙๔, หน้า ๑๘๓.

^{๓๑} บาทหลวงยอแซฟ วุฒิเลิศ แห่งล้อม, หลักธรรมคำสอนคาทอลิก, หน้า ๒๐๖ - ๒๐๙ .

๑.๓) พ่อ-แม่อุปถัมภ์ (พ่อแม่ทูนหัว) ผู้รับศีลล้างบาปทุกคนต้องมี พ่อ-แม่อุปถัมภ์ ที่เป็นเพศเดียวกันและมีอายุมากกว่าพอสมควร เป็นผู้ที่ยุ่จักและเป็นทีเคารพของผู้รับศีลและเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะต้องคอยให้คำแนะนำแก่ผู้รับศีลล้างบาปให้เป็นคาทอลิกที่ดี

๑.๔) ซื่อนักบุญประจำตัว ผู้ที่รับศีลล้างบาปทุกคนจะต้องเลือกนักบุญองค์ใดองค์หนึ่งเป็นนักบุญประจำตัวเพื่อให้เป็นแบบอย่างในการประพฤติและปฏิบัติ กรรมของทารก พ่อแม่จะเป็นผู้เลือกให้ ส่วนกรณีเด็กโตที่สามารถรับศีลล้างบาปได้เองจะเป็นผู้เลือกด้วยตนเอง

๑.๕) ทะเบียนล้างบาป ผู้ที่รับศีลล้างบาปแล้วทุกคนจะได้รับการบันทึกประวัติ และสถานภาพไว้ที่วัดของตน และถือเป็นหลักฐานสำคัญในการรับศีลศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เมื่อทางวัดขอดูทะเบียนผู้รับศีลก็สามารถนำไปสำเนาศีลล้างบาปที่มีอายุไม่เกินหกเดือนไปแสดงได้

๑.๖) พิธีอื่น ๆ ที่แทนศีลล้างบาป ในกรณีที่ไม่สามารถรับศีลล้างบาปได้ ยังมีพิธีที่ถือว่าเป็นเสมือนศีลล้างบาปได้ ดังนี้

๑.๖.๑) พิธีล้างบาปด้วยเลือด คือ การเป็นมรณะสักขี เช่น ผู้ที่มีความเชื่อในพระเป็นเจ้าแต่ไม่มีโอกาสรับศีลล้างบาปแบบธรรมดา ถูกทำร้ายและถึงแก่ความตายจึงต้องยืนยันรับศีลด้วยความเชื่อ

๑.๖.๒) พิธีล้างบาปด้วยความปรารถนา คือ การแสดงเจตนาความรักและความเชื่อในพระเป็นเจ้าอย่างมั่นคงและไม่มีโอกาสรับศีลล้างบาปในเหตุการณ์ปกติ ผู้ขอศีลล้างบาปอยู่ในเหตุการณ์ใกล้จะเสียชีวิต เช่น เครื่องบินกำลังจะตก เรือกำลังจะจม จึงต้องรับศีลล้างบาปด้วยการแสดงความปรารถนา

ดังนั้น ศีลล้างบาปจึงเป็นศีลศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญที่คริสตชนทุกคนต้องเอาใจใส่ เพราะสามารถรับศีลได้เพียงครั้งเดียวและแสดงถึงความเป็นคริสตชน พระเยซูคริสต์เจ้าทรงบัญญัติศีลล้างบาปขึ้นเพื่อต้องการไถ่บาปที่เกิดจากมนุษย์ด้วยพระจิตเจ้าทำให้เขาได้มีชีวิตใหม่เพราะได้ตายจากบาปแล้ว ศีลล้างบาปจึงเปรียบเหมือนประตูบ้านที่นำไปสู่ศีลข้ออื่น ๆ อันทำให้ได้รับพระพรที่จำเป็นของชีวิตตามมามากมาย

๒. ศีลกำลัง (Confirmation) พระเยซูคริสต์เจ้าทรงตั้งศีลกำลังขึ้นเพื่ออัญเชิญพระจิตเจ้ามาประทับอยู่ที่พวกเขา เพื่อให้พวกเขามีจิตใจที่เข้มแข็งในการต่อสู้กับการประจญล่อลวงต่าง ๆ พระองค์ทรงมอบอำนาจนี้ให้แก่บรรดาอัครสาวก ตามปกติอำนาจในการโปรดศีลเป็นของพระสังฆราชเท่านั้น หรือ พระสังฆราชทรงมอบหมายให้พระสงฆ์องค์ใดองค์หนึ่งทำหน้าที่แทนเป็นครั้งคราวไป ศีลกำลังจึงเป็นตั้งเครื่องมือ หรือ อุปกรณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันในการต่อสู้เพื่อเอาชนะการประจญล่อลวงต่าง ๆ พระคุณของพระจิตเจ้าที่สำคัญที่ทรงประทานให้ มีดังนี้

พระดำริ หมายถึง พระพรที่ทำให้เรารู้และเข้าใจถึงความรักและเมตตาของพระเป็นเจ้า

สติปัญญา หมายถึง พระพรที่ทำให้เรามีความเข้าใจและยอมรับที่จะปฏิบัติ ในข้อความเชื่อ รวมถึงกฎบัญญัติ ตามน้ำพระทัยของพระเป็นเจ้า

ความคิดอ่าน คือ พระพรที่ทำให้เราได้ตัดสินใจอย่างถูกต้อง มีมโนธรรมที่เที่ยงตรง

กำลัง คือ พระพรแห่งความกล้าหาญที่ทำให้เราเข้มแข็งในการต่อสู้กับการประจัญล่อลวง กับศัตรูทางฝ่ายวิญญาณ ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง รวมถึงกิเลสตัณหาที่มีอยู่ในตัว

ความรู้ คือ พระพรของสติปัญญาที่ชักนำให้ เรามีความรู้แจ้ง เห็นจริง มีความเข้าใจในคำสอนของพระศาสนจักรได้อย่างถูกต้อง

ความศรัทธา คือ พระพรที่ทำให้เรามีความเชื่อและความไว้วางใจในองค์พระผู้เป็นเจ้าอย่างสุดชีวิตสุดใจ

ความยำเกรง คือ พระพรที่ทำให้เรามีความยำเกรง ระมัดระวังตน ไม่กระทำการที่ขัดเคืองต่อพระทัยของพระองค์ ให้พึงสรรเสริญพระเป็นเจ้าและกระทำตามน้ำพระทัยอยู่เสมอ

ในการประกอบพิธี มีผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

ผู้โปรดศีลกำลัง คือ พระสังฆราช หรือ ผู้ที่สังฆราชมอบหมายให้ทำหน้าที่แทน

ผู้รับศีลกำลัง คือ เด็กที่โตแล้วอายุ ๑๒ ปีขึ้นไป แต่ก็นิยมโปรดศีลกำลังให้พร้อมกับศีลล้างบาป

พ่อ-แม่อุปถัมภ์ คุณสมบัติของพ่อ-แม่อุปถัมภ์เหมือนกับศีลล้างบาป

เครื่องหมายภายนอกและบทภาวนา คือ การปกมือของพระสังฆราชเหนือผู้รับศีลพร้อมกับอัญเชิญพระจิตเจ้าเสด็จมาประทับในชีวิตของผู้รับศีลพร้อมทั้งคำภาวนาของพระสังฆราชขณะที่ปกมือเหนือผู้รับศีลและเจิมน้ำมันคริสมาบนหน้าผาก ซึ่งหมายถึงการแต่งตั้งให้เป็นทหารของพระคริสตเจ้าที่จะต้องต่อสู้กับปีศาจ ความบาป และความไม่ดีต่าง ๆ

ดังนั้น ศีลกำลังจึงเป็นศีลศักดิ์สิทธิ์ที่พระจิตเจ้าทรงประทานให้กับมนุษย์เพื่อให้มีกำลังใจที่เข้มแข็งในการต่อสู้ความบาป ความชั่วร้ายต่าง ๆ พระศาสนจักรไม่ได้บังคับว่าทุกคนจะต้องรับศีลกำลัง แต่ชาวคาทอลิกทุกคนก็พึงรับศีลกำลังเพราะมีพระพรมากมายที่จำเป็นต่อการดำรงในชีวิตประจำวัน ทำให้ชีวิตมีความเข้มแข็งต่อสู้กับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ไม่เอนเอียงไปในสิ่งที่ชั่วร้าย ทำจิตใจให้กระทำแต่สิ่งที่ดี

๓. ศีลมหาสนิท (Communion) พระเยซูคริสต์เจ้าทรงตั้งศีลมหาสนิทเพราะความรักและความเป็นห่วงที่มีต่อมนุษย์ พระองค์ทรงมอบพระวรกายและพระโลหิตของพระองค์เป็นอาหารสำหรับเลี้ยงชีวิตและวิญญาณของเรา ภายใต้รูปปรากฏของแผ่นปังและเหล้าองุ่น ดังพระวาจาว่า พระองค์ทรงหยิบปัง ทรงขอบพระคุณทรงบิขนมปังประทานให้บรรดาศิษย์ ตรัสว่า “นี่เป็นกายของเราที่ถูกมอบเพื่อท่านทั้งหลาย จงทำดังนี้เพื่อเป็นที่ระลึกเราเถิด” ในทำนองเดียวกันเมื่อกินอาหารเสร็จแล้ว พระองค์ทรงหยิบถ้วย ตรัสว่า “ถ้วยนี้เป็นพันธสัญญาใหม่ ในโลหิตของเราที่หลั่งเพื่อท่านทั้งหลาย”^{๓๒}

ทุกครั้งที่รับศีลมหาสนิท จึงเป็นการรับรองว่าพระเยซูเจ้าเข้ามาในชีวิตเรา ทำให้เราได้เป็นหนึ่งเดียวกับพระองค์ เมื่อกล่าวถึง ศีลมหาสนิทจะต้องมีพิธีอัญเชิญพระเยซูคริสต์เจ้าให้เสด็จมาประทับในรูปปรากฏของแผ่นขนมปัง คือ พระกาย และในรูปปรากฏของเหล้าองุ่น คือ พระโลหิตของ

^{๓๒} ลก.๒๒ : ๑๙ - ๒๐

พระองค์ ที่เรียกว่า “พิธีมิสซา” โดยเชื่อว่าทุกครั้งที่พระสงฆ์เสกศีล แผ่นขนมปังและเหล้าองุ่น จะเปลี่ยนเป็นพระกายและพระโลหิตของพระองค์ พิธีบูชามิสซาจึงเป็นการภาวนาที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เพราะเป็นการบูชาองค์พระเยซูคริสต์เจ้าด้วยการนมัสการพระเป็นเจ้า การโมทนาขอบพระคุณพระเป็นเจ้า การขอโทษพระองค์ และการวิงวอนขอพร (พระพรราชาทาน) ต่าง ๆ จากพระองค์ การรับศีลมหาสนิทสามารถรับได้บ่อย ๆ อันเป็นการช่วยเสริมสร้างชีวิตที่เป็นหนึ่งเดียวกับพระเป็นเจ้า

ดังนั้น ศีลมหาสนิทจึงเป็นศีลศักดิ์สิทธิ์ที่พระเยซูคริสต์เจ้าทรงมอบให้กับมนุษย์ด้วยความรัก พระองค์ทรงมอบพระวรกายและพระโลหิตให้แก่มนุษย์ ทำให้ผู้รับศีลเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า เพื่อเป็นการบูชาพระเจ้าจึงมีพิธีอัญเชิญพระเยซูคริสต์เจ้าเสด็จลงมาประทับโดยถือว่าแผ่นปังเป็นพระวรกาย เหล้าองุ่นเป็นพระโลหิต และถือว่า “พิธีมิสซา” เป็นการภาวนาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเพราะเป็นการแสดงออกอย่างเด่นชัดถึงลักษณะและจุดประสงค์ที่สมบูรณ์แห่งการภาวนา

๔. ศีลอภัยบาป (Confession) พระเยซูคริสต์เจ้าทรงตั้งศีลอภัยบาปเพื่อช่วยให้มนุษย์ได้ชำระล้างมลทินบาปและความผิดให้หมดไป ทรงมอบอำนาจแห่งการยกบาปนี้ให้แก่บรรดาอัครสาวก พระสังฆราช และพระสงฆ์ให้กระทำหน้าที่ยกบาปแทนพระองค์ในโลกนี้ พระองค์ตรัสว่า “ท่านจงรับจิตพระเจ้า บาปใด ๆ ที่ท่านจะยกบาปนั้น ๆ จะเป็นการยกออก และบาปใด ๆ ที่ท่านจะหวังไว้ บาปนั้นจะเป็นอันหวังไว้ด้วย” ในพิธีศีลอภัยบาป พระสงฆ์จะเป็นผู้โปรดศีลให้กับผู้รับศีลว่า “ข้าพเจ้าอภัยบาปทั้งสิ้นของท่าน เดชะพระนาม พระบิดา และพระบุตรและพระจิต อาแมน” พร้อมกับยกมืออวยพรให้แก่ผู้ไปแก้บาปซึ่งวิธีการรับศีลอภัยบาปที่เกิดผลอย่างเต็มที่มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

๔.๑) ความสำนึกผิด ผู้แก้ศีลต้องยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำและรู้สำนึกผิดและมีความปรารถนาจะแก้ไขความผิดนั้นด้วยความตั้งใจจริง

๔.๒) ความตั้งใจจริงในการแก้ไขและไม่กระทำผิดอีก คือ การมีจิตใจที่แน่วแน่ที่จะเอาชนะความอ่อนแอ หรือ การประจัญล่อลวงกับสิ่งชั่วร้ายที่ทำให้ตกบาปนั้น ๆ ด้วยการอ่อนน้อมขอพระเมตตา ความช่วยเหลือจากพระเป็นเจ้า แม้รู้ว่าตนเองอาจจะทำบาปซ้ำอีกแต่ก็ต้องลุกขึ้นก้าวเดินต่อไป

๔.๓) การสารภาพบาป (บอกบาป) คือ การเข้าไปยังที่แก้บาปและบอกบาปที่ได้กระทำทั้งหมดแก่พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่โปรดบาป มีข้อปฏิบัติ ดังนี้

- บอกบาปทุกข้อทุกประการที่ได้กระทำ คือ การพูดด้วยน้ำเสียงดัง ฟังชัดเจนและต้องพูดถึงบาปที่ได้กระทำทั้งหมด หากพูดไม่หมดบาปทุกการที่ได้บอกไปจะไม่ได้รับการอภัย

- ไม่ต้องบรรยายเกินความจำเป็น คือ พูดตามความเหมาะสมเพื่อให้พระสงฆ์เข้าใจ หากพระสงฆ์สงสัยท่านจะถามผู้แก้บาปเอง

- บอกจำนวนครั้งที่ทำบาปเท่าที่จำได้ คือ การบอกจำนวนบาปเท่าที่จำ ได้แก่ พระสงฆ์ เพื่อที่พระสงฆ์ผู้แก้บาปจะได้แนะนำ ตักเตือนได้อย่างเหมาะสม

- ภาษาที่ใช้แก้บาป คือ การใช้ภาษาที่พระสงฆ์เข้าใจง่ายเพื่อความสะดวกในการแก้บาป

- การสารภาพบาปอย่างชัดเจน คือ การสารภาพอย่างตรงไปตรงมาให้เกิดความชัดเจนตรงประเด็น เพื่อพระสงฆ์จะได้อบรม ตักเตือน แก้ไขความผิดได้ตรงกับบาปของผู้ที่แก้

- ความลับของศีลอภัยบาป คือ เมื่อเวลาไปสารภาพบาปจะต้องไม่อาย พระสงฆ์ในการสารภาพบาปเพราะความอายทำให้ไม่กล้าสารภาพบาปบางประการ จึงทำให้ไม่ได้รับการอภัยบาป ความอายจึงเป็นโทษอย่างหนึ่ง เมื่อทำการแก้บาปจะต้องตั้งใจแม้ว่าจะรู้สึกอวยแต่ก็ต้องยอมรับเพราะเป็นการกระทำของเรา

๔.๔) การใช้โทษบาป คือ การที่พระสงฆ์ได้กำหนดกิจการใช้โทษบาปให้แก่ผู้แก้ศีลนำไปปฏิบัติ โดยผู้แก้ศีลจะต้องนำไปปฏิบัติตามที่กำหนด สิ่งสำคัญของผู้แก้ศีล คือ จะต้องมีความตั้งใจจริงที่จะแก้ไข ไม่ทำผิด ไม่ทำบาปซ้ำอีก อนึ่งมีความผิดหรือบาปที่ไปสารภาพอย่างเดียวไม่พอ ต้องชดเชยด้วย คือ บาปที่ผิดยุติธรรมเช่น ความผิดต่อชื่อเสียงด้วยการใส่ความนินทา ความผิดต่อทรัพย์สิน คือ การลักขโมย ฉ้อโกง ซึ่งความผิดทั้งสองประการนี้ ต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เขาด้วย เราสามารถยกบาปได้ชั่วคราวที่เรียกว่า พระคุณการุญด้วยการไปแสวงบุญที่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือที่วัดที่กำหนดและทำการสวดภาวนาด้วยความตั้งใจจริงในการที่จะรับพระพรของพระศาสนจักรที่อาศัยอำนาจจากพระเยซูคริสต์เจ้าทรงพระกรุณายกบาปได้ชั่วคราวดังนั้น ศีลล้างบาปจึงเป็นศีลศักดิ์สิทธิ์ที่พระเยซูคริสต์เจ้าทรงมอบให้แก่มนุษย์เพื่อทำการล้างบาป ล้างความผิด โดยมุ่งหวังให้ผู้แก้ศีลมีความตั้งใจที่แน่วแน่ที่จะไม่กระทำบาปอีก พระเยซูคริสต์เจ้าทรงมอบอำนาจให้พระสงฆ์กระทำการโปรดศีลแทนพระองค์ ผู้แก้ศีลจะต้องมีความสำนึกในการกระทำบาปโดยไปแก้ศีลด้วยการสารภาพบาปกับพระสงฆ์ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย มีความชัดเจน และไม่ปิดบัง ผู้แก้ศีลในบาปที่เกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียง และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินจะต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยผู้กระทำผิด จะได้รับการยกโทษชั่วคราวเมื่อไปแสวงบุญที่วัดโดยอาศัยการสวดภาวนาด้วยความตั้งใจเพื่อรับพระพรของพระเยซูคริสต์เจ้าผู้แก้ศีลบาปสามารถทำได้บ่อย ๆ เช่น ทุก ๆ หนึ่งเดือน หรือ หากเป็นบาปหนัก^{๓๓}

๕. ศีลเจิมคนไข้ (Extreme Unction) พระเยซูคริสต์เจ้าทรงตั้งศีลเจิมคนไข้ด้วยทรงปรารถนาช่วยมนุษย์ให้รอดพ้นจากอันตรายของฝ่ายวิญญาณ คือ หลุดพ้นจากบาป และช่วยบันดาลให้ผู้ป่วยมีสุขภาพดีขึ้น ตามปรกติผู้รับศีลนี้คือ ผู้ป่วยหนักที่ยังพอมีสติที่จะรับศีลได้ แต่บางกรณีในโอกาสที่สำคัญ “วันผู้สูงอายุ” พระสงฆ์ก็สามารถโปรดศีลแก่ ผู้สูงอายุได้ หรือ การผ่าตัดใหญ่ ต้องวางยาสลบ การเดินทางที่อาจเกิดอันตราย, การเดินทางไปทำศึกสงคราม ก็สามารถรับโปรดศีลได้

ในพิธีเจิมศีลคนไข้ พระสงฆ์จะเจิมน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ที่ผ่านการเสกในวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์ลงบนหน้าผากและมือทั้งสองข้างพร้อมกับภาวนาว่า “อาศัยการเจิมอันศักดิ์สิทธิ์นี้และอาศัยพระเมตตาอันล้นพ้นของพระเจ้า ขอพระองค์ทรงช่วยท่านด้วยพระหรรษาทานของพระจิต ช่วยให้ท่านพ้นบาปอีกทั้งบรรเทาและช่วยให้ท่านรอด” ในขณะที่พระสงฆ์ทำพิธีโปรดศีลนั้น บรรดาญาติพี่น้องของผู้รับศีลควรร่วมในการสวดภาวนาเพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ป่วย ในกรณีที่คนไข้หมดสติไปแล้ว กำลังเข้าตริทูตจะสวดภาวนาด้วยเสียงอันดังเพื่อเรียกพระโดยจะมีคนหนึ่งบอกที่ข้างหูให้คิดถึงพระ

^{๓๓} บาปหนัก คือ การละเมิดพระบัญญัติสำคัญคือการสบประมาทพระจิตทำให้มนุษย์สูญเสียความสัมพันธ์กับพระเจ้า ทำให้ตกเป็นทาสของบาป อังโน กริสตา เทียร์ทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน”, หน้า ๕๕.

หรือแม่พระ เพราะเชื่อว่าเป็นการเตือนสติให้คนใช้คิดถึงพระ และสิ้นใจในศีลในพระพรของพระเจ้า ซึ่งผู้ที่โปรดศีลต้องเป็นพระสงฆ์เท่านั้น

ดังนั้น ศีลเจิมคนไข้จึงเป็นศีลศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้รับศีลสามารถรับการโปรดศีลได้หลายครั้ง ตามความจำเป็น ผู้โปรดศีลต้องเป็นพระสงฆ์เท่านั้น โดยปรกติผู้รับศีลจะเป็นคนไข้หนักแต่ยังพอมีสติที่จะรับศีลได้ แต่ในบางกรณี เช่น ผู้สูงวัย ผู้ที่อาจมีอันตรายจากการเดินทาง ผู้ไปทำศึกสงคราม ผู้ที่ผ่าตัดใหญ่ต้องวางยาสลบก็สามารถรับการโปรดศีลได้ การรับการโปรดศีลเพื่อขอพระพรจากพระเยซูคริสต์เจ้าประทานให้พ้นบาปและช่วยให้รอด

๖. ศีลบวช (Ordination) คือ ศีลศักดิ์สิทธิ์ที่บันดาลให้เป็นพระสงฆ์ พร้อมทั้งรับมอบอำนาจและพระพรที่จะกระทำหน้าที่แทนพระเยซูคริสต์เจ้าบนโลกนี้ พระเยซูคริสต์เจ้าทรงเลือก อัครสาวก ทรงอบรมสั่งสอนและประทานพร โดยมอบหน้าที่สำคัญ คือ การถวายบูชา (การเสกศีลมหาสนิท) และอำนาจในการโปรดศีลบาปจึงทำให้เชื่อว่า พระสงฆ์ คือ องค์พระคริสต์เจ้าอีกองค์หนึ่ง (Alter Christus) พระองค์จะทรงเลือกบางคนให้ได้รับศีลบวชเป็นพระสงฆ์ ซึ่งเป็นไปตามน้ำพระทัยของพระองค์ ดังพระวาจาว่า “มิใช่เจ้าที่เลือกเรา แต่เป็นเราที่เลือกเจ้า และตั้งเจ้าให้เป็นพระสงฆ์” ในระหว่างการฝึกหัดเตรียมรู้เพื่อจะเป็นพระสงฆ์จะต้องเป็นสามเณรก่อน โดยจะไปอยู่ร่วมกันที่บ้านเณรซึ่งมีกฎระเบียบมีการอบรมในการอยู่ร่วมกัน ต้องเรียนรู้ทั้งวิชาทางโลกและทางธรรม หน้าที่สำคัญของสามเณร คือ การเรียนรู้ และการฝึกหัดตนเองให้เป็นผู้เจริญมีความเชื่อ ความศรัทธา ต่อพระเป็นเจ้า มีความสุภาพ ความพอเพียง มีความเป็นผู้นำ มีชีวิตที่เป็นโสด มีความรอบรู้เรื่องปรัชญา และ เทวศาสตร์อย่างดี มีความประสงค์ที่จะบวชด้วยตัวของตัวเองปราศจากแรงกดดันหรือการบังคับใด ๆ ทั้งนี้ พบว่าผู้ที่เป็นเณรเมื่อเข้าไปฝึกหัดตนเพื่อเป็นพระสงฆ์ แต่ภายหลังต้องออกไปเพราะ “พระเจ้าทรงเลือกบางคนเท่านั้น” จากสถิติพบว่าผู้ที่เข้าเป็นเณร ๑๐๐ คน จะได้บวชเป็นพระสงฆ์ ๑๕ คน ซึ่งผู้ที่บวชเป็นพระสงฆ์ มีอายุประมาณ ๒๘ - ๓๐ ปี แต่ต้องไม่ต่ำกว่า ๒๓ ปี ทั้งนี้พระสงฆ์ที่บวชจะต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น และต้องได้รับการอนุมัติจากพระสังฆราช ส่วนกรณีครึ่งหญิงครึ่งชายถ้ารู้มาก่อนบวชจะไม่ได้รับอนุญาตให้บวช หากบวชไปแล้วมีลักษณะดังกล่าวพระสังฆราชจะเป็นผู้วินิจฉัยเพื่อหาทางแก้ไข หากแก้ไขไม่ได้ก็ต้องพ้นจากหน้าที่สงฆ์ พระสงฆ์จึงมีความสำคัญมาก จนมีคำกล่าว “ถ้าไม่มีพระสงฆ์ ก็ไม่มีมิสซา เมื่อไม่มีมิสซา ก็ไม่มีศีลมหาสนิท”

ดังนั้น ศีลบวชจึงเป็นศีลที่พระเยซูทรงตั้งเพื่อประทานแก่อัครสาวก ทรงมอบอำนาจในการโปรดศีลมหาสนิท และโปรดศีลอภัยบาปแก่พระสงฆ์เพื่อกระทำแทนพระองค์ ผู้ที่บวชเป็นพระสงฆ์จะต้องใช้ชีวิตเรียนรู้การเป็นเณรมาก่อนโดยผ่านการอบรม การฝึกหัดเพื่อความเจริญ ความเชื่อและความศรัทธาในพระเจ้า มีความเป็นผู้นำ มีชีวิตที่เป็นโสดตลอดชีวิต การได้บวชเป็นพระสงฆ์เพราะพระเจ้าทรงเลือก จึงมีสามเณรเป็นส่วนน้อยที่สามารถบวชเป็นพระสงฆ์ได้ การบวชเป็นพระสงฆ์ต้องได้รับอนุมัติจากพระสังฆราชในประเทศ พระสงฆ์จึงมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้กระทำการแทนพระเยซูคริสต์เจ้าโดยเชื่อว่า คือ องค์พระคริสต์เจ้า อีกองค์หนึ่งนั่นเอง

๗. ศีลสมรส (Matrimony) คือ การกล่าวคำสาบานต่อกันและกันในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวเจ้าสาวโดยมีพระสงฆ์และคนอื่น ๆ เป็นพยานในพิธี ซึ่งเรียกว่า “ศีลกล่าว” ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

๗.๑) เป็นศีลศักดิ์สิทธิ์ที่องค์พระเยซูคริสต์เจ้าทรงมอบให้แก่ชีวิตครอบครัว อันได้แก่ การเป็นสามี-ภรรยา การเป็นบิดา-มารดา ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างมนุษย์ของพระเจ้า

๗.๒) ผู้ประกอบพิธี คือ คู่บ่าว-สาว ส่วนพระสงฆ์และคนอื่นๆ เป็นพยานในพิธีเท่านั้น มีคำกล่าวที่สำคัญที่สุด คือ “การให้พันธสัญญาต่อกันและกันด้วยคำสัญญาว่า “ขอรับคุณ... เป็นสามี (ภรรยา) และขอสัญญาว่าจะถือซื่อสัตย์ต่อคุณทั้งในยามสุขและยามทุกข์ ทั้งในเวลาป่วยและในเวลาสบาย เพื่อรักและยกย่องให้เกียรติคุณจนกว่าชีวิตจะหาไม่”

๗.๓) การแต่งงานแบบคาทอลิก ต้องมีพื้นฐานของความรักที่ทั้งสองคนมีด้วยกันอย่างแท้จริง มีระเบียบปฏิบัติ ดังนี้

- ต้องมีเจตนาที่จะมีบุตร หากแต่งงานโดยไม่ต้องการมีบุตร ย่อมจะทำพิธีไม่ได้

- ต้องมีการเตรียมตัวเข้าสู่การแต่งงานอย่างดี ด้วยการเรียนรู้การดำรงชีวิตครอบครัวตามหลักของคาทอลิก โดยติดต่อกับวัดล่วงหน้าอย่างน้อย ๓ เดือน เพื่อพระสงฆ์จะได้อบรมพอสมควร

- ต้องมีอิสระ หรือ มีเสรีภาพในการตัดสินใจในการเลือกคู่แต่งงานด้วยตนเอง ไม่ถูกบังคับ หรือ “คลุมถุงชน”

- ต้องร่วมทุกข์ ร่วมสุข โดยมีผัวเดียว เมียเดียวไปตลอดชีวิต จะแต่งงานใหม่เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต หากสามี-ภรรยาคู่ใดเลิกกันไปเฉย ๆ ไม่ถือว่า “พันธสัญญาสิ้นสุด” จะแต่งงานใหม่ไม่ได้ ยกเว้นแต่ได้รับการประกาศจากศาสนจักรให้พันธสัญญาเป็นโมฆะเสียก่อน ซึ่งใช้เวลาพิสูจน์และดำเนินเรื่องผ่านทางศาลของพระศาสนจักรเท่านั้น

- ต้องเตรียมจิตใจให้สะอาดปราศจากบาปต่าง ๆ จึงต้องรับโปรดศีลบาป พร้อมทั้งภาวนาขอพระพรจากพระเจ้าเป็นพิเศษ พระศาสนจักรไม่ได้ห้ามการแต่งงานกับต่างคนต่างถือ แต่ขอให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคาทอลิก เพื่อที่ประพัตตนเป็นคริสต์ชนที่ศรัทธาเป็นการยืนยันถึงความรักและความเมตตาจากพระเป็นเจ้า

ดังนั้น ศีลสมรสจึงเป็นศีลที่พระเยซูทรงตั้งขึ้นเพื่อเป็นพยานในการแต่งงานให้กับผู้ที่แต่งงานมีชีวิตร่วมกัน เป็นสามีภรรยา พันธสัญญาที่พระเจ้าทรงเป็นพยานให้กับสามี-ภรรยาที่เป็นคาทอลิกทั้งคู่ถือปฏิบัติเป็นศีลศักดิ์สิทธิ์และเป็นข้อผูกมัดที่จะละเลยไม่ได้ คู่ชีวิตจะต้องใช้ชีวิตร่วมทุกข์ร่วมสุขกันจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเสียชีวิตจึงจะสามารถแต่งงานใหม่ได้ แต่ถ้าเป็นการแต่งงานแบบต่างคนต่างถือ คือฝ่ายหนึ่งเป็นคาทอลิกแต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่เป็น พระศาสนจักรถือว่าเป็นเพียง “พิธีแต่งงานแบบคาทอลิกเท่านั้น” ซึ่งพระเจ้ายกทรงประทานพรให้เช่นกัน แต่ไม่ใช่พิธีที่สมบูรณ์แบบศีลศักดิ์สิทธิ์

ข. สิ่งคล้ายศีล

สิ่งคล้ายศีล หมายถึง วัตถุหรือจารีตพิธีกรรมบางอย่างที่พระศาสนจักรกำหนดให้มีพระคุณพิเศษอยู่กับวัตถุ หรือ พิธีกรรมนั้น ๆ และผู้ที่ปฏิบัติหรือใช้ด้วยความเชื่อความศรัทธาก็จะได้รับพระคุณตามน้ำพระทัยของพระเป็นเจ้า ซึ่งแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท ดังนี้

(๑) การสวดบทภาวนา บทข้าแต่พระบิดา พระเยซูทรงสอนศิษย์ของพระองค์ให้ภาวนาเพื่อขอพรพระจิตเจ้าให้นำไปสู่อาณาจักรพระเจ้า

(๒) น้ำเสก หมายถึง วัตถุที่ได้รับการเสกจากพระเป็นเจ้าโดยเชื่อว่า พระพรของพระจิตเจ้าช่วยชำระล้างให้สะอาด ทำให้บาปหมดไป ทำให้เรามีชีวิตใหม่ที่เป็นหนึ่งเดียวกับพระเป็นเจ้าอีกครั้งหนึ่ง นิยมใช้น้ำเสกประพรมบรรดาคริสต์ชน หรือ ประพรมในงานโอกาสต่าง ๆ เช่น บ้านใหม่ อาคาร ยานพาหนะ ฯลฯ

(๓) บทข้าพเจ้าขอสารภาพบาป ใช้สวดก่อนเริ่มพิธีมิสซาในส่วนของ การสำนึกผิด และการสารภาพบาป เพื่อเป็นการเตรียมตัวถวายบูชามิสซา

(๔) การทำบุญให้ทาน การมีเมตตาจิตช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการทำบุญให้ทานแก่ผู้ขัดสนยากจน ถือเป็น การปฏิบัติตามบัญญัติแห่งความรักของพระเยซูคริสต์เจ้า

(๕) การอวยพรต่าง ๆ เช่น การอวยพรของพระสังฆราช การอวยพรศีลมหาสนิท การอวยพรในพิธีมิสซา ซึ่งเชื่อว่าผู้ที่เข้าร่วมพิธีจะได้รับพระพรตามเจตนาธรรม

(๖) วัตถุที่ได้รับการเสก เช่น เถ้า ซึ่งใช้ในการโรยศีรษะ ไบลานอันเป็นใบไม้ที่ได้รับการเสกในวันอาทิตย์ไบลาน ซึ่งระลึกถึงการเสด็จเข้ากรุงเยรูซาเล็มของพระเยซูเจ้า นอกจากนี้วัตถุที่ได้รับการเสก เช่น เทียน รูปกางเขน รูปแม่พระ รูปนักบุญ สายประคำก็ถือว่าเป็นสิ่งคล้ายศีล

ดังนั้น สิ่งคล้ายศีล คือวัตถุ หรือ พิธีกรรม ที่พระศาสนจักรกำหนดให้มีพระคุณพิเศษ ที่ผู้ศรัทธาจะได้รับพระคุณตามพระทัยของพระเจ้า สิ่งคล้ายศีลนี้ไม่ใช่ของขลัง ไม่มีฤทธิ์อำนาจด้วยตัวเอง พระเจ้าทรงประทานพรให้แก่มนุษย์โดยผ่านสิ่งคล้ายศีลนี้ทำให้มีอำนาจยกบาปเบาได้^{๓๔} ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้จิตใจ ความไว้วางใจในความรักของพระเจ้า

ค. พระธรรมบัญญัติและพระบัญญัติ

พระธรรมบัญญัติและพระบัญญัติ คือ กฎระเบียบข้อบังคับที่สั่งให้ปฏิบัติหรือห้ามปฏิบัติ ซึ่งสรุปอยู่ในพระบัญญัติ ๑๐ ประการ และบทบัญญัติพื้นฐานของพระศาสนจักร ซึ่งถือเป็นคำสอนของคาทอลิกที่เกี่ยวกับการนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันซึ่งมุ่งเน้นให้มีความสำคัญในการกระทำความดี ทำสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมตามน้ำพระทัยของพระเจ้า^{๓๕} ซึ่งผู้วิจยจัดเป็นการทำบุญในระดับศีล ที่เน้นการกระทำโดยมีจิตความสำนึกดี (คิดดี) กระทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม (กระทำดี) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑.) คุณธรรม หมายถึง ความโน้มเอียงไปในทางที่ดีในการมีสำนึกดีและกระทำดีตามน้ำพระทัยของพระเจ้า ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประการ คือ

^{๓๔} บาบเบา (Venial Sin) คือ การละเมิดข้อบัญญัติที่ไม่ร้ายแรง เช่น พุดเท็จ หรือ การขโมยของเล็กน้อย โดยผู้กระทำมีสติ หรือ ในข้อร้ายแรงที่กระทำโดยขาดสติแต่ไม่ได้ตั้งใจ เช่น บันดาลโทษ ผลของบาปเบา ทำให้จิตวิญญาณมัวหมองและจะถูกลงโทษชั่วคราวในชีวิตนี้ หรือ ในแดนชำระ (สถานที่ลงโทษผู้ตายก่อนวันตัดสินสุดท้าย) อังใน กรีกสุดา เทียร์ทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทศศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน”, หน้า ๕๕.

^{๓๕} บาทหลวงยอแซฟ วุฒิเลิศ แห่งลือม, หลักธรรมคำสอนคาทอลิก, หน้า ๑๐๐ - ๑๐๓.

๑.๑) คุณธรรมเหนือธรรมชาติ หมายถึง พระพรที่พระเจ้าทรงมอบให้กับมนุษย์ โดยตรง อันประกอบด้วย ความเชื่อ ความไว้วางใจ และความรัก

ความเชื่อ หมายถึง พระพรพิเศษที่พระเจ้าทรงประทานให้มนุษย์ซึ่งเป็นการเชื่อในพระเจ้า เชื่อในทุกสิ่งซึ่งพระองค์ตรัสและทรงเผยแสดงแก่เรา และสิ่งที่พระศาสนจักรสั่งสอน เพราะเป็นความจริงในตัวมันเอง และด้วยความเชื่อนี้ มนุษย์มอบตนเองทั้งหมดแด่พระเจ้าโดยเสรี เพราะเหตุนี้ ผู้ที่มีความเชื่อแสวงหาที่จะรู้จักและกระทำตามน้ำพระทัยของพระเจ้า และผู้ชอบธรรม จะเจริญชีวิตโดยทางความเชื่อ ซึ่งความเชื่อที่มีชีวิตนั้นเกิดผลโดยตรงกับ “ความรัก”^{๓๖}

ความไว้วางใจ หมายถึง ความไว้วางใจในพระพรของพระเจ้าที่ทรงประทานความสามารถที่จะแลกเปลี่ยนความรักต่อกันให้แก่เขาเพื่อการปฏิบัติตามพระบัญญัติแห่งความรักที่จะสอดคล้องไปกันได้ ทำให้เกิดความมั่นใจในพระพรของพระเจ้าและการได้ชื่นชมพระเจ้า ความไว้วางใจด้วยการมั่นใจว่าพระเจ้าเป็นผู้ช่วยเหลือเราทุกอย่งนั้น เราก็ต้องกระทำหน้าที่ต่าง ๆ ของเรา ให้เต็มความสามารถด้วยไม่ใช่ว่ารอคอยความช่วยเหลือจากพระเจ้าอย่างเดียว โดยไม่ทำอะไรเลย แบบนี้เรียกว่า ไว้วางใจไปซึ่งไม่ถูกต้อง แต่หากมั่นใจเกินไปคิดว่าตนเองทำได้ทุกอย่างเช่นนี้ เรียกว่า ขาดความไว้วางใจ ดังนั้น ความไว้วางใจที่ถูกต้อง คือ จงทำทุกอย่างอย่างเต็มกำลังความสามารถแล้วที่เหลือพระเจ้าจะทรงกระทำให้ครบถ้วน^{๓๗}

ความรัก หมายถึง ความรู้สึกและชีวิตของเราที่เชื่อ และวางใจต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ ซึ่งเป็นการกระทำด้วยความเชื่อมั่นและเป็นการกระทำที่ดี ๆ สำหรับเขา ความรักจึงเป็นสิ่งที่พระเจ้าทรงมอบให้แก่เรา ดังคำว่า “รักพระองค์ด้วยสิ้นสุดจิตใจ และรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง” ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ความรัก คือ หลักคำสอนในศาสนาคริสต์และเป็นสาระสำคัญของศาสนานี้ ดังความว่า ความรัก คือ การให้ สิ่งที่ดีคือชีวิต

การให้ชีวิต คือ การให้จิตใจแก่กันและกัน การให้จิตใจ คือ การรู้จักตัดใจให้และการทำให้เป็นตัดใจ คือ ไม่ทำตามใจตัวเอง แต่ยึดผู้อื่นเป็นหลัก มีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัวทำใจ คือ ยอมรับในสภาพความเป็นจริง และเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น จะมีสติในการแก้ปัญหาพร้อมเสมอที่จะพูดว่า “ไม่เป็นไร” ซึ่งรวมความถึง “ฉันทยกโทษให้เธออยู่ด้วย” และนี่คือความรักแท้จริงที่พระเยซูทรงสอน

ดังนั้น คุณธรรมเหนือธรรมชาติจึงเป็นพระพรที่พระเจ้าทรงประทานให้กับมนุษย์ ให้มีความคิดดีและการกระทำที่ดีตามพระทัยของพระเจ้า ซึ่งประกอบด้วยความเชื่อในคำสั่งสอนของพระเจ้าและพระศาสนจักรซึ่งนำไปสู่ความเจริญ คือ ความรักที่ทรงมอบให้แก่มนุษย์ ความไว้วางใจเกิดจากพระพรของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของที่ทรงบันดาลความสำเร็จให้แก่มนุษย์ ในขณะที่มนุษย์เองก็ต้องดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและทำหน้าที่ในการหาเลี้ยงชีพอย่างสุดกำลัง เมื่อทำหน้าที่อย่างเต็มกำลังแล้วส่วนที่เหลือพระเจ้าทรงประทานให้ความรักเกิดจากความเชื่อและความไว้วางใจในพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ ซึ่งแสดงออกด้วยการคิดดี กระทำดี พระเจ้าทรงมอบความรักให้แก่มนุษย์และประสงค์ให้มนุษย์มีความรักกันให้อภัยแก่กันให้จิตใจของมนุษย์มีพระจิตของพระเจ้า เพื่อที่มนุษย์จะได้ปฏิบัติตาม

^{๓๖} วิทยาลัยแสงธรรม, คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก ภาค ๓ ชีวิตในพระคริสตเจ้า, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นครปฐม : วิทยาลัยแสงธรรม, ๒๕๔๕), ข้อ ๑๘๑๔, หน้า ๔๖๓.

^{๓๗} บาทหลวงยอแซฟ วุฒิลีศ แห่งล้อม, หลักธรรมคำสอนคาทอลิก, หน้า ๑๐๖.

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้า ความรัก คือ การให้ชีวิตจิตใจแก่กันและกัน การรู้จักตัดใจให้และการทำใจให้เป็นไม่ทำตามใจตัวเอง แต่ยึดผู้อื่นเป็นหลัก มีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัวยอมรับในสภาพความเป็นจริง และเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีสติในการแก้ปัญหาพร้อมเสมอที่จะพูดว่า “ไม่เป็นไร” ซึ่งรวมความถึง “ฉันทโยคะให้เธออยู่ด้วย” นี่คือการรักแท้จริง

๑.๒) คุณธรรมอันเกี่ยวกับความประพฤติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะทำให้เราคิดดี พุดดี ทำดี ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามศีลธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่มนุษย์สามารถเรียนรู้และฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ที่เป็นคุณธรรมแม่บท (cardinal virtue) มี ดังนี้

(๑) ความฉลาดรอบคอบ หมายถึง การรู้จักคิดหาวิธีการในการดำเนินชีวิตในทางที่ดีงาม หลีกหนีจากความชั่ว บาป และความไม่ดีต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของ “สติปัญญา”

(๒) ความยุติธรรม หมายถึง การมีจิตใจที่รู้จักการให้ความเคารพในสิทธิของผู้อื่น ทั้งในเรื่องของทรัพย์สิน และชื่อเสียงของเขา

(๓) ความเข้มแข็ง หมายถึง การมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง อดทน เพื่อฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการประจัญล่อลวงให้กระทำผิด ซึ่งก็คือกิเลส ตัณหา และความชั่วร้ายต่าง ๆ

(๔) ความพอเพียง หมายถึง การรู้จักบังคับตนเอง ให้อยู่ในคุณค่าแห่งการเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า ไม่ปล่อยให้โลกียวิสัยต่าง ๆ เข้าครอบงำ มีความพอเพียงในการใช้ชีวิต

ดังนั้น คุณธรรมอันเกี่ยวกับความประพฤติ จึงจัดเป็นแนวทางการประพฤติดีนำไปสู่การทำบุญที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ มีอยู่ ๔ ข้อ คือ ความฉลาดรอบคอบ ความยุติธรรม ความเข้มแข็ง ความพอเพียง ซึ่งเป็นการใช้สติพิจารณาถึงการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยการกระทำดี ละเว้นกระทำชั่ว ห่างไกลจากโลกียวิสัยต่าง ๆ การมีสติที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ มีความเคารพในสิทธิของผู้อื่นในทรัพย์สิน และการอยู่อาศัยร่วมกัน มีความเข้มแข็งในการต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ มีความพอเพียงด้วยการบังคับตนเองให้มีชีวิตที่พอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ ให้ดำรงชีวิตอยู่ในคุณค่าแห่งการเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า

๒.) พระบัญญัติ ๑๐ ประการ พระบัญญัติ ๑๐ ประการ เป็นการเผยแสดงความจริงของพระเจ้า ในขณะที่เดียวกันก็สอนเราถึงความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงให้ความกระจ่างเกี่ยวกับภาระหน้าที่สำคัญ ทำให้เข้าใจสิทธิขั้นพื้นฐานที่ติดมากับธรรมชาติของมนุษย์โดยอ้อม พระบัญญัติ ๑๐ ประการบรรจุสำนวนที่เป็นสิทธิพิเศษของกฎธรรมชาติซึ่งพระเจ้าได้ทรงวางรากพระบัญญัติแห่งธรรมชาติลงในดวงใจมนุษย์แล้วพระองค์พอพระทัยเตือนใจมนุษย์ให้ปฏิบัติตามพระบัญญัติตามข้อเรียกร้องของกฎธรรมชาติ เพราะมนุษย์ชาติเป็นคนมีบาป พระบัญญัติ ๑๐ ประการ จึงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แสดงถึงเงื่อนไขของชีวิตที่ช่วยไถ่เราให้เป็นอิสระจากการเป็นทาสของบาป พระวจนะแรกในบรรดาสิบพระวจนะกล่าวถึงพระเจ้าเป็นที่รักประชากรของพระองค์ก่อน ความว่า “เราเป็นพระเจ้าของเจ้า เป็นผู้นำพวกเจ้าออกมาจากประเทศอียิปต์ให้พ้นจากทาส”^{๓๖๖} ลักษณะของพระบัญญัติ ๑๐ ประการ เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความรักต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ เรียกร้องใน

^{๓๖๖} วิทยาลัยแสงธรรม, คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก ภาค ๓ ชีวิตในพระคริสตเจ้า, ข้อที่ ๒๐๖๑, ๒๐๗๐-๒๐๗๑, หน้าที่ ๕๑๗ - ๕๒๐.

พระบัญญัติ ๓ ประการแรกกล่าวถึงความรักต่อพระเจ้าเป็นสำคัญ และพระบัญญัติอีก ๗ ประการอื่น ๆ กล่าวถึงความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียด ต่อไป

(๑) จงกราบนมัสการองค์พระผู้เป็นเจ้า พระเจ้าองค์เดียวของท่าน^{๓๙} พระเจ้าเป็นสิ่งที่เคารพสูงสุด เป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด ทรงเป็นผู้สร้าง ผู้ดูแล ผู้ประทาน การแสดงออกภายในจิตใจ ด้วยการนมัสการพระเจ้าเป็นการแสดงถึงจิตใจซึ่งเปี่ยมด้วย ความเชื่อ ความหวัง ความรัก และความเคารพอย่างสูงสุดต่อพระองค์ “นมัสการ” เป็นการแสดงความเคารพสูงสุดซึ่งใช้เฉพาะพระเจ้าเท่านั้น ในการแสดงความเคารพภายนอกต้องสำรวจมกริยาต่าง ๆ ด้วยความรู้สำนึก เช่น การคุกเข่า การกราบ ก้มศีรษะ การไหว้ รวมถึงการสวดมนต์ภาวนา การขับร้อง การรับศีลศักดิ์สิทธิ์ และในการร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีมิสซา การสวดภาวนา การร่วมพิธีแห่เทียนในโอกาสต่าง ๆ ก็พึงแต่งกายสุภาพ เหมาะสม และให้สำรวจ เอาใจใส่ ตั้งใจกระทำให้ดีที่สุด และพึงงดเว้นปฏิบัติ ห้ามบรรดาคริสต์ชนหันไปกราบไหว้หรือนับถือผู้อื่นเสมอเหมือนหรือยิ่งใหญ่เท่าพระเจ้า คริสต์ชนต้องมีความเชื่อ ความศรัทธา และความรักต่อพระเจ้าอย่างแท้จริง การเป็นคริสต์ชนที่แท้จริงควรปฏิบัติดังนี้ ๑. การไม่เพิกเฉยต่อการนมัสการพระเจ้า การรับศีลศักดิ์สิทธิ์ การเข้าร่วมพิธีมิสซา ๒. การไม่ถือผิด ๆ จากความเชื่อ คือ เชื่อว่ามีบุคคลหรือสรรพสิ่งบางอย่างมีฤทธิ์อำนาจเสมอเหมือนพระเจ้า เช่น เชื่อในเรื่องบุญกรรม หมอผี เชื่อในเครื่องรางของขลัง คาถาอาคมต่าง ๆ ๓. การไม่ทำร้ายหรือกระทำการดูหมิ่นบุคคล สถานที่ หรือ วัตถุที่ได้รับจากการเสกถวายแด่พระเจ้าแล้ว ที่เรียกว่า “ทูราจารย์” เช่น พระสงฆ์ นักบวช วัด สุสาน รูปพระ รูปนักบุญ รูปแม่พระ ดังนั้น ในพระบัญญัตินี้ จึงให้เคารพต่อพระเจ้าซึ่งเป็นที่สูงที่สุดพระองค์เดียว ให้มีความเชื่อและศรัทธาในองค์พระผู้เป็นเจ้าอย่างแท้จริงด้วยการแสดงถึงการนมัสการ การรับศีลศักดิ์สิทธิ์ การร่วมพิธีมิสซา การไม่เชื่อในฤทธิ์หรือ สรรพสิ่งที่มีอำนาจเสมอเหมือนพระเจ้า “การไม่กระทำทูราจารย์” ด้วยการดูหมิ่นหรือเหยียดหยามบุคคล สถานที่ หรือ วัตถุที่ได้รับการเสกถวายพระเจ้าแล้ว เช่น วัด สุสาน รูปนักบุญ ฯลฯ

(๒) อย่าออกนามพระเจ้าโดยไม่สมเหตุ^{๔๐} ในพระคัมภีร์ “พระนาม” หรือ “ชื่อ” มีความหมายถึง “ผู้นั้น” หรือ “บุคคลนั้น” ดังนั้น พระนามจึงหมายถึง “พระเจ้า” อันเป็นสิ่งที่เคารพสูงสุด สาเหตุที่ต้องเคารพต่อพระนามของพระเจ้าเพราะสมัยที่ “โมเสส” ถูกเรียกจากพระเจ้า ณ ภูเขาซีนาย จึงเป็นความเชื่อที่ปฏิบัติต่อ ๆ กันมาอย่างเคร่งครัด และกลายเป็นพระบัญญัติของพระเจ้าที่มีพระประสงค์เช่นนั้น พระบัญญัติข้อนี้จึงห้ามใช้พระนามของพระองค์ไปในทางที่ผิด หรือไม่มีเหตุผลเพียงพอ ความผิดที่พบบ่อย ๆ ในกรณี ดังนี้

(๒.๑) การสาบาน คือ การอ้างพระเจ้ามาเป็นพยานในความจริงที่พูดหรือสัญญา สามารถกระทำได้ในวาระสำคัญ เช่น ในศาล ในการตอบคำถามก่อนแต่งงาน ส่วนกรณีที่เป็นความผิด คือเรื่องเบ็ดเตล็ดเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ใช่เรื่องสำคัญ และการสาบานเท็จ หรือ สาบานในเรื่องชั่วช้าต่าง ๆ ซึ่งมีควรรำพระเจ้ามากล่าวอ้าง

^{๓๙} มธ ๔ : ๑๐.

^{๔๐} อพย. ๓ : ๑๘.

(๒.๒) การบนบาน คือ การให้สัตย์ปฏิญาณกับพระเจ้าว่าจะกระทำการกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยผู้กมัตตัวเองว่าถ้าไม่ทำก็เป็นบาปตัวอย่างของการบนบานนี้ เช่น การขอต่อพระเจ้าหรือแม่พระหรือนักบุญองค์ใดองค์หนึ่ง ถ้าได้สัมฤทธิ์ผลตามที่ขอ จะทำการกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ทำบุญให้ทาน สวดส่ายประจำ ฯลฯ เมื่อเกิดผลตามคำขอต้องกระทำตามที่บนบานไว้ หากไม่ทำถือว่าผิด

(๒.๓) การกล่าวพรุสวาท คือ การกล่าวคำหยาบคายต่อพระเจ้า หรือ ต่อผู้ศักดิ์สิทธิ์แม่พระ และบรรดานักบุญต่าง ๆ

ดังนั้น ในพระบัญญัตินี้จึงห้ามมิให้นำพระเจ้ามากล่าวอ้างอย่างไม่มีเหตุผล เช่น เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ การสาบานที่เป็นเท็จ เรื่องชั่วร้ายต่าง ๆ การบนบานต่อพระเจ้า หรือ นักบุญต่าง ๆ เมื่อสัมฤทธิ์ผลแล้วต้องกระทำกุศลตามที่บนบานไว้ หากไม่ทำถือว่าผิด (บาป) นอกจากนี้ยังห้ามกล่าวคำหยาบคายต่าง ๆ อันเป็นการหมิ่นพระเกียรติพระเจ้าและนักบุญรวมถึงพระแม่มารีย์

(๓) อย่าลืมฉลองวันพระเจ้าเป็นวันศักดิ์สิทธิ์^{๔๑} หนังสือปฐมกาลกล่าวถึงพระเจ้าทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายในกำหนด ๖ วาระ และวาระที่ ๗ พระองค์ทรงหยุดพักผ่อนและกำหนดให้เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ เราจึงถือว่าวันที่ ๗ วันสุดท้ายของสัปดาห์ ซึ่ง ก็คือ “วันอาทิตย์” เป็นวันที่ปฏิบัติตามคำสั่งของพระเจ้า คริสต์ชนต้องเฉลิมฉลองความรักและความเมตตาของพระเจ้าด้วย “การไปร่วมกันภาวนาถวายบูชามิสซาที่โบสถ์” และร่วมกันกระทำกิจการดี เช่น การบริจาคสิ่งของให้กับคนยากไร้ การเยี่ยมผู้ป่วย กิจการกุศลต่าง ๆ การพาครอบครัวไปพักผ่อนร่วมกันทำกิจกรรมเสริมความดี ดังนั้น ในพระบัญญัตินี้ห้ามมิให้ทำงานในวันที่ ๗ คือ วันอาทิตย์ เพราะต้องการให้คริสตชนไปโบสถ์ได้ร่วมพิธีมิสซาเพื่อเฉลิมฉลองความรักและความเมตตาของพระเจ้า รวมถึงร่วมกันทำกิจการกุศลต่าง ๆ และร่วมกันทำกิจกรรมของครอบครัวด้วยการบริจาคทานเพื่อคนยากไร้ การเยี่ยมผู้ป่วย ฯลฯ

(๔) จงนับถือบิดามารดา^{๔๒} บิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณ เป็นผู้ให้กำเนิดเรา ท่านเป็นผู้อบรมและเลี้ยงดูเราจนเติบโตใหญ่และท่านยังเป็นผู้แทนของพระเป็นเจ้าอีกด้วย ในพระบัญญัตินี้กล่าวว่า บิดามารดาไม่ได้หมายถึงผู้ให้กำเนิดเราเท่านั้น แต่ยังหมายถึงผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งหลาย พี่ ป้า น้า อา ปู่ย่า ตายาย ครู อาจารย์ รวมไปถึงบรรดา พระสงฆ์ นักบวช และผู้ปกครองบ้านเมืองบิดามารดาเป็นผู้อบรมบุตรให้เป็นคริสตชนที่ดี ให้บุตรหลานได้รับศีลล้างบาป ปลุกฝังความเชื่อและปฏิบัติศาสนกิจที่ดี ดูแลสุขภาพอนามัยและสอนสั่งให้บุตรหลานเคารพกฎหมายบ้านเมือง บุตรต้องมีหน้าที่ให้ความเคารพ นับถือ ต้องรักบิดามารดาของตน แสดงออกด้วยการกตัญญูรู้คุณ มีความนบนอบเชื่อฟังท่าน ดูแลและเอาใจใส่ท่านเมื่อยามท่านเจ็บป่วย พุดคุยให้คลายกังวล ให้ท่านรู้สึกอบอุ่น รวมไปถึงการดูแลและเอาใจใส่ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อาให้มีความสุขตามสมควร ดังนั้น ในพระบัญญัตินี้จึงมุ่งให้กระทำด้วยการเคารพและดูแลให้ความรักแก่บิดามารดา บำรุงให้ท่านมีความสุขและรวมไปถึง

^{๔๑} ปฐม ๒ : ๒ - ๓.

^{๔๒} ลก ๒ : ๕๑, อฟ ๖ : ๑-๓ เทียบ ฉบ ๕ : ๑๖

การเอาใจใส่ ดูแล ปู ยา ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา ให้มีความสุข เพราะท่านเป็นผู้มีพระคุณ เป็นผู้ให้กำเนิดและเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูให้ ลูก หลาน เป็นคริสต์ชนที่ดี

(๕) **อย่าฆ่าคน**^{๔๓} การฆ่าคน หมายถึง การทำให้ผู้อื่นตายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ โทษของการกระทำด้วยเจตนาจะมีโทษหนักกว่ากระทำด้วยประมาท โทษของบาปก็พิจารณาจากเจตนา เช่นกัน เช่น เจตนาการทำแท้ง ถือว่าเป็น “บาปหนัก” ผู้ที่โปรดบาปได้คือ “พระสังฆราช” แต่พระสังฆราชสามารถมอบอำนาจให้พระสงฆ์โปรดในนามของท่านได้ ส่วนบาปเรื่อง “การฆ่าคน” พระสงฆ์สามารถยกบาปได้ทันที นอกจากนี้พระบัญญัติข้อนี้ยังครอบคลุมถึง

- การทำร้ายร่างกาย คือ การทำให้บาดเจ็บ พิการ
- การทำร้ายชีวิตวิญญาณ คือ การเป็นที่สะดุดแก่ผู้อื่น เช่น การกระทำ การพูด การเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีในการทำร้ายต่อชีวิต แต่ถ้าหากเป็นการชักจูงหรือส่งเสริมให้กระทำผิดจะมีโทษหนักกว่าการทำร้ายชีวิตวิญญาณ

- การด่าแข่ง การแสดงความโกรธเกรี้ยว ฉุนเฉียว การพูดหยาบคาย การทะเลาะวิวาท การอาฆาต มาตราร้าย ผูกใจเจ็บ การเบียดเบียน การเกลียดชังต่อกัน

นอกจากนี้ยังมีประเด็น ที่ต้องพิจารณา ดังนี้

- การฆ่าหรือทำร้ายผู้อื่นตามคำสั่งซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบของตน เช่น กรณีของทหารที่ออกรบต้องสังหารศัตรูเพื่อปกป้องบ้านเมืองถือว่า “ไม่บาป” แต่หากมีเจตนาแกล้งทรมาณ เกลียดชังโดยไม่มีเหตุผล เป็นไปเพราะเหตุผลส่วนตัวถือว่า “เป็นบาป”

- การทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ, พิการ หรือ เสียชีวิตโดยไม่เจตนา เช่น การขับรถชนคนตายโดยไม่เจตนา ถือว่ามีความผิดกระทำโดยประมาท ต้องรับผิดชอบชดเชยความผิดอย่างเต็มที่ตามความยุติธรรมและต้องพิจารณาความรักประกอบด้วย หากชดเชยความเสียหายน้อยที่สุดถือว่า “เป็นบาป”

- การป้องกันตัวที่เกินกว่าเหตุ เช่น คนพิการเดินมาจะทำร้ายเราโดยปราศจากอาวุธใดๆแต่เรากลับยิงเขาตาย ถือว่า “เป็นบาป”

- การฆ่าสัตว์ไม่ถือว่าเป็นบาป เพราะสรรพสิ่งและสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้พระเจ้าสร้างมาเพื่อมนุษย์ มนุษย์จึงสามารถฆ่าสัตว์และนำมาเป็นอาหารได้ เช่น หมู เป็ด ไก่ ปลา ฯลฯ รวมถึงฆ่าสัตว์ที่มีพิษที่จะทำอันตรายแก่เรา เช่น งูมีพิษ ตะขาบ แมลงป่อง ยุง ฯลฯ

- การทรมาณสัตว์เพื่อความสนุกสนานโดยการจับสัตว์มาทำร้ายกัน อันแสดงถึงความมีจิตใจที่โหดร้าย เช่น การชนวัว การตีไก่ การนำปลาмаกัดกัน ถือว่า “เป็นบาป”

ดังนั้น ในพระบัญญัตินี้จึงเป็นการห้ามการฆ่าคนรวมถึง “การทำแท้ง” ซึ่งถือว่าเป็นบาปหนัก และยังครอบคลุมถึงการทำร้ายร่างกายให้บาดเจ็บหรือพิการ การทำให้สะดุดแก่ชีวิตและวิญญาณ การทะเลาะวิวาท การอาฆาตมาตราร้าย การสาปแช่ง การกระทำเหล่านี้เป็นการกระทำด้วย “เจตนา” ถือว่าผิด (บาป) ทั้งสิ้น ในกรณีของการฆ่าคนเพราะทำตามคำสั่งและเป็นหน้าที่ที่ต้องปกป้องประเทศ หรือ ผดุงความยุติธรรมของสังคม เช่น ทหารที่ออกรบ ตำรวจที่วิสามัญคนร้ายเป็นการกระทำโดยไม่มีเจตนาถือว่าไม่ผิด (บาป) ในส่วนของการกระทำโดยประมาทอันเป็นเหตุให้ผู้อื่น

^{๔๓} มธ ๕ : ๒๑-๒๒.

เสียชีวิตหรือบาดเจ็บจะต้องชดใช้ค่าเสียหายที่ได้กระทำแก่เขา ถ้าชดเชยค่าเสียหายไม่เพียงพอจะเป็นบาป การกระทำที่เป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุถือว่าเป็นบาป ในส่วนของทรามานสัตว์นำสัตว์มาทำร้ายกันถือว่าเป็นบาป แต่ถ้าเป็นการฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหารหรือฆ่าเพื่อป้องกันตัว เช่น ฆ่าสัตว์ที่มีพิษ ยุง สัตว์ที่ดุร้ายถือว่าไม่ผิด (บาป)

(๖) อย่าผิดประเวณี^{๔๔} มนุษย์เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีความปรารถนาหรือความต้องการทางเพศ ซึ่งถือเป็นสัญชาตญาณตามธรรมชาติ พระเจ้าทรงสร้างสัญชาตญาณนั้นเพื่อให้สรรพสิ่งได้สืบพันธุ์ขยายลูกหลานต่อ ๆ กันไป พระองค์ทรงมอบสติปัญญาให้กับมนุษย์ให้สามารถเลือกกระทำดี และละเว้นการกระทำผิดได้ มนุษย์จึงไม่ปล่อยตนให้อยู่ในตัณหา หรือ ความปรารถนาอันทำให้สูญเสียความบริสุทธิ์ทาง กาย วาจา ใจ มนุษย์จึงต้องมองความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศให้สูงขึ้น และทำให้ความปรารถนาหรือความต้องการเป็นเพียงสัญชาตญาณ เพื่อดำรงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้แตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย พระบัญญัตินี้จึงสั่งให้มนุษย์ละเว้นการกระทำทุกอย่างที่ผิดต่อความบริสุทธิ์ เช่น

- การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่ใช่ สามี-ภรรยาของตน
- การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน
- การกระทำผิดต่อความบริสุทธิ์ด้วยตนเอง

ดังนั้น พระบัญญัติข้อ ๖ ห้ามผิดประเวณี พระบัญญัตินี้ จึงสั่งให้มนุษย์ละเว้นการกระทำทุกอย่างที่ผิดต่อความบริสุทธิ์ เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่ใช่ สามี-ภรรยาของตน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน การกระทำผิดต่อความบริสุทธิ์ด้วยตนเอง

(๗) อย่าลักขโมย^{๔๕} พระเจ้าเป็นผู้สร้างทรัพย์สินขึ้นมาเพื่อมนุษย์ และให้มนุษย์รู้จักใช้ทรัพย์สินต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า พระองค์ทรงประทานทรัพย์สินของต่าง ๆ ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของแต่ละคน ในขณะที่เดียวกันก็มีทรัพย์สินของที่เป็นของส่วนรวมหรือของสาธารณะด้วย พระบัญญัตินี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมต่อทรัพย์สินเป็นความผิดต่อวัตถุและให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” คือ ข้าวของเงินทองทุกอย่าง รวมไปถึงอาคารสถานที่ (ที่ดิน) และสิ่งมีชีวิต (สัตว์) ทุกชนิด

การเอาทรัพย์สินของคนอื่นไปโดยผิดยุติธรรม

- ขโมย หมายถึง การเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาโดยที่เจ้าของไม่รู้ เช่น ขโมยเงินพ่อแม่ ขโมยของมีค่าของผู้อื่น ฯลฯ
- กินดอกเบี้ยเกินควร หมายถึง การกู้เงินที่คิดดอกเบี้ยสูงมาก คือ คิดเกินที่ธนาคารกำหนดถือว่าเป็นบาป แต่ถ้าหากคิดดอกเบี้ยถูกนับว่าเป็นการช่วยเหลือ
- ฉ้อโกง หมายถึง การกระทำผิดด้วยการใช้วิธีการโกงผู้อื่น เช่น การใช้เอกสารปลอม การคอร์รัปชันเชิงนโยบายด้วยการออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง การฉ้อราษฎร์บังหลวง

^{๔๔} อพย ๒๐ : ๑๔, เทียบ ฉฐบ ๕ : ๑๘.

^{๔๕} มธ ๑๙ : ๑๘.

- นายจ้างที่ไม่จ่ายค่าจ้างอันชอบธรรม เช่น ให้ทำงานหนักแต่จ่ายค่าตอบแทนน้อยเกินไปไม่สมกับค่าแรง รวมไปถึงการไม่จัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับคนงาน (ไม่ยุติธรรมต่อลูกจ้าง) ในทางกลับกัน ลูกจ้างที่อุ้งงาน ทำงานไม่เต็มที่ หนึ่งงาน ก็เป็นการทำผิดต่อนายจ้างเช่นกัน (ไม่ยุติธรรมต่อนายจ้าง)

- การค้าขายที่เอาเปรียบลูกค้า การทำธุรกิจ การทำการค้าขายของพ่อค้าและแม่ค้า ด้วยวิธี การโกงตาชั่ง ขายสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ โฆษณาเกินความเป็นจริง ถือเป็นการทำผิด (บาป)

ดังนั้น พระบัญญัติข้อ ๗ จึงเป็นข้อห้ามไม่ให้ลักขโมย และห้ามมักได้ทรัพย์สินของคนอื่น ซึ่งครอบคลุมข้อห้ามหลาย ๆ ข้อที่จัดเป็นองค์ประกอบของพระบัญญัติข้อ ๗ เช่น การฉ้อโกง การคิดดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม การจ่ายค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม การเอาเปรียบทางการค้า

(๘) อย่าพูดเท็จใส่ร้ายผู้อื่น^{๔๖} เป็นเรื่องการผิดยุติธรรม หรือ การละเมิดสิทธิต่อชื่อเสียง พระบัญญัตินี้ แยกเป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

(๘.๑) นินทา หมายถึง การเอาเรื่องของคนอื่นไปพูดและเรื่องที่พูดนั้นทำให้ผู้ที่ถูกพูดถึงเสียหายไม่ว่าเรื่องที่พูดนั้นจะเป็นความจริงหรือไม่ก็ตามเพราะเป็นสิทธิส่วนตัว แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง สามารถนำเรื่องไปแจ้งกับผู้เกี่ยวข้องได้ เช่น ในกรณีเห็นว่า ใครทำผิดและการทำผิดนั้นส่งผลถึงความเสียหายโดยรวม เช่นนี้ไม่ถือว่านินทา

(๘.๒) ใส่ความ หมายถึง การนำเอาเรื่องไม่จริงของผู้อื่นไปพูดซึ่งมีความผิด (บาป) มากกว่านินทาและห้ามกระทำในประเด็น ต่อไปนี้

- มุสา หมายถึง การห้ามพูดโกหก หรือ การห้ามพูดเท็จโดยมีจุดประสงค์จะหลอกลวงผู้อื่น แต่ถ้าเป็นกรณีการรักษาความลับของอาชีพด้วยการพูดโกหก เช่น แพทย์ต้องรักษาความลับของคนไข้ เลขาฯ การต้องรักษาความลับของบริษัท ทหารต้องรักษาความลับที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ของประเทศ ไม่ถือว่่าเป็นความผิด หรือกรณีการช่วยรักษาชีวิตและทรัพย์สิน เช่น รู้ว่ามีคนปองร้ายคนคนหนึ่งและมาถามหาที่อยู่ของคนนั้นกับเรา เราสามารถปฏิเสธไม่ทราบได้

- การเป็นพยานเท็จ หมายถึง การทำให้ความจริงถูกบิดเบือนเกิดการผิดต่อความยุติธรรม ผู้ให้การเท็จต่อหน้าศาลต้องรับผิดชอบต่อการให้การของตนด้วย

- การผิดต่อชื่อเสียงของผู้อื่น หมายถึง การใส่ความ การใส่ร้ายป้ายสีทำให้ผู้อื่นเสียหาย นอกจากนั้นยัง หมายถึงการตัดสินผู้อื่นด้วยเบาความ คือ การไม่มีเหตุผลหรือข้อเท็จจริงในการตัดสินผู้อื่น

- การผิดต่อความลับ หมายถึง การไม่รักษาความลับของผู้อื่น เช่น การนำข้อบกพร่องของผู้อื่นไปพูด

ดังนั้น พระบัญญัติข้อ ๘ จึงเป็น การห้ามกระทำละเมิดต่อชื่อเสียงของบุคคลอื่น การป้องกันไม่ให้เกิดการนินทา หรือ การใส่ความ ต้องระมัดระวังการพูด ควรพูดในสิ่งที่ควรพูด ต้องคิดก่อนพูดเสมอ และพึงตระหนักว่า “เราไม่มีสิทธิไปละเมิดชื่อเสียงของคนอื่น” เราต้องมีหน้าที่รักษา

^{๔๖} มธ ๕ : ๓๓.

ความดีของส่วนรวมไว้ พระคัมภีร์กล่าวว่า “อย่าไปตัดสินผู้อื่นแล้วท่านจะไม่ถูกตัดสิน” ในส่วนของการยกบาปจะต้องมีการชดเชยหรือชดใช้ความผิดที่กระทำอย่างสมบูรณ์ ด้วยการแก้ข่าวคืนชื่อเสียงให้แก่ผู้ถูกละเมิดจนครบถ้วน

(๙) อย่าปลงใจผิดประเวณี^{๔๗} เป็นการห้ามการคิด ความปรารถนา การมอง การอ่าน หรือ พฤติกรรมต่าง ๆ อันนำไปสู่การกระทำผิดต่อความบริสุทธิ์ อันเนื่องมาจากสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วย สื่อลามก อนาจารมากมาย ไม่ว่าจะเป็น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต หรือ การแต่งกาย การแสดงออก การพูดจาที่สื่อไปทางลามกอนาจาร การพบเห็นสิ่งเหล่านี้ยังมีใช้ความผิดหรือบาป แต่หากเป็นกรณีที่ตั้งใจ เช่น การพบเห็นหนังสือที่แสดงถึงลามกอนาจารแล้วหยิบมาอ่านปล่อยให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นต่อไป เช่นนี้ถือว่าเป็นบาปและมีความผิดแล้ว หรือ กรณีพบเห็นใครที่แต่งตัวไม่เรียบร้อยแล้วปล่อยให้ไปไปตามความคิด เช่นนี้ถือว่าเป็นบาปและหากเราเป็นผู้ชายหรือเป็นผู้แต่งตัวไม่เรียบร้อยเสียเอง ความผิดหรือบาปก็จะเพิ่มมากขึ้นเพราะตัวเราเป็นเหตุให้กระทำผิดโดยตรง สภาพของสังคมในปัจจุบันทำให้คนขาดจิตสำนึกในการมีจริยธรรมที่กระทำดี ซึ่งเรียกว่า ศีลธรรมเสื่อมอาจมองว่า การกระทำความผิดทางเพศ การเปลี่ยนคู่นอน การผิดลูกผิดเมีย การเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นเพียงเรื่องของการตอบสนองความใคร่เป็นเพียงการสนองตัณหาของตนเท่านั้น การมีความคิดเช่นนี้ทำให้ชีวิตของมนุษย์ถูกลดคุณค่าลงอย่างน่าใจหาย สิ่งที่จะช่วยป้องกันความผิดในเรื่องนี้ มีดังนี้

- การภาวนา เป็นวิธีที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เราใกล้ชิดกับพระเจ้า การมีพระเจ้าอยู่กับตนจะช่วยทำให้เราเข้มแข็ง มีพลังในการที่จะเอาชนะการประจญล่อลวงต่าง ๆ จากกิเลสตัณหา ราคะ โลภี ภัย วิสัย มีแรงบันดาลใจที่จะทำให้ตนบริสุทธิ์

- การรับศีลศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เป็นวิธีเพิ่มพลังด้วยพระพรของพระเป็นเจ้า เช่น ศีลภยบาป ศีลมหาสนิท

- ความศรัทธาต่อพระแม่มาเรีย เพื่อเป็นกำลังใจและพระพรที่พระแม่มาเรียทรงอ้อนวอนจากพระเจ้าเพื่อเรา

ในพระบัญญัติข้อ ๙ เป็นการห้ามการคิด ความปรารถนา การมอง การอ่าน หรือ พฤติกรรมต่าง ๆ อันนำไปสู่การกระทำผิดต่อความบริสุทธิ์ อันสืบเนื่องมาจากปัญหาด้านศีลธรรมในสังคมปัจจุบันมีการกระทำผิดเกี่ยวกับเพศมากมายเพราะคนในสังคมขาดความยับยั้งชั่งใจเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องการสนองตัณหาของตนจึงทำให้ชีวิตมนุษย์ถูกลดคุณค่าลงไม่ต่างไปจากสัตว์คริสต์ชนจึงให้ภาวนาเพื่อให้พระเจ้าอยู่กับตน ให้รับศีลศักดิ์สิทธิ์เพื่อตระหนักถึงความบาป เพื่อช่วยเสริมให้มีจิตใจที่เข้มแข็งไม่ลุ่มหลงในสิ่งยั่วชวนต่าง ๆ

(๑๐) อย่ามักได้ทรัพย์สินของผู้อื่น^{๔๘} ได้อธิบายในประเด็น ดังนี้

การเก็บรักษาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยผิดยุติธรรม

^{๔๗} มธ ๕ : ๒๗ - ๒๘.

^{๔๘} มธ ๖ : ๒๑.

- ลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้ หรือพวกเหนียวหนี้ ที่ขาดความรับผิดชอบ ไม่ทำหน้าที่ลูกหนี้ที่ดี

- ผู้ที่รับซื้อของโจร หมายถึง ผู้ที่รู้ว่าของที่ซื้อมานั้นเป็นของที่ขโมยมาเรียกว่า “ของโจร” ซึ่งเป็นของที่ผิดกฎหมายแต่ยังซื้อเอาไว้ถือว่าเป็นการทำผิด (บาป)

- การไม่คืนของที่เก็บได้หรือของที่มีคนฝากไว้ เพราะสิ่งของเหล่านี้ไม่ใช่ของเรา ดังนั้น จึงต้องคืนให้กับเจ้าของ ถ้าไม่พบเจ้าของก็ต้องนำสิ่งของมอบให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อติดตามหาเจ้าของ หากไม่สามารถตามหาเจ้าของได้จริง ๆ ต้องนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการสาธารณกุศล

- การจงใจทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น เช่น มีอารมณ์โกรธผู้อื่นไปจุดไฟเผาบ้านเขาได้รับความเสียหาย การปล่อยปละละเลยให้สัตว์เลี้ยงไปทำความรำคาญหรือ สร้างความเสียหายแก่ผู้อื่น

- ร่วมมือในการทำผิดพระบัญญัติ เช่น การร่วมมือฉ้อโกงผู้อื่น หรือ ทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การทำหน้าที่ดูต้นทางให้ผู้อื่นขโมยของสำหรับ “บาปผิดต่อความยุติธรรม” นี้จะได้รับการยกบาป ก็ต่อเมื่อต้องชดเชยทรัพย์สิน สิ่งของที่กระทำผิดนั้นให้กับผู้เสียหายด้วยจึงจะทำให้บาปหลุด

ดังนั้น พระบัญญัติข้อ ๑๐ จึงเป็นข้อห้ามไม่ให้ลักขโมย และห้ามมักได้ทรัพย์สินของคนอื่น ซึ่งครอบคลุมข้อห้ามหลาย ๆ ข้อ ที่จัดเป็นองค์ประกอบของพระบัญญัติข้อ ๗ เช่น การฉ้อโกง การคิดดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม การจ่ายค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม การเอาเปรียบทางการค้า และยังคงครอบคลุมถึง การรับซื้อของโจร การจงใจทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้ การร่วมมือกระทำความผิด สำหรับการยกบาปนั้นจะต้องชดเชย

๓.) พระบัญญัติของพระศาสนจักร คริสต์ชนคาทอลิกมีความเชื่อว่าพระบัญญัติของพระศาสนจักรเป็นวิธีการทำบุญในระดับศีลซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้^{๔๙}

ข้อปฏิบัติของพระศาสนจักร ประกอบด้วย

๑. จงร่วมมิสซาในวันอาทิตย์ และวันฉลองบังคับเพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า พระเยซูเจ้า พระแม่มาเรีย ฯลฯ ด้วยการไปร่วมพิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณ

๒. จงดอดอาหารและอดเนื้อในวันบังคับเพื่อให้คริสตชนได้ทำการบำเพ็ญพรตหรือพอเพียงรู้จักอดทนและอดกลั้นความต้องการของตน เพื่อสร้างบุญสร้างกุศลและใช้โทษบาป

๓. จงไปสารภาพบาปหรือจงรับศีลอภัยบาปอย่างน้อยปีละครั้ง และจงรับศีลมหาสนิทอย่างน้อยปีละครั้งในกำหนดปีสภา เพื่อให้คริสตชนได้ชำระจิตใจของตนเองด้วยการรับศีลอภัยบาป ซึ่งเป็นการต่อเนื่องงานการกลับใจและการให้อภัยบาปของศีลล้างบาป และให้รับศีลมหาสนิท

๔. จงบำรุงพระศาสนาตามความสามารถ เพื่อสอนให้คริสตชนรู้จักการช่วยกันดูแลพระศาสนา

^{๔๙} การศาสนา, กรม, ความรู้ศาสนาเบื้องต้น, หน้า ๙๘.

ดังนั้น ตามความเชื่อของคาทอลิก ข้อบัญญัติของพระศาสนจักรถือเป็นวิธีการทำบุญในระดับศีลซึ่งคริสต์ชนพึงนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ๑. การร่วมพิธีมิสซาเพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า ๒. การอดอาหารและเนื้อในวันบังคับ ๓. การรับศีลอภัยบาปและรับศีลมหาสนิทอย่างน้อยปีละครั้งในกำหนดปี ๔. การบำรุงพระศาสนาตามกำลังและความสามารถ

วิธีการทำบุญในระดับของศีล ประกอบด้วย ศีล ธรรมบัญญัติ และพระบัญญัติ ๑๐ ประการ พระบัญญัติของพระศาสนจักร และอธิบายว่า ศีล หมายถึง “พิธีกรรม” ที่ก่อให้เกิดพระพรหรรษา และพรแก่ผู้รับ ดังนั้น “ศีลศักดิ์สิทธิ์” คือ พิธีกรรมที่เป็นเครื่องหมายภายนอกอันศักดิ์สิทธิ์ที่ก่อให้เกิดพระพรหรรษาและพรแก่มนุษย์ตามขั้นตอนของชีวิต ในวัยและสถานการณ์ต่าง ๆ ศีลศักดิ์สิทธิ์มีทั้งหมด ๗ ข้อ ประกอบด้วย ๑. ศีลล้างบาป เป็นศีลที่คริสต์ชนทุกคนต้องรับเพื่อแสดงตนเป็นคริสต์เป็นการมีส่วนร่วมในการสิ้นพระชนม์และฟื้นคืนชีพของพระเยซูและนำไปสู่ศีลข้ออื่นต่อไป ๒. ศีลกำลัง ทำให้ผู้รับศีลได้รับกำลังและอยู่รอดด้วยพระเมตตาจากพระบิดา พระบุตร และพระจิตอันนำมาซึ่งสติปัญญา ทำให้เกิดความรู้ มีพลังร่างกายและแรงใจในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ๓. ศีลมหาสนิท คือ ศีลที่เป็นที่บรรจุพระโลหิต พระวิญญาณ และพระเทวภาพของพระเยซูคริสต์ ภายใต้รูปปรากฏของขนมปังและเหล้าองุ่น เป็นการระลึกถึงวันสิ้นพระชนม์ของพระเยซูบนไม้กางเขนแทนผู้มีบาปทั้งหลาย การรับประทานขนมปังและเหล้าองุ่นด้วยกัน เป็นการประกาศยอมรับว่าพระองค์สถิตอยู่ในกายเรา ๔. ศีลแก้บาป คือ ศีลศักดิ์สิทธิ์ซึ่งยกบาปที่ได้กระทำแล้ว (บาปส่วนตัว) ซึ่งกระทำหลังจากรับศีลล้างบาป (บาปกำเนิด) มาแล้ว ผู้ที่มีอำนาจยกบาป คือ พระสังฆราช หรือ พระสงฆ์ที่พระสังฆราชมอบอำนาจให้แก่บาปได้ ๕. ศีลเจิมคนไข คือ ศีลที่บรรเทาวิญญานและร่างกายของผู้ป่วยซึ่งการเยียวยาวิญญานนั้นก็หมายถึงการชำระเศษบาปและบาปซึ่งผู้รับยังติดอยู่เพื่อช่วยให้มีสติกำลังสามารถต่อสู้กับวิญญานร้ายได้จนถึงที่สุด ๖. ศีลบวช คือ การบวชเป็นพระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นพระพรหรรษาอันยิ่งใหญ่และถือเป็นเกียรติศักดิ์อันสูง เพราะพระสงฆ์เป็นผู้บำเพ็ญกรรมดีกิจแทนพระเยซูคริสต์ ๗. ศีลสมรส คือ ศีลแต่งงาน (บางที่เรียกว่า ศีลกล่าว) ศีลแต่งงานนี้คู่สมรสจะเป็นผู้กล่าวโดยมีพระสงฆ์เป็นสักขีพยานในการแต่งงานต่อหน้าพระพักตร์ของพระเยซูคริสต์เจ้า เพื่อจะสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์และอยู่ด้วยกันตลอดไปโดยไม่หย่าขาดจากกัน เว้นแต่เสียชีวิต

สิ่งคล้ายศีล คือ วัตถุหรือจารีตพิธีกรรมบางอย่างที่พระศาสนจักรกำหนดให้มีพระคุณพิเศษอยู่กับวัตถุ หรือ พิธีกรรมนั้น ๆ และผู้ที่ปฏิบัติหรือใช้ด้วยความเชื่อความศรัทธาก็จะได้รับพระคุณตามน้ำพระทัยของพระเป็นเจ้า ซึ่งแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ ๑. การสวดบทภาวนาบทข้าแต่พระบิดา พระเยซูทรงสอนศิษย์ของพระองค์ให้ภาวนาเพื่อขอพรพระจิตเจ้าให้นำไปสู่อาณาจักรพระเจ้า ๒. น้ำเสก หมายถึง วัตถุที่ได้รับการเสกจากพระเป็นเจ้า โดยเชื่อว่าพระพรของพระจิตเจ้าช่วยชำระล้างให้สะอาด ทำให้บาปหมดไป ๓. บทข้าพเจ้าขอสารภาพบาปใช้สวดก่อนเริ่มพิธีมิสซาในส่วนของกรานิกนิตและการสารภาพบาป เพื่อเป็นการเตรียมตัวถวายบูชามิสซา ๔. การมีเมตตาจิตช่วยเหลือผู้อื่นผู้ขัดสนยากจน ๕. การอวยพรต่าง ๆ เช่น การอวยพรของพระสังฆราช การอวยพรศีลมหาสนิท การอวยพรในพิธีมิสซา ๖. วัตถุที่ได้รับการเสก เช่น ถ้ำ ไบลาน ซึ่งระลึกถึงการเสด็จเข้ากรุงเยรูซาเล็มของพระเยซูเจ้า และวัตถุที่ได้รับการเสก เช่น เทียน รูปกางเขน รูปแม่พระ รูปนักบุญสายประจำก็ถือว่าเป็นสิ่งคล้ายศีล

พระธรรมบัญญัติและบัญญัติ ๑๐ ประการเป็นการทำบุญในระดับศีล ในส่วนของพระธรรมบัญญัติ ประกอบด้วยคุณธรรมเหนือธรรมชาติ คือ ความเชื่อและความไว้วางใจในพระเจ้า และ คุณธรรมเกี่ยวกับความประพฤติ คือ การมีความคิดในการที่จะประพฤติและปฏิบัติตนไปทางที่ดี ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติตามพระบัญญัติ ๑๐ ประการ ซึ่งประกอบด้วย ๑. การนมัสการพระเจ้าพระองค์เดียวด้วยการเคารพต่อพระเจ้าซึ่งเป็นที่สูงสุดพระองค์เดียว ให้มีความเชื่อและศรัทธาในองค์พระผู้เป็นเจ้าอย่างแท้จริง ๒. ห้ามกล่าวอ้างพระเจ้าโดยไม่มีเหตุผล ห้ามกล่าวคำหยาบคายอันเป็นการหมิ่นเกียรติพระเจ้า การสาบานที่เป็นเท็จ เรื่องชั่วร้ายต่าง ๆ ๓. ห้ามมิให้ทำงานในวันอาทิตย์ ในวันที่ ๗ เพราะต้องการให้คริสตชนไปโบสถ์ได้ร่วมพิธีมิสซาเพื่อเฉลิมฉลองความรักและความเมตตาของพระเจ้า รวมถึงร่วมกันทำกิจการกุศลต่าง ๆ ๔. การนับถือบิดาและมารดา ให้กระทำด้วยการเคารพและดูแลให้ความรักแก่บิดามารดา บำรุงให้ท่านมีความสุขและรวมถึงการเอาใจใส่ ดูแล ปู ยา ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา ให้มีความสุข ๕. การห้ามการฆ่าคนรวมถึงการทำแท้งและครอบครัวรวมถึงการทำร้ายร่างกายให้บาดเจ็บหรือพิการการทำให้สะดุดแก่ชีวิตและวิญญาณ การทะเลาะวิวาท การอาฆาตมาดร้าย การสาปแช่ง อนึ่งมีข้อสังเกตว่า หากกระทำโดยไม่เจตนา หรือ ทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาไม่ถือว่ามีความผิด (ไม่บาป) เช่น ผิดคุณธรรมของสังคม เช่น ทหารที่ออกรบ, ตำรวจที่วิสามัญคนร้าย การห้ามนำสัตว์มาทำร้ายกันหรือนำมาพ่นกันชนต่อกัน แต่กรณีที่ฆ่าสัตว์เพื่อป้องกันตัว หรือ นำมาเป็นอาหารไม่ถือว่าบาป ๖. ห้ามผิดประเวณี ด้วยการละเว้นการกระทำทุกอย่างที่ผิดต่อความบริสุทธิ์ เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่ใช่ สามี-ภรรยาของตน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน การกระทำผิดต่อความบริสุทธิ์ด้วยตนเอง ๗. ห้ามไม่ให้ลักขโมย ซึ่งครอบคลุมถึงการฉ้อโกง การคิดดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม การจ่ายค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม การเอาเปรียบทางการค้า ๘. ห้ามพูดเท็จใส่ร้ายคนอื่น เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการนินทา หรือ การใส่ความ ต้องระมัดระวังการพูด ควรพูดในสิ่งที่ควรพูด ต้องคิดก่อนพูดเสมอ โดยมีหลักคิดว่าเราต้องมีหน้าที่รักษาความดีของส่วนรวมไว้และอย่าไปตัดสินผู้อื่น แล้วท่านจะไม่ถูกตัดสิน ๙. อย่าปลงใจผิดประเวณีเป็นการห้ามการคิด ความปรารถนา การมอง การอ่าน หรือ พฤติกรรมต่าง ๆ อันนำไปสู่การกระทำผิดต่อความบริสุทธิ์ ๑๐. ห้ามมักได้ทรัพย์สินของคนอื่น ซึ่งครอบคลุมข้อห้ามหลาย ๆ ข้อที่จัดเป็นองค์ประกอบของพระบัญญัติข้อ ๗ เช่น การฉ้อโกง การคิดดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม การจ่ายค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม การเอาเปรียบทางการค้า และยังครอบคลุมถึงการรับซื้อของโจร การจงใจทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การผัดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้ การร่วมมือกระทำความผิด ตามความเชื่อของคาทอลิก ในส่วนของข้อบัญญัติของพระศาสนจักรถือเป็นวิธีการทำบุญในระดับศีลซึ่งคริสตชนพึงนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ๑. การร่วมพิธีมิสซาเพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า ๒. การอดอาหารและเนื้อในวันบังคับ ๓. การรับศีลออกบาปและรับศีลมหาสนิทอย่างน้อยปีละครั้งในกำหนดปีสภา ๔. การบำรุงพระศาสนาตามกำลังและความสามารถ

๓.๓.๓ ภาวนา ภาวนาหรือการอธิษฐาน หมายถึง การสวดมนต์อ่อนน้อม หรือ การสนทนากับพระเจ้า เพื่อนมัสการขอพระคุณ ขอขมาโทษ หรือ ขอรับพระคุณต่าง ๆ ที่ต้องการ เช่น พระพรหมทาน เป็นการกระทำด้วยความซื่อสัตย์ อ่อนน้อม ด้วยจิตใจที่เปี่ยมด้วยความรักและความเมตตา ไม่โอ้อวด เป็นการภาวนาด้วยความตั้งใจด้วยความศรัทธาต่อพระเป็นเจ้า การภาวนานั้น ศาสนิกแสดงได้โดยการยืน การขมื่อ ขบหน้าลง น้อมกายลง หรือ คุกเข่า สามารถแสดงในอิริยาบถใด

ก็ได้ ในเวลาทุกค่ำเช้า^{๕๐} ดังคำกล่าวที่ว่า “จงขอแล้วจะได้ จงหาแล้วจะพบ จงเคาะแล้วจะเปิดให้แก่ท่าน”^{๕๑}

ในการอธิบายเรื่องหลักของการภาวนามีดังนี้ “เมื่อท่านทั้งหลายจะอธิษฐาน อย่าเป็นเหมือนคนหน้าซื่อใจคด เพราะเขาขบยีนอธิษฐานในธรรมศาลาและตามถนนเพื่อให้คนทั้งปวงเห็น เราบอกท่านตามจริงว่า เขาได้รับบำเหน็จของเขาแล้ว ฝ่ายท่านเมื่ออธิษฐานจงเข้าไปในห้องชั้นในและเมื่อปิดประตูแล้ว จงอธิษฐานขอจากพระบิดาของท่านผู้อยู่ในที่ลับ และพระบิดาของท่านผู้อยู่ในที่ลับจะทรงโปรดประทานแก่ท่าน”^{๕๒} ในการภาวนาแบบคาทอลิกที่เรียกว่า “การภาวนาแบบเบเนดิกติน”^{๕๓} มีองค์ประกอบ ๓ ประการ ดังนี้^{๕๔}

๑. การภาวนาในพิธีทำวัตร หรือเรียกว่า การงานของพระเจ้า (Opus Dei) การงานแห่งสวรรค์ (Divinum Officium) พิธีแห่งสวรรค์นี้เรียกง่าย ๆ ว่าการทำวัตรเป็นการสรรเสริญพระเจ้าด้วยพระวาระของพระองค์เอง เป็นการที่พระเยซูสนทนากับพระบิดาโดยอำนาจแห่งจิต

๒. การภาวนาในการศึกษา หรือ เรียกว่า การอ่านแห่งสวรรค์ (Lectio Divina) สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่การศึกษาเพื่อความรู้ แต่เป็น “การรำพึง” ดังที่นักบุญเบอร์นาร์ดแห่งแคลร์วอกซ์กล่าวว่า “เป็นการขบพระวาระของพระเจ้าเพื่อให้ธารน้ำนมแห่งปัญญาและข้อแนะนำแห่งจิตวิญญาณไหลรินออกมา”

๓. การภาวนาในการงานประจำวัน หรือ เรียกว่า “การงานของพระหัตถ์” (Opus Manuum) โดยที่เราเป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้า ในการที่ทรงเปลี่ยนแปลงจักรวาลนี้ โดยการทำงานด้วยความรู้สึกตัวและความชอบธรรม

ในการภาวนา มีบทภาวนาที่สำคัญที่พระเยซูคริสต์ทรงสอนไว้เรียกว่า “บทข้าแต่พระบิดาของข้าพเจ้าทั้งหลาย” เป็นบทภาวนาของผู้มีชีวิตใหม่ที่ผู้ภาวนาอาศัยพระจิตเจ้าให้อยู่ในดวงใจของผู้ภาวนาเพื่อการขอเป็นประชากรของบุตรพระเจ้า และให้มนุษย์ทุกคนเป็นพี่น้องกันให้มีส่วนร่วมในสวรรค์ตั้งแต่โลกนี้เพื่อความสำเร็จเกิดขึ้นในแผ่นดินซึ่งหมายถึง “ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าและการประทับอยู่ของพระเจ้าอยู่ในดวงใจ” ซึ่งปรากฏพระอาณาจักรพระเจ้าในโลกนี้ว่า

ข้าแต่พระบิดาของข้าพเจ้าทั้งหลาย พระองค์สถิตในสวรรค์
พระนามพระองค์จงเป็นที่สักการะ พระอาณาจักร จงมาถึง
พระประสงค์ จงสำเร็จในแผ่นดินเหมือนในสวรรค์
โปรดประทานอาหารประจำวัน แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายในวันนี้

^{๕๐} กรีกุตา เทียร์ทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน”, หน้า ๗๓.

^{๕๑} มธ. ๗ : ๗.

^{๕๒} มธ. ๖ : ๕ - ๘.

^{๕๓} โดรเจอร์ เจ คอร์เลสส์, การภาวนาในพระเจ้า (หัวใจของการภาวนาแบบเบเนดิกติน), แปลโดย วเนช, (กรุงเทพฯมหานคร : คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา, ๒๕๒๖), หน้า ๓ - ๔.

^{๕๔} พระมหาเอกรินทร์ เอกนโร, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์ (โรมันคาทอลิก)”, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๘๗.

โปรดประทานอภัยแก่ข้าพเจ้า เหมือนข้าพเจ้าให้อภัยแก่ผู้อื่น
โปรดช่วยข้าพเจ้าไม่ให้แพ้การประจญ แต่โปรดช่วยให้พ้นจากความชั่วร้ายเทอญ^{๕๕}

บทภาวนานี้สามารถวิเคราะห์หลักธรรมทางศาสนาคริสต์ออกได้เป็นสองส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการถวายเกียรติพระเจ้าโดยการประกาศยอมรับ ส่วนที่สองเป็นการอ้อนวอนให้กับตนเองเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิต เป็นการเอ่ยนามของพระเจ้าเป็นครั้งแรกอันเป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ที่เรียกว่า พระเจ้าเป็นพระบิดาของข้าพเจ้าทั้งหลายซึ่งหมายถึงการเป็นประชาคมของ บุตรพระเจ้าซึ่งการเป็นประชาคมของบุตรพระเจ้า คือ มนุษย์ทุกคนเป็นพี่น้องกันมีพระเจ้าพระองค์สถิตในสวรรค์ พระองค์ทรงเป็นพระบิดาของทุกคน คำว่า สถิตในสวรรค์ คือ ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าและการมีอยู่ของพระเจ้า

ในบทภาวนาส่วนแรกเป็นการถวายเกียรติแต่พระเจ้า พระบิดา โดยขอให้พระนามของพระองค์จงเป็นที่สักการะ และพระอาณาจักรจงมาถึง และพระประสงค์จงสำเร็จในแผ่นดินเหมือนในสวรรค์ปรากฏ ดังนี้^{๕๖}

๑. ขอให้พระนามของพระองค์จงเป็นที่สักการะ พระนาม คือ พระเจ้า เป็นการขอให้พระองค์ได้รับการสักการะอย่างสมควร พระเยซูคริสต์เจ้าทรงมอบหน้าที่ให้พระศาสนจักรประกาศพระเจ้าและองค์ความรักแก่มนุษย์ทุกคน ดังนั้น แผนการของพระเจ้า คือ การทำให้พระนามของพระองค์ได้รับการสักการะ

๒. ขอให้พระอาณาจักรจงมาถึง พระเยซูทรงมีภารกิจสำคัญ คือ การประกาศข่าวดีว่าพระอาณาจักรของพระเจ้ามาถึงแล้ว พระอาณาจักรได้เริ่มขึ้นแล้วในองค์พระเยซูคริสต์และกำลังดำเนินต่อไปในปัจจุบัน อาณาจักรพระเจ้างำลังเปลี่ยนแปลง ชีวิต สังคม ทำให้ความชั่วร้ายและบาปสลายไปจะอยู่ด้วยกันไม่ได้ ความดีจะชนะความชั่วร้ายและอาณาจักรพระเจ้าจะดำเนินไปจนกว่าจะเสร็จสมบูรณ์ และในวาระสุดท้ายขอให้การมาถึงและการเจริญเติบโตของพระอาณาจักรพระเจ้าในวันนี้ ในปัจจุบันแห่งชีวิตของเรา

๓. พระประสงค์จงสำเร็จในแผ่นดินเหมือนในสวรรค์ การภาวนาขอให้พระบิดาได้รวมน้ำใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระบุตรของพระองค์ เพื่อให้แผนการแห่งความรอดของพระองค์จะสำเร็จสมบูรณ์ในโลก ในชีวิตของมนุษย์และในสังคมปัจจุบัน

ในบทภาวนาส่วนที่สอง เป็นการขอสิ่งที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิต การเยียวยารักษาจากบาปและการทำให้ความดีชนะความชั่วร้าย ดังนี้

๔. โปรดประทานอาหารประจำวันแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายในวันนี้ ในแต่ละวัน เราแสดงออกซึ่งความไว้วางใจในฐานะบุตรต่อพระบิดาของเราอาหารประจำวันคือ อาหารบนแผ่นดินโลกที่จำเป็นเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตสำหรับทุกคนและยังหมายถึงอาหารทรงชีวิตคือพระวาจาของพระเจ้า และพระกายของพระเยซูคริสต์เจ้าอาหารที่จะรับในวันนี้เป็นเหมือนอาหารของงานเลี้ยงในพระอาณาจักรพระเจ้าที่จะมาถึงเรากลั้มรสล่วงหน้าแล้วในพิธีบูชาขอบคุณ

^{๕๕} มธ ๖:๙ - ๑๓.

^{๕๖} บาทหลวง สมชัย พิทยาพงศ์พร, ชีวิตจิตคริสตชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม : วิทยาลัยแสงธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๐ - ๑๒๓.

๕. โปรดประทานอภัยแก่ข้าพเจ้า เหมือนข้าพเจ้าให้อภัยแก่ผู้อื่น พระเมตตาของพระเจ้า เพราะการกระทำผิดของเรา แต่คำขอนี้ไม่อาจเข้าถึงดวงใจของเราได้ถ้าเราไม่รู้จักให้อภัยแก่ศัตรูของเราตามแบบฉบับและด้วยความช่วยเหลือของพระเยซูคริสต์เจ้า การให้อภัยเป็นเครื่องหมายว่า “พระอาณาจักรมาถึงแล้ว” และเมื่อพระเจ้าให้อภัยเรา เราก็ต้องให้อภัยแก่ผู้อื่นด้วย การให้อภัยของพระเจ้า ทำให้เรามีความรักมากขึ้นและสามารถให้อภัยแก่ผู้อื่นได้

๖. โปรดช่วยข้าพเจ้าไม่ให้แพ้การประจญ ขอพระเจ้าอย่าให้เราใช้หนทางและโอกาสนำไปสู่บาป เรารวอนขอพระจิตเจ้า ช่วยให้เรารู้จักแยกแยะสิ่งถูกผิด และขอพลังแห่งพระพรของพระเจ้าช่วยภavanaตื่นเฝ้าและมีความพากเพียรจนถึงที่สุด

๗. โปรดช่วยให้พ้นจากความชั่วร้ายเทอญ คำอธิษฐานสุดท้ายของพระเยซูคริสต์เจ้าต่อพระบิดาเพื่อบรรดาศิษย์ ข้าพเจ้ามิได้อารวอนขอพระองค์ให้ทรงยกเขาออกจากโลก แต่ทรงวอนขอให้ทรงรักษาเขาให้พ้นจากมารร้าย บรรดาศิษย์ของพระเยซูคริสต์เจ้ายังอยู่ในโลก ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการทดลอง การผจญ ต้องต่อสู้กับความชั่วต้องรักษาความเชื่อไว้แม้ลำบาก ต้องไม่หมดหวัง หรือหมดกำลังใจ เพราะอาณาจักรพระเจ้าเริ่มต้นแล้วกำลังเติบโตต้องตื่นเฝ้าและอธิษฐานภavana พระเยซูคริสต์เจ้าทรงช่วยปลดปล่อยมนุษย์ให้เป็นอิสระจากบาปและความตาย พระองค์ทรงช่วยเรา เป็นอิสระจากความชั่วทั้งในปัจจุบัน อดีตและอนาคต

สรุปความว่า การภavana คือ การนอบน้อมทั้งกาย วาจา ใจ ที่เปี่ยมด้วย ความรัก ความเมตตา ด้วยการให้อภัยโดยไม่มีเงื่อนไข แม้ว่าเป็นศัตรู เป็นการกระทำที่เปี่ยมด้วยความศรัทธาในพระเจ้าเป็นเจ้า วิธีการภavanaโดย การยืน การชুমือ ชบหน้าลง น้อมกายลง หรือ คุกเข่า สามารถแสดงในอริบทใดก็ได้ ในเวลาทุกคำเช้าคริสต์ชนคาทอลิกมีวิธีการภavanaเป็น ๓ แบบ คือ ๑. การภavana ด้วยการสรรเสริญพระเจ้าเป็นเจ้า ๒. การรำพึงในพระวณะของพระเจ้าเป็นเจ้าอันนำมาซึ่งสติปัญญา ๓. การภavanaในชีวิตประจำวันด้วยการมีพระจิตเจ้าอยู่ในใจเพื่อการใช้ชีวิตประจำวัน มีภavanaที่สำคัญที่พระเยซูคริสต์ทรงสอนไว้เรียกว่าบทธำแต่พระบิดาของข้าพเจ้าทั้งหลายเป็นภavanaของผู้มีชีวิตใหม่ที่ผู้ภavanaอาศัยพระจิตเจ้าให้อยู่ในดวงใจของผู้ภavanaเพื่อการขอเป็นประชากรของบุตรพระเจ้าและให้มนุษย์ทุกคนเป็นพี่น้องกันให้มีส่วนร่วมในสวรรค์ตั้งแต่โลกนี้เพื่อความสำเร็จเกิดขึ้นในแผ่นดินซึ่งหมายถึงความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าและการประทับอยู่ของพระเจ้าอยู่ในดวงใจ อันปรากฏพระอาณาจักรพระเจ้าในดวงใจทำให้มนุษย์เกิดการปฏิบัติแต่คุณงามความดี ทั้งกาย วาจา ใจ ทำให้มนุษย์ทุกคนมีความรักและความเมตตา ให้อภัยซึ่งกันและกัน และนั่นคือ อาณาจักรพระเจ้าที่พระเจ้าเป็นเจ้าทรงปรารถนา

๓.๔ แหล่งของบุญ

คริสต์ชนคาทอลิกมีความเชื่อว่า แหล่งของบุญและกุศลอันไม่รู้หมดซึ่งสามารถนำมาแจกจ่ายให้แก่สัตบุรุษเพื่อชดเชยโทษบาป แหล่งบุญกุศลที่ว่า มี ดังนี้^{๕๗}

- บุญบารมีของพระเยซูคริสต์
- บุญกุศลของพระนางมารีย์
- บุญกุศลของนักบุญทั้งหลาย
- พิธีมิสซา
- กิจกรรมดีทั้งหลายของมนุษย์

เมื่อพิจารณาแหล่งกุศลอันไม่รู้หมดทั้งห้าแห่งซึ่งศาสนจักรสามารถนำมาแจกจ่ายแก่สัตบุรุษเพื่อชดเชยโทษบาปของเขานั้น พบว่าแหล่งที่ ๑ - ๔ เป็นแหล่งบุญที่มนุษย์ไม่ต้องพึ่งตนเองเลยแต่อาศัยบุญบารมีของพระเยซูคริสต์ พระนางมารีย์ บรรดานักบุญทั้งหลาย พิธีมิสซา ส่วนแหล่งที่ ๕ ได้แก่ การกระทำความดีทั้งหลายของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ต้องลงมือกระทำเอง เพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า

แหล่งที่เกิดจากการประพฤติ ปฏิบัติด้วยความดีงาม ที่เกิดจากแหล่งบุญกุศลทั้ง ๕ อย่างนี้สามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. การมีสติปัญญาปราดเปรื่อง
๒. การมีสัญชาติญาณอยู่ใต้การควบคุมของมนัส
๓. มีความสะดวก สบายในการทำมาหากิน
๔. ไม่ต้องตายเหมือนสัตว์อื่น เมื่อสร้างบุญกุศลเพียงพอเมื่อใดก็จะได้ขึ้นสวรรค์ได้

โดยตรง

๕. ไม่เจ็บป่วยไข้
๖. ปลอดภัยจากกิเลส^{๕๘}

สรุปความว่า คาทอลิกมีความเชื่อว่าแหล่งของบุญกุศลมีอยู่ ๕ อย่าง คือ ๑. ในบุญบารมีของพระเยซูคริสต์ ๒. พระนางมารีย์ ๓. นักบุญทั้งหลาย ๔. พิธีมิสซา ๕. กิจกรรมดีทั้งหลายที่มนุษย์เป็นผู้กระทำด้วยตนเอง แหล่งของบุญกุศลดังกล่าวทำให้เกิดแหล่งของบุญ คือ ๑. ทำให้มีสติปัญญาดี ๒. การมีสัญชาติญาณที่คอยควบคุมจิตใจมิให้กระทำความบาป (ความชั่วร้าย) ๓. ทำให้มีความสะดวก สบายในการประกอบอาชีพ ๔. สามารถขึ้นสวรรค์โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณา ๕. การมีสุขภาพแข็งแรง ๖. ทำให้มีจิตใจที่ปลอดภัยจากกิเลสและสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ

^{๕๗} กรีสดา เทียร์ทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน”, หน้า ๗๑.

^{๕๘} กิรีติ บุญเจือ, **ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๕๐.

๓.๕ ปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ

คำสอนของพระเยซูคริสต์ต้องการให้ศาสนิกละเว้นจากการทำบาปและเชื่อในพระวรสารของพระเจ้า ด้วยการประพฤติและปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระเจ้านั้นคือการปฏิบัติตามพระบัญญัติเรื่องความรักในพระเจ้า เพื่อนมนุษย์ แม้กระทั่งศัตรู ซึ่งเป็นการทำบุญที่สำคัญในศาสนาคริสต์ แต่ในความเป็นจริงในโลกสากลคริสต์ชนก็พบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ มีดังนี้

๓.๕.๑ ปัญหาการทำบุญที่ปรากฏในคัมภีร์

๑. ความรักตนเอง หรือ ความเห็นแก่ตัวหรือแก่พวกพ้องศาสนิกจะต้องละเว้นความอาฆาตพยาบาท ต้องทำดีแก่ศัตรู สวดภาวนาให้ศัตรู ดังคำถามที่นักบุญปีเตอร์ทูลถามพระเยซูคริสต์ว่า “ถ้าพี่น้องกระทำความผิดต่อข้าพระองค์เรื่อยไป ข้าพระองค์ควรยกความผิดกี่ครั้ง ถึงเจ็ดครั้งหรือ” พระเยซูตรัสตอบว่า “เรามีได้ว่าเพียงเจ็ดครั้งเท่านั้น แต่เจ็ดครั้งคุณด้วยเจ็ดสิบ”^{๕๙} ดังนั้น หากคริสต์ชนสามารถละเว้นความเห็นแก่ตัว ละเว้นความอาฆาตพยาบาทแล้ว ศาสนิกสามารถเข้าถึงบุญตามจุดมุ่งหมายของศาสนาได้

๒. การเอาชนะความโกรธ ดังคำสอนว่า “ถ้าเขาตบแก้มขวาของท่าน ก็จงหันแก้มซ้ายให้เขาด้วย”^{๖๐} ดังนั้น หากศาสนิกสามารถระงับความโกรธด้วยความไม่โกรธ หากทำได้ดังนี้แล้ว ศาสนิกก็สามารถเข้าถึงบุญตามจุดมุ่งหมายของศาสนาได้

๓. การรักศัตรู ดังคำสอนว่า “จงรักศัตรูของท่าน จงอธิษฐานเพื่อผู้ที่ข่มเหงท่าน ทำดังนี้แล้ว ท่านจะเป็นบุตรของพระบิดาผู้ทรงสถิตในสวรรค์”^{๖๑} ดังนั้น การรักศัตรู รักแม้กระทั่งผู้ที่ข่มเหงท่าน หากขจัดปัญหา ทำได้ดังนี้แล้ว ศาสนิกสามารถเข้าถึงบุญตามจุดมุ่งหมายของศาสนาได้

๔. การมีจิตใจที่แบ่งปัน ดังคำสอนว่า “ตัวอุฐรรอดรูเข็ม ง่ายกว่าคนมั่งมีจะเข้าไปในแผ่นดินพระเจ้า”^{๖๒} ดังนั้น การที่ศาสนิกมีจิตใจที่แบ่งปันให้แก่คนยากจน คนด้อยโอกาส หากขจัดปัญหานี้ได้แล้ว ศาสนิกสามารถเข้าถึงบุญตามจุดมุ่งหมายของศาสนาได้

๓.๕.๒ ปัญหาการทำบุญที่พระศาสนจักรกล่าวถึง มีดังนี้^{๖๓}

๑. การหยิ่งผยอง คือ การทะนงถือว่าตนดีกว่าผู้อื่น
๒. การตระหนี่ คือ การผูกใจจดจ่ออยู่กับทรัพย์สินเงินทอง ทำให้มนุษย์ตกเป็นทาสไม่คิดถึงพระเจ้าและความรอดของตน
๓. ความอูเลามาก คือ ความคิดหรือการกระทำลามกอนาจาร
๔. ความอิจฉา คือ ยินดีเมื่อเขาได้ภัย และเสียใจเมื่อเขาได้ดี
๕. ความโลภอาหาร คือ การดื่มกินเกินขนาดและความประมาทโดยเฉพาะการดื่มกินของมีนเมาและของเสพติด

^{๕๙} มธ. ๑๘ : ๒๑ - ๒๒.

^{๖๐} มธ. ๕ : ๓๙.

^{๖๑} มธ. ๕ : ๔๔ - ๔๕.

^{๖๒} มก.๑๐ : ๒๕.

^{๖๓} กรีกสุดา เตียร์ทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่ออันนี้มีต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน, หน้า ๖๒.

๖. ความโกรธ

๗. ความเกียจคร้าน

สรุปความว่า ศาสนาคริสต์กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญว่าเกิดจากการขาดความรัก ขาดความเมตตา การขาดการให้อภัย การขาดการแบ่งปันและการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความอิจฉาและริษยา ยังมีจิตใจที่ไฝต่ำ ทั้งนี้ เพราะศาสนิกมิได้ปฏิบัติตามพระบัญญัติ และมีจิตใจที่เข้าถึงอาณาจักรพระเจ้า ถึงแม้ว่ามนุษย์บางกลุ่ม บางคนจะมีความร่ำรวย ความสมบูรณ์พูนสุข แต่มนุษย์ทุกคนต้องไม่ลืมว่ามนุษย์จะมีบาปกำเนิดติดตัวมา มนุษย์จึงต้องมีความศรัทธาและความเชื่อในพระเจ้า เชื่อว่าต้องอาศัยบุญและบารมีของพระเจ้าช่วยไถ่บาปและรับศีลแก้บาป เพื่อมิให้ตนเองมีบาปที่หนักขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองมีบุญที่มากขึ้นเพื่อความสำเร็จในชีวิต ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวถึง สามารถแก้ไขได้ด้วยความเชื่อและความศรัทธาในพระเจ้า

๓.๖ สรุป

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีความเชื่อในการมีอยู่ของพระเจ้า ทุกสิ่งล้วนเกิดจากพระเจ้า ทรงเป็นผู้บันดาล พระเจ้ามีความรักและความเมตตาแก่มนุษย์ พระองค์ทรงมอบความรักให้แก่มนุษย์ โดยมุ่งหวังให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี มีความรัก มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน แนวคิดของการทำบุญ ก็คือ การมีความเชื่อในพระเจ้าด้วยการปฏิบัติตามพระบัญญัติ โดยเฉพาะพระบัญญัติข้อใหญ่เรื่องความรักซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือการประพฤติตนเป็นคนดี ด้วยการลดละกิเลส เครื่องเส้าหมองต่าง ๆ ทำจิตใจให้ห่างไกลจากอบายมุข เพื่อนำไปสู่ความดีงามซึ่งเรียกว่าอาณาจักรพระเจ้า

ในเรื่องการอธิบายถึงความสำคัญของบุญ มีแนวคิดที่สำคัญ คือ บุญ ประกอบด้วย ความเชื่อในพระเจ้าที่เป็นความเชื่อสูงสุด เชื่อว่าพระองค์ทรงมีอยู่จริง เป็นผู้บันดาลทุกสิ่งให้เกิดขึ้นบนโลกนี้ พระองค์เป็นต้นแบบในการทำความดี ทรงเป็นผู้รู้ และไถ่บาปที่เกิดแก่มนุษย์ ทำให้มนุษย์รอดพ้นจากความบาป ความชั่วร้ายต่าง ๆ พระเจ้าประสงค์ให้มนุษย์ได้กระทำตามพระบัญญัติเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีงามแก่ชีวิต พระเจ้าได้มอบพระบัญญัติเรื่องความรักให้แก่มนุษย์โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์มีการปฏิบัติด้วยความรัก ๒ ระดับ คือ ๑. ความรักระดับต้น ที่ให้มนุษย์แสดงความรักแก่ผู้อื่นเหมือนกับความรักในตนเอง อันแสดงถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราโกรธเกลียดสิ่งใดเราก็จะไม่กระทำสิ่งนั้นกับเพื่อนมนุษย์ ๒. ความรักระดับสูงสุด คือ ความรักที่แสดงถึงการมีเมตตาสูงสุด อันแสดงถึง การไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่อาฆาตมาดร้ายแม้ว่าผู้นั้นจะเป็นศัตรู เป็นการให้อภัยแม้ว่าเพื่อนมนุษย์ ผู้นั้นจะเป็นผู้ที่ทำร้ายจิตใจมากเพียงใดแต่ก็สามารถให้อภัยได้ ซึ่งการปฏิบัติตามพระบัญญัติความรักนี้ ถือเป็นหัวใจของการทำบุญในศาสนาคริสต์

คาทอลิกมีความเชื่อว่าแหล่งของบุญกุศลมีอยู่ ๕ อย่าง คือ ๑. ในบุญบารมีของพระเยซูคริสต์ ๒. พระนางมารีย์ ๓. นักบุญทั้งหลาย ๔. พิธีมิสซา ๕. กิจการดีทั้งหลายที่มนุษย์เป็นผู้กระทำด้วยตนเอง แหล่งของบุญกุศลดังกล่าวทำให้เกิดแหล่งของบุญคือ ๑. ทำให้มีสติปัญญาดี ๒. การมีสัญชาตญาณที่คอยควบคุมจิตใจมิให้กระทำความบาป (ความชั่วร้าย) ๓. ทำให้มีความสะดวก สบาย

ในการประกอบอาชีพ ๔. สามารถขึ้นสวรรค์โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณา ๕. การมีสุขภาพแข็งแรง ๖. ทำให้มีจิตใจที่ปลอดจากกิเลสและสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ

ศาสนาคริสต์กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญว่าเกิดจากการขาดความรัก ขาดความเมตตา การขาดการให้อภัย การขาดการแบ่งปันและการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความอิจฉาและริษยา ยังมีจิตใจที่ไฝ่ต่ำ ทั้งนี้เพราะศาสนิกมิได้ปฏิบัติตามพระบัญญัติและมีจิตใจที่เข้าถึงอาณาจักรพระเจ้า ถึงแม้ว่ามนุษย์บางกลุ่ม บางคนจะมีความร่ำรวย ความสมบูรณ์พูนสุข แต่มนุษย์ทุกคนต้องไม่ลืมว่ามนุษย์จะมีบาปกำเนิดติดตัวมา มนุษย์จึงต้องมีความศรัทธาและความเชื่อในพระเจ้า เชื่อว่าต้องอาศัยบุญและบารมีของพระเจ้าช่วยไถ่บาปและรับศีลแก้บาป เพื่อมิให้ตนเองมีบาปที่หนักขึ้น แต่ทำให้ตนเองมีบุญที่มากขึ้นเพื่อความสำเร็จในชีวิต ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวถึง สามารถแก้ไขได้ด้วยความเชื่อและความศรัทธาในพระเจ้า

บทที่ ๔

เปรียบเทียบบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

ในการศึกษาบทที่ ๒ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท และการศึกษาในบทที่ ๓ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องบุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก ในส่วนของการศึกษาบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบเพื่อทราบถึงความเหมือนและความต่าง โดยสรุปเปรียบเทียบในแต่ละประเด็นตามหัวข้อ ได้แก่ ความสำคัญของบุญ ความหมายและลักษณะของบุญ วิธีการทำบุญ อานิสงส์/แหล่งของการทำบุญ และปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ

๔.๑ ความสำคัญของบุญ

ในทัศนะของพระพุทธศาสนา บุญ เป็นจุดมุ่งหมายของศาสนิกที่จะพึงปฏิบัติ พระพุทธศาสนากล่าวว่า บุญนั้นเป็นความเชื่อที่มีมาเนิ่นนานตั้งแต่สมัยโบราณ บุญเป็นชื่อของความดีงาม ความสำเร็จ ความเป็นมงคล ความประเสริฐ เป็นสิ่งที่ชาวพุทธทั้งหลายมุ่งหวังและนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนา ซึ่งจุดมุ่งหมายในชาตินี้ คือ การที่ศาสนิกมีความประพฤติที่ดีงาม มีจิตใจที่ละเว้น กิเลส ความเศร้าหมอง และสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ให้มีจิตใจที่เข้มแข็งสามารถใช้ชีวิตเพื่อต่อสู้กับปัญหาในโลกได้อย่างมีสติและเกิดปัญญารู้เท่าทัน ในส่วนของจุดมุ่งหมายในภพหน้า คือการเข้าถึงพระนิพพาน บุญจึงเป็นกุศโลบายที่สำคัญที่ส่งเสริมให้ศาสนิกเป็นคนดีและทำให้สังคมมีความสุข

ในทัศนะของศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก บุญ หรือ การถวายเกียรติแด่พระเจ้าเป็นสิ่งที่คริสต์ชนทั้งหลายได้พึงปฏิบัติ บุญช่วยให้ศาสนิกได้มีจิตใจที่ นอบน้อม มีความรัก ความเมตตา มีใจที่ให้อภัยต่อเพื่อนมนุษย์ทำให้เกิดสติและปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องบนโลกมนุษย์และเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนา คือ การเข้าสู่อาณาจักรพระเจ้า สำหรับอาณาจักรพระเจ้าในโลกนี้ คือศาสนิกมีจิตใจที่ดีงาม มีความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ละเว้นจากกิเลสและสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปรกติสุข ส่วนอาณาจักรพระเจ้าในโลกหน้า คือ การที่มนุษย์ไม่มีบาปและอยู่กับพระเจ้าชั่วนิรันดร

จากที่ศณะดังกล่าว สามารถนำมาเปรียบเทียบความสำคัญของบุญ ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ เปรียบเทียบความสำคัญของบุญ

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก
๑. การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ๒. เป็นอุบายในการเข้าถึงพระนิพพานได้	๑. เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนา กล่าวคือ อาณาจักรพระเจ้าในโลกรนี้ คือ การมีจิตใจที่เปี่ยมด้วย ความรัก ความเมตตา มีพระจิตเจ้าอยู่ในดวงใจอันส่งผลให้เกิดความรัก การให้อภัยต่อเพื่อนมนุษย์ ทำให้เกิดสติปัญญาดำเนินชีวิตบนโลกด้วยความถูกต้อง ส่วนจุดมุ่งหมายในโลกหน้า คือ การอยู่กับพระเจ้าชั่วนิรันดร์ ๒. เป็นเครื่องขัดเกลากิเลส ทำให้ศาสนิกประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ๓. เป็นกุศโลบายให้ศาสนิกมุ่งกระทำความดีเพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า อันนำมาซึ่งความสงบสุขของชีวิตและความสงบสุขของสังคม

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบ สามารถสรุปความเหมือนและความแตกต่างได้ ดังนี้

ในแง่ของความเหมือนทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์กล่าวว่า “บุญ” เป็นสิ่งที่สำคัญที่ช่วยขัดเกลากิเลส และความประพฤติของมนุษย์ให้คิดดี กระทำดี ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของมนุษย์ทำให้มนุษย์มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ไม่ยึดติดในสิ่งชั่วร้าย อันส่งผลให้ชีวิตของศาสนิก มีความสุข ความสงบ ความเจริญและเกิดผลดีโดยรวมถึงสังคมและความเป็นอยู่ของประเทศ นอกจากนี้ “บุญ” ยังเป็นความเชื่อของศาสนิกว่าหากได้ทำบุญแล้ว สามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนาได้

ในแง่ของความต่าง พระพุทธศาสนา กล่าวว่า “บุญนั้นเกิดอยู่ที่บุคคล เกิดที่ใจของคนคนนั้น หากใจดี มีเมตตา มีความสงบ มีสติ เกิดปัญญา รู้เท่าทัน กิเลสและเครื่องเศร้าหมองต่าง ๆ ก็นับว่าเกิดบุญแก่ผู้นั้นแล้ว” ส่วนศาสนาคริสต์กล่าวว่า บุญนั้นเกิดจากพระพรชทานของพระเป็นเจ้าที่ประทานให้มนุษย์และเกิดจากการถวายเกียรติแด่พระเจ้า พระนางมารีย์ นักบุญต่าง ๆ พระศาสนจักร รวมถึงกิจการดีของมนุษย์

สรุปความว่า “บุญ” มีความสำคัญที่ช่วยขัดเกลากิเลส ทำให้ศาสนิกประพฤติดี ปฏิบัติชอบและเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของแต่ละศาสนา ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญของบุญไปในแนวทางเดียวกัน แต่ในส่วนองแนวทางปฏิบัติที่ทำให้เกิดบุญนั้นมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความเชื่อของศาสนาคริสต์ที่ว่า “พระเจ้าทรงเป็นผู้ประทานพระพรชทาน” ดังนั้น บุญจึงเกิดจากพระเจ้า และพระเจ้าประทานให้แก่มนุษย์ นั่นคือพระเจ้าเป็นผู้ประทานบุญให้เสมอ

๔.๒ ความหมายและลักษณะของบุญ

ในทัศนะของพระพุทธศาสนา “บุญ” คือ การมีเจตนาที่กระทำความดีอันประกอบด้วย การกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ และมีลักษณะที่พัฒนาจิตใจให้เจริญไปในทางที่ดี คือ ลด ละ ซึ่งกิเลส และสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ อันทำให้เกิดความสุขกายและความสุขใจแก่ผู้ที่ปฏิบัติ นอกจากนี้ บุญยังนำมาซึ่งความสงบสุขร่มเย็นของคนที่อยู่ในสังคมและมนุษยชาติทั้งมวล

ในทัศนะของศาสนาคริสต์ “บุญ” คือ การแสดงเจตจำนงของจิตใจที่อ่อนน้อมและศรัทธาต่อพระเจ้า เป็นไปเพื่อการเคารพและนอบน้อมทั้งทาง กาย วาจา ใจเป็นไปเพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า และพระเจ้าทรงเป็นผู้ประทานพระพรชานแก่นมนุษย์ อันทำให้จิตใจใฝ่ในการกระทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทน ลักษณะของบุญเป็นไปเพื่อการพัฒนาจิตใจ ทำให้จิตใจสูงขึ้น จิตใจที่ดีขึ้นอันส่งผลให้ผู้ที่ประพฤติและปฏิบัติเกิดสิ่งที่ดีงามแก่ชีวิต

จากทัศนะดังกล่าว สามารถนำมาเปรียบเทียบความหมายและลักษณะของบุญ ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ เปรียบเทียบความหมายและลักษณะของบุญ

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก
<p>๑. บุญ คือ การมีเจตนาที่กระทำความดี วิธีกระทำความดีทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นการกระทำเพื่อ ลด ละ กิเลสและเครื่องเศร้าหมองต่าง ๆ อันทำให้เกิดสติและปัญญา อันนำความสุขกายและความสุขใจแก่ผู้ที่ปฏิบัติ</p> <p>๒. บุญมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจไปในทางที่ดี ไม่ใช่เพื่อความสุขของตัวเองเท่านั้น แต่การทำบุญนั้นเพื่อความ สุข ความเจริญงอกงามร่มเย็นของสังคมหรือของมนุษยชาติทั้งหมด</p>	<p>๑. บุญ คือ การแสดงเจตจำนงของจิตใจในการนอบน้อมด้วยกาย วาจา ใจ ด้วยความศรัทธา และเป็นไปเพื่อการถวายเกียรติแด่พระเจ้า</p> <p>๒. บุญมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นไปเพื่อการพัฒนาจิตใจให้มีความดีงาม ความรัก และการให้อภัยต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นการกระทำด้วยจิตใจที่ดี ไม่หวังผลตอบแทน โดยได้รับการประทานพระพรชานจากพระเจ้า และบุญนั้นเป็นไปเพื่อความ สุข และความสงบร่มเย็นของสังคมและของมนุษยชาติ</p>

จากตารางเปรียบเทียบสามารถสรุปความเหมือนและความแตกต่างได้ ดังนี้

ในแง่ของความเหมือน ทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์กล่าวถึงความหมายของบุญว่าเป็นการกระทำความดี วิธีทำความดีทั้งทางกาย วาจา ใจ และเป็นไปเพื่อขัดเกลากิเลส ตัณหา และสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ทำให้ศาสนิกเกิดสติ เกิดปัญญา รู้เท่าทันในอารมณ์ และสามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานบนโลกแห่งความจริง สามารถดำเนินชีวิตในโลกนี้ด้วยความสุข ความสงบ ในส่วนลักษณะสำคัญของบุญกล่าวว่า บุญนั้นก่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจ ทำให้จิตใจสูงขึ้นอันส่งผลให้เกิดการประพฤติและปฏิบัติตนในทางที่ดีงาม

ในแง่ของความต่างทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์ไม่มีความแตกต่างในประเด็นนี้

สรุปความว่า บุญนั้นเป็นความเชื่อของศาสนาที่ทำให้เกิดการปฏิบัติที่ดีงามของศาสนิก เพื่อให้ศาสนิกเกิดสติ เกิดปัญญา รู้เท่าทันในอารมณ์ หลีกเลียงจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง ก่อให้เกิด การประพาสดี ปฏิบัติชอบ มีความเข้าใจในการดำรงชีวิตอยู่บนโลกมนุษย์ มุ่งดำเนินชีวิตด้วยความยินดีในความพอเพียง เกิดความสงบ ความสว่าง และ การอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์อย่างสันติสุข

๔.๓ วิธีการทำบุญ

ในทัศนะของพระพุทธศาสนา “วิธีการทำบุญ” หมายถึง ทางแห่งการทำความดี หรือ ทางทำความดี อันได้แก่ “บุญกิริยาวัตถุ ๓” ประกอบด้วย ๑. ทาน หมายถึง วิธีการทำบุญด้วยการให้การเสียสละในวัตถุหรือสิ่งของที่ตนมีออกไปโดยมีวัตถุประสงค์ระดับต้นคือการแลกเปลี่ยนสิ่งที่เอื้ออำนวยความสุขในชีวิตปัจจุบันและวัตถุประสงค์ระดับสูง คือต้องการลดความตระหนี่ความโลภในใจตน ๒. ศีล หมายถึง ความปรกดีที่ธรรมชาติของสัตว์บุรุษจะพึงสำรวมและเจตนาอันคิดจะรักษาความประพฤติกาย วาจา ให้เรียบร้อย สวยงาม ปราศจากโทษ ๓. ภาวนา หมายถึง “ภาวนามัย” หมายถึง บุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนาคความดี ที่ทำด้วยการฝึกอบรมจิตใจให้มีความสุขสงบมีคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับบุญกิริยาวัตถุ ทานมัย ศีลมัย

ในทัศนะของศาสนาคริสต์ “วิธีการทำบุญ” หมายถึง การมีความเชื่อในพระเจ้าสูงสุดใน การที่ปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระเจ้าโดยมีพระบัญญัติข้อใหญ่เรื่องความรักเป็นหัวใจสำคัญและนำพระบัญญัติมาประพฤติและปฏิบัติโดยเชื่อว่าการทำความดีทุกอย่างเป็นการถวายเกียรติแด่พระเจ้า ประกอบด้วย ๓ วิธี คือ ๑. ทาน คือ การสงเคราะห์ทรัพย์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยความเต็มใจ ซึ่งเปี่ยมไปด้วยความเมตตา กรุณา การสงเคราะห์ทานเป็นไปตามสมควรและเป็นไปอย่างไม้อ้อวอด ไม่แสดงตน จะทำให้ผู้สงเคราะห์ทานได้รับการประทานรางวัลเป็นความรักจากพระเจ้า ๒. ศีล หมายถึง “พิธีกรรม” ที่ก่อให้เกิดพระพรชทาน และพรแก่ผู้รับ ๓. ภาวนาหรือ การอธิษฐาน หมายถึง การสวดมนต์อ่อนน้อม หรือ การสนทนากับพระเจ้า เพื่อนมัสการขอบพระคุณ ขอขมาโทษ หรือ ขอรับพระคุณต่าง ๆ ที่ต้องการ

จากที่ศนะดังกล่าว สามารถนำมาเปรียบเทียบความหมายและวิธีการทำบุญได้ ดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ เปรียบเทียบความหมายและวิธีการทำบุญ

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก
<p>๑. วิธีการทำบุญ หมายถึง ทางแห่งการทำความดีอันได้แก่บุญกิริยาวัตถุ ๓</p> <p>๒. วิธีการทำบุญประกอบด้วย ๑. ทาน คือ การทำบุญด้วยการให้ การเสียสละในวัตถุ, สิ่งของ ๒. ศีล คือ ความปรกติของมนุษย์ในการสำรวม กาย วาจา ใจ ให้ประพฤติและปฏิบัติด้วยความสำรวม, เรียบร้อย, สวยงาม ๓. ภาวนา คือ การฝึกอบรมจิตใจให้สงบ มีคุณธรรม เช่น ความเมตตา ความกรุณา ทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจ</p>	<p>๑. วิธีการทำบุญ หมายถึง การมีความเชื่อในพระเจ้าสูงสุดในการที่ปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระเจ้าด้วยความนอบน้อม ความสุภาพ เพื่อเป็นการถวายเกียรติแด่พระเจ้า</p> <p>๒. วิธีการทำบุญประกอบด้วย ๑. ทาน คือ การสงเคราะห์แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยความเต็มใจ ความอ่อนโยน ไม่โอ้อวด ๒. ศีล คือ พิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ก่อให้เกิดพระพรหรรษทานและพระแก่ผู้รับ ๓. ภาวนา คือ การอธิษฐาน การสวดมนต์อ่อนน้อมเพื่อนมัสการพระเจ้า ขอขอบคุณพระเจ้า</p>

จากตารางเปรียบเทียบ สามารถสรุปความเหมือนและความต่าง ดังนี้

ในความหมายของวิธีการทำบุญพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน เพราะมีความหมายไปในทางวิธีการทำความดี ทางแห่งความดีเหมือนกัน

ในการอธิบายวิธีการทำบุญ พบว่ามีวิธีการทำบุญที่เหมือนกัน คือ ๑. ทาน ๒. ศีล ๓. ภาวนา ดังนั้น จึงไม่มีความแตกต่างกัน

สรุปความว่า ความหมายของวิธีการทำบุญ และวิธีการทำบุญมี ๓ วิธี ทั้งพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก ไม่มีความแตกต่างกัน

๔.๔ อานิสงส์/แหล่งของบุญ

ในทัศนะของพระพุทธศาสนา อานิสงส์ของบุญ ทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับการยอมรับนับถือ มีสง่า ราศี มีเสน่ห์ ดึงดูดใจให้คนเข้ามาพบ มีความสมบูรณ์ใน ลาก ยศ สรรเสริญ ไปอยู่ในถิ่นฐานที่เจริญ เป็นผู้ที่มีปกติของจิตที่แจ่มใส มีความมั่นคงในจิตใจ จิตใจมีแต่ความสงบ มีความถึงพร้อมในมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ผลจากการทำบุญทำให้เป็นผู้มีลักษณะจิตที่สมบูรณ์ มีสุขภาพดี มีความเมตตา กรุณา มี สติ ปัญญา ไม่มีความโลภ ความโกรธ มีความเยือกเย็น เย็นใจ มีความเบิกบานใจ

ในทัศนะของศาสนาคริสต์ แหล่งของบุญทำให้คือ ๑. ทำให้มีสติปัญญาดี ๒. การมีสุขภาพดีที่คอยควบคุมจิตใจมิให้กระทำความบาป (ความชั่วร้าย) ๓. ทำให้มีความสุขสงบสบาย ในการประกอบอาชีพ ๔. สามารถขึ้นสวรรค์โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณา ๕. การมีสุขภาพแข็งแรง ๖. ทำให้มีจิตใจที่ปลอดจากกิเลสและสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ

จากทัศนะดังกล่าว สามารถนำมาเปรียบเทียบอานิสงส์/แหล่งของบุญ ดังตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ เปรียบเทียบอานิสงส์/แหล่งของบุญ

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก
พระพุทธศาสนาเถรวาทเรียกว่า อานิสงส์ของบุญ ได้แก่	ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก เรียกว่า แหล่งของบุญ ได้แก่
๑. ทำให้ได้รับการยอมรับ ความเคารพ นับถือ จากบุคคลทั่วไปที่อยู่ร่วมกันในสังคม	๑. ทำให้มีความสุขแข็งแรง
๒. ตั้งอยู่ในถิ่นฐานที่เจริญ มีความสะดวก สบาย มีความสมบูรณ์ ใน ลาก ยศ	๒. เข้าถึงอาณาจักรพระเจ้าในโลกนี้ ทำให้มีสติ และปัญญาที่คอยควบคุมจิตใจให้มิให้กระทำความบาป มีสุขภาพจิตที่ดีมีคุณธรรมความรัก การแบ่งปัน สามารถใช้ชีวิตบนโลกโดยรู้เท่าทันสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย
๓. เป็นผู้ที่มีปกติของความประพฤติ ทางกาย วาจา ที่สุภาพเรียบร้อย	๓. เป็นผู้ที่มีปกติของความประพฤติทางกาย วาจา ที่อ่อนน้อม ไม่โอ้อวด
๔. เป็นผู้มีจิตใจดี เปี่ยมด้วยคุณธรรม มีความเบิกบาน แจ่มใส มีสติและปัญญารู้เท่าทันกิเลส และสิ่งเศร้าหมองต่าง	๔. เป็นผู้เข้าถึงอาณาจักรพระเจ้าในโลกหน้า คือ พ้นจากบาป อยู่กับพระเจ้าชั่วนิรันดร์ ตามความเชื่อของศาสนา
๕. เป็นผู้เข้าถึงสวรรค์, นิพพาน ตามความเชื่อของศาสนา	

จากตารางเปรียบเทียบ สามารถสรุปความเหมือนและความต่างได้ ดังนี้

ในการอธิบายถึงอานิสงส์ของบุญ พบว่า อานิสงส์/แหล่งของบุญที่เกิดแก่ศาสนิกทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก ที่เหมือนกัน เกิดความดีงาม ความสำเร็จ ความเจริญแก่ศาสนิก ทำให้ศาสนิกเกิดสติ ปัญญา รู้เท่าทัน สิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ สามารถดำเนินชีวิตบนโลกได้อย่างมี

ความสุข ห่างไกลจาก กิเลสและสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ และผลที่ได้รับในโลกหน้า นำไปสู่ สวรรค์ตามความเชื่อสูงสุดของศาสนา

สรุปความว่า อานิสงส์ของบุญนั้นทั้งสองศาสนากล่าวว่า ทำให้เกิดจิตใจที่ดีงาม อันก่อให้เกิดความประพฤติทาง กาย วาจา ที่สุภาพอ่อนน้อม มีสติที่ตั้งมั่น เกิดปัญญารู้เท่าทัน สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง ไม่ลุ่มหลงไปกับบรรดาสสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย

๔.๕ ปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ

เนื่องจากบุญนั้นเป็นความเชื่อของศาสนิกและเป็นหนทางนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน พระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้ศาสนิกได้ทำบุญด้วยการปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณงามความดีแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งวิธีการทำบุญนั้นบรรดาศาสนิกเป็นผู้ที่เลือกปฏิบัติตามกำลัง ตามความสามารถของตน ความเชื่อเรื่องของบุญและผลที่เกิดจากการทำบุญนั้นปัจจุบันมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเพราะเกิดจากทัศนคติและความเชื่อของศาสนิกที่ต่างกันอันส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในการทำบุญของศาสนิกแต่ละคนที่แตกต่างกัน หลักธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับการทำบุญ ได้แก่ มัจฉริยะ ความตระหนี่เหนียวแน่น และอกุศลมูล คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นหลักธรรมที่เป็นศัตรูกับการทำบุญเพราะว่าหลักธรรมเหล่านี้เป็นหลักธรรมที่อยู่ในฝ่ายของอกุศล เมื่อบุคคลใดมีธรรมเหล่านี้และประพฤติอยู่เป็นนิตยจะทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัวไม่สนใจกับความทุกข์ และความสุขของผู้อื่น สนใจแต่ผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าประโยชน์ของส่วนรวม เพราะฉะนั้นเราต้องขจัดความตระหนี่ ความโลภ โกรธ หลง ที่ทำให้จิตใจของเราคับแคบ และเป็นที่อาศัยของกิเลสต้นเหตุต่าง ๆ เราจึงต้องสละกิเลส คือ มัจฉริยะ โลภะ โทสะ และโมหะ ออกจากจิตใจเพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผูกไมตรีประสานความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้น ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ในทัศนะของศาสนาคริสต์ ปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญเกิดจาก ๑. ศาสนิกขาดความเชื่อ ความศรัทธาในพระเป็นเจ้า ๒. ศาสนิกไม่ปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระเจ้าจึงทำให้ขาด สติ และปัญญา ทำให้ขาดคุณธรรมในเรื่อง ความรักโดยเฉพาะความรักในศัตรู ความเอื้อเฟื้อ การเอาชนะ ความโกรธอันเป็นอุปสรรคและปัญหามาไปสู่อาณาจักรพระเจ้า ๓. ศาสนิกไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระศาสนจักร ทำให้ขาดคุณธรรม เช่น การอวดดี การตระหนี่ การอิจฉา การกระทำความกอนาจาร ความประมาท ความโกรธ ความเกียจคร้าน อันเป็นอุปสรรคและปัญหามาไปสู่อาณาจักรพระเจ้า

จากทัศนะดังกล่าว สามารถนำมาเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ ดังตาราง
ที่ ๕

ตารางที่ ๕ เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญ

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก
๑. มัจฉริยะ คือ ความตระหนี่ มี ๕ ได้แก่ ๑) อาวาสมัจฉริยะ (ความตระหนี่อาวาส) ๒) กุลมัจฉริยะ (ความตระหนี่ตระกูล) ๓) ลาภมัจฉริยะ (ความตระหนี่ลาภ) ๔) วัฒน มัจฉริยะ (ความตระหนี่วรรณะ) ๕) ธัมม มัจฉริยะ (ความตระหนี่ธรรม) ๒. อกุศลมูล (รากเหง้าของอกุศล) ๓ ประการนี้ อกุศลมูล ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ ๑. อกุศลมูล คือ โลภะ (ความอยากได้) ๒. อกุศลมูล คือ โทสะ (ความคิดประทุษร้าย) ๓. อกุศลมูล คือ โมหะ (ความหลง)	๑. ศาสนิกขาดความเชื่อ ความศรัทธาในพระเจ้า ๒. ศาสนิกไม่ปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระเจ้า ทำให้ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ขาดสติ อันทำ ให้ขาดคุณธรรม ความรักมั่นเป็นศัตรู ความ อื้อเพื่อ ความโกรธ อันเป็นอุปสรรคของการ ทำบุญที่นำไปสู่อาณาจักรของพระเจ้าในจิตใจ ๓. ศาสนิกไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระศาสน จักร ทำให้ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ ขาดสติ อันทำให้ขาดคุณธรรมในจิตใจ มีความทะนง ตน อวดดี มีความตระหนี่ เกิดความอิจฉา มี ความคิดลามกอนาจาร มีความโกรธแค้น ความเกียจคร้าน อันเป็นอุปสรรคของการ ทำบุญที่นำไปสู่อาณาจักรพระเจ้าในจิตใจ

จากตารางเปรียบเทียบ สามารถสรุปความเหมือนและความต่าง ดังนี้

พระพุทธศาสนา กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคของการทำบุญ มีอยู่ ๒ ประการ คือ
 มัจฉริยะ ความตระหนี่เหนียวแน่น และอกุศลมูล คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นหลักธรรม
 ที่เป็นศัตรูกับการทำบุญ เพราะฉะนั้นเราต้องขจัดความตระหนี่ ความโลภ โกรธ หลง ที่ทำให้จิตใจ
 ของเราคับแคบ และเป็นที่อาศัยของกิเลสตัณหาต่าง ๆ เราจึงต้องสละกิเลส คือ มัจฉริยะ โลภะ โทสะ
 และโมหะ ออกจากจิตใจเพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน
 และกัน

ศาสนาคริสต์กล่าวว่า อาณาจักรของพระเจ้าเกิดขึ้นอยู่ในจิตใจของมนุษย์ เมื่อใดที่มนุษย์
 มีความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ มีจิตใจที่จะช่วยเหลือและแบ่งปัน ไม่โอ้อวด ไม่เกียจคร้าน ไม่มี
 จิตที่ใฝ่ต่ำ ความมีจิตใจที่ตรงงาม คือการมีพระเจ้าอยู่ในจิตใจ ผู้นั้นก็มีจิตใจที่เกิดบุญ ดังนั้น
 อุปสรรคสำคัญที่สุดของบุญ คือ จิตใจนั่นเอง

สรุปความว่า พระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์จึงไม่มีความแตกต่างในเรื่องของอุปสรรค
 และปัญหาในการทำบุญ เพราะทั้งสองศาสนาเห็นตรงกันว่า “บุญนั้นสำคัญอยู่ที่จิตใจ” และเป็นทาง
 นำไปสู่จุดมุ่งหมายของศาสนาตามความเชื่อของแต่ละศาสนา จึงเน้นให้ศาสนิกได้เป็นผู้ชำระจิตใจให้ดี
 งามอยู่เสมอ

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก” ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบไว้ ๓ ประเด็น ดังนี้ ศึกษาบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาบุญในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก และ ศึกษาเปรียบเทียบบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก ในการศึกษาบทที่ ๕ นี้ ผู้วิจัยจะได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมถึงเสนอแนะการทำวิจัยเพื่อประโยชน์ในการศึกษาและนำไปใช้ชีวิตประจำวันต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ความเชื่อเรื่องบุญเกี่ยวข้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนา หลักคำสอนที่สำคัญ คือ การงดเว้นไม่เบียดเบียนชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลาย เปลี่ยนจากการบูชาัญตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ที่เรียกว่า ยัญกรรม มาเป็นบุญกรรม ซึ่งหมายถึงการกระทำที่เป็นบุญ อันหมายถึง การกระทำที่ไม่เบียดเบียนต่อชีวิตของสัตว์ทั้งหลายนั่นเอง ความเชื่อเรื่องบุญดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและมีส่วนสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปยังประเทศอินเดียและใกล้เคียง และที่สำคัญได้แผ่ขยายมาสู่ประเทศไทย นับว่าความเชื่อเรื่องบุญเป็นสิ่งสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันทำให้พระพุทธศาสนาได้เจริญเติบโตในประเทศไทยและฝังรากลึกในวิถีชีวิตของคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนามาช้านานนับแต่ประวัติศาสตร์ของชาติไทยก็ได้พบเห็นวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องของบุญอยู่เสมอ นอกจากนี้บรรดานักปราชญ์ ราชบัณฑิตทั้งหลายยังให้ความหมายและความสำคัญของบุญไว้ว่าบุญคือ

๑. ความสุขกายและความสุขใจ ความน่ารัก น่าพอใจ
๒. บุญ คือ กรรมดี คือ การกระทำทาง กาย วาจา ใจที่ประกอบด้วยเจตนาที่ดีเรียกว่า กุศลกรรม
๓. บุญ คือ เครื่องชำระล้าง เครื่องขัดเกลาสันดาน ที่จะทำให้จิตใจบริสุทธิ์
๔. บุญ คือ อาการที่จิตใจเจริญขึ้น พัฒนาไปในทางที่ดี มีความบริสุทธิ์ สะอาด
๕. บุญ คือ ขาว สะอาด ผุดผ่อง

การกระทำที่เรียกว่าว่าเป็นบุญก็ต้องเป็นการกระทำที่ให้เกิดเปลี่ยนแปลงสภาพไปในทางที่ดีขึ้นนั่นเอง ดังนั้น กล่าวโดยรวมได้ว่า บุญ คือ การมีเจตนาที่กระทำความดีอันประกอบด้วย การกระทำทาง กาย ทางวาจา และทางใจ และมีลักษณะที่พัฒนาจิตใจให้เจริญไปในทางที่ดี คือ ลด ละ ซึ่งกิเลส และสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ อันทำให้เกิดความสุขกายและความสุขใจแก่ผู้ที่ปฏิบัติ นอกจากนี้ บุญยังนำมาซึ่งความสงบสุขร่มเย็นของคนที่อยู่ในสังคมและมนุษยชาติทั้งมวล

บุญ เป็นสิ่งที่สำคัญที่ช่วยขัดเกลากิเลส และความประพฤติของมนุษย์ให้คิดดี กระทำดี ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของมนุษย์ทำให้มนุษย์มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ไม่ยึดติดในสิ่งชั่วร้าย อันส่งผลให้ชีวิตของศาสนิก มีความสุข ความสงบ ความเจริญและเกิดผลดีโดยรวมถึงสังคมและความเป็นอยู่ของประเทศ นอกจากนี้ บุญยังเป็นความเชื่อของศาสนิกว่าหากได้ทำบุญแล้ว สามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนาได้ ซึ่งจุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนาในโลกปัจจุบัน ทำให้ศาสนิกมีสติ เกิดปัญญา ไม่ลุ่มหลงในสิ่งชั่วร้าย สามารถดำเนินชีวิตบนโลกด้วยความพอดี ความสงบ ความสะอาด และสร้างสังคมให้สงบสุข ส่วนจุดมุ่งหมายในโลกหน้าคือ นิพพาน หมายถึง การดับของสังขารไม่เกิดอีกต่อไป บุญ ทำให้ศาสนิกได้มีสติ มีความสงบทางจิตใจ ทำให้เกิดการประพฤติดีและปฏิบัติชอบ บุญเป็นกุศโลบายให้ศาสนิก กระทำความดีเพื่อความสงบสุขของชีวิตและสังคม

พระพุทธศาสนากล่าวถึงวิธีการทำบุญ หมายถึง ทางแห่งการทำความดี หรือ ทางทำความดี อันได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ ๓ ประกอบด้วย

๑. ทาน หมายถึง วิธีการทำบุญด้วยการให้ การเสียสละในวัตถุหรือสิ่งของที่ตนมีออกไปโดยมีวัตถุประสงค์ขั้นต้นคือการแลกเปลี่ยนสิ่งที่เอื้ออำนวยความสุขในชีวิตปัจจุบันและวัตถุประสงค์ระดับสูง คือต้องการลดความตระหนี่ความโลภในใจตน

๒. ศีล หมายถึง ความปรกติที่ธรรมชาติของสัตว์บุรุษจะพึงสำรวมและเจตนาอันคิดจะรักษาความประพฤติ ภาย วาจา ให้เรียบร้อย สวยงาม ปราศจากโทษ

๓. ภาวนา หมายถึง ภาวนามัย คือบุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ความดี ที่ทำด้วยการฝึกอบรมจิตใจให้มีความสุขสงบ มีคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับบุญกิริยาวัตถุ ทานมัย ศีลมัย

ในเรื่องอานิสงส์ของบุญพระพุทธศาสนากล่าวว่า อานิสงส์ของบุญ ทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับการยอมรับนับถือ มี สง่า ราศี มีเสน่ห์ ดึงดูดใจให้คนเข้ามาพบ มีความสมบูรณ์ใน ลาภ ยศ สรรเสริญ ไปอยู่ในถิ่นฐานที่เจริญ เป็นผู้มีปกติของจิตที่แจ่มใส มีความมั่นคงในจิตใจ จิตใจมีแต่ความสงบ มีความถึงพร้อมในมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ผลจากการทำบุญทำให้เป็นผู้มีลักษณะจิตที่สมบูรณ์ มีสุขภาพดี มีความเมตตา กรุณา มี สติ ปัญญา ไม่มีความโลภ ความโกรธ มีความเย็นกาย เย็นใจ มีความเบิกบานใจ

พระพุทธศาสนากล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญว่าเกิดจากทัศนคติและความเชื่อของศาสนิก ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

๑. บุญในมิติทางสังคมนั้น มีสิ่งที่สะท้อนปัญหา ดังนี้

๑.๑ ความคิดที่ว่า บุญนั้นเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล เป็นทรัพย์สินเฉพาะตัวของบุคคล หากใครทำบุญก็ได้รับผลบุญเฉพาะตน บุญจึงเป็นไปในลักษณะใครทำใครได้ ไม่ส่งเสริมให้ทุกคนช่วยกันทำบุญเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งที่จริงแล้ววัตถุประสงค์ของบุญนั้นส่งเสริมให้ทุกคนทำร่วมกัน เพื่อให้เกิดความดีงามร่วมกันของศาสนิกที่อาศัยอยู่ในสังคม

๑.๒ ความคิดที่ว่า บุญทำเฉพาะช่วงเวลา ช่วงเทศกาล เมื่อหมดช่วงเวลา ช่วงเทศกาลก็ไม่ได้ทำ เช่น ในช่วงเวลาเข้าพรรษา ศาสนิกส่วนใหญ่จะพากันไปทำบุญที่วัด และบางส่วนจะไปรักษาศีลอุโบสถในช่วงของวันพระ ๘ ค่ำ กับ ๑๕ ค่ำ พอออกพรรษาแล้วก็ไม่ได้รักษาศีลอุโบสถ

อีกต่อไป หรือ ช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ ศาสนิกต่างพากันไปทำบุญอย่างล้นหลามที่วัดด้วยมุ่งหวังให้เกิดบุญอย่างเต็มที่ มีอาหาร หวาน คาว ส้มสุก ลูกไม้ ฯลฯ ไปถวายพระด้วยมุ่งหวังให้ทานที่เกิดจากการทำบุญนี้ไปถึงบุคคลที่ตนเองปรารถนา แต่เมื่อหมดช่วงเทศกาลไปแล้วก็ไม่ได้ชวนชวนทำบุญอ้างว่าไม่มีเวลา จึงทำให้บุญที่ช่วยนำไปชดเชยกิเลสที่ติดอยู่ในจิตใจนั้นไม่ต่อเนื่อง ไม่เกิดการทำความดีที่ต่อเนื่อง ซึ่งแท้จริงแล้วบุญต้องทำอยู่ตลอดเวลา ต้องสั่งสมตลอดเวลา

๑.๓ ความคิดที่ว่า **บุญเป็นเรื่องของวัตถุและปริมาณ** ศาสนิกส่วนใหญ่มีความคิดว่าการทำบุญด้วยการให้ทานเป็นสิ่งที่ดีและช่วยชดเชยความตระหนี่ที่อยู่ในจิตใจได้ อีกทั้งยังได้พบเห็นวิธีการทำบุญด้วยการให้ทานที่บางครั้งถูกชักชวนไปถวายครั้งละมาก ๆ ด้วยมีความเชื่อว่า หากใครทำทานมากก็จะได้บุญมาก หากใครทำทานน้อยก็จะได้บุญน้อย ความเชื่อดังกล่าวเกิดจากการมุ่งแต่ทำทานเพียงอย่างเดียว ซึ่งแท้จริงแล้ว ยังมีวิธีการทำบุญ ในระดับ ศีล และภavana ให้ศาสนิกได้กระทำ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เกิดการชดเชยจิตใจ ลดละ กิเลส และสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ในระดับสูงขึ้นไป

๒. บุญในมิติของศาสนิกที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการทำบุญ มีดังนี้

พระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้ศาสนิกได้ทำบุญด้วยการปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณงามความดีแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งวิธีการทำบุญนั้นบรรดาศาสนิกเป็นผู้ที่เลือกปฏิบัติตามกำลัง ตามความสามารถของตน ความเชื่อเรื่องของบุญและผลที่เกิดจากการทำบุญนั้นปัจจุบันมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเพราะเกิดจากทัศนคติและความเชื่อของศาสนิกที่ต่างกันอันส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในการทำบุญของศาสนิกแต่ละคนที่แตกต่างกัน หลักธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับการทำบุญ ได้แก่ มัจฉริยะ ความตระหนี่เหนียวแน่น และอกุศลมูล คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นหลักธรรมที่เป็นศัตรูกับการทำบุญ เพราะว่าหลักธรรมเหล่านี้เป็นหลักธรรมที่อยู่ในฝ่ายของอกุศล เมื่อบุคคลใดมีธรรมเหล่านี้และประพฤติอยู่เป็นนิตยจะทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัวไม่สนใจกับความทุกข์ และความสุขของผู้อื่น สนใจแต่ผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าประโยชน์ของส่วนรวม เพราะฉะนั้นเราต้องขจัดความตระหนี่ ความโลภ โกรธ หลง ที่ทำให้จิตใจของเราคับแคบ และเป็นที่ยำแย่ของกิเลสตัณหาต่าง ๆ เราจึงต้องสลัดกิเลส คือ มัจฉริยะ โลภะ โทสะ และโมหะ ออกจากจิตใจเพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผูกมิตรี ประสานความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้น ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีความเชื่อในการมีอยู่ของพระเจ้า ทุกสิ่งล้วนเกิดจากพระเจ้า ทรงเป็นผู้บันดาล พระเจ้ามีความรักและความเมตตาแก่มนุษย์ พระองค์ทรงมอบความรักให้แก่มนุษย์โดยมุ่งหวังให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี มีความรัก มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน แนวคิดของการทำบุญก็คือการมีความเชื่อในพระเจ้าด้วยการปฏิบัติตามพระบัญญัติโดยเฉพาะพระบัญญัติข้อใหญ่เรื่องความรัก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การประพฤติตนเป็นคนดี ด้วยการลดละกิเลส เครื่องเศร้าหมองต่าง ๆ ทำจิตใจให้ห่างไกลจากอบายมุข เพื่อนำไปสู่ความดีงามซึ่งเรียกว่า “อาณาจักรพระเจ้า”

ในเรื่องการอธิบายถึงความสำคัญของบุญ มีแนวคิดที่สำคัญ คือ บุญ ประกอบด้วย ความเชื่อในพระเจ้าที่เป็นความเชื่อสูงสุด เชื่อว่าพระองค์ทรงมีอยู่จริง เป็นผู้บันดาลทุกสิ่งให้เกิดขึ้นบนโลกนี้ พระองค์เป็นต้นแบบในการทำความดี ทรงเป็นผู้รู้ และเฝ้าบาปที่เกิดแก่มนุษย์ ทำให้มนุษย์รอดพ้น

จากความบาป ความชั่วร้ายต่าง ๆ พระเจ้าประสงค์ให้มนุษย์ได้กระทำตามพระบัญญัติเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีงามแก่ชีวิต พระเจ้าได้มอบพระบัญญัติเรื่องความรักให้แก่มนุษย์โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์มีการปฏิบัติด้วยความรัก ๒ ระดับ คือ

๑. **ความรักระดับต้น** ที่ให้มนุษย์แสดงความรักแก่ผู้อื่นเหมือนกับความรักในตนเอง อันแสดงถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราโกรธเกลียดสิ่งใดเราก็จะไม่กระทำสิ่งนั้นกับเพื่อนมนุษย์

๒. **ความรักระดับสูงสุด** คือ ความรักที่แสดงถึงการมีเมตตาสูงสุด อันแสดงถึง การไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่อาฆาตมาดร้ายแม้ว่าผู้นั้นจะเป็นศัตรู เป็นการให้อภัยแม้ว่าเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นจะเป็นผู้ที่ทำร้ายจิตใจมากเพียงใดแต่ก็สามารถให้อภัยได้ ซึ่งการปฏิบัติตามพระบัญญัติความรักนี้ ถือเป็นหัวใจของการทำบุญในศาสนาคริสต์

บุญ หมายถึง ความดีงามที่เกิดขึ้นในใจโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นการกระทำด้วยความรัก ไม่โอ้อวด เปี่ยมด้วยความเมตตา อันเป็นผลมาจากการมีความเชื่อในพระเจ้าสูงสุดโดยปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระเจ้าอย่างเคร่งครัด และมีความหมายตามคำเทศนาบนภูเขา หรือ มหาบุญลามา ๘ ประการ คือ

๑. การเป็นผู้ที่มีใจสุภาพถ่อมตน
๒. การเป็นผู้มีใจที่เป็นอิสระจากสภาพบาปไม่ยึดติดกับสิ่งของของโลก
๓. การเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่นใคร่ๆก็อยากมาพึ่งพิง
๔. การมีใจที่ปรารถนาจะเห็นความยุติธรรมในสังคมต้องการให้เกิดความดีในสังคมโดยไม่เบียดเบียนในชีวิตและทรัพย์สิน มีความอ้อมใจ ซึ่งแท้จริงเกิดจากพระเจ้าเท่านั้น
๕. การปรารถนาดีต่อผู้อื่นรู้จักให้อภัยยอมให้ผู้อื่นได้ดีมีความสุข
๖. การที่มีใจสะอาดบริสุทธิ์ปราศจากสิ่งไม่ดีทั้งทางกายวาจาใจ
๗. การสร้างสันติความปรองดองผู้นำการประสานกลมกลืนการคืนดีและการให้อภัย
๘. การมีใจยึดมั่นในความดีเห็นคุณค่าแห่งความดียึดมั่นในจิตตารมณ์แห่งความรัก

ศาสนาคริสต์กล่าวว่า บุญ ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เกิดจากพระพรหทานของพระเจ้าที่จิตใจให้มนุษย์กระทำความดีโดยผ่านทางคุณธรรม
๒. เกิดจากเจตจำนงเสรีของมนุษย์ที่จะเลือกทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน
๓. เป็นการกระทำเพื่อพระเจ้า หรือกระทำในนามพระเจ้า ไม่ใช่เพราะมนุษย์ต้องการกระทำความดีเอง

วิธีการทำบุญ มี ๓ วิธี คือ ๑. ทาน ๒. ศีล ๓. ภาวนา

๑. ทาน คือ การสงเคราะห์ทรัพย์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยความเต็มใจ ซึ่งเปี่ยมไปด้วยความเมตตา กรุณา การสงเคราะห์ทานเป็นไปตามสมควรและเป็นไปอย่างไม่มีโอ้อวด ไม่แสดงตน จะทำให้ผู้สงเคราะห์ทานได้รับการประทานรางวัลเป็นความรักจากพระเจ้า คำสอนเรื่องทานเปรียบเหมือนการสะสมทรัพย์สมบัติไว้ในชีวิตหน้า มุ่งสอนให้มนุษย์ละความละโมภ ความเห็นแก่ตัว ให้สงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ขัดสนอันเป็นการแสดงคุณธรรมความรักในพระเจ้า และความรักในเพื่อนมนุษย์

๒. ศิล หมายถึง “พิธีกรรม” ที่ก่อให้เกิดพระพรหทาน และพรแก่ผู้รับ ดังนั้น “ศีล ศักดิ์สิทธิ์” คือ พิธีกรรมที่เป็นเครื่องหมายภายนอกอันศักดิ์สิทธิ์ที่ก่อให้เกิดพระพรหทาน และพรแก่มนุษย์ตามขั้นตอนของชีวิต ในวัยและสถานการณ์ต่าง ๆ ศิลศักดิ์สิทธิ์มีทั้งหมด ๗ ข้อ ประกอบด้วย

๑. ศิลล้างบาป เป็นศีลที่คริสต์ชนทุกคนต้องรับเพื่อแสดงตนเป็นคริสต์เป็นการมีส่วนร่วมในการสิ้นพระชนม์และฟื้นคืนชีพของพระเยซูและนำไปสู่ศีลข้ออื่นต่อไป

๒. ศิลกำลัง ทำให้ผู้รับศีลได้รับกำลังและอยู่รอดด้วยพระเมตตาจาก พระบิดา พระบุตร และพระจิต อันนำมาซึ่ง สติปัญญา ทำให้เกิดความรู้ มีพลัง แร่กายและแรงใจในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

๓. ศิลมหาสนิท คือ ศิลที่เป็นที่บรรจพระโลหิต พระวิญญาณ และพระเทวภาพของพระเยซูคริสต์ภายใต้รูปปรากฏของขนมปังและเหล้าองุ่นเป็นการระลึกถึงวันสิ้นพระชนม์ของพระเยซูบนไม้กางเขนแทนผู้มีบาปทั้งหลาย การรับประทานขนมปังและเหล้าองุ่นด้วยกันเป็นการประกาศยอมรับว่าพระองค์สถิตอยู่ในกายเรา

๔. ศิลแก้บาป คือ ศิลศักดิ์สิทธิ์ซึ่งยกบาปที่ได้กระทำแล้ว (บาปส่วนตัว) ซึ่งกระทำหลังจากรับศีลล้างบาป (บาปกำเนิด) มาแล้ว ผู้ที่มีอำนาจยกบาป คือ พระสังฆราช หรือพระสงฆ์ที่พระสังฆราชมอบอำนาจให้แก้บาปได้

๕. ศิลเจิมคนไข คือ ศิลที่บรรเทาวิญญานและร่างกายของผู้ป่วย ซึ่งการเยียววิญญานนั้นก็หมายถึงการชำระเศษบาปและบาปซึ่งผู้รับยังติดอยู่เพื่อช่วยให้มีสติกำลังสามารถต่อสู้กับวิญญานร้ายได้จนถึงที่สุด

๖. ศิลบวช คือ การบวชเป็นพระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นพระพรหทานอันยิ่งใหญ่ และถือเป็นเกียรติศักดิ์อันสูงเพราะพระสงฆ์เป็นผู้บำเพ็ญกรณียกิจแทนพระเยซูคริสต์

๗. ศิลสมรส คือ ศิลแต่งงาน (บางที่เรียกว่าศิลกล่าว) ศิลแต่งงานนี้คู่สมรสจะเป็นผู้กล่าวโดยมีพระสงฆ์เป็นสักขีพยานในการแต่งงานต่อหน้าพระพักตร์ของพระเยซูคริสต์เจ้าเพื่อจะสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์และอยู่ด้วยกันตลอดไปโดยไม่หย่าขาดจากกัน เว้นแต่เสียชีวิต

สิ่งคล้ายศีล คือ วัตถุหรือจารีตพิธีกรรมบางอย่างที่พระศาสนจักรกำหนดให้มีพระคุณพิเศษอยู่กับวัตถุ หรือ พิธีกรรมนั้น ๆ และผู้ที่ปฏิบัติหรือใช้ด้วยความเชื่อความศรัทธาก็จะได้รับพระคุณตามน้ำพระทัยของพระเป็นเจ้า ซึ่งแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ ๑. การสวดบทภาวนา “บทข้าแต่พระบิดา” พระเยซูทรงสอนศิษย์ของพระองค์ให้ภาวนาเพื่อขอพรพระจิตเจ้าให้นำไปสู่อาณาจักรพระเจ้า ๒. น้ำเสก หมายถึง วัตถุที่ได้รับการเสกจากพระเป็นเจ้าโดยเชื่อว่า พระพรของพระจิตเจ้าช่วยชำระล้างให้สะอาด ทำให้บาปหมดไป ๓. บทข้าพเจ้าขอสารภาพบาปใช้สวดก่อนเริ่มพิธีมิสซาในส่วนของกรำนึกผิดและการสารภาพบาป เพื่อเป็นการเตรียมตัวถวายบูชามิสซา ๔. การมีเมตตาจิตช่วยเหลือผู้อื่นผู้ขัดสนยากจน ๕. การอวยพรต่าง ๆ เช่น การอวยพรของพระสังฆราช การอวยพรศีลมหาสนิท การอวยพรในพิธีมิสซา ๖. วัตถุที่ได้รับการเสก เช่น เถ้า ไบลาน ซึ่งระลึกถึงการเสด็จเข้ากรุงเยรูซาเล็มของพระเยซูเจ้า และวัตถุที่ได้รับการเสก เช่น เทียน รูปกางเขน รูปแม่พระ รูปนักบุญ สายประคำก็ถือว่าเป็นสิ่งคล้ายศีล

พระธรรมบัญญัติและบัญญัติ ๑๐ ประการเป็นการทำบุญในระดับศีล ในส่วนของพระธรรมบัญญัติ ประกอบด้วยคุณธรรมเหนือธรรมชาติ คือ ความเชื่อและความไว้วางใจในพระเจ้า

และ ฤทธิกุศลเกี่ยวกับความประพฤติ คือ การมีความคิดในการที่จะประพฤติและปฏิบัติตนไปทางที่ดี ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติตามพระบัญญัติ ๑๐ ประการ ซึ่งประกอบด้วย

๑. การนมัสการพระเจ้าพระองค์เดียวด้วยการเคารพต่อพระเจ้าซึ่งเป็นที่สูงสุด พระองค์เดียว ให้มีความเชื่อและศรัทธาในองค์พระผู้เป็นเจ้าอย่างแท้จริง

๒. ห้ามกล่าวอ้างพระเจ้าโดยไม่มีเหตุผล ห้ามกล่าวคำหยาบคายอันเป็นการหมิ่นเกียรติพระเจ้า การสาบานที่เป็นเท็จ เรื่องชั่วร้ายต่าง ๆ

๓. ห้ามมิให้ทำงานในวันอาทิตย์ ในวันที่ ๗ เพราะต้องการให้คริสตชนไปโบสถ์ ได้ร่วมพิธีมิสซา เพื่อเฉลิมฉลองความรักและความเมตตาของพระเจ้า รวมถึงร่วมกันทำกิจการกุศลต่าง ๆ

๔. การนับถือบิดาและมารดา ให้กระทำด้วยการเคารพและดูแลให้ความรักแก่บิดามารดา บำรุงให้ท่านมีความสุขและรวมไปถึงการเอาใจใส่ ดูแล ปู ยา ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา ให้มีความสุข

๕. การห้ามการฆ่าคนรวมถึงการทำแท้ง และครอบคลุมถึงการทำร้ายร่างกายให้บาดเจ็บหรือพิการการทำให้สะดุดแก่ชีวิตและวิญญาณ การทะเลาะวิวาท การอาฆาตมาดร้าย การสาปแช่ง อนึ่งมีข้อสังเกตว่า หากกระทำโดยไม่เจตนา หรือ ทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาไม่ถือว่ามีความผิด (ไม่บาป) เช่น ผลิตความยุติธรรมของสังคม เช่น ทหารที่ออกรบ ตำรวจที่วิสามัญคนร้าย การหามนำสัตว์มาทำร้ายกันหรือนำมาพ่นกันชนต่อกัน แต่กรณีที่ฆ่าสัตว์เพื่อป้องกันตัว หรือนำมาเป็นอาหารไม่ถือว่าบาป

๖. ห้ามผิดประเวณี ด้วยการละเว้นการกระทำทุกอย่างที่ผิดต่อความบริสุทธิ์ เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่ใช่ สามี-ภรรยาของตน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน การกระทำผิดต่อความบริสุทธิ์ด้วยตนเอง

๗. ห้ามไม่ให้ลักขโมย ซึ่งครอบคลุมถึงการฉ้อโกง การคิดดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม การจ่ายค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม การเอาเปรียบทางการค้า

๘. ห้ามพูดเท็จใส่ร้ายคนอื่น เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการนิินทา หรือ การใส่ความ ต้องระมัดระวังการพูด ควรพูดในสิ่งที่ควรพูด ต้องคิดก่อนพูดเสมอ โดยมีหลักคิดว่า เราต้องมีหน้าที่รักษาความดีของส่วนรวมไว้และอย่าไปตัดสินผู้อื่น แล้วท่านจะไม่ถูกตัดสิน

๙. อย่าปลงใจผิดประเวณีเป็นการห้ามการคิด ความปรารถนา การมอง การอ่าน หรือ พฤติกรรมต่าง ๆ อันนำไปสู่การกระทำผิดต่อความบริสุทธิ์

๑๐. ห้ามมักได้ทรัพย์สินของคนอื่น ซึ่งครอบคลุมข้อห้ามหลาย ๆ ข้อที่จัดเป็นองค์ประกอบของพระบัญญัติข้อ ๗ เช่น การฉ้อโกง การคิดดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม การจ่ายค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม การเอาเปรียบทางการค้า และยังครอบคลุมถึงการรับซื้อของโจร การจงใจทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การผิมนัดชำระหนี้ของลูกหนี้ การร่วมมือกระทำความผิด ตามความเชื่อของคาทอลิก ในส่วนของข้อบัญญัติของพระศาสนจักร ถือเป็นวิธีการทำบุญในระดับศีล ซึ่งคริสตชนพึงนำไปปฏิบัติประกอบด้วย ๑. การร่วมพิธีมิสซาเพื่อถวายเกียรติแด่พระเจ้า ๒. การอดอาหารและเนื้อในวันบังคับ ๓. การรับศีลอภัยบาปและรับศีลมหาสนิทอย่างน้อยปีละครั้งในกำหนดปีสภา ๔. การบำรุงพระศาสนาตามกำลังและความสามารถ

๓. การภาวนา คือ การนอบน้อมทั้งกาย วาจา ใจ ที่เปี่ยมด้วย ความรัก ความเมตตา ด้วยการให้อภัยโดยไม่มีเงื่อนไข แม้ว่าเป็นศัตรู เป็นการกระทำที่เปี่ยมด้วยความศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า วิธีการภาวนาโดย การยืน การชูกมือ ชบหน้าลง น้อมกายลง หรือคุกเข่า สามารถแสดงในอริบทใดก็ได้ ในเวลาทุกคำเช้า คริสต์ชนคาทอลิก มีวิธีการภาวนาเป็น ๓ แบบ คือ ๑. การภาวนาด้วยการสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า ๒. การรำพึงในพระวณะของพระผู้เป็นเจ้าอันนำมาซึ่งสติปัญญา ๓. การภาวนาในชีวิตประจำวันด้วยการมีพระจิตเจ้าอยู่ในใจเพื่อการใช้ชีวิตประจำวัน

มีบทภาวนาที่สำคัญที่พระเยซูคริสต์ทรงสอนไว้เรียกว่า “บทข้าแต่พระบิดาของข้าพเจ้าทั้งหลาย” เป็นบทภาวนาของผู้มีชีวิตใหม่ที่ผู้ภาวนาอาศัยพระจิตเจ้าให้อยู่ในดวงใจของผู้ภาวนาเพื่อการขอเป็นประชากรของบุตรพระเจ้า และให้มนุษย์ทุกคนเป็นพี่น้องกันให้มีส่วนร่วมในสวรรค์ตั้งแต่โลกนี้เพื่อความสำเร็จเกิดขึ้นในแผ่นดิน ซึ่งหมายถึงความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าและการประทับอยู่ของพระเจ้าอยู่ในดวงใจ อันปรากฏพระอาณาจักรพระเจ้าในดวงใจ ทำให้มนุษย์เกิดการปฏิบัติแต่คุณงามความดี ทั้งกาย วาจา ใจ ทำให้มนุษย์ทุกคนมีความรักและความเมตตา ให้อภัยซึ่งกันและกัน และนั่นคือ อาณาจักรพระเจ้าที่พระเป็นเจ้าทรงปรารถนา

คาทอลิกมีความเชื่อว่าแหล่งของบุญกุศลมีอยู่ ๕ อย่าง คือ ๑. ในบุญบารมีของ พระเยซูคริสต์ ๒. พระนางมารีย์ ๓. นักบุญทั้งหลาย ๔. พิธีมิสซา ๕. กิจการดีทั้งหลายที่มนุษย์เป็นผู้กระทำด้วยตนเอง แหล่งของบุญกุศลดังกล่าวทำให้เกิดอานิสงส์ คือ ๑. ทำให้มีสติปัญญาดี ๒. การมีสัญชาติญาณที่คอยควบคุมจิตใจมิให้กระทำความบาป (ความชั่วร้าย) ๓. ทำให้มีความสะดวกสบายในการประกอบอาชีพ ๔. สามารถขึ้นสวรรค์โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณา ๕. การมีสุขภาพแข็งแรง ๖. ทำให้มีจิตใจที่ปลอดจากกิเลสและสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ

ศาสนาคริสต์กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญว่าเกิดจากการขาดความรัก ขาดความเมตตา การขาดการให้อภัย การขาดการแบ่งปันและการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความอิจฉาและริษยา ยังมีจิตใจที่ไฝต่ำ ทั้งนี้เพราะศาสนิกมิได้ปฏิบัติตามพระบัญญัติ และได้มีใจที่เข้าถึงอาณาจักรพระเจ้า ถึงแม้ว่ามนุษย์บางกลุ่ม บางคนจะมีความร่ำรวย ความสมบูรณ์พูนสุข แต่มนุษย์ทุกคนต้องไม่ลืมว่ามนุษย์จะมีบาปกำเนิดติดตัวมา มนุษย์จึงต้องมีความศรัทธาและความเชื่อในพระเจ้า เชื่อว่าต้องอาศัยบุญและบารมีของพระเจ้าช่วยไถ่บาปและรับศีลแก้บาป เพื่อมิให้ตนเองมีบาปที่หนักขึ้น แต่ทำให้ตนเองมีบุญที่มากขึ้นเพื่อความสำเร็จในชีวิต ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวถึง สามารถแก้ไขได้ด้วย ความเชื่อและความศรัทธาในพระเจ้า

สรุปผลจากการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่า บุญในพระพุทธศาสนากับบุญในศาสนาคริสต์มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ ต้องการให้ศาสนิกเกิดการกระทำความดี ด้วยการลดละ กิเลส เครื่องเศร้าหมองต่าง ๆ ที่อยู่ในใจ ให้เกิดการพัฒนาจิตใจที่สูงขึ้น ทำให้ศาสนิกเกิดการประพฤติดีและปฏิบัติชอบ ทำให้เกิดสติ เกิดปัญญา รู้เท่าทันในปัญหาของการดำรงชีวิตในชีวิตของโลกปัจจุบัน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีความพอเพียงในดำรงชีวิต และเสริมสร้างบุญให้กับตนเองอยู่เสมอ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้เห็นคุณค่าและความสำคัญที่ศาสนิกและผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วไป ควรศึกษา ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลของการวิจัยไปประยุกต์ใช้

๑. การจัดทำเอกสารแนะนำความรู้เรื่องบุญที่ถูกต้อง การจัดทำเอกสารแนะนำความรู้เรื่องบุญที่ถูกต้อง ประกอบด้วยภาครัฐ คือ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมตัวแทนของฝ่ายศาสนาซึ่งของพระพุทธศาสนา คือ มหาเถรสมาคม ในส่วนของศาสนาคริสต์ คือ สังฆมณฑลคาทอลิกประเทศไทย เพื่อร่วมกันจัดทำคู่มือรู้เรื่องบุญนำชีวิตเป็นสุขพร้อมกับแจกจ่ายคู่มือบุญนี้ให้แก่ศาสนิกและผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วไป ได้นำไปปฏิบัติให้ถูกต้องเป็นไปตามความเชื่อของแต่ละศาสนา

๒. การอบรมโครงการยุวบุญ โดยการจัดอบรมให้แก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้และเข้าใจในเรื่องบุญเพื่อปลูกฝังให้เกิดทัศนคติและความเชื่อในเรื่องบุญที่ถูกต้อง

๓. การฝึกอบรมวิทยากร นักเทศน์เทศนาสั่งสอนในวันธรรมสวนะ หรือ พิธีกรรมที่สำคัญของศาสนาในโอกาสหรือในพิธีกรรมที่สำคัญของศาสนาควรจัดให้มีการเทศนาสั่งสอน บรรยายธรรมถึงความรู้และความเข้าใจเรื่องบุญ วิธีการทำบุญที่ถูกต้อง เพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจให้รู้เท่าทันบุญ สามารถนำวิธีการทำบุญที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพ สภาพเศรษฐกิจในครัวเรือนมาใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อชีวิตที่ดีงาม

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยต่อไป

ผลจากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยได้พบประเด็นปัญหาเรื่องบุญและวิธีการทำบุญ ที่ควรจะนำมาศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วไป ในประเด็น ดังนี้

๑. การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

๒. การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการทำบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย

ก. เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระคัมภีร์พระคริสตธรรมใหม่ (New Testament)

อัสสัมชัญ. คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก ภาค ๑ - ๔. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อัสสัมชัญ, ๒๕๔๕.

ข. เอกสารทุติยภูมิ

(๑) หนังสือภาษาไทย

การศาสนา, กรม. ความรู้ศาสนาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม. ๒๕๕๔.

กิริติ บุญเจือ. สารานุกรมปรัชญา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

_____. ศาสนาคริสต์เชิงวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๑๙.

_____. ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.

ชัยวัฒน์ อดิพัฒน์. หลักพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๕.

ซี.เอส. ลูอิส เขียน แปลโดย วิจิตรา ศ.เอกวัฒน์. แก่นแท้แห่งคริสต์ศาสนา. กรุงเทพมหานคร : กนก-บรรณสาร, ๒๕๔๑.

บาทหลวง ยอแซฟ วุฒิเลิศ แห่งล้อม. หลักธรรมคำสอนคาทอลิก. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : อัครสังฆมณฑลกรุงเทพ, ๒๕๔๗.

บาทหลวง สมชัย พิทยาพงศ์พร. จิตภาวนาและวิถีชีวิตจิตนักพรตคริสตชนสมัยแรกเริ่ม. นครปฐม : วิทยาลัยแสง-ธรรม, ๒๕๕๖.

_____. ชีวิตจิตคริสตชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นครปฐม : วิทยาลัยแสงธรรม, ๒๕๕๑.

_____. จิตภาวนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสตรีบุมอินเตอร์พรีนซ์จำกัด, ๒๐๑๐.

บุญมี แทนแก้ว. ผศ.. ปรัชญาศาสนา. กรุงเทพมหานคร : หจก. ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๖.

ปิ่น มุกกันต์, พ.อ.. ประมวลศัพท์ ๖ ศาสนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชน, ๒๕๓๔.

แปลก สนธรักษ์ และวิทย์ วิศทเวทย์. ศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๒.

พระครูปลัดสัมพิพัฒนธรรมมาจารย์. พระมหาบุรุษ. นครปฐม : โรงพิมพ์ประยูรสาสน์ไทย, ๒๕๕๗.

พระธรรมปิฎก. ก้าวไปในบุญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒.

_____ . บุญ-บารมีที่จะกู้แผ่นดินไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒.

_____ . เมตตา-ภาวนา-อหิงสา-บารมี. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).ปรัชญาการศึกษาของไทย.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๖.

_____ . พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗.กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๔.

_____ . อิทธิปาฏิหาริย์เทวดา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต, ๒๕๕๔.

_____ . พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๕๑.

_____ . อิทธิปาฏิหาริย์เทวดา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต, ๒๕๕๔.

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ(อบอู่) และคณะ. **สุขที่ได้ธรรม.**พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สร้างเสริมสุขภาพองค์กร, ๒๕๕๗.

พระศรีวิสุทธิโสภณ. ภาวนาที่ปณี. ชลบุรี : คณะศึกษานานาชาติจัดพิมพ์, ๒๕๑๔.

พุทธทาสภิกขุ. **พุทธประวัติจากพระโอษฐ์.**พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๔

_____ . เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงตะวัน, ๒๕๕๔

_____ . ทำบุญสามแบบ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๕๑.

_____ . ทำบุญให้ถูกวิธี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๕๑.

_____ . โอสาเรตัพพธรรม. สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๗

ภิกขุ ตั้งคณะสิงห์. **เปรียบเทียบลัทธิของโลก.** กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๐๘.

สมเด็จพระญาณสังวร สกลสังฆปริณายก.**พระนิพนธ์แสงส่องใจเพื่อความสุขสงบ.** กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๗.

สภาสังฆราชคาทอลิก. **คำสอนคริสตจักร เล่มครบ.** กรุงเทพมหานคร : วิทยุการพิมพ์, ๒๕๑๙.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา, ๒๕๑๖.

เสฐียร พันธรั้ง,ศาสตราจารย์พิเศษ. **ศาสนาเปรียบเทียบ.** พิมพ์ครั้งที่ ๘ .กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๒.

_____ . **ศาสนาโบราณ.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

เสรี พงศ์พิศ. **ศาสนาคริสต์.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อัสสัมชัญ, ๒๕๔๕.

สำนักงานสภาสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย. **จงด่วนเรือออกไปที่ลึก.**พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร : สภาสังฆราชคาทอลิก, ๒๕๔๕.

อรรถเดช นนทะโชติ. **รู้บุญ ชีวิตรุ่ง.**พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ธรรมะ, ๒๕๕๒.

(๒) บทความ

บทความ ๑๐๐ คำสอนของสมเด็จพระสังฆราช. (๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘)

(๓) หนังสือแปล

กวอนมิน จา. การภาวนาด้วยพระหฤทัยพระเยซูเจ้า. พิสุทธิ์ศรี รัตตมณี(แปล).กรุงเทพมหานคร : สื่อมวลชนคาทอลิกประเทศไทย , ๒๕๕๖

โตรเจอร์ เจ คอร์เลสค์. การภาวนาในพระเจ้า (หัวใจของการภาวนาแบบเบเนดิกติน). แปลโดย วเนช.กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา, ๒๕๒๖.

พุมิโอะ มะสุทานิ. ศาสนาเปรียบเทียบระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาคริสต์. จำนงค์ ทองประเสริฐ (แปล). กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๔.

(๔) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย

กรีสุดา เตียรทอง. “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน : กรณีศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔.

เกรียงไกร จันทะโพธิ์. “การทอดผ้าป่ากับการช่วยเหลือสังคมไทยในปัจจุบัน : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีวัดในจังหวัดลำพูนและจังหวัดอุดรธานี”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๖.

ชนิษฐา อลังกรณ์. “การศึกษาวิเคราะห์การทำบุญในจารีกนศรวัตสมัยหลังพระนคร”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑.

จรรยาศรี กลากลาย. “ทัศนคติของพุทธศาสนิกชนต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเปิดวัดวันอาทิตย์ของวัดปัญญานันทารามอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ปานทิพย์ ศุภนคร. “ปัญหาความชั่วร้ายในปรัชญาคริสต์”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (บุญถึง). “บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร. “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์ (โรมันคาทอลิก)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พูลศักดิ์ ประสมสุข. “การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมธุรกิจในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์(โรมันคาทอลิก)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

นัยนา เกิดวิชัย. “ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเรื่องบุญกับนิพานในพุทธปรัชญาเถรวาท”.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

นิรมล เตชะปณิต. “ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องจุดหมายปลายทางสูงสุดของศาสนาที่มีผลกระทบต่อแนวทางดำเนินชีวิตในกลุ่มชาวพุทธและชาวคริสต์ระดับชาวบ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลโคกขี้หนอน อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๒.

วันทนา แก่นวงษ์คำ. “ประเพณีการทำบุญเป็นของชาวบ้านพราน ตำบลพราน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๙.

สมศักดิ์ ดวงสีเสน. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนไทยในท้องถิ่นที่กำลังเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้มีอาชีพเกษตรกรรมและลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๔.

สุนทร บุญสถิต. “สถานภาพบทบาทและปัญหาของสามเณรในสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓.

(๕) สารนิพนธ์

พรรณจารีต ขวัญบุรี. “การศึกษาทัศนคติและรูปแบบการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน”. **สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต.** วิทยาลัยศาสนศึกษา : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๘.

(๖) เลือ้อิเล็กทรอนิกส์

สุณี บุญพิทักษ์, ผศ. “การศึกษาความเชื่อในผลของความดี”, www.moralcenter.or.th (๑ กันยายน ๒๕๕๗).

www.catholic.or.th/spiritual/sharing (๑ กันยายน ๒๕๕๗)

<http://www.vichaiyut.co.th>(๒๐ มีนาคม ๕๘)

<http://www.thainews.prd.go.th>(๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘)

<http://www.dhammadjak.net> (๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘)

<http://www.posttoday.com>(๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘)

http://banndee.orgfree.com/prawacha/bible/liturgical_eucharistic.html(๑๕ พ.ค.๕๖)

http://ccbkk.catholic.or.th/Question_about_Catholic/Qu-18/qu-18.html (๑๕ พ.ค.๕๘)

๒. ภาษาต่างประเทศ

SuthornNa-Rangsri. **The Buddhist Concept of Karma and Rebirth.** Mahamakut : Rajavidyalaya Press, 1976.

The 1st Interfaith Dialogue on Religious Tolerance. **Religious Tolerance.** Ayutthaya : Mahachulalongkornrajavidyalaya, 2014.

ภาคผนวก ๑

พิธีทำบุญเลี้ยงพระ

การทำบุญเลี้ยงพระตามปกติที่ทำกันแต่เดิมคือ นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ในสถานที่ที่ประกอบพิธีในตอนเย็นโดยทั่วไปเรียกกันว่า “สวดมนต์เย็น” รุ่งขึ้นวันถัดมา ในเวลาเช้า (บางกรณี เวลาเพล) ก็จะมีการถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ที่เจริญพระพุทธมนต์เมื่อเย็นวานนั้นเรียกกันว่า “เลี้ยงพระเช้า” (เลี้ยงพระเพล) หรือฉันเช้า (ฉันเพล) และในคราวเดียวกันก็มีการตักบาตรด้วย บางคนมีเวลาน้อย ย่นเวลามาทำพร้อมกัน ในวันเดียว ในตอนเช้าหรือตอนเพลตามความสะดวกโดยนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ มาเจริญพระพุทธมนต์ก่อนจบแล้วถวายภัตตาหารให้เสร็จสิ้นในเวลาเดียวกัน อย่างนี้เรียกว่า “ทำบุญเลี้ยงพระ”

การทำบุญเลี้ยงพระนี้ นิยมทั้งในงานมงคลและงานอวมงคลทั่วไป ที่เรียกว่าทำบุญ งานมงคลนั้น ได้แก่ การทำบุญเลี้ยงพระดังกล่าวเพื่อความสุขความเจริญแก่จิตใจ โดยปรารถนา เหตุที่ดีเป็นมูล เกี่ยวกับฉลองความสำเร็จในชีวิต เช่น ฉลองพระบวชใหม่ เป็นต้น หรือเกี่ยวกับการริเริ่มชีวิตใหม่ เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ตามปรารถนาด้วยดี ตลอดไป เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญแต่งงาน หรือเรียกว่ามงคลสมรส เป็นต้น

ส่วนที่เรียกว่าทำบุญงานอวมงคลได้แก่การทำบุญเลี้ยงพระเพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขโดยปรารถนาเหตุไม่สู้ดีเนื่องจากการตาย ขึ้นในวงญาติ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในครอบครัว จัดการทำบุญขึ้นเพื่อให้สำเร็จเป็นประโยชน์ เกื้อกูล และความสุขแก่ผู้ล่วงลับไปแล้วและเพื่อเป็นมิ่งขวัญกลาย ๆ แก่ผู้ที่ยังอยู่ งานทำบุญ โดยปรารถนาเหตุนี้ เรียกว่าทำบุญงานอวมงคล

การทำบุญทั้ง ๒ ประเภทนี้ ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติมี ๒ ฝ่าย คือ

๑) ฝ่ายทายกทายิกา (หมายถึง ชายและหญิงที่เป็นผู้ถวายทาน) ผู้ประกอบด้วยต้องการบุญ เรียกว่า ฝ่ายเจ้าภาพ

๒) ฝ่ายปฏิบัติ (ผู้รับ) ผู้รับการถวายทานและประกอบพิธีกรรมตามความประสงค์ของเจ้าภาพ ซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์เรียกว่า ฝ่ายภิกษุสงฆ์

ทั้งสองฝ่ายนี้มีระเบียบปฏิบัติพิธีกำหนดไว้เพื่อความเรียบร้อยโดยเหมาะสมแต่ละประเภท ของงาน เป็นขนบประเพณีสืบมาดังต่อไปนี้

ระเบียบพิธี : การทำบุญเลี้ยงพระงานมงคล

พิธีฝ่ายเจ้าภาพ ผู้ที่จะทำบุญเนื่องในงานมงคลต่าง ๆ นั้น ในที่นี้เรียกว่า "เจ้าภาพ" เบื้องต้นจะต้องเตรียมกิจการต่าง ๆ ที่ควรทำก่อน ดังนี้

- ๑) อาราธนาพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์
- ๒) เตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปพร้อมทั้งเครื่องบูชา
- ๓) ตกแต่งสถานที่บริเวณพิธีให้มีความเหมาะสม
- ๔) วงด้ายสายสิญจน์
- ๕) อัญเชิญพระพุทธรูปมาตั้งบนที่บูชา
- ๖) ปูลาดอสนะสำหรับพระสงฆ์
- ๗) เตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์ตามควรแก่ฐานะ
- ๘) ตั้งภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์

เมื่อพระสงฆ์มาถึงแล้วตามเวลากำหนด จะต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- ๑) คอยล้างเท้าพระสงฆ์และเช็ดด้วย (ปัจจุบันพระสงฆ์สวมรองเท้าและเท้าไม่สกปรก จึงไม่ต้องล้างเท้าก็ได้)
- ๒) ประเคนเครื่องรับรองที่จัดไว้
- ๓) เมื่อได้เวลาแล้ว จุดเทียนธูปที่โต๊ะบูชา บูชาพระรัตนตรัย (กราบ ๓ ครั้ง)
- ๔) อาราธนาศีล และรับศีล (สมาทานศีล)
- ๕) อาราธนาพระปริตร เสร็จแล้วไหว้หรือกราบแล้วแต่กรณี
- ๖) นั่งฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อจบแล้ว ถวายน้ำร้อนหรือเครื่องดื่มอันควรแก่สมณะ แล้วแต่จะจัด

ในการปฏิบัติพิธีตามหน้าที่ที่กล่าวนี้ มีข้อที่ควรจะเข้าใจ คือ

๑. เรื่องการอาราธนาพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ นิยมไม่กำหนดจำนวนข้างมาก แต่นิยมกำหนดข้างน้อยไว้โดยเกณฑ์ คือไม่ต่ำกว่า ๕ รูปเกิน ๕ ไปก็เป็น ๗ หรือ ๙ ขอนำสังเกตก็คือ ไม่นิมนต์พระสงฆ์จำนวนคู่เพราะถือเหมือนอย่างว่า การทำบุญครั้งนี้ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานแบบเดียวกับครั้งพุทธกาล ซึ่งปรากฏตามบาลีว่า พุทธปปมฺโข ภิกขุสงฺໄໝ พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข โดยตั้งพระพุทธรูปไว้ข้างหน้าแถวพระสงฆ์นับจำนวนรวมกับพระสงฆ์เป็นคู่ เว้นแต่ในงานมงคลสมรส มักนิยมนิมนต์พระสงฆ์จำนวนคู่จุดมุ่งหมาย คือ แบ่งให้ฝ่ายเจ้าบ่าวและฝ่ายเจ้าสาว นิมนต์พระมาจำนวนเท่า ๆ กันเมื่อมารวมกัน จึงเป็นจำนวนคู่ แต่ในพิธีหลวงในปัจจุบันนี้ มักอาราธนาพระสงฆ์เป็นจำนวนคู่ เช่น ๑๐ รูป เป็นต้น

๒. เรื่องเตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปพร้อมทั้งเครื่องบูชา ที่ตั้งพระพุทธรูปพร้อมทั้งเครื่องบูชาในงานพิธีต่าง ๆ นั้น นิยมเรียกสั้น ๆ ว่า โต๊ะบูชา สิ่งสำคัญของโต๊ะบูชานี้ ประกอบด้วยโต๊ะรองและเครื่องบูชา

โต๊ะรองเป็นที่รองรับพระพุทธรูปและเครื่องบูชาปัจจุบันนี้นิยมใช้กันทั่วไปเป็นโต๊ะหมู่ซึ่งสร้างไว้โดยเฉพาะ เรียกกันว่า โต๊ะหมู่บูชา มีเป็นหมู่ ๕ หมู่ ๗ และหมู่ ๙ หมายความว่าหมู่หนึ่ง ๆ ประกอบด้วยโต๊ะ ๕ ตัว ๗ ตัว และ ๙ ตัว ก็เรียกว่าหมู่เท่านั้นเท่านั้น ถ้าในที่ที่หาโต๊ะหมู่ไม่ได้ จะใช้ตั้งอะไรที่สมควรซึ่งไม่สูงหรือต่ำเกินไปนัก จัดเป็นโต๊ะบูชาในพิธีก็ได้ โต๊ะหรือตั้งนั้นต้องใช้ผ้าขาวปูพื้นก่อน ถ้าหาผ้าขาวไม่ได้จำเป็นจะใช้ผ้าสีต้องเป็นผ้าสะอาดและยังมีได้ใช้การอย่างอื่นเหมาะสมที่สุดผ้าอะไรก็ตามถ้าแสดงลักษณะชัดว่าเป็นผ้าถุงแล้วไม่สมควรอย่างยิ่ง

การตั้งโต๊ะบูชานี้มีหลักว่าต้องตั้งหันหน้าโต๊ะออกทางเดียวกับพระสงฆ์ คือให้พระพุทธรูปหันพระพักตร์ออกทางเดียวกับพระสงฆ์นั่นเอง ด้วยมุ่งหมายให้พระสงฆ์มีพระพุทธรูป เป็นประธาน เว้นแต่จำเป็นเกี่ยวกับสถานที่ซึ่งจะต้องให้พระสงฆ์นั่งมีเบื้องซ้ายอยู่ทางพระพุทธรูป แล้วจึงต้องตั้งโต๊ะบูชาหันหน้ามาทางพระสงฆ์ให้พระพุทธรูป หันพระพักตร์หาพระสงฆ์เป็นอัน ไม่ต้องเข้าแถวกับพระสงฆ์ สำหรับเรื่องทิศทางที่จะประดิษฐานพระพุทธรูปนั้นมักจะทำให้ผินพระพักตร์ไปสู่ทิศเหนือ ด้วยถือว่าพระพุทธรูปเจ้า เป็นโลกอุดรมิฉะนั้นก็ให้หันไปทางทิศตะวันออก ด้วยถือว่าเป็นทิศพระ (ในวันตรัสรู้พระพุทธรูปเจ้าประทับนั่งผินพระพักตร์ไปทางตะวันออก) เป็นพื้น แต่เรื่องนี้เห็นว่าไม่จำเป็นต้องจำกัดเช่นนั้น จะให้ผินพระพักตร์ไปทิศใด ๆ ก็ไม่เกิดโทษและไม่มีข้อห้าม เป็นอันแล้วแต่สถานที่ที่จะอำนวยให้ประดิษฐานได้เหมาะสมก็พึงทำได้ทั้งนั้น

สำหรับการตั้งเครื่องบูชานั้น ต้องแล้วแต่โต๊ะที่ตั้งถ้าเป็นโต๊ะเดี่ยวที่ใช้ตั้ง หรือโต๊ะ ตัวเดียวตั้งแทนโต๊ะหมู่เครื่องบูชาควรมีแจกันประดับดอกไม้ ๑ คู่ ตั้ง ๒ ข้างพระพุทธรูป ไม่ขีดหรือห่างจนเกินไป ถัดมาแถวหน้าพระพุทธรูป ตั้งกระถางรูปตรงหน้าพระพุทธรูปกับเชิงเทียน ๑ คู่ ตั้งตรงกับแจกัน เพียงเท่านั้นก็สำเร็จรูปเป็นโต๊ะบูชาพอสมควร

๓. เรื่องตกแต่งสถานที่บริเวณพิธีนิยมให้สะอาดเรียบร้อยเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นการทำบุญต้องการสิริมงคลและออกแขกด้วยความสะอาด เรียบร้อยทุกอย่าง เป็นสิ่งที่ควรกระทำ อย่างยิ่งถ้าได้เพิ่มการตกแต่งเพื่อความสวยงามขึ้นอีก ก็เป็นการดียิ่งทั้งนี้สุดแต่ฐานะและกำลัง ของตนเป็นสิ่งสำคัญ

๔. เรื่องวงด้ายสายสิญจน์ คำว่า “สิญจน์” แปลว่าการรดน้ำ คือ การรดน้ำ ด้วยพิธีสืบเนื่องมาแต่พิธีพราหมณ์ เดิม “สาย” เข้าข้างหน้าเป็น “สายสิญจน์” กลายเป็นวัตถุชนิดหนึ่ง ที่นำมาใช้ในงานมงคลต่าง ๆ สายสิญจน์ ได้แก่ สายที่ทำด้วยด้ายดิบ โดยวิธีจับเส้นด้ายในเช็ด เส้นเดียวจับออกครั้งแรกเป็น ๓ เส้น ม้วนเข้ากลุ่มไว้ ถ้าต้องการให้สายใหญ่ก็จับอีกครั้งหนึ่ง จะกลายเป็น ๙ เส้น ในงานมงคลทุกประเภท นิยมใช้สายสิญจน์ ๙ เส้น เพราะกล่าวกันว่า สายสิญจน์ ๓ เส้น

สำหรับใช้ในพิธีเบิกโลงศพจะนำมาใช้ในพิธีงานมงคลไม่เหมาะสม ถ้าเพ่งการวงสายสิญจน์ มีเกณฑ์ถืออยู่ว่าถ้าเป็นบ้านมีรั้วรอบให้วงรอบรั้ว ถ้าไม่มีรั้วรอบ หรือมีแต่กว้างเกินไปหรือมีอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นที่ไม่เกี่ยวกับพิธี อยู่ร่วมในรั้วด้วยกันก็ให้วงเฉพาะอาคารพิธีโดยรอบ ถ้าเจ้าภาพไม่ต้องการวงสายสิญจน์รอบรั้วบ้านหรือรอบอาคารที่ตน ประกอบพิธีทำบุญ จะวงสายสิญจน์ที่ฐานพระพุทธรูปบนโต๊ะบูชาเท่านั้น แล้วโยงมาที่ภาชนะ สำหรับทำน้ำมนต์ก็ได้การโยงสายสิญจน์จากฐานพระพุทธรูปมายังภาชนะน้ำมนต์ ควรโยงหลบเพื่อไม่ให้ต้องข้ามสายสิญจน์ ในเวลาจุดธูปเทียนเมื่อวงที่ภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์แล้ว พึงวางกลุ่มด้ายสายสิญจน์ไว้บนพานสำหรับรองสายสิญจน์ ซึ่งอยู่ทางหัวอาสน์สงฆ์ใกล้ภาชนะ สำหรับทำน้ำมนต์การวงสายสิญจน์ ถือหลักวงจากซ้ายไปขวาของสถานที่หรือวัตถุ มีข้อที่ถือเป็นเรื่องควรระวังอยู่อย่างหนึ่ง คือ ในขณะที่วงสายสิญจน์อย่าให้สายสิญจน์ขาด

อนึ่ง สายสิญจน์ที่วงพระพุทธรูปแล้วนี้จะข้ามกรายมิได้ เพราะถ้าข้ามกรายแล้วเท่ากับข้ามพระพุทธรูป เป็นการแสดงความไม่เคารพต่อพระพุทธรูปทีเดียว หากมีความจำเป็นที่จะต้องผ่านสายสิญจน์ก็ต้องลอดมือหรือก้มศีรษะลอดภายใต้สายสิญจน์ผ่านไป

๕. เรื่องเชิญพระพุทธรูปมาตั้งบนที่บูชาเป็นกิจที่พึงทำเมื่อใกล้จะถึงกำหนดเวลาประกอบพิธีพระพุทธรูปนั้นจะเป็นพระปางอะไรก็ได้แต่จะหาได้ขอให้เป็นพระพุทธรูปเท่านั้น ไม่ใช่พระเครื่องซึ่งเล็กมากไม่เหมาะแก่พิธีพระพุทธรูป ถ้ามีที่ครอบครอบเอาที่ครอบออก ตั้งเฉพาะองค์พระเท่านั้น และที่องค์พระไม่สมควรจะนำอะไรที่ไม่เหมาะสมประดับ เช่น พวงมาลัยหรือดอกไม้ เป็นต้น ควรให้องค์พระเด่นเป็นสำคัญ เว้นแต่ที่ฐานพระจะใช้พวงมาลัยวงรอบฐานกลับดูงามดีไม่มีข้อห้าม ดอกไม้บูชามีระเบียบจัดตั้งกล่าวแล้วในเรื่องตั้งเครื่องบูชา ก่อนที่จะยกพระพุทธรูปจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งก็ดี ในขณะที่วางพระพุทธรูปลง ณ ที่บูชาที่ดี ควรจะน้อมไหว้ก่อนยก หรือน้อมไหว้ในเมื่อวางลงแล้วเป็นอย่างน้อย ถ้ากราบได้เป็นนงคาง

๖. เรื่องปูลาดอาสนะสำหรับพระสงฆ์ นิยมใช้กันอยู่ ๒ วิธี คือ ยกพื้นอาสน์สงฆ์ให้สูงขึ้นโดยใช้เตียงหรือม้าวางต่อกันเข้าให้ยาวพอแก่จำนวนสงฆ์ อีกวิธีหนึ่งปูลาดอาสนะ บนพื้นธรรมดาอาสน์สงฆ์ชนิดยกพื้นนิยมใช้ผ้าขาวปูลาด จะมีผ้านิสีทนะ (ผ้าปูนั่ง) ปูอีกชั้นหนึ่ง หรือไม้ก็ได้ โดยเฉพาะอาสน์สงฆ์ยกพื้นนี้มักจัดในสถานที่ที่ฝ่ายเจ้าภาพนั่งเก้าอี้กัน ส่วนอาสนะชนิดที่ปูลาดบนพื้นธรรมดาจะใช้เสื่อหรือพรมหรือผ้าที่สมควรปูที่สุดแต่จะมีหรือหาได้ ข้อที่ควรระวัง คืออย่าให้อาสนะพระสงฆ์กับอาสนะของคฤหัสถ์ฝ่ายเจ้าภาพเป็นอันเดียวกัน ควรปูลาดให้แยกจากกัน ถ้าจำเป็นแยกไม่ได้โดยปูเสื่อหรือพรมไว้เต็มห้องสำหรับอาสนะพระสงฆ์ ควรจัดปูทับเสื่อหรือพรมนั้นอีกชั้นหนึ่งจึงจะเหมาะ

๗. เรื่องเตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์ ตามแบบและประเพณีนิยมเตรียมเครื่องรับรองได้แก่ น้ำร้อน น้ำเย็น และกระโถน (ปัจจุบันเพิ่มกระดาษชำระด้วย) การวางเครื่องรับรองเหล่านี้มีหลักว่าต้องวางทางด้านขวามือของพระ ระหว่างรูปหนึ่งกับอีกรูปหนึ่งที่นั่งเรียงกันด้านขวามือของรูป

ไต ก็เป็นเครื่องรับรองของรูปนั้น การวางให้วางกระโถนข้างในสุดเพราะเป็นสิ่งไม่ต้องประเคน ถัดออกมาเป็นกระตาดชำระและภาชนะน้ำเย็นเมื่อพระสงฆ์นั่งก็ประเคนน้ำเย็นและกระตาดชำระ ส่วนน้ำร้อนจัดประเคนภายหลังไม่ต้องตั้งประจำ เครื่องรับรองดังกล่าวนี้ กระตาดและกระโถน ถ้าจำกัด จะจัดรับรอง ๒ รูป ต่อ ๑ ที่ก็ได้ และให้จัดวางตามลำดับ ในระหว่างรูปที่ต้องการให้ใช้ร่วมกัน

๘. เรื่องตั้งภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์ ควรเตรียมภาชนะเป็นประการแรก ถ้าไม่มีที่ครอบน้ำมนต์ซึ่งเป็นของสำหรับใส่น้ำมนต์โดยเฉพาะ จะใช้บาตรของพระหรือขันน้ำ พานรองแทนก็ได้ แต่ขันต้องไม่ใช่ขันเงินหรือทองคำ เพราะเงินและทองเป็นวัตถุอนามาส (คือของที่ไม่ควรแก่การจับต้องสำหรับพระ) ต่อไปก็หาน้ำสะอาดใส่ในภาชนะ ห้ามไม่ให้ใช้น้ำฝน ทั้งนี้เห็นจะเป็นด้วยถือว่าน้ำที่จะศักดิ์สิทธิ์ขึ้นได้ ต้องมาจากธรณี ส่วนน้ำฝนมาจากอากาศจึงไม่นิยม น้ำที่ใส่ควรใส่แต่เพียงก่อนภาชนะเท่านั้น ควรหาใบเงินใบทองใส่ลงไปด้วยแต่เพียงสังเขปเล็กน้อย (ถ้าหาไม่ได้ จะใช้ดอกบัวใส่แทนก็ได้ แต่ดอกไม้อื่นไม่ควร) ต้องมีเทียนน้ำมนต์อีกหนึ่งเล่ม ควรเป็นเทียนขี้ผึ้งแท้ ขนาดหนัก ๑ บาทเป็นอย่างต่ำ ติดที่ปากบาตรหรือขอบขัน หรือบนยอดจุกฝาครอบน้ำมนต์ ไม่ต้องจุด แล้วนำไปวางไว้หน้าโต๊ะบูชาให้ค่อนมาทางอาสนะพระสงฆ์ ใกล้กับรูปที่เป็นหัวหน้า เพื่อหัวหน้าจะได้หยดเทียนทำน้ำมนต์ในขณะสวดมนต์ได้สะดวก

๙. เรื่องจุดเทียน รูป ที่โต๊ะบูชา เจ้าภาพควรจุดเอง ไม่ควรให้คนอื่นจุดแทน เพราะเป็นการน้สการพระอันเป็นกิจเบื้องต้นของบุญ การจุดควรจุดเทียนก่อนจุดด้วยไม้ขีดหรือเทียน ขนวนอย่าต่อจากตะเกียง หรือไฟอื่น เทียนติดดีแล้ว ใช้รูป ๓ ดอกจุดต่อที่เทียนจนติดดี จึงปักลงให้ตรง ๆ ในกระถางรูป แล้วตั้งใจบูชาพระต่อจากนี้จึงดำเนินพิธีไปตามลำดับ คืออาราธนาศีล รับศีลแล้ว อาราธนาพระปริตร พออาราธนาพระปริตรจบแล้ว พระสงฆ์เริ่มสวดมนต์ ทุกคนที่อยู่ในบริเวณพิธี ฟังนั่งประนมมือฟังพระสวดด้วยความเคารพ พอพระเริ่มสวดมงคลสูตรขึ้นต้นบท อเสวนา จ พาลานํ เป็นต้น เจ้าภาพพึงเข้าไปจุดเทียนน้ำมนต์ที่บาตรหรือที่ครอบน้ำมนต์หน้าพระ แล้วประเคนบาตรหรือที่ครอบน้ำมนต์นั้นต่อหัวหน้าสงฆ์เพื่อท่านจะได้ทำน้ำมนต์ต่อไป

๑๐. ข้อปฏิบัติวันเลี้ยงพระถ้าเลี้ยงพระในวันรุ่งขึ้น การเตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์พึงจัดอย่างวันสวดมนต์เย็น เมื่อพระภิกษุสงฆ์มาพร้อมตามเวลาแล้วเจ้าภาพพึงจุดรูปเทียนเครื่องน้สการบูชาพระแล้วอาราธนาศีลและรับศีลอย่างเดียวกับวันก่อน เสร็จแล้วไม่ต้องอาราธนาพระปริตร พระสงฆ์จะเริ่มสวดถวายพรพระองค์

ถ้ามีการตักบาตรด้วย พึงเริ่มลงมือตักบาตรขณะพระสงฆ์สวดถึงบทพาหุง ...และให้เสร็จก่อน พระสงฆ์สวดจบ เตรียมยกบาตรและภัตตาหาร มาตั้งไว้ให้พร้อมพอสวดจบก็ประเคนให้พระฉันได้ทันที ถ้าไม่มีตักบาตรเจ้าภาพก็นั่งประนมมือฟังพระสวดไปพอสมควรแล้ว เตรียมตั้งภัตตาหารเมื่อพระสวดจวนจบ แต่ถ้าเป็นงานวันเดียวคือ สวดมนต์ก่อนฉัน การตระเตรียมต่าง ๆ ก็คงจัดครั้งเดียว

พระภิกษุสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ก่อน แล้วสวดถวายพรพระต่อท้ายเจ้าภาพฟุ้งนั่งประนมมือฟัง เมื่อพระสงฆ์สวดถึงบทถวายพรพระจึงเตรียมภัตตาหารไว้ให้พร้อม พอพระสวดจบก็ยกประเคนได้

สุดท้ายพิธี เมื่อพระภิกษุสงฆ์ฉันอิ่มแล้ว ถวายเครื่องไทยธรรม ต่อนั้น พระสงฆ์อนุโมทนา ขณะพระว่าบท ยถา...ให้เริ่มกรวดน้ำให้เสร็จก่อนจบบท ยถา... พอพระว่าบท สप्तพิธีโย... พร้อมกันถึงประนมมือรับพรตลอดไปจนจบ แล้วส่งพระกลับ

หมายเหตุ : การถวายข้าวพระพุทธ

การเลี้ยงพระในพิธีทำบุญเลี้ยงพระนี้ มีประเพณีโบราณสืบเนื่องกันมานานอย่างหนึ่งคือ ประเพณีถวายข้าวพระพุทธ เห็นจะเนื่องมาจากถือว่าพระสงฆ์ที่นิมนต์มาฉันในพิธีนั้นมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขตามหลักพระบาลีที่กล่าวมาแล้วฉะนั้นการถวายภัตตาหาร แก่พระสงฆ์ ก็ต้องถวายองค์ประมุข คือ พระพุทธเจ้าด้วยแม้พระองค์ปรินิพพานไปนานแล้ว ก็จำเป็นต้องทำการถวายต่อพระพักตร์พระพุทธรูปให้เป็นกิริยาสำเร็จรูปสมตามเจตนานั้น เหตุนี้ ในงานทำบุญไม่ว่างานมงคลหรืองานอวมงคล จึงนิยมถวายภัตตาหารแก่พระพุทธรูปด้วยซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า ถวายข้าวพระพุทธ ถ้าในพิธีมีการตักบาตรก็ต้องตักบาตรพระพุทธรูปไว้หัวแถว ด้วยเช่นกัน

ข้าวพระพุทธที่ถวายนั้นนิยมจัดอย่างเดียวกับที่ถวายพระสงฆ์เมื่อเสร็จภัตกิจแล้วข้าวพระพุทธนั้นตกเป็นของมรรคทายกวัด หรืออุบาสกอุบาสิกาผู้มาในงาน แต่บางงานเนื่องด้วยที่จำกัดหรือจะเป็นเพราะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหรือความง่ายของบุคคลหาไม่ทราบชัด เจ้าภาพจึงมักจัดสำหรับพระพุทธรูปเพียงสำหรับเล็ก ๆ ก็มี การถวายข้าวพระพุทธนี้เป็นหน้าที่ของเจ้าภาพ ฟุ้งใช้ผ้าขาวปูบนโต๊ะที่จะนำมาตั้งรองข้าวพระพุทธ หรือปูบนพื้นราบก็ได้ตรงหน้าโต๊ะบูชาแล้วตั้งสำหรับคาวหวานพร้อมทั้งชามน้ำให้บริบูรณ์บนโต๊ะหรือบนพื้นผ้านั้น เสร็จแล้วจุดธูป ๓ ดอกปักในกระถางรูป หน้าโต๊ะบูชา นั่งคุกเข่าประนมมือตรงหน้าที่ตั้งข้าวพระพุทธและโต๊ะบูชา โดยกล่าวคำถวาย ดังนี้

ให้ตั้งนะโม... ๓ จบ แล้วกล่าวคำถวาย ดังนี้

“อิมัง สุปะพะยัญชนะนะสัมปันนัง สาลินัง โอทะนัง, อุทะกัง วะรัง พุทธธัสสะ ปุเชมิ”

จบแล้วกราบ ๓ ครั้ง ต่อนี้จึงจัดถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ตามวิธีที่กล่าวแล้ว

เมื่อเสร็จภัตตะกิจ (การฉันอาหาร) และพระสงฆ์อนุโมทนาเสร็จจนกลับหมดแล้วถ้ามีการเลี้ยงแขกผู้มาในงานต่อก็เป็นหน้าที่ของอุบาสกหรืออุบาสิกาผู้ริ่ธรรมเนียมวัดจะลาข้าวพระพุทธนั้นมารับประทาน การลาข้าวพระพุทธมีนิมิตดังนี้ ผู้ลาพึงเข้าไปนั่ง คุกเข่าหน้าสำหรับ ที่หน้าโต๊ะบูชานั้น กราบ ๓ ครั้งก่อนแล้วประนมมือกล่าว คำว่า “เสสัง มังคะลัง ยาจามิ” ยกมือไหว้แล้วยกข้าวพระพุทธออกไปได้เลย

สิ่งของที่จำเป็นต้องเตรียมในพิธีทำบุญเลี้ยงพระ

ส่วนที่ ๑ เครื่องบูชาและเครื่องพิธี

โต๊ะหมู่บูชา, พระพุทธรูป, เชิงเทียน, กระจก, เทียนและธูป, แจกัน, ดอกไม้, เทียนชนวน, ไม้ขีดสำหรับจุดธูปเทียน, สำลีสั่งและยาหม่องสำหรับป้ายปลายยอดเทียนและธูป (เพื่อให้ประธานจุดได้ง่าย), ชุดอาหารสำหรับบูชาข้าวพระพุทธรูป, ชันน้ำมัน (ใส่น้ำแล้ว), เทียนน้ำมัน หล้าคาประพรมน้ำมัน, ด้ายสายสิญจน์ และที่กรวดน้ำ

ส่วนที่ ๒ เครื่องรับรองและของถวาย

อาสนะ, ตาลปัตร (โดยมากพระนำมาเองต้องสอบถามต่อนิมนต์), แก้วน้ำ, น้ำ, เครื่องดื่มที่เหมาะสม, กระจก, กระจกขาโต๊ะ, จาน, ช้อน-ช้อม รวมทั้งช้อนกลาง, โถข้าว, เหยือกน้ำ, ข้าวสวย, แกง, ของหวานหรือผลไม้, เครื่องไทยธรรม เช่น ดอกไม้, ของใส่ปัจจัยและอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

ส่วนที่ ๓ เครื่องเสียง

เครื่องขยายเสียง, ลำโพงตามสมควรแก่งาน, ไมค์ (อย่างน้อย ๓ ตัว สำหรับพระรูปที่เป็นหัวหน้า รูปที่ขีดสัคเค และพิธีกร)

สรุปลำดับขั้นตอนพิธีทำบุญเลี้ยงพระ (ที่นิยมในสมัยปัจจุบัน)

การเตรียมพร้อม

๑. กำหนดวันเวลาที่เหมาะสม
๒. ไปนิมนต์พระและแจ้งวันเวลา การรับส่ง รวมทั้งจำนวนพระที่ชัดเจน
๓. จัดเตรียมสถานที่
  - จัดโต๊ะหมู่บูชาและที่วางข้าวพระพุทธรูป
  - จัดที่สำหรับปูอาสนะพระและเตรียมที่นั่งสำหรับผู้ร่วมงาน
  - จัดที่สำหรับฉันภัตตาหารในกรณีมีการถวายอาหาร
  - จัดที่สำหรับวางสำหรับอาหารเพื่อถวายพระ
๔. จัดเตรียมเครื่องบูชา เครื่องรับรอง และเครื่องเสียงให้พร้อม

การดำเนินพิธีกรรม

๑. เมื่อพระสงฆ์มาถึง ถวายเครื่องรับรองพระสงฆ์
๒. เมื่อทุกคนพร้อม เชิญประธานหรือเจ้าภาพ จุดเทียนธูป บูชาพระรัตนตรัย
๓. นำกล่าวสัการะพระรัตนตรัย (บท อิมินา สักกาเรนะ...)
๔. นำกล่าวบูชาพระรัตนตรัย (บท อะระหัง สัมมา...(กราบ))
๕. นำกล่าวอาราธนาศีล ๕

๖. สมทานศีล ๕ (ว่าตามพระจนจบ โดยตอนที่จบ ไตรสรณคมน์ ถ้าพระกล่าวสรุปว่า “ติสรณคมนัง นิฏฐิตัง” ให้รับว่า “อามะ ภันเต”

๗. กล่าวคำอาราธนาพระปริตร

๘. เมื่อพระสวดถึงมงคลสูตร บทว่า อเสวนา จะ พาลานัง... ให้เชิญเจ้าภาพจุดเทียนน้ำมันแล้วประเคนขันน้ำมันถวายพระรูปที่เป็นหัวหน้า (รูปแรก)

๙. เมื่อพระสวดจบ จัดชุดถวายข้าวพระพุทธให้พร้อม

๑๐. นำตั้ง นะโม ๓ จบ ต่อด้วยกล่าวคำถวายข้าวพระพุทธ (ให้เจ้าภาพประคองไว้หรือวางไว้ปกติแล้วให้เจ้าภาพเข้าไปถวายพระพุทธรูป)

๑๑. นำกล่าวถวายสังฆทาน (ถ้าอาหารอยู่ไกลที่นั่งพระสงฆ์หรือจัดไว้ต่างหาก ให้ใช้คำว่า “เอตานิ มะยัง ภันเต แทนคำว่า อิมานิ มะยัง ภันเต เพราะ เอตานิ แปลว่า เหล่า นั้น หมายถึง ของที่อยู่ในที่ไกล ส่วน อิมานิ แปลว่า เหล่านี้ หมายถึง ที่อยู่เฉพาะหน้า)

๑๒. ประเคนภัตตาหาร เฉพาะส่วนอาหารคาวก่อน เมื่อพระฉันอาหารคาวเสร็จจึงประเคนอาหารหวานหรือผลไม้ต่อ)

๑๓. เมื่อพระฉันภัตตาหารเสร็จ เข้าประเคนไทยธรรม (ดอกไม้ รูปเทียน ปัจจัย ...)

๑๔. พระสงฆ์อนุโมทนา ยถา...สัพพี... ผู้ร่วมงาน กรวดน้ำ ...รับพร

๑๖. กราบลาพระ ด้วยบทว่า อระหัง สัมมา...

๑๗. เสร็จพิธี จัดเจ้าหน้าที่ส่งพระ

หมายเหตุ พิธีกรรมทุกขั้นตอน อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่อาจจะมีอุปสรรคทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของพระสงฆ์และพิธีกรต้องทำความเข้าใจร่วมกันว่าอย่างนั้นอย่างนี้ อย่างไรก็ดี

ภาคผนวก ๒

พิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณ (Eucharistic Celebration)

พิธีมิสซา (บูชาขอบพระคุณ) พิธีมิสซาฯ คือ พิธีบูชาขอบพระคุณในความเป็นหนึ่งเดียวกัน ของคริสตชน โดยมีองค์พระเยซูเจ้าเอง เป็นเครื่องบูชาเพื่อไถ่บาปแทนเรามนุษย์ อาศัยพระกาย และพระโลหิต ที่ยอมสละ และพลีชีวิตเพื่อเรา ดังนั้นพิธีมิสซาฯ จึงควรเป็นพิธีของ ส่วนรวมในความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่คริสตชนจะขอบพระคุณพระเจ้า ที่ได้ทรงประทานพระบุตรของพระองค์ ลงมาไถ่บาปแทนเรามนุษย์ทุกคนในความเป็นจริง คำว่า “มิสซา” หมายถึง “การถูกส่งไป” เพื่อ ประกาศข่าวดีและเป็นแบบอย่าง รวมทั้งมอบตนเอง และชีวิตให้มี คุณค่าต่อคนอื่น ๆ เช่นเดียวกันกับที่เราได้รับจากพระเจ้า ความหมายที่แท้จริงของคำว่ามิสซาจึงไม่ถูกต้องตรงกับ ที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เราจึงควรเรียกพิธีกรรมในปัจจุบันว่า “พิธีบูชาขอบพระคุณ” (Eucharistic Celebration) โดยเน้นที่ ความหมายของพิธีกรรมว่าเป็นการขอบพระคุณอย่างแท้จริง คือ พระเยซูเจ้า เป็นทั้งผู้ถวายและเป็นเครื่องบูชาเอง โดยผ่านทางพิธีการ ทักขบพระแท่นเพื่อขอบพระคุณพระบิดาสำหรับการส่งพระบุตร ให้มาไถ่กู้มนุษยชาติ จะเห็นได้ว่าคำว่ามิสซาจึงไม่ตรงกับคำศัพท์ และความหมายทางพิธีกรรม เพียงแต่มีความเข้าใจ และถือกันมาจากธรรมเนียมประเพณีเดิมมากกว่าพิธีมิสซา

ในพิธีมิสซาฯ คริสตชนเชื่อว่า องค์พระเยซูเจ้าประทับอยู่ อย่างแท้จริงใน ๓ วิธีการ คือ

๑. จากพระวาจาของพระองค์ ในบทอ่านจากพระคัมภีร์ พิธีมิสซา
๒. ระหว่างการเสกปัง และเหล้าองุ่นเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการที่พระเยซูเจ้าจะสถิตอยู่ในพิธีมิสซาฯ เพราะเป็นการรื้อฟื้นการเลี้ยงอาหารค่ำมื้อสุดท้ายของพระเยซูเจ้า
๓. การรับศีลมหาสนิทซึ่งเป็น “ปังทรงชีวิต”

เมื่อพิธีมิสซาฯ สิ้นสุดแล้ว พระเยซูเจ้ายังคงประทับอยู่ใน ศีลมหาสนิทธรรมเนียมการเก็บรักษาศีลมหาสนิทไว้หลังมิสซาฯ จึงเกิดขึ้นเพราะความต้องการที่จะใช้เป็นศีลเสปียง สำหรับคนเจ็บป่วยและแจกศีลแก่ผู้ที่ไม่สามารถมาร่วมพิธีมิสซาฯ ได้ จึงเกิด ธรรมเนียม “การเผ่าศีล” เกิดขึ้นในภายหลังด้วย จะเห็นได้ว่า มิสซา เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตคริสตชนไม่ใช่เฉพาะเพียงแต่พิธีกรรมภายนอกเท่านั้น หรือการบริจาคตานคริสตชนทุกคนควรมีส่วนร่วม ในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นทุกขั้นตอนพิธีมิสซา

องค์ประกอบของพิธีมิสซาฯ พิธีการต่าง ๆ ของพิธีมิสซาฯ นั้น ประกอบด้วยภาคต่าง ๆ ดังนี้

๑. ภาคเริ่มพิธี

๒. ภาควจนพิธีกรรม ตั้งแต่เริ่มพิธีไปจนถึงบทภาวนาของประธาน (Collecta) เริ่มจากบทอ่านแรกจากพันธสัญญาเดิมบทอ่านที่สองซึ่งเป็นบทจดหมาย หรือหนังสืออื่น ๆ ในพันธสัญญาใหม่และพระวรสาร ซึ่งถือเป็นพระวาจา ของพระเจ้าที่ตรัสผ่านทางองค์พระบุตร คือพระเยซูเจ้า การเทศน์ เตือนใจของพระสงฆ์ การประกาศยืนยันความเชื่อ และบทภาวนาของมวลชน

๓. ภาคศีลมหาสนิท

๔. ภาคปิดพิธี

เริ่มจากภาคถวายเครื่องบูชา จนถึงบทภาวนาหลังรับศีล คือ การเตรียมเครื่องบูชา - การเสกศีลฯ และการรับศีลฯ เป็นต้นองค์ประกอบของพิธีมิสซาฯ การอวยพร และการส่งไปที่เรากลับไปสู่ชีวิตกับเพื่อนพี่น้องในสังคมของเราต่อไป

๑. **ภาคเริ่มพิธี** เริ่มจากเพลงแห่เข้า (ในความเป็นจริงจะไม่มีเพลงก็ได้ แต่การที่มี เพลงเพื่อให้สัตบุรุษรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อสรรเสริญ พระเจ้าและถือเป็นการภาวนาอย่างหนึ่ง เพลงในพิธีกรรมที่ดี ควรเป็นเพลงที่สื่อความหมายให้เข้าใจในพิธีกรรม และร่วมจิตใจได้) - คำทักทาย - การสารภาพความผิด - บทกิริเอ - (พัฒนามาจากบท ลีตานิอาในยุคแรกเริ่ม) -บทกลอริอา และจบที่บทภาวนาของประธานซึ่งเป็นช่วงเชื่อมต่อไปสู่ช่วงที่สอง ในภาควจนพิธีกรรมองค์ประกอบของพิธีมิสซาฯ สาระโดยรวมของภาคเริ่มพิธีนี้ มีจุดประสงค์เพื่อเริ่มต้น นำและเตรียมให้บรรดาสัตบุรุษที่ชุมนุมอยู่ด้วยกันมีความ รู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันและเป็นการการโน้มน้าวจิตใจให้พร้อม ที่จะฟังพระวาจาของพระเจ้าอย่างถูกต้องและให้เฉลิมฉลองศีลมหาสนิทอย่างสมควรองค์ประกอบของพิธีมิสซาฯ

๒. **ภาควจนพิธีกรรม** ภาควจนพิธีกรรมนี้ เป็นส่วนหนึ่งของพิธีที่ชาวยิว ปฏิบัติกันมาแต่เดิมก่อนยุคของพระเยซูคริสตเจ้า โดย ในพิธีมิสซาฯ จะจัดให้มี “โต๊ะพระวาจา” หรือธรรมาสน์ เพื่อใช้อ่านพระวาจาของพระเป็นเจ้า แยกออกจาก “โต๊ะศีลมหาสนิท” หรือพระแท่น อันเป็นจุดสำคัญที่สุดของพิธีกรรมองค์ประกอบของพิธีมิสซาฯ การอ่านบทอ่าน ไม่ใช่หน้าที่ของประธาน แต่เป็นหน้าที่ของศาสนบริกร เช่น สังกานุกร หรือผู้อ่านพระคัมภีร์ สำหรับการอ่านพระวรสารนั้นเป็นหน้าที่ของสังฆานุกร หรือประธานในพิธี จะต้องแสดงออกถึงการคารวะอย่างยิ่งต่อพระวรสารที่อ่าน โดยให้เกียรติอย่างพิเศษกว่าบทอ่าน อื่น ๆ ไม่ว่าในการเลือกผู้อ่านระดับศาสนบริกร หรือพระสงฆ์เอง สัตบุรุษเองก็ต้องแสดงความคารวะอย่างพิเศษโดยการยืนฟัง และพนมมืออย่างสำรวมองค์ประกอบของพิธีมิสซาฯ

ในระหว่างการอ่านบทอ่าน จะมีการร้องเพลงคั่น ในช่วงแรกจะเป็นเพลงสดุดี (Psalms) และส่วนที่สองจะเป็นเพลงสรรเสริญ (Acclamation) หรือเพลง Hymn บทอัลเลลูยาซึ่งจะร้องก่อนการอ่านพระวรสารองค์ประกอบของพิธีมิสซาฯการเทศนาเตือนใจ (Homily) เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม เป็นส่วนที่จำเป็นในการหล่อเลี้ยงชีวิตคริสตชน และจะต้องอธิบายบางแง่ในบทอ่านจาก

พระคัมภีร์ของมิสซาประจำวันนั้น ๆ การเทศนาเตือนใจ มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการเทศน์ในรูปอื่น เพราะการเทศน์แบบนี้ เป็นการเทศน์เพื่ออธิบายหรือโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง ให้ปฏิบัติตาม พระวาจาของพระเจ้าที่ตรัสกับเราผ่านทางพระคัมภีร์ มากกว่าจะมุ่ง เน้นแบบการสอนศาสนาให้คนกลับใจ (Evangelization) หรือการเทศน์ แบบสอนคำสอน (Catechesis)

เมื่อพระสงฆ์เทศน์เตือนใจแล้ว จะเป็นการประกาศยืนยันความเชื่อ (Credo) เพื่อให้ประชากรเห็นพ้อง และสนองตอบพระวาจาของ พระเจ้า ที่ได้ฟังในบทอ่านและการเทศน์ และให้รื้อฟื้นข้อความเชื่อ ก่อนที่จะเริ่มพิธีศีลมหาสนิทและยังนับว่าเป็นบทสรุป “ประวัติศาสตร์แห่งความรอด” ซึ่งสัตบุรุษประกาศยืนยันความเชื่อของพระศาสนจักรที่มีมาแต่เดิม รวมทั้งแสดงความหวังที่จะมีส่วนร่วมในชีวิตนิรันดร์กับพระเจ้าในบั้นปลายด้วยบทภาวนาเพื่อมวลชน มีขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของคริสตชนที่จะต้องภาวนาเพื่อมนุษยโลกในสังคมในเรื่องต่าง ๆ ที่พระศาสนจักรได้กำหนดไว้

๓. ภาคศีลมหาสนิท เริ่มจากการเตรียมเครื่องบูชา โดยต้องเตรียมพระแท่น ซึ่งเป็นศูนย์กลางของพิธีกรรมศีลมหาสนิททั้งหมด โดยปูผ้ารอง ถ้วยกาลิกส์ และจานศีล (Cup and Plate) นำผ้าเช็ดถ้วยกาลิกส์ (Purificator) ถ้วยกาลิกส์และหนังสือมิสซาวางบนพระแท่น และนำแผ่นปัง และเหล้าองุ่นมาเตรียมไว้รวมทั้งมีการบริจาศ ใส่ถาดสำหรับคนยากไร้ หรือทางวัดด้วยคำภาวนาแห่งศีลมหาสนิท หรือการเสกปัง และเหล้าองุ่นให้เป็น พระกายและพระโลหิตของพระเยซูเจ้า ถือเป็นหัวใจสำคัญของ พิธีมิสซาฯ ประกอบด้วยการเสกศีลเพื่อระลึกถึง และรื้อฟื้นถึงการตั้งศีลมหาสนิทของพระเยซูเจ้า ในอาหารค่ำมื้อสุดท้ายก่อน ทรงรับทรมาน และสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขน การขับร้องเพลงศักดิ์สิทธิ์ บทข้าแต่พระบิดา การบิปัง และการรับศีลมหาสนิท ของสัตบุรุษซึ่งการรับศีลมหาสนิท นับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในพิธี มิสซาบูชาขอบพระคุณพระเจ้าการรับศีลมหาสนิทให้ความหมายหลายประการ เช่น ๑. เป็นการร่วมสนิทเป็นหนึ่งเดียวกับพระเยซูเจ้า ๒. เป็นการร่วมมีส่วนในงานกอบกู้ของพระเยซูเจ้า ๓. เป็นการร่วมสนิทสัมพันธ์กับพี่น้องคริสตชนด้วยกัน

๔. ภาคปิดพิธี เมื่อสัตบุรุษรับศีลเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะเข้าสู่ภาคปิดพิธี ในภาคนี้ ทางวัดสามารถประกาศข่าวต่าง ๆ ให้สัตบุรุษ ทราบ จากนั้น จะเป็นการอ้อลา และ อวยพร

ข้อสังเกตที่คริสตชนบางกลุ่ม อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับพิธีมิสซาฯ คือจริง ๆ แล้ว การแก้บาป (ศีลอภัยบาป) ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของพิธีมิสซาฯ สัตบุรุษสามารถรับศีลอภัยบาป ได้ตลอดเวลาแม้ไม่ใช่เวลามิสซา แต่การที่มีการแก้บาปก่อนพิธี มิสซาฯ นั้น ก็เพื่อประโยชน์ในด้านการอภิบาลสัตบุรุษ คืออำนวยความสะดวกแก่สัตบุรุษที่มาวัดอาทิตย์ละครั้ง รวมทั้งทำให้การร่วมพิธีมิสซาฯ ของสัตบุรุษที่รับศีลอภัยบาปแล้ว มีความหมายมากยิ่งขึ้นเป็นการเสริมสร้างจิตใจ แต่สิ่งที่ควรส่งเสริมคุณค่าและความหมายของศีลอภัยบาปนั้น สัตบุรุษควรรับศีลอภัยบาปอย่างสม่ำเสมอในเวลาใดก็ได้ที่เหมาะสมและมีความต้องการคืนดีกับพระเจ้าซึ่งไม่เพียงก่อนพิธีมิสซาฯ เท่านั้น

เทศกาลปัสกา(Paschal)

คำว่า ปัสกา ตรงกับภาษาฮีบรูว่า Paschal และภาษาอังกฤษใช้คำว่า Passover แปลว่า ผ่านวัน เป็นเทศกาลที่ชาวยิวระลึกถึงการที่พระเจ้าทรงนำพวกเขาออกจากความเป็นทาสในอียิปต์ในช่วงประมาณ ๑,๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล โดยในคืนก่อนที่ฟาโรห์จะยอมปล่อยชาวอิสราเอลให้ออกเดินทางพระเจ้าทรงสำแดงอิทธิฤทธิ์ให้เกิดภัยพิบัติประการที่ ๑๐ หลังจากที่ฟาโรห์ปฏิเสธที่ปล่อยพวกอิสราเอล ตามคำบัญชาของพระเจ้ามาแล้ว ๙ ครั้งภัยพิบัติประการที่ ๑๐ คือ ทูตสวรรค์จะเข้าไปในทุกครัวเรือนของชาวอียิปต์เพื่อปลิดชีพของบุตรหัวปีของทุกครอบครัว ยกเว้นแต่ครอบครัวที่เชื่อฟังพระเจ้าโดยการนำเอาเลือดของลูกมาทาไว้ที่ประตูบ้านของตน บ้านใดได้กระทำตามที่พระเจ้าทรงบัญชา ทูตสวรรค์ก็จะไม่เข้าไปในบ้าน แต่จะผ่านวันไป (Passover) และบุตรหัวปีของครอบครัวนั้นก็จะรอดตาย

พิธีปัสกา ในพระคัมภีร์ พิธีปัสกาเป็นพิธีที่ถูกกล่าวถึงครั้งแรกในหนังสืออพยพ ซึ่งระบุว่าพระเจ้าทรงกำหนดให้ชาวอิสราเอลถือปฏิบัติทุกปี เพื่อเป็นการระลึกถึงเหตุการณ์เมื่อพระองค์ทรงนำอิสราเอลให้หลุดพ้นจากความเป็นทาสของอียิปต์เป็นไทแก่ตนเองปัสกา เป็นเหมือนเครื่องหมายเพื่อบอกถึงชนชาติอิสราเอลแท้ เนื่องจากในหนังสืออพยพ เมื่ออิสราเอลเป็นทาสอยู่ในอียิปต์นั้นพระเจ้าทรงตั้งพิธีปัสกาขึ้นเพื่อเป็นเครื่องหมายสำหรับพระเจ้าในภัยพิบัติครั้งสุดท้ายที่พระเจ้าจะทรงพรากบุตรหัวปีแห่งอียิปต์ไป แต่จะทรงผ่าน (Passover หรือ skip over) บ้านใดก็ตามที่ทาเลือดแกะปัสกา อันเป็นเครื่องหมายของพิธีปัสกาติดไว้ที่หน้าบ้าน จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกของพิธีนี้ว่า พิธีปัสกา มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “เทศกาลขนมปังไร้เชื้อ” เนื่องจากในเทศกาลดังกล่าวมีข้อกำหนดที่ให้รับประทานขนมปังไร้เชื้อ เป็นเวลา ๗ วันทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องรำลึกว่า พระเจ้าทรงเลือกอิสราเอลเป็นชนชาติบริสุทธิ์ของพระเจ้า ไม่ปะปนกับชนชาติ หรือ เชื้อชาติอื่นและกำหนดให้ชาวต่างชาติที่ต้องการเข้าร่วมพิธีปัสกา ต้องผ่านพิธีเข้าสู่หน้ตก่อนเพื่อแสดงถึงการเป็นชนชาติของพระเจ้าในหนังสืออพยพพระเจ้าทรงให้อิสราเอลกินขนมปังไร้เชื้อเป็นเวลา ๗ วัน โดยเริ่มจากเย็นวันที่ ๑๔ ของเดือนแรก ไปจนกระทั่งเย็นวันที่ ๒๑ ของเดือนดังกล่าว จะต้องปิดกวาดบ้าน ให้ปราศจากเชื้อใดใดหากผู้ใดรับประทานขนมปังที่มีเชื้อในช่วงเวลาดังกล่าว จะถูกอัปเปหิออกจากชุมชนและในวันที่ ๗ กำหนดให้เป็นวันเฉลิมฉลองบริสุทธิ์ของพระเจ้า สำหรับคริสต์ชน ปัสกา มีความหมายว่า เป็นการผ่านความทุกข์สู่ความยินดีโดยอาศัยการทนทุกข์ทรมานการสิ้นพระชนม์

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระบุญเรือง โชติธำโณ (บุตรวงศ์)
- เกิด : วันอังคาร ที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๑๙ แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๕ ปีมะโรง
- อุปสมบท : วันอาทิตย์ ที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๐ ณ วัดประสิทธิเวช อ.องค์รักษ์
จ.นครนายก ๒๖๑๒๐
- อายุ : ๓๘ ปี พรรษา ๑๗
- สถานที่ : บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ ๒ ต.หนองสามวัง อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี ๑๒๑๗๐
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๔๘ นักธรรมเอก คณะจังหวัดนครนายก
: พ.ศ. ๒๕๕๑ หลักสูตร ป.บส. (บริหารการศึกษาคณะสงฆ์)
: พ.ศ. ๒๕๕๖ พธ.บ. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประสบการณ์ : พ.ศ.๒๕๕๕ เข้าอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดประสิทธิเวช อ.องค์รักษ์
จ.นครนายก เป็นเวลา ๔๕ วัน
: พ.ศ. ๒๕๕๕ เข้าอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดธรรมจักร ต.ดงละคร อ.เมือง
จ.นครนายก เป็นเวลา ๒๐ วัน
: พ.ศ.๒๕๕๖ เข้าอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดประสิทธิเวช อ.องค์รักษ์
จ.นครนายก เป็นเวลา ๔๕ วัน
- สังกัด : วัดโพธิ์แทน บ้านโพธิ์แทน หมู่ ๔ ต.โพธิ์แทน อ.องค์รักษ์ จ.นครนายก
- หน้าที่ : ครูสอนศีลธรรม ณ โรงเรียนวัดโพธิ์แทน
- ปีที่เข้าศึกษา : ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๖
- ปีที่จบการศึกษา : ๒๕๕๘

บุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก

: พระบุญเรือง โชติธาดา (บุตรวงศ์)

: รหัส ๕๖๐๑๔๐๑๑๐๒

: พธ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ)

บทคัดย่อ

บุญในพระพุทธศาสนาและบุญในศาสนาคริสต์มีจุดมุ่งหมายไปในแนวทางเดียวกัน คือ เพื่อให้ศาสนิกได้ลดละกิเลส และสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ ที่อยู่ในจิตใจ ให้มีการพัฒนาจิตใจที่สูงขึ้น ให้ศาสนิกได้ทำบุญอย่างสม่ำเสมอเพื่อสั่งสมบุญและให้เกิดสติปัญญา รู้เท่าทันเพื่อการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้ผลจากการทำบุญให้ผู้ที่ประพฤติดีและปฏิบัติชอบ มีวิธีการทำบุญที่เหมาะสมกับฐานะและสภาพความเป็นอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ หรือมีทัศนคติเข้าใจบุญไปในทางที่ผิด

คำสำคัญ : บุญ, พระพุทธศาสนา, ศาสนาคริสต์

ABSTRACT

The goal of merit in both Buddhism and Christianity is the same way, it is to make people avoid the defilements and all sorrow for developing the mind, religion followers have always made merit to collect merit and be always mindful and have wisdom to live in the right way. To aim is the result from merit making which is good behavior and right practice. The method of merit making is suitable for status and livelihoods of religion followers that is not live in luxury or misunderstand in merit making.

Keywords : Merit, Buddhism, Christianity

๑. บทนำ

เมื่อพระพุทธศาสนาถือกำเนิดขึ้น พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธลัทธิการรอคอยผลจากการบันดาล ไม่ยอมรับการมีอยู่ของเทพเจ้า และทรงอธิบายว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัยในกฎธรรมชาติที่เรียกว่าธรรม และธรรมนี้แหละสูงสุด ดังนั้น การเกิดผลดีหรือผลร้ายจะเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยของมัน ไม่ใช่เกิดจากการดลบันดาลของเทพเจ้า การที่เราต้องการผลดี เราจะต้องทำเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดผลดี นั่นคือผลดีผลร้ายของมนุษย์ล้วนขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยของตัวมนุษย์เองทั้งสิ้น และการกระทำนั้นจะประสบผลสำเร็จแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับว่าเราทำถูกต้องตรงเหตุปัจจัยและทำเหตุปัจจัยครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งการกระทำเหตุปัจจัย นี้เรียกว่า “กรรม”^๑ และอธิบายถึงการกระทำเหตุปัจจัยที่ไม่ดี เรียกว่าการทำความบาปกรรม และเมื่อต้องการผลดีก็ต้องประกอบเหตุปัจจัยที่ดี เรียกว่าบุญกรรม ซึ่งนับว่าเป็นความกล้าหาญของพระพุทธเจ้าในการที่เปลี่ยนความคิดของชาวอินเดียนั้นที่นับถือศาสนาพราหมณ์จาก

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), บุญ-บารมีที่จะกู้แผ่นดินไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๒.

การบูชาเทพเจ้ามาเป็นนับถือธรรม และเปลี่ยนจากการบูชาอัญมณีคือจากอัญมณีมาเป็นการทำบุญหรือบุญกรรมแทน โดยพระพุทธศาสนาสอนว่า การทำบุญของมนุษย์คือการพัฒนาตนเองด้วยการไม่ควรลุ่มหลงกับความใฝ่ปรารถนาทรัพย์และอำนาจอย่างเห็นแก่ตัว แต่ควรช่วยกันสร้างสรรค์ชุมชนและทำชีวิตของตนให้ดีขึ้น ซึ่งความสำเร็จเกิดจากความเพียรพยายามและสติปัญญาของตัวเอง ส่วนมนุษย์ผู้ใฝ่ยึดติดอยู่กับการบูชาอัญมณีด้วยการฆ่าสัตว์สังเวทเทพเจ้า ทรงแนะนำให้เปลี่ยนมาเป็นการแจกจ่ายเครื่องสังเคราะห์แก่ประชาชน^๒

ศาสนาคริสต์อธิบายความหมายบุญและวิธีการทำบุญที่ถูกต้อง ด้วยการรักในพระเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจและรักในเพื่อนมนุษย์^๓ อนึ่ง ความหมายรวมการทำบุญในศาสนาคริสต์ คือ การปฏิบัติตามพระบัญญัติแห่งศาสนาด้วยชีวิตจิตใจ และถือว่าพระบัญญัติแห่งความรักเป็นพระบัญญัติที่สำคัญที่สุด^๔ เหมือนพ่อค้าชาวอียิปต์ พ่อใจในความซื่อสัตย์ของเพื่อนชาวคริสต์ ที่กล่าวว่า “เราไม่ต้องการสูญเสียความซื่อสัตย์ซึ่งที่เคยสัญญาไว้กับท่านต่อหน้าพระเจ้าว่าจะรักษาเพชรพลอยของท่านและเราก็รักษาไว้จนบัดนี้ ทรัพย์สมบัติของท่านยังอยู่ครบถ้วนในห้องใต้ดิน” ภายในสัปดาห์นั้นพ่อค้าชาวอียิปต์เปิดร้านใหม่ เขาแบ่งปันสมบัติของเขาให้เพื่อนผู้ซื่อสัตย์ พ่อค้าชาวอียิปต์และพ่อค้าชาวคริสต์อาศัยอยู่ด้วยกันแบบพี่น้องจนวาระสุดท้ายของชีวิต^๕

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องทุนนิยม บริโภคนิยม วัตถุนิยมเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทย ทำให้สภาพของสังคมกำลังจะเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม ต้องทำงานตามระบบการเข้าทำงานการเลิกงานเป็นเวลา ต้องแข่งขันกันในการทำงานเพื่อความก้าวหน้าและฐานะทางสังคมเมื่อถึงวันหยุดงาน คนที่ทำงานก็มีกิจกรรมที่เน้นการบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ และไม่นิยมที่จะทำบุญเพราะมีทัศนคติว่าเป็นเรื่องยุ่งยากและไม่นิยมไปวัด และมีปัญหาขาดความเข้าใจในเรื่องของบุญและวิธีการทำบุญ^๖ ด้วยลักษณะของสังคมและการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันดังกล่าว ทำให้ผู้คนไม่มีเวลาคิดและไตร่ตรองเรื่องของการทำบุญมากนัก จึงทำให้การทำบุญในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป เน้นการทำบุญที่สะดวกสบายเป็นสำคัญ ซึ่งไม่ใช่การทำบุญที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา ในขณะที่การทำบุญในคริสต์ศาสนาพบว่า ศาสนิกมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบุญ และพบว่าการทำบุญในคริสต์ศาสนา มีปัญหาไม่ครบองค์ประกอบของการทำบุญซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการเข้าถึงพระเจ้า

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาเรื่องบุญในทางพระพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์
- ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเรื่องบุญในทางพระพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

^๓ มธ ๒๒ : ๓๗-๔๐.

^๔ พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์ (โรมันคาทอลิก)”, **ปริญาญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๙.

^๕ อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, **เพื่อนบ้านผู้ซื่อสัตย์**, (ออนไลน์), www.catholic.or.th/spiritual/sharing, (๑ กันยายน ๒๕๕๗).

^๖ สมศักดิ์ ดวงศรีเสน, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนไทยในท้องถิ่นที่กำลังเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้มีอาชีพเกษตรกรรมและลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, **ปริญาญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๔), บทคัดย่อหน้า ข.

๓. วิธีดำเนินการ

- ๑) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ต้องการ จากเอกสารทั้งปฐมภูมิ ทุติยภูมิ
- ๒) ศึกษาและวิเคราะห์ในรายละเอียดจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ๓) นำข้อมูลมาเรียบเรียง วิเคราะห์เปรียบเทียบ
- ๔) สรุป และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

๔. บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องบุญในพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์ พบว่า

พระพุทธศาสนากล่าวถึงวิธีการทำบุญ หมายถึง ทางแห่งการทำความดี หรือ ทางทำความดีอันได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ ๓ ประกอบด้วย

๑. ทาน หมายถึง วิธีการทำบุญด้วยการให้ การเสียสละในวัตถุหรือสิ่งของที่ตนมีออกไปโดยมีวัตถุประสงค์ระดับต้นคือการแลกเปลี่ยนสิ่งที่มีเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตปัจจุบันและวัตถุประสงค์ระดับสูง คือต้องการลดความตระหนี่ความโลภในใจตน

๒. ศีล หมายถึง ความปรกดีที่ธรรมชาติของสัตว์บุรุษจะพึงสำรวมและเจตนาอันคิดจะรักษาความประพฤติ กาย วาจา ให้เรียบร้อย สวยงาม ปราศจากโทษ

๓. ภาวนา หมายถึง ภาวนามัย คือบุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ความดี ที่ทำด้วยการฝึกรวมจิตใจให้มีความสุขสงบ มีคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับบุญกิริยาวัตถุ ทานมัย ศีลมัย

ในเรื่องอานิสงส์ของบุญพระพุทธศาสนากล่าวว่า อานิสงส์ของบุญ ทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับการยอมรับนับถือ มีสง่าราศี มีเสน่ห์ ดึงดูดใจให้คนเข้ามาพบ มีความสมบูรณ์ใน ลาภ ยศ สรรเสริญ ไปอยู่ในถิ่นฐานที่เจริญ เป็นผู้ที่มีปกติของจิตที่แจ่มใส มีความมั่นคงในจิตใจ จิตใจมีแต่ความสงบ มีความถึงพร้อมในมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ผลจากการทำบุญทำให้เป็นผู้มีลักษณะจิตที่สมบูรณ์ มีสุขภาพดี มีความเมตตา กรุณา มี สติ ปัญญา ไม่มีความโลภ ความโกรธ มีความเย็นกาย เย็นใจ มีความเบิกบานใจ

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีความเชื่อในการมีอยู่ของพระเจ้า ทุกสิ่งล้วนเกิดจากพระเจ้าทรงเป็นผู้บันดาล พระเจ้ามีความรักและความเมตตาแก่มนุษย์ พระองค์ทรงมอบความรักให้แก่มนุษย์โดยมุ่งหวังให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี มีความรัก มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน แนวคิดของการทำบุญก็คือ การมีความเชื่อในพระเจ้าด้วยการปฏิบัติตามพระบัญญัติโดยเฉพาะพระบัญญัติข้อใหญ่เรื่องความรักซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การประพฤติตนเป็นคนดี ด้วยการลดละกิเลสต่าง ๆ ทำจิตใจให้ห่างไกลจากอบายมุข เพื่อนำไปสู่ความดีงาม ซึ่งเรียกว่า “อาณาจักรพระเจ้า”

ในเรื่องการอธิบายถึงความสำคัญของบุญ มีแนวคิดที่สำคัญ คือ บุญ ประกอบด้วย ความเชื่อในพระเจ้าที่เป็นความเชื่อสูงสุด เชื่อว่าพระองค์ทรงมีอยู่จริง เป็นผู้บันดาลทุกสิ่งให้เกิดขึ้นบนโลกนี้ พระองค์เป็นต้นแบบในการทำ ความดี ทรงเป็นผู้รู้ และไถ่บาปที่เกิดแก่มนุษย์ ทำให้มนุษย์รอดพ้นจากความบาป ความชั่วร้ายต่าง ๆ พระเจ้าประสงค์ให้มนุษย์ได้กระทำตามพระบัญญัติเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีงามแก่ชีวิต พระเจ้าได้มอบพระบัญญัติเรื่องความรักให้แก่มนุษย์โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์มีการปฏิบัติด้วยความรัก ๒ ระดับ คือ

๑. ความรักระดับต้น ที่ให้มนุษย์แสดงความรักแก่ผู้อื่นเหมือนกับความรักในตนเอง อันแสดงถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราโกรธเกลียดสิ่งใดเราก็จะไม่กระทำสิ่งนั้นกับเพื่อนมนุษย์

๒. **ความรักระดับสูงสุด** คือ ความรักที่แสดงถึงการมีเมตตาสูงสุด อันแสดงถึง การไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่อาฆาตมาดร้ายแม้ว่าผู้นั้นจะเป็นศัตรู เป็นการให้อภัยแม้ว่าเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นจะเป็นผู้ที่ทำร้ายจิตใจมากเพียงใดแต่ก็สามารถให้อภัยได้ ซึ่งการปฏิบัติตามพระบัญญัติความรักนี้ ถือเป็นหัวใจของการทำบุญในศาสนาคริสต์

บุญ หมายถึง ความดีงามที่เกิดขึ้นในใจโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นการกระทำด้วยความรัก ไม่โอ้อวด เปี่ยมด้วยความเมตตา อันเป็นผลมาจากการมีความเชื่อในพระเจ้าสูงสุดโดยปฏิบัติตาม พระบัญญัติของพระเจ้าอย่างเคร่งครัด และมีความหมายตามคำเทศนาบนภูเขา หรือ มหาบุญลภ ๘ ประการ ศาสนาคริสต์กล่าวว่า บุญ ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เกิดจากพระพรชานของพระจิตที่คล้อยให้มนุษย์กระทำความดีโดยผ่านทางคุณธรรม

๒. เกิดจากเจตจำนงเสรีของมนุษย์ที่จะเลือกทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน

๓. เป็นการกระทำเพื่อพระเจ้า หรือกระทำในนามพระเจ้า ไม่ใช่เพราะมนุษย์ต้องการทำความดีเอง

วิธีการทำบุญ มี ๓ วิธี คือ ๑. ทาน ๒. ศีล ๓. ภาวนา

๑. ทาน คือ การสงเคราะห์ทรัพย์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยความเต็มใจ ซึ่งเปี่ยมไปด้วยความเมตตา กรุณา การสงเคราะห์ทานเป็นไปตามสมควรและเป็นไปอย่างไม่โอ้อวด ไม่แสดงตน จะทำให้ผู้สงเคราะห์ทานได้รับการประทานรางวัลเป็นความรักจากพระเจ้า คำสอนเรื่องทานเปรียบเหมือนการสะสมทรัพย์สมบัติไว้ในชีวิตหน้า มุ่งสอนให้มนุษย์ละความละโมภ ความเห็นแก่ตัว ให้สงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ขัดสนอันเป็นการแสดงคุณธรรมความรักในพระเจ้า และความรักในเพื่อนมนุษย์

๒. ศีล หมายถึง “พิธีกรรม” ที่ก่อให้เกิดพระพรชาน และพรแก่ผู้รับ ดังนั้น “ศีลศักดิ์สิทธิ์” คือ พิธีกรรมที่เป็นเครื่องหมายภายนอกอันศักดิ์สิทธิ์ที่ก่อให้เกิดพระพรชาน และพรแก่มนุษย์ตามขั้นตอนของชีวิต ในวัยและสถานการณ์ต่าง ๆ ศีลศักดิ์สิทธิ์มีทั้งหมด ๗ ข้อ ประกอบด้วย

๓. การภาวนา คือ การนอบน้อมทั้งกาย วาจา ใจ ที่เปี่ยมด้วยความรัก ความเมตตา ด้วยการให้อภัยโดยไม่มีเงื่อนไข แม้ว่าเป็นศัตรู เป็นการกระทำที่เปี่ยมด้วยความศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า วิธีการภาวนาโดย การยืน การขมื่อ ขบหน้าลง น้อมกายลง หรือคุกเข่า สามารถแสดงในอริบทใดก็ได้ ในเวลาทุกค่ำเช้า คริสต์ชนคาทอลิก มีวิธีการภาวนาเป็น ๓ แบบ คือ ๑. การภาวนาด้วยการสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า ๒. การรำพึงในพระวณะของพระผู้เป็นเจ้าอันนำมาซึ่งสติปัญญา ๓. การภาวนาในชีวิตประจำวันด้วยการมีพระจิตเจ้าอยู่ในใจเพื่อการใช้ชีวิตประจำวัน

คาทอลิกมีความเชื่อว่าแหล่งของบุญกุศลมีอยู่ ๕ อย่าง คือ ๑. ในบุญบารมีของพระเยซูคริสต์ ๒. พระนางมารีย์ ๓. นักบุญทั้งหลาย ๔. พิธีมิสซา ๕. กิจการดีทั้งหลายที่มนุษย์เป็นผู้กระทำด้วยตนเอง แหล่งของบุญกุศลดังกล่าวทำให้เกิดอานิสงส์ คือ ๑. ทำให้มีสติปัญญาดี ๒. การมีสติปัญญาที่คอยควบคุมจิตใจมิให้กระทำความบาป (ความชั่วร้าย) ๓. ทำให้มีความสะดวก สบายในการประกอบอาชีพ ๔. สามารถขึ้นสวรรค์โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณา ๕. การมีสุขภาพแข็งแรง ๖. ทำให้มีจิตใจที่ปลอดจากกิเลสและสิ่งเศร้าหมองต่าง ๆ

ศาสนาคริสต์กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำบุญว่าเกิดจากการขาดความรัก ขาดความเมตตา การขาดการให้อภัย การขาดการแบ่งปันและการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความอิจฉาและริษยา ยังมีจิตใจที่ไฝ่ต่ำ ทั้งนี้เพราะศาสนิกมิได้ปฏิบัติตามพระบัญญัติ และมีได้มีใจที่เข้าถึงอาณาจักรพระเจ้า ถึงแม้ว่ามนุษย์บางกลุ่ม บางคนจะมีความร่ำรวย ความสมบูรณ์พูนสุข แต่มนุษย์ทุกคนต้องไม่

ลืมนึกว่ามนุษย์จะมีบาปกำเนิดติดตัวมา มนุษย์จึงต้องมีความศรัทธาและความเชื่อในพระเจ้า เชื่อว่าต้องอาศัยบุญและบารมีของพระเจ้าช่วยไถ่บาปและรับศีลแก้บาป เพื่อมิให้ตนเองมีบาปที่หนักขึ้น แต่ทำให้ตนเองมีบุญที่มากขึ้นเพื่อความสำเร็จในชีวิต ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวถึง สามารถแก้ไขได้ด้วยความเชื่อและความศรัทธาในพระเจ้า

สรุปผลจากการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่า บุญในพระพุทธศาสนากับบุญในศาสนาคริสต์มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ ต้องการให้ศาสนิกเกิดการกระทำความดี ด้วยการลดละ กิเลส เครื่องเสร์้าหมองต่าง ๆ ที่อยู่ໃใจ ให้เกิดการพัฒนาจิตใจที่สูงขึ้น ทำให้ศาสนิกเกิดการประพฤติดีและปฏิบัติชอบ ทำให้เกิดสติ เกิดปัญญารู้เท่าทันในปัญหาของการดำรงชีวิตในชีวิตของโลกปัจจุบัน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีความพอเพียงในดำรงชีวิต และเสริมสร้างบุญให้กับตนเองอยู่เสมอ

๕. เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **บุญ-บารมีที่จะกู้แผ่นดินไทย**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม,

๒๕๔๒.

พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์ (โรมันคาทอลิก)”. **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

สมศักดิ์ ดวงศรีเสน. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การทำบุญกิริยาวัตถุ ๓ ของพุทธศาสนิกชนไทยในท้องถิ่นที่กำลังเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้มีอาชีพเกษตรกรรมและลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. **ปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๔.

อัครสังฆมณฑลกรุงเทพ. **เพื่อนบ้านผู้ซื่อสัตย์**. ใน www.catholic.or.th/spiritual/sharing. เข้าถึงเมื่อ ๑ กันยายน ๒๕๕๗.